

FASCICULUS,
CONTROVERSIARVM
THEOLOGICARVM,
AD JUNIORUM,

Aut occupatorum Captum sic col-
ligatus, ut in præcipuis Fidei Apicibus
Compendiosè Informentur, aut sparsim
aliàs Lecta vel audita, faciliùs
recolant & expendant.

Per
JOHANNEM PRIDEAUX, haud ita
pridè apud OXONIENSES S. T.
Professorem Regium, & postea
Episcopum Wigorniensem.

Συναρτάριον τῶν θεσιῶν ὁ Καρλὰ καὶ μαλὰ
ἱστὰ μὲν τῇ ἀνάγκῃ, γ' α. β. 12.

OXONIÆ,
Excudebat Impensis suis LEONARDUS LICHFIELD,
Academia Typographus. Væneunt apud Hen. Curteyne,
& Tho. Robinson Anno Dom. 1649.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

1911
JAN 10 1911
JAN 10 1911
JAN 10 1911

1911
JAN 10 1911
JAN 10 1911
JAN 10 1911

1911
JAN 10 1911
JAN 10 1911
JAN 10 1911

PIIS, DOCTIS, ET CORDATIS
EVANGELII MINISTRIS,

Do. GUILIELMO HODGES, HENRICO
SUTTON, ROLANDO CROSBY, EDWAR-
DO BEST, ELIAZARO JACKSON, EMA-
NUELI SMITH, GUILIELMO LOLE, Cæte-
risq; Diocæseos WIGORNIENSIS Filiis, Fratri-
bus, & in Vineâ Domini Cooperariis.

NON intempestivum videatur (Fra-
tres & Filii) hoc præsertim seculo,
illud Ecclesiasticum commonitorium,
faciendi libros nullum esse finem, quia
sufficiant verba sapientum, per Magi-
stros collectivum, ab uno (Christo) Pastore tradita,
ut hisce ampliora non requirantur, Ecclesia interim
alia sub cruce, alia in luce posita, expendenda est con-
ditio. Nam;

Qui color albus erat, nunc fit contrarius albus, & ex-
usta, cum plurimis herbis salutaribus, injecta colorum
ihida, Mors in olla esse deprehendatur. Rapaces lu-

Eccles. 31.
רָבִי
חֲכָמִים
בְּעָלֵי
מִבְּרֹחַ

2. Reg. 4.

DEDICATORIA.

noſtri *Demagogi*, & proferant primipilos ſuos in a-
 ciem; *acutiores*, *valentiores*, aut *conſtantes*, con-
 tra quoſlibet orthodoxorum hoſtes, quam ex ever-
 ſis *Episcoporum* & *Decanorum* phariſ, *Duces* aut *Tri-
 arios* proleſcō vix inveniant. Norunt hoc qui tur-
 mis *proteſtantium* turbatis, ſe latenter immiſcent
 verſutiſſimi *ſynones loiolitici*, ideoq; nil punctius ur-
 gent, quā ut per *flammas* erumpentes ab huiusmo-
 di Rhamnis ſeu *cynofatus Cedri Libani* abſuman-
 tūr, quo facilius in Britanniam *Roma* redeat. Memi-
 nime olim *puero*, in depicta quadam *ſabula*, ad no-
 men [P A P A] hunc *Acroſticum* legiſſe (P) *Paſto-
 ram* (A) *ambitio* (P) *peperis* (A) *Antichriſtum*. Quis
 autem eſſet major, ſi erat jamdudum inter *Apoſtolos*
 inchoata, ſed determinante *Salvatore*, nunquam ac-
 quieverunt *poſteri*. Dominari volunt omnes, nemo
 (ut oportet) obtemperare, ſic ut tandem fiat hoc non
gladio orū, ſed *ore gladii* decidendum *problema*. An
ſuprematus papalu, habeatur potius *Antichriſtianus*
 quā *Præbyteralis*, aut *Enthyſiaſticus*? En quam mo-
 dicum *Ambitionis* fermentum totius Chriſtianæ hu-
 militatis corrumpat maſſam: *luxuriosus* & *avarus*,
apoſtolica iſta ſunt *nobis*, & a *nobis* fratribus incul-
 canda. *μὴ μισῶμεν τὸν κόσμον, ἀλλὰ τὸν κόσμον ἡμᾶς μισῶσι*,
1. Jo. 2. 15. Cavete canes, C. ver. malos opera-
 rios, Cavete conciſionem. *Phil. 3*. ſiquidem qui *ſeip-*
ſos ſegregant ſub cuiuſcunq; aſſutis proteſt u, *infla-*
ti tandem animales, & ſpirituſanctum non habentes
 invenientur, *Iuda ver. 19*. Guſtus etiam diſtinguet
 inter *vinum vetus* & *novum* (quod jamdudum indi-
 cavit *ſalvator*) & cito pronuntiabit *vetus eſſe ſili-*

Iud. 9.

EPISTOLA

us, Luc. 5. De opella autem hac vobis dicata sic habete. *Doctrina, Cultus, & Disciplina*, in qualibet recte instituta *Ecclesia*, ab omnibus suis symmisticis religiosissime semper sunt respicienda. *Doctrinae syntaxin* in 39. *Articulis*, *Cultum* in *Liturgiciis*, *Disciplinam* in *Canonibus*, a limpidissimis antiquitatis fontibus, pie, provide, & prudenter, præcipue per *Episcopos* Reformatos consignatam accepimus. *Ista premunt, expendunt, defendunt*, Insequentia *ζήτηματα*. In his ipse fui initiatus, his subscripsi, & ab his cur vel latum unguem decederem, profiteor me nullatenus adhuc invenisse. In *minutioribus* verò aliquibus, si a *calcata* nonnunquam declinem *semita*, *adiaphora* deprehendantur, aut non satis *explorata*, in quibus inter ingenuos *liberum* semper fuit *opinari*. Nollem autem ipse ut quispiam meum sequatur *ductum*, nisi quatenus *scriptura*, *Rationi*, & maturo consilio & consensu stabiliris *Ecclesia Anglicanae placitu*, animadvertat esse conformem. Et qui secundum *issum* incedunt *Canonem*, Pax sit super eos & misericordia (denuntiante Apostolo) & supra *Israelem Dei Gal. 6* In quo si quis ulterius *molestias* mihi exhiberet, non dubito quin *inter vos* experirer promptissimos *sympathos* & *Auxiliarios*. O *Timothei* igitur mei *depositum* custodite, & averlamini *profanos* istos de rebus *inanibus clamores*, & *oppositiones* falsæ nominatæ *scientia*, quam nonnulli præ se ferentes, non solum circa *fidem* aberrarunt a leopo, sed *Bethel* in *Bethaven*, vallem *Benedictionis Berachab*, in *Beeroth*, *Beeroth*, *puteos*, *puteos Bituminis*, & ipsam *Ierusalem* in *Acheldamah*, prodigiola *metamorphosi* transformaturunt

ὁ πάλαις
χρηστέως
ἔστιν.

ὁ πάλαις
τοῦτο ποιῶν
ἔστιν.

Gen. 14. 10.

DEDICATORIA.

marunt. Deus autem *Pater*, qui magnum illum ovium pastorem Dominum nostrum *Iesum Christum* per sanguinem *pacti aeterni* a mortuis reduxit, ita *compingat* vos ad omne *opus* bonum, ad præstandam ipsius *voluntatem*, ut efficiat in vobis, quod gratum est in *conspectu* suo per *Iesum Christum*. Cui sit gloria in secula seculorum *Amen*. Sic concludit cum *Apostolo*. Heb. 13. 21. *Affectu* saltem fixo & *paterna* sollicitudine a vobis nunquam separandus.

Episcopus Vester

& *Sympresbyter,*

JO: WIGORNIENSIS.

INDICATIONS

The following are the indications for the use of this medicine. It is a powerful agent in the treatment of all cases of acute and chronic inflammation of the lungs, and is especially adapted for the treatment of the following diseases:—
1. Acute inflammation of the lungs.
2. Chronic inflammation of the lungs.
3. Acute inflammation of the pleura.
4. Chronic inflammation of the pleura.
5. Acute inflammation of the pericardium.
6. Chronic inflammation of the pericardium.
7. Acute inflammation of the heart.
8. Chronic inflammation of the heart.
9. Acute inflammation of the arteries.
10. Chronic inflammation of the arteries.
11. Acute inflammation of the veins.
12. Chronic inflammation of the veins.
13. Acute inflammation of the capillaries.
14. Chronic inflammation of the capillaries.
15. Acute inflammation of the lymphatics.
16. Chronic inflammation of the lymphatics.
17. Acute inflammation of the nerves.
18. Chronic inflammation of the nerves.
19. Acute inflammation of the brain.
20. Chronic inflammation of the brain.
21. Acute inflammation of the spinal cord.
22. Chronic inflammation of the spinal cord.
23. Acute inflammation of the meninges.
24. Chronic inflammation of the meninges.
25. Acute inflammation of the eyes.
26. Chronic inflammation of the eyes.
27. Acute inflammation of the ears.
28. Chronic inflammation of the ears.
29. Acute inflammation of the nose.
30. Chronic inflammation of the nose.
31. Acute inflammation of the throat.
32. Chronic inflammation of the throat.
33. Acute inflammation of the larynx.
34. Chronic inflammation of the larynx.
35. Acute inflammation of the trachea.
36. Chronic inflammation of the trachea.
37. Acute inflammation of the bronchi.
38. Chronic inflammation of the bronchi.
39. Acute inflammation of the lungs.
40. Chronic inflammation of the lungs.

For the treatment of

all cases of

inflammation

Ad Lectorem.

ON multis te morabor (*Lector Benevole*)
Tria tantum praeMITTO, & desino. Primum
est de *Methodo* inusitata; Mirabere forsitan
cur per *Heptades* singula sic dispono, ac si
in tali numero lateret aliquod *Mysterium*.
Sanè quàm frequentè in *Sacris Septenariis*
præ Cæteris occurrere numerum, observent omnes
qui *Genesin* cum *Apocalypsi* conferunt, & *Sapientia* Cœlestis
Domum *Septem* tantum *Columnis* suffultam animadver-
tant, unde *numerus universi* hic ab *Augustino* dicitur, eumque
Perfectionem Dei in *operibus*, operumque, denotare plenitudi-
nem Recentiores consentiunt. Sed mihi talis non incidit
(multò minùs abripuit) *speculatio*. Ipse potius selegi hunc
procedendi modum, ut à *Digressionibus peripateticis*, & à *Tri-
cis Recentiorum dichotomis*, studiosos & sedulos, quan-
tum in me erat, liberarem. Secundo, ut illis etiam satisfac-
ciam, qui Cuiuslibet *questionis* (ut loquuntur) *Stationes* seor-
sùm præfixum expetunt; intelligant velim, *fustoris* illud
esse negotii, quàm *Compendij* patiatur *angustia*. Quin nec
admodum videtur *necessarium*, cùm ex *solutionibus* cuilibet
objectioni suo loco adaptatis, emergit iste *status*, quem præ-
fixisse, & repetiisse, esset *supervacaneum*. Tertium superest
de *Uso*, ut hoc adjiciatur. Tàm *Provectionibus*, quàm *Incipi-
entibus*, inserviat hic *Fasciculus*. his, ut *Compendiosius* in

Proverb. 9. 1.
Exposit. in
Galat.
Iusum.
Polem.

Ad Lectorem.

Polemiciis hñtientur, illis, ut quæ forsitan exciderunt, faciliùs recolant. Vel His vel illis quicquid accedit Compendij, non minima debetur ex parte, spectatz Fidei, eruditionis, & Industrie viro; D. HENRICO TOZER, S. T. Baccalaureo meritissimo, Filio mihi semper percharo. Is exulanti mihi à propriis, ex selecta sua Bibliotheca, suppeditavit libros, Indices his opusculis expedite concinnavit & ipseduxerat assiduus, ut hic cum cæteris qualiscunq; Fatus, lucem aspiceret.

Nec tacenda sunt hic etiam in me præstita D. Guiljelmi CROOTE Medici petiti, parati, & , hospitalis pro innata sua humanitate subsidiaria officia, quibus torpidum sepiùs excitavit, languentem refecit, & infirmitatibus aliquoties laborantem in integrum restituit. Non vitio mihi vertat superciliosus quispiam, quia minotiora (forsan) hæc interfero. Gaii hospitii, & Rhodes Ancillæ indicantis tantum suspectam Petri à carcere liberationem, non omittuntur in Scripturis nomina. Mallem autem ego, ut nimis facilitatis quam ingratitude à quopiam quovismodo postularer. In rem tuam si cedat (Lector Candide) quicquid habes hic tumultuario coacervatum, laus sit Patri cælesti per filium suum unigenitum, Donorum omnium Largitori, quia scopum attingit is qui Benedictionem Divinam, piis omnibus tuis impertit studiis, à propriis separatur, & hoc tempore plusquam septuagenarius.

Johannes Wigornien sis

INDEX CAPITUM.

De	1. SCRIPTURA.	p.6.
	2. COGNITIONE DEI.	p.52.
	3. PECCATO.	p.100.
	4. ECCLESIA.	p.134.
	5. REDEMPTIONE.	p.251.
	6. SACRAMENTIS.	p.272.
	7. NOVISSIMIS.	p.302.

Syllabus Questionum.

Quæstio Proœmialis

De Dei Existentiâ.

An constare possit ex rationis ductu, in iis qui sunt adulti & non emente mentis, aliquem esse Deum? Aff.

p.1.

Cap.1. De Scriptura.

An	1. Scriptura sit verbum Dei? Aff.	p.8.
	2. Scriptura Canon integer & illibatus à nostris retineatur? Aff.	p.13.
	3. Textus Hebræus, veteris Testamenti, & Græcus Novi, incorruptus sit, & authenticus? Aff.	p.18.
	4. Versio vulgaris Latina sit Fontibus æquanda, & cæteris omnibus translationibus præferenda? Neg.	p.26.
	5. Vulgari debeat Scriptura in ea lingua, quam Populus intelligat? Aff.	p.32.
	6. Ultima Fidei Resolutio sit in Scripturas Canonicas, non in determinationem alicujus Interpretis infallibilis? Aff.	p.37.
	7. Traditiones non scriptæ admittantur in Scriptura supplementum? Neg.	p.45.

An

INDEX CAPITULVM

Cap. 2. De Cognitione Dei.

- An {
1. *Deus sit altissimus purus, cui omnia propria attributa sunt essentialia?* Aff. p. 54.
 2. *Sit Trinitas personarum in una Deitatis natura indivisa?* Aff. p. 60.
 3. *Filius sit à Patre ab aeterno genitus?* Aff. p. 69.
 4. *Filius sit ejusdem cum Patre, Natura, potentia, & aternitatis?* Aff. p. 72.
 5. *Spiritus Sanctus à Patre & Filio ab aeterno procedat?* Aff. p. 82.
 6. *Spiritus Sanctus sit persona invocanda?* Aff. p. 87.
 7. *Dogma de tribus distinctis personis in una Dei essentia, sit Fundamentale, & ad salutem necessarium?* Aff. p. 93.

Cap. 3. De Peccato.

- An {
1. *Dæmones ante Hominis creationem, propter superbiam, à celo erant disturbati?* Aff. p. 102.
 2. *Iustitia originalis ante lapsum Adamo erat Naturalis?* Aff. p. 107.
 3. *Deus originale peccatum ab Adamo in omnes ipsius posterum propagatum?* Aff. p. 112.
 4. *Liberum arbitrium ad bonum salutare, per lapsum erat prorsus sublatum?* Aff. p. 119.
 5. *Concupiscentia in renatis maneat peccatum?* Aff. p. 123.
 6. *Omne peccatum sit sua natura mortale, & à Deo tantum remissibile?* Aff. p. 127.
 7. *Peccatum in S. Stum nunquam veniam consequatur?* Aff. p. 131.

Cap. 4. De Ecclesia.

- {
1. *Ecclesia sit certus prædestinatorum numerus, ex merito Dei beneplacito, finaliter aut totaliter à gratia nunquam ex-cidens?* Aff. p. 136.
 2. *Ecclesia electorum in militantem & triumphantem rectè dividatur?* Aff. contra Socinianos. p. 140.
- 3 Ecclesia

INDEX CAPITVM

- An {
3. Ecclesia militans semper sit gloriose visibilis? Neg. p.144.
 4. Ecclesia visibilis determinatio, siue in concilio, siue aliâ, sit errata, & examini subiecta? Aff. p.149.
 5. Penes concilium generale sit suprema in terris litium Ecclesiasticarum decisio? Aff. p.154.
 6. Ordinata Evangelii promulgatio & solennis sacramentorum administratio, in publicis conventibus, characteres sunt præcipui visibilis alicuius Ecclesie? Aff. p.158.
 7. Extra Ecclesiam salus unicuique, in sua religione sit expectanda? Neg. p.163.

De Membris Ecclesie.

- An {
1. Sancti in cælis vel Angeli sint invocandi? Neg. p.169.
 2. Repræbendi, Athei, & aperte impii sunt membra militantis Ecclesie? Neg. p.172.
 3. Clerici sint exempti à Regimine secularis potestatis? Neg. p.177.
 4. Liceat Clericis matrimonium contrahere? Aff. p.181.
 5. Monachatus sit religiosus vite status, in quo quis supereroget? Neg. p.185.
 6. Juramentum Fidelitatis Magistratibus Laicis, à clericis æquè ac à Laicis sit præstandum? Aff. p.190.
 7. Aliqua sint membra Ecclesie laborantia in Purgatorio? Neg. p.193.

De Disciplina Ecclesie.

- An {
1. Regimen Ecclesie Catholice per Papam, tanquam Christi Vicarium, debet esse monarchicum? Neg. p.199.
 2. Ex institutione Christi, aut Apostolorum, Episcopatus sit ordo, siue gradus, à Presbyteratu distinctus, &que superius? Aff. p.204.
 3. Clerici iure Divino exerceant jurisdictionem temporalem, aut Laici spirituales? Aff. p.217.
 4. Liceat subditis contra legitimum suum Magistratum sub prætextu quodvis religionis arma movere? Neg. p.221.

INDEX CAPITUM

5. *State Liturgia, in diversis Ecclesiis diversa, modo sacræ literis non repugnant, sint probande?* Aff. p. 230.
6. *Liturgia Anglicana sit sacræ literis conformis?* Aff. p. 235.
7. *Vocatio Cleri Anglicani ad sacros ordines post Reformationem sit legitima?* p. 244.

Cap. 5. De Redemptione.

1. *Christi incarnatio fuit possibilis, necessaria, aut conveniens?* Aff. p. 252.
2. *In hypostatica naturarum unioni inconfusa maneat natura cum idiomatibus?* Aff. p. 255.
3. *Christus sit mediator secundum utramque naturam?* Aff. p. 258.
- An 4. *Christus pro peccatis omnium credentium plenè & integrè satisfecerit?* Aff. p. 262.
5. *Sola fides ex parte hominis iustificet?* Aff. p. 265.
6. *Aliquis possit esse certus de sua salute?* Aff. p. 269.
7. *Gratia sufficiens ad salutem concedatur omnibus?* Neg. p. 273.

Cap. 6. De Sacramentis.

1. *Sacramenta conferant gratiam ex opere operato?* Neg. p. 278.
2. *Duo tantum sint N. T. Sacramenta?* Aff. p. 282.
3. *Baptismus ad salutem sit absolutè necessarius?* Aff. p. 285.
- An 4. *Pædobaptismus si probandus?* Aff. p. 289.
5. *Denur Transubstantiatio?* Neg. p. 292.
6. *Misse Sacrificium sit Idololatriæ?* Aff. p. 295.
7. *Matrimonium legitimum sit dissolubile quoad vinculum?* Neg. p. 299.

Cap. 7. De Novissimis.

1. *Bona Renatorum opera sint salutis æternæ meritoria?* Neg. p. 303.
2. *An præter Papam ante ultimum Christi adventum, expectandus Antichristus?* Neg. p. 296.
3. An

INDEX CAPITVM.

15

- An {
3. *Futura sit Nationalis Iudeorum ante finem Mundi vocatio ? Aff.* p.309.
 4. *Christus hic in terra ante ultimum Iudicium, sit cum Martyribus excitatus per mille annos regnaturus ? Neg.* p.312.
 5. *Anima mortuorum annihilentur, aut dormiant usque ad ultimam Resurrectionem ? Neg.* p.315.
 6. *Possibilis sit ejusdem numero corporis post mortem Resurrectio ? Aff.* p.318.
 7. *Mundus hic visibilis per ultimam conflagrationem sit annihilandus ? Aff.* p.321.

QUEST.

1771-1772

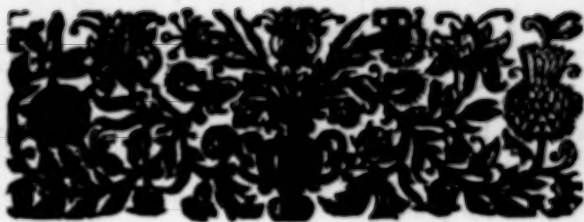
1771-1772

1771-1772

1771-1772

1771-1772

1771-1772

QUÆSTIO PROŒMIALIS.

De DEI Existencia.

*An constare possit ex rationis ductu,
in iis qui sunt adultæ & non emotæ
mentis, aliquem esse Deum?*

CCEDENTEM ad Deum oportet credere quod Deus sit, & remunerator se in quærentibus Heb. 11. 6. Dixit nihilominus Insapiens in corde suo Non est Deus Ps. 14. 1. & 53. 1. & ore eructat Pharaó, *Quis est Dominus ut audiam vocem ejus?* Exod. 5. 2. & Nabuchodonosor, *Quis est Deus qui eripiet vos de manu mea?* Dan. 3. 15. Non

immeritò igitur toti futuræ structuræ, subternitur hoc ~~fundamentum~~ fundamentum Deum esse, quod his præcipuè stabilitur rationibus.

1. *Primo*, In omni motu perveniendum est ad *primum Motorem*. 2. In *efficientibus* subordinatis, ad *primam causam*. 3. In *possibilibus & contingentibus*, ad unum *actum purum & necessarium*. 4. In gradibus *excellentiæ*, ad unum *præstantissimum*. 5. In *gubernatione ordinata*, ad unum *summum Monarcham*. 6. In *Bonis*, ad illud quod est *optimum*. 7. In *magnis*, ad id quod est *maximum*, aliter in *infinitum* esset progressus, quod *Natura* abhorret, & averfatur ratio: sed iste *primus motor* non *motus*, *prima causa efficiens*, *Necessarium primum*, & *præstantissimum*, *summus Monarcha*, *Optimus*, *Maximus*, necesse est ut sit *Deus*: Ergo constat *Deum* esse ex rationis discursu.

2. *Secundo*, Idem evincitur ex terroribus *conscientiæ*, trepidantis ad atrociora facinora, & tormenta ab *irresistibili* aliquo *judice & vindice* exigenda; qui non alius esse potest nisi *omnipotens Deus*, quibus addatur *Juramenti Religio*, *ipsis Barbaris* sacrosancta.

3. *Tertio* hoc confirmat *Appetitus animæ insatiabilis*, quem *delitiæ, divitiæ, honores*, hic in terris multiplicati nulli terminant; cum autem nil frustra facit, aut fovet *natura*, necesse est ut detur aliquod *Infinitum*, in quo tandem acquiescat *irrequietum istud dissiderium*, quod nil aliud potest esse præter *Deum*.

4. *Quarta* ratio petatur à stupenda *Mundi fabrica*, ubi in summa rerum *varietate* constans semper manet *dispositio*, præsentemq; refert *qualibet herba Deum*. quod fortuitis atomis, & non *infinite sapientiæ* ascribere, perinde esset ac si quis *Ligna & Lapides* ad *Civitatis structuram*, assereret sponte convenisse, & se domatim & plateatim ordinasse.

5. *Quintò*, *Miracula naturæ sphaeram* excedentia, & ipsius cursum prorsus intervertentia, quæ vel oculis occurrunt, vel in historiis; extorquent vel à *perversissimis*, illam *Maleficorum confessionem* *Digitus Dei est hic*. Exod. 8. 19.

6. *Sexto*, *Oracula & de futuris aliàs contingentibus*, certa prænuntiata, quid aliud arguunt quam esse *omnipotentem*, & supremum *Demiurgum*, qui certò prædicat quid sit eventurum, quia ipse præstituit ut sic eveniret.

7. Agmen claudit *Gentium* omnium *Confessio*. unde *O-rator* nulla gens tam immanis & fera est, quæ non (etiam si ignoret qualem Deum habere deceat) habendum tamen sciat. *Lactant.* Institut. l. 3. c. 10. Ex *Cicerone* de Legibus l. 7. unde *Americani* stupidissimi, suos habent *Zemos*, & *Deastros*, à quibus petunt, ciborum copiam, bonam valetudinem, & de hostibus victoriam, & habet *Lerius Hist.* Navigat. in *Brasil.* c. 16.

Obiiciunt Rationalistæ, derisores, ventricolæ, & reliqui ex Diagoræ Luciani, & Epicuri baris.

Ob. 1. Illud non potest esse rationi certum, quod sensui nunquam paruit, quia nihil est in intellectu, quod non prius fuit sub sensu. Sed Deum nemo vidit unquam *Jo.* 1. 18. & 1. *Jo.* 4. 12. nec aliis sensibus percipitur *Job.* 9. 11. & 23. 8. Ergo incertum est quod de eo asseritur.

Sol. Deus non patet sensibus comprehensivè, ut est in se, sed apprehensivè, ut elucet in operibus. Ita videtur in signis, auditur in verbo, manifestatur in totius universi fabrica, *Ps.* 19. Oculi non vident futura, nec audit auris, 1. *Cor.* 2. 9. Ergo futura nulla sunt Animam tuam non vides, Ergo non es Animal? quàm hoc ridiculum?

Ob. 2. Ratio reddi non potest, cur Deus existens ab æterno, citius seipsum non manifestasset, Mundum creasset, vel aliquid aliud egisset. Actus enim purus non potuit esse ~~id est~~ nihil agens, Ergo videtur non fuisse.

Sol. Hoc non probat Deum ab æterno non fuisse, sed ipsius consilia finito intellectui esse inscrutabilia, quærenti igitur de Dei factis ante Mundi fabricam, reponit *S. Augustinus*, parasse illum Infernum tam effrontibus scepticis, quid au-

לֹא יִנָּתֵן ^{י"ד}tem ipsi deesse potuit, qui est *El Schadai*, sibi ipsi *sufficiens*?
 Gen. 17. 1. Est, *Erit* & *eternum* fuit. Nostræ veræ cecitatis in talibus debet
 esse, *submissilima Psalmista* confellio, *Mirabilis est tua sapientia*
præ me, excelsa est non possum illam consequi *Ps.* 139. 6.

Ob. 3. Si sit *Deus*, tum vel ab alio est, vel à seipso; ab alio
 si sit, non potest esse *Deus*, quia non *supremus*. ut autem ali-
 quid sit à seipso, rationi repugnat, sic enim esset seipso *prius*
 (naturā saltē) & *posterius*, quod *contradictionem* implicat.

Sol. Rationi quidem *adversatur* ut aliquid *finitum, factum*,
 aut *creatum* esset à seipso, aut suiipsius *causa*, sed ut *principium*
 aliquod *infinitem* agnoscatur, quod in se, &, per se, sit tale,
 à quo, & per quod, cætera omnia sunt, quod sunt, *rationi* maxi-
 me est *consentaneum*.

Ob. 4. *Bonum infinitum* prorsus absorbet & destruit ma-
 lum *oppositum*, tale igitur si detur, *Mali* aliquid non super-
 esset; undeposito *Deo*, tollerentur omnes *maligni spiritus* &
homines.

Sol. *Infinitem* aliquid concipiatur ut *Agens*, vel *Necessa-
 rio*, vel *Liberè*. Necessariò si ageret *Deus*, tolleretur peni-
 tas quodvis *oppositum*, sed cum ipse solus *Agens* sit *liberrimus*
 permittit *Malum* ad *beneplicitum*, quia noverit pro *infinita*
 sua *sapientia*, ex *peffimis* *Bonum* elicere.

Ob. 5. *Primus* in orbe *Deos* fecit *timor*, juxta decanta-
 tum illud *Poeticum*. Ergo *Commentum* potius videtur *politi-
 corum*, hæc de *Deo* sententia, ad *simpliciores* in officio conti-
 nendos, quàm à *nasutioribus* amplectendum *Dogma*.

Sol. Increpet te *Deus Satana*, cum omnibus *politicis* tuis
profunditatibus. *Timor* iste arguit, *tremendum* esse aliquod tri-
 bunal, & *Judicem*, qui fontes non dimittet impunitos, in al-
 io seculo, quibus parit hic pro summa sua *longanimitate*,
 ut *resipiscant*, ne in *eternum* pereant.

Ob. 6. *Piorum, Aspera* in hoc mundo, & *Impiorum, prospe-
 ra*, usq; ad mortem aliquoties continuata, (de quibus
 conqueruntur *Psalmista* *Ps.* 73. & *Jeremias* c. 12.) ostendunt
 nullum talem dari *Judicem*.

Sol. Immo *transmittunt* potius ad supremum *judicium*
 post

De Dei Existentia.

3

post hanc vitam habendum, ubi unusquisque recipiet, fidei & factis consentanea, & *Dives* luet, quando *Lazarus* exaltabitur, quod tam *Jeremie* quam *Davidi* erat significatum.

Ob. 7. Quod speciei est *innation*: omnibus competit *Individuis*, sed *Diogenes*, *Lucianus*, *Leo* 10. & innumeri alii, ex professo fuerunt merè *Athei*, Ergo *natura* insitum non est, ut quis *Deum* esse agnoscat, & cognitio talis (ut contendunt *Sociniani*) dici non potest esse *Naturalis*.

Sol. Competat aliquid *innation* alicui, vel quoad principium, & radicaliter, vel quoad exercitium & exequutivè. non autem ex defectu exercitii, concludatur principii aut facultatis privatio, sed potius depravatio, ex injectis vinculis aut contractis sordibus. unde *Caligula* Bipedum amentissimus, ad tonitruum fragorem, caput occuleret; nec dubitandum quin *Cyclopes* huiusmodi, cælo sereno turgescerent, ad procellam incumbentem reciperunt se cum nautis apud *Prophetam Jonæ* 1. 5. ad *Deum* suum. 2. Aliud est etiã Dei providentiam & de rebus humanis curam, aliud negare existentiam, & omnino asserere quod non sit *Deus*. 3. *Socini* autem de stupido quorundam *Brasilientium Atheismo* instantiam, retundit *Lerius Hist. Bras. c. 16.* 4. Quin ut constat ulterius ex *Magia*, *Dæmones* ipsos supremum numen agnoscere, & horrescere: Ita (innuunt nonnulli) *Bestias* aliquas & volucres, *Dietatis* & *Religionis* cuiusdam habere sensum. Ex quibus omnibus cum satis superq; constet *Deum* esse, non erit vel distortissimi negare *Theologiam*. Cujus implicationes nodos methodo memoriz accommodatâ, punctillimè & contrarium expedire videri aggredior.

Sueton.

CAPITA THEOLOGICAE.

CAP. I.

De Scriptura.

1. **T**HEOLOGIA, est *Sapientia Religiosa*, à DEO in sacris *Scripturis* revelata, ad *Salutem* perveniendi *Deut.* 4.6. 2. *Tim.* 3. 16.
2. *Pet.* 1. 21. *Rom.* 1. 16.

2. Hujus *Septem*
statuantur *Capita*

- 1. SCRIPTURA.
- 2. DEI COGNITIO.
- 3. PECCATUM.
- 4. ECCLESIA.
- 5. REDEMPTIO.
- 6. SACRAMENTA.
- 7. NOVISSIMA.

3. Quæ (ut *facilius* memoriz imprimantur) sic connectantur. 1. *Scriptura* nos manuducit ad *Supernaturalem* Dei *cognitionem*. 2. A Deo cognito defecimus per *Peccatum*.

3. E Peccati massa, pro misericordi Dei beneplacito, evocata est Ecclesia. 4. Hac expiatur & justificatur, per Redemptionem Christi satisfactionem. 5. Redemptionem obsignant Sacramenta. 6. Quae excipiunt. 7. Novissima, ut illa tandem per debitam Mandatorum observantiam, ad Glorie portum nos perducant.

*De Scriptura autem Catholica
hac esto Thesis.*

4. **S**criptura est Dei verbum, indubitato è caelo revelatum, & 2. In Libris quos habet Ecclesia nostra Anglicana pro Canonici integrè comprehensum. 3. Hujus Editionem Hebraicam in Veteri Testamento, & Graecam in Novo, amplectimur ut authenticas. 4. Translationem verò vulgarem Latinam, cum ceteris omnibus versionibus, ad textus istos Originales expendi, & corrigi submittimus. 5. Hasq; Lingua vernacula, singulis Christi fidelibus, vulgari debere contendimus, quia 6. Ultima fidei resolutio in Scripturis hisce est terminanda. Quae 7. continent omnia ad Salutem necessaria absq; Traditionis non Scriptae quovis supplemento.

Unde QUÆSTIONES.

- An {
1. Scriptura sit Dei verbum Calidè revelatum?
 2. Ejus Canon integer & illibatus à nostris retineatur?
 3. Textus Hebraicus veteris Testamenti, & Graecus Novi, sit incorruptus, & Authenticus?
 4. Versio Vulgaris Latina, sit Fontibus æquanda, & ceteris omnibus Translationibus præferenda?
 5. Vulgari debeat Scriptura in ea Lingua quam Populus intelligat?
 6. Ultima fidei Resolutio sit in Scripturas Canonicas?
 7. Traditiones non Scriptae admittantur, in Scripturae supplementum?

QUÆST.

QUÆST. I.

An Scriptura sit verbum Dei? Aff.

QUIA,

1. **A**UT à Deo est (ut argumentatur Salvator de Jo.annis Baptismo *Math.* 21. 25.) aut ex Hominibus; ab Hominibus non potuit esse, nam à quibus esset? cum nulla extiterunt scripta Mosaicis antiquiora, aut cœva, præter Pseudoepigrapha quædā explosa Sethianorum, Abrahami, aut aliorum fragmenta. Moses verò agnoscit se sua omnia à Deo accepisse, nec constat Alphabetum aliquod illud antecessisse (quicquid hariolantur nonnulli) quod ipse in duabus tabulis recepit Dei digito exaratum. Eiusdem autem cum Mosaicis culturæ, & certitudinis, inveniuntur scripta insequentia Canonica, Ergo patet illa esse ex Deo, quod confirmatur.

2. A Scriptorum diversorum temporum, locorum, & conditionum, admirando consensu, qualem inter Philosophos, scriptoresvè alios non divinitus inspiratos, incassum expectaveris, ut patet apud Ciceronem, Senecam, Plutarchum, præcipuè Eusebium in libris 15. de *Præparatione Evang.* studiosè expendendis, de infinitis Philosophantium jurgiis. Idipsum evincit.

3. Materie substratæ illimis quædam sublimitas, & majestas, Cælum tantum spirans, & absq; vel minimæ levitatis, vel humanæ ostentationis aspergine, omnia ad Deum referens; sic ut conscientiam potius exenteret, quàm aures titillet, & quo penitius eventilatur eò vehementius afficit cordatos, & recalcitrantes confundit. Juxta illud *Psalmistæ*, Verbum tuum est perpuratum septies (quasi in clibano five catino) & servus tuus dilexit illud. *Pf.* 12. 6. & 119. 140.

4. *Prophetia de Josia, Cyro, quatuor Monarchiis, (præ cæteris) de Adventu Messie, tam exactè suo tempore impletæ; argumento sunt firmissimo, hujusmodi nisi ab ipso Deo. (qui ista prædefinivisset omnia) non potuisse provenire.*

5. *Accedunt Miracula hanc doctrinam obliquantia, tam expressa, & testata, ut à perversissimè adversantibus agnoscuntur. Hoc autem Philosophicis Inventis, aut aliis aliorum commentis nunquam contigit. Extant apud Josephum Antiquit. l. 12. Et Eusebium Præparat: Evangel. l. 8. 1. de Theopompo, quodam Oratore & Theodicto Tragedo historiz; è quibus hic capitis (ut videtur) vertigine, iste glaucomate erat percussus, eo quod cælestem hunc Chirographum, ad vertigines suas vocaret, aggressi sunt accommodare. Nec minùs hoc evincit*

6. *Recipientium Sagacitas. Non enim hæc gesta fuerant in angulo (ut loquitur Apostolus Act. 26. 26.) sed in publico Mundi Theatro. ubi non seducti quidam è trivis Bubseque, sed, Monarchæ, Politici, Doctores selectissimi & perspicacissimi, (quibus non defuit saculas, aut potestas singula expendendi) sceptræ, edicta & placita, verbo huic submiserunt, quod nunquam proculdubio fecissent, nisi illud à summo legislatore cælicus profluxisse pro comperto habuissent.*

7. *Postremò in confesso est apud Ethnicos fere omnes celebriores (quibus hoc verbum innotuit) illud à Deo esse. utcunq; de genuino ipsius sensu, in locis quibusdam obscurioribus tot oriuntur rixæ. Nec dubitandum est Platonem, Aristotelem aliosq; Philosophie primipilos, plurima quæ habent. de Deo singularia, ex hoc fonte hausisse. cujus versionem in linguam Græcam, non tot impensis redimisset Ptolomeus Philadelphus, nisi Judo, n̄ aliquid divinum in illo latuisse existimasset.*

*Objiciunt, Celsus Epicureus, apud O-
riginem, Iulianus, apud Cyrillum
Alexandrinum, Faustus Ma-
nichæus apud Augustinum, &c.*

Ob. 1. **V**erbum Domini parum, pison, & perfectum est, cui nihil addendum vel detrahendum, Ps. 12. & 19. Prov. 30. 5. Deut. 12. 32. At Scriptura non est huiusmodi, quæ Ludicra proponit inter legalia de Bestiarum adipe, & excrementis, 2. Inutilia de Genealogiis, Chronologiis, & Topographiis, 3. Tautologica, absq; ulla methodo (ut Crambe) recitata & repetita, Ergo verbum Dei esse non potest.

Sol. Quod stultum est Dei, sapientius est hominibus, 1. Cor. 1. 25. quæ ludicra igitur videntur in lege, momenti inveniuntur esse maximi à cordatis ad exercendam obedientiam. 2. Aversandam Idololatricam. 3. Informandos mores, & ad Messiam indigitandum, si dextræ (ut oportet) percipiantur. vid. Euseb. de præpar. l. 8. Aq. 1. 2. q. 102. art. 3. & sq. de Allegoricâ legis accommodatione, & alios. 2. Genealogiæ & cætera quæ videntur superflua, Testimonia sunt Oriûs, propagationis & conservationis Ecclesiæ, & impletz Promissionis de Messia, & semine Abrahami & Davidis deducendo Matth. 1. 3. Nec repetitiones in credendis & agendis sunt supervacaneæ, ubi utilitas potius quaritur, quam subtilitas. Isaïa 48. 17.

Ob. 2. Occurrunt in Scripturis portentosa quædam de Solis statione, & umbræ retrogradatione, de Asino Dominum reprehendente, & Metamorphosi femine in statuem salis & similia, Ios. 10. 13. 2. Reg. 20. 11. Num. 22. 28. Gen. 19. 26 quæ non rationem tantum, sed fidem omnem superant., Ergo.

Sol. Fidem talem talia excedant, quæ Nature tantum in-
tuetur molimina, non Dei Omnipotentiam, qui quicquid vult
potest.

potest, & facit signa & mirabilia in Cælo & in Terra, quod in Decretis suis profitentur Ethnice Monarchæ Nabuckodonosor & Darius. Dan. 3. 29. & 6. 26.

Ob. 3. Injunguntur in Scripturis, abominanda quædam, & Naturæ prorsus repugnantia, ut pater propriis manibus filium immolaret. Gen. 22. 2. Propheta uxorem duceret fornicariam Hoseæ 1. 2. Frater ex Germani Relicta sterili, susciperet liberos Deut. 25. 5. quæ à cælo manasse, Blasphemum est asserere.

Sol. Injusta non possunt esse quæ Deus præcipit, cujus voluntas regula est justitiæ. Qui patris fidem sic explorare & illustrare voluit Gen. 22. 1. non filium innocentem à patre trucidari. 2. Propheta verò non injungitur ut meretricem constupret, sed ut Israeli spurcam suam Idololatriam, sub tali Allegoriâ representaret. 3. Nec præcipitur leviro, ut Germani fratris sine prole demortui gloriæ ducat sterilem, sed consanguines ejusdem familiæ (qui sub nomine □ venit) ut conservaretur tribuum distinctio, ad manifestationem Messie à Tribu Judæ oriundi. confer Josephum Antiq. l. 4. c. 8.

Ob. 4. Indigna de Deo passim in istis scriptis inculcantur, nempe ipsum oculos habere & aures, Psal. 34. 16. præcepta dedisse suis non bona, Ezech. 20. 25. Subjicere seipsum colentium mandatis, Isaïæ 45. 11. penitus se hominem fecisse, Gen. 6. 6. decreta sua mutare, Isaï. 38. Quæ cælestem doctrinam non sapiunt.

Sol. Quæ sic proponantur, ~~adponuntur~~, concipienda sunt à nobis ~~disponuntur~~, Metaphorâ sacris familiari, quâ pro captus nostri imbecillitate, per obvia ad sublimiora elevamur. Unde dicitur Deus oculos habere & aures, cum efficit talia (sed modo ineffabili sublimiori) quæ oculati & auriti faciant. 2. Dedisse præcepta non bona, cum dimittit obstinatos ad propria desideria, & ad inventiones, quibus seipsum præcipitant, Pl. 8. 13. Ezech. 20. 29. 3. Penitere vero & dolere, quando cessat facere, quod fecit, ut penitentes & dolentes solent; manente interim æterni decreti immutabilitate;

ubi non submittit se hominum *mandatis*, sed vel ostendit suam ad auxiliandum *promptitudinem*, ut Domini solent *servis* obsequentibus, si ipsorum *præceptis* sint morigeri, vel legendus potius est iste *textus interrogativè*, q. d. institui vos de faciendis *pro vobis*, nunquid autem vos *prescribetis* mihi de futuris, quid à me sit faciendum? De his vero & *objectis* antecedentibus consulatur *Sixtus Senensis. Biblioth. l. 7. & 8. Bell. De verbo Dei l. 1. c. 5.*

Ob. 5. *Novum Testamentum exaucliorat*, & quasi *supplantat* *vetus*, ut patet ex *locis* plurimis inde citatis, & ex *Apostolo*, qui appellat *legalia* *ἀδυναμία* & *ἀσθενεία* infirma et egena *Elementa*. Gal. 4. 9. Ergo utrumq; non potest esse à Deo.

Sol. Citentur *loci* vel *ἡ γὰρ ἡμετέρα*, quoad verba *præcipuè*, vel *κατὰ τὴν διδασκαλίαν*, secundum *sensum* et *scopum*. Verba si non semper reddunt *Apostoli*, *sensum* tamen et *scopum* fideliter exhibent, ut ostendit *Junius in Parallelis*, qui consulendus hac de re cum aliis. 2. *Impotentia* verò et egena sunt *Apostolo* legis *Elementa*, non *moralia*, sed *ritualia* seorsim in se *considerata*, non ut ad *Christum* sunt *pedagogica*, ad quem sunt referenda.

Ob. 6. Occurrunt *quamplurima* in *T. V.* quæ sunt prorsus *Asystrata* et *Repugnantia*. Ergo non potest illud esse à Deo.

Sol. Quæ urgentur hic ut *ὑπερβολικά*, vel penitus *contradictoria*, ostenduntur esse tantum *ὑπερβολικά*, quæ videntur talia, et facile à multis conciliantur. ut à *Scharpio*, in *Symphonia*, *Tirino* in *calce* *Annot*: ad *Vetus et Novum Testamentum* &c. Idem

Ob. 7. Obicitur de *Novi Testamenti contradictionibus*, & quibus *authoritas divina* illi detrahatur, præsertim in *Evangelistarum* et *Genealogiæ Salvatoris* dissensu.

Sol. Recurrendum est hic etiam ad *authores prædictos* aliosq; qui dedita opera *distinctim* ista discutunt, quæ compendio (quod nos instituimus) non possunt absolvi. Sat sit igitur hic (*solutionis* vice) monuisse quam necessarium sit, ut ad manum habeat *Theologiæ studiosus*, tales *Conciliationes*,

lationes, ut punctim inde petat, quod satisfaciatur, prout res tulerit.

Q U Æ S T. I I.

An Scripturæ Canon integer & illibatus à nostris retineatur? Aff.

Q U I A,

1. **I**udeis primùm fuerunt credita Dei Eloquentia, Rom. 3. 2. At noster Canon exactè cum eorum convenit, nec de Libris novi Testamenti intervenit hodie ulla inter doctos Controversia. Ergo Canon rectè est à nostris consignatur.

2. Canon Hebræorum communicari illis debuit, ea lingua quam intelligerent, aliter tuba daret incertum sonum, 1. Cor. 14. 8. ad nullius ædificationem, sed isti Libri cum Integri, nempe 1. Solomonis Sapiemia. 2. Ecclesiasticus Syracidis, Libri, 3. Esdræ, 4. Tobia, 5. Judith, 6. Macchabeorum primus, & 7. Macchabeorum secundus: tùm Librorum Fragmenta, scilicet 1. Oratio Manassis, 2. Trium puerorum Canticum, 3. Historia Susannæ, 4. Narratio de Belo & Dracone, 5. Sex Capita cum dimidio Libro Esther assuta, 6. Baruch, 7. Epistola Jeremiae, nunquam extabant Hebraicè, Ergo Judeis nunquam fuerant Canonici.

3. Post Malachiam desinunt Prophetarum *Συναξα* nempe Deductio sermonis Prophetici, cui fides certò niueretur, ut ostendunt Iosephus & Eusebius, Atqñ Apocryphorum isti Authores *Cont. Apl. new.* Malachiâ, inveniuntur esse posteriores, Ergo Canonica Scripta non erant ab illis expectanda.

4. Salvator Canonem distribuit in Legem Prophetas &

Psalmos. sed cum à Prophetarum Classe Apocryphi isti excludantur, inter *Legalia* & *Psalmos* multò minùs locum inveniant. In *Canone* igitur non sunt reponendi.

5. *Canonici Veteris Testamenti* corroborantur ex *Novo*, quotiens à Salvatore, & Apostolis citantur, sed *Apocryphi* à nobis rejecti, distituuntur tali testimonio. Ergo pro *Canonicis* non sunt habendi.

6. Quin *Frivola* & *falsa* in illis deprehendantur, quæ fidem detrahunt *Canonicam*. Ita 1. *Sapientia Solomonis*, (quam *Philoni* *Judæo* adjudicat *Hieronymus*) *Pythagoricam* astruit *mutæ* *vox* *canon* c.8.v.19.20. 2. *Ecclesiasticus* adducit *Samuelem* post *Mortem* *Prophetantem*. c. 46. 20. 3. *Esdra* de *Henoch* & *Leviathan* quinto die creatis, *Rabbinnica* narrat deliria, 2. *Esdra* 6.40. 4. *Tobias* inducit *Angelum* mentientem, saltèm *Jesuiticè* æquivocantem c.5.12. & *Magica* ex jecinore, & corde piscis præcipientem, c.6.8. 5. *Judith* celebrat factum *Simeonis* c.9.2. quod *Jacobus* ferit *Anathemate* Gen.49.7. 6. *Macchabei* inter se dissentiunt. In lib. 2. Laudatur *Rafis* *aut* *ruptia*, c.14.42. & *Anton* se excusat, si rectè & congruenter quinque libros *historicos* *Jasonis* *Cyrenæi* in *Epitomen* non redigerit cap. 16. 39. Collat. cum Cap.2.v.24. 7. *Fragmenta Estheris* & *Danielis*, non purioris sunt metalli.

7. *Canonem* (ut à nostris figitur confirmant. 1. *Epiphanius* in *Libro de mensuris et ponderibus*. 2. *Hieronymus* in *Prologo Galeato*. 3. *Origenes*. 4. *Athanasius*. 5. *Cyprianus*. 6. *Nazianzenus* vid. *Euseb. Hist.* 1.4.c.25. et 6. c.28. 7. Una cum *Concilio Laodicensi* Can. 59. qui omnes *Forè Innocentio* 1. (à quo *Canonis Tridentini* ducitur *prospia*) fuerunt antiquiores, Recentiores verò *Hugo* et *Cajetanus* *Cardinales* *Hieronymum*, hæc in re sequendum esse contendunt.

Objectiones

*Objectiones Adversantium præcipuè
Tridentinorum, qui Anathema
illis denuntiant, qui hos Apocry-
phos integros, cum omnibus suis
partibus, prout in vulgatâ prostant
Editione Latinâ, pro Sacris & Ca-
nonicis non suscipiant. Concil.
Trid. S. 4ta quod hisce suffulciunt
argumentis.*

Ob. 1. **C**itantur in Novo Testamento, ut illud *Sapientie* c. 7. 26. de splendore gloriæ Christi *Heb.* 1. 3. Item de impervestigabili Dei Consilio, c. 9. 14. in *Epistola* ad *Rom.* c. 11. 34. sic Christi *irrisio* quæ describitur *Math.* 27. 43. deducitur è *Sapientie* 2. 18. Ergo pro *Canonicis* merito sunt habendi.

Sol. Citatio talis non probat librum esse *Canonicum*, nam ita, *Aratus*, *Menander*, & *Epimenides* Poetæ essent *Canonizandi* quia à *Paulo* citantur *Act.* 17. 28. *1. Cor.* 15. 33. *Tit.* 1. 12. 2. Nec concludendum loca alicujus authoris citari cum adducuntur *similia*, sic enim dicamus *Salvatore* citasse *Terentium*, *Durum* est contra *stimulos* calcitrare *Act.* 9. 5. cum eadem verba habentur in *Phormione* *Act.* 1. *Scorn.* 1. 3. Citantur potius adducta ex *Jo.* 1. 14. *Col.* 1. 15. *Isa.* 40. 13. *Matthæus* autem factum narrat, non citat quid prædictum.

Ob. 2. Appellantur *Scriptura*, & *Canonicæ* à *Patribus*, quorum *judicium* non insuper est habendum.

Ob. 3.

Sol. Canon apud Patres duplex est, *Morum*, & *Fidei*, *Canonici* nonnunquam dicuntur hi *Libri*, primo sensu non secundo, unde non *proto*-sed *deutero*-*canonici* aliquoties audiunt. *Hieronymus* verò & *Patres* alii cum accuratè loquuntur, *discrimen* statuunt inter *Apocryphos* hosce, & *Canonicos*, quod nos amplectimur.

Ob. 3. Legebantur publicè in *Ecclesiis*, quod *Canonicorum* tantum est privilegium.

Sol. Legebantur quidem propter conformitatem (maximà ex parte cum *Canonicis*, ut *Homiliæ antiquæ* & *sacrae* ad informandos mores, non ad confirmandam doctrinam.

Ob. 4. Continuante *Ecclesiæ Historiam*, quæ aliàs à *Captivitate* maneret interrupta, Ergo non sunt à *Canone* excludendi.

Sol. Ex *Historiis Apocryphis*, incertum est an *Tobias* & *Judith* cum fragmentis de *Susanna*, *Bel*, & *Dracone* habeantur pro *Dramaticis* potius quàm veris *narrationibus*; quia mentio illarum apud istorum temporum *Scriptores*, (ut de rebus minutioribus) non occurrit; præsertim apud *Josephum Antiquitatum Judaicarum* sedulum exploratorem. 2. *Machabei* aliquid conferunt, sed quod ex aliis *Historiis* plenius colligatur. 3. E quibus *Primus* qui *Pastor* est *Hieronymo*, (ut putat *Junius*) vulgo omittitur, non sic dictus à *Pastore* gregis alicujus, sed à *re munda*, seu *mundi* ab *Arrio*, unde de tyrannide, *Ptolemei Philopatoris* inchoat insignem *Historiam*, quam secundi *Machabeorum Rapsodiis*, à *Jasone Cyrenco* corralis meritò præferas.

Ob. 5. Confirmantur hi libri à *Conciliis*, *Carthaginensi*. 3. *Can.* 47. Cui interfuit *Augustinus*. Item à *Florentino*, & *Tridentino*, ergo non sunt reiiciendi. *Bell.* de verb. Dei, lib. 1. c. 4.

Sol. *Tridentinum Concilium* adversus nos à *Bellarmino* adduci, mirum videtur. Cum ipsius decretum sit res contraversa, nec valet apud A. *Montanum*, *Sixtum Senensem* & alios. 2. Quod urgetur è *Concilio Florentino*, *Concilij* non erat *Constitutio*, sed *Papæ Eugenii* 4^{ti} post finitum *Concilium*,
ad

In pref. ad
Apocryp.

ad *Armenos* peculiaris *Institutio* 3. *Carthaginense* Concilium cum *Augustino*, non decernit quinam libri pro *Canonicis* sunt habendi, sed quinam publicè in *Ecclesia* sunt legendi, ut patet ex *circumstantiis*. Ubi & *passiones Martyrum* legi permittuntur in ipsorum *Anniversariis*, *Canon* igitur morum & *Canon* fidei, hic promiscuè usurpantur, cum de *Canone* tantum fidei sit *præsens controversia*.

Ob. 6. Seponuntur capita quædam *Canonica* in *Leitura Anglicana*, substituitis quibusdam ex hisce *Apocryphis*, ut publicè legantur in *Ecclesia*, ergo videntur *equalis* saltem nobis, si non *majoris*, esse cum *Canonicis* *authoritatis*.

Sol. In *Lectione* publica non semper illud proponitur quod in se est præstantius, sed quod auditorum *edificationi* magis inserviat. 1. *Cor.* 14. 26. 2. Non æquantur igitur *Apocrypha* *Canonicis* dum sic leguntur, sed ut *instituta* quædam *facilia* interponuntur, quæ ad *Canonica* amplectenda, (ut *Homilia* & *Cantiones*) tardiores excitent. 3. Sic *Geneleos* quædam *Capita*, & *Solomonis* *Canticum*, *Judei* non legunt in *Synagoga*, ut captui populari minus accommodata. Sic etiam nec ex lectis *Chronicorum* *Genealogiis*, *Ezechielis* *Templi* *Architectonicis*, aut *Iohannis* *Apocalypsi*, *Rudiores* multum proficerent.

Ob. 7. Compinguntur etiam cum *Bibliis* a nostris, ut partes integrantes, ergo videntur esse ejusdem momenti.

Sol. Non urgenda sunt hæc ab illis tam ferociter in *Apocrypha*, qui *Marginalia* sua *annotamenta* textui tam liberè adijciunt. Ne *Cantiones* ipsorum nonnullæ, inveniantur esse, non *Canonica*. 2. Sat sit *Cordatis*, titulis ista distingui, quæ eodem coherent volumine, ut non pro *Canonicis* illi habeantur libri, qui leguntur sub *Titulo* *Apocryphorum*.

QVÆSTIO III.

An Textus Hebræus, veteris Testamenti, & Græcus Novi, incorruptus sit, & authenticus? Aff.

QVIA.

1. **N**ON incidit suspicio cur *Heretici*, *Hebræica* corrumpere, nec erat causa cur *Judei* hoc facerent. Sic enim propria distruxerunt *templa* & sibi ipsis fidem derogarent. Quinimodò constat ex ipso cùm *Masora* tùm supputatis literis, & singulis punctorum *minutijs*, illos de Textu conservando ad *superstitionem* usq. fuisse sollicitos.

2. Non potuerunt (si vel maxime voluissent) tam sublesta fide agere. vel enim hoc fecissent ante *salvatoris* adventum, vel postea; ante si quid tale patrasent, quomodo Christi & Apostolorum Reprehensionem effugissent? postea verò, *exemplaria* inter *Christianos* distracta. Conatus hujusmodi nefarios reddidissent prorsus irritos.

3. Nec fecisse patet ex *Apostolo* qui *ἡμεῖς τὸ θεῖον* eloquia sive *Dei Oracula*, illis fert accepta. Rom. 3. 2. unde fidelissimi *Christianorum* *scrinarii* aut *capsarii* habentur ab *Augustino*, *studentibus* nobis *codices* portantes, & in ijs quæ contra illos faciunt ne *apicem* quidem mutarunt, ut ex librorum *Collatione* satis est manifestum.

4. Eadem providentiâ non minus *Christianis* prospexit *Christus*, de certa fidei regula, ut ex indubitatis fundamentis *Evangelion* deduceretur; Quod fieri non potuit si textus.

Hebræicus.

Hebraicum esset corruptus. Ejus verò cum quodlibet *Ius* & apicem fixidis *Caro* & *terrá* *Salvator* esse voluit. *Math.* 5. 18. ad quod fluctuantes remittit, ut plenè instituerentur *Luc.* 10. 26. *Io.* 5. 39. *incurruptum* proculdubio & *authenticum* fuisse concludit.

5. *Vigilantia Patrum* quovis seculo, his armis usa est adversus *Ethnicos, Hæreticos, & Profanos*, sic ut depravatio aliqua notabilis non potuit irrepere, sine publico clamore & scandalo. Quin & infami *Hæreses* *Stigmat* notati fuerunt qui *biblia* tradiderunt *Ethnicis* dehonestanda. Tanta man- sit semper inter *Religiosos* textus reverentia.

6. *Varie Translationes* institutæ, a variis in tot linguas discrepantes, *Majora* instar sive *sepimenti* esse potuerunt, unde quod quovis modo mutatum esset in *Originali*, ex collatione restitueretur.

7. *Postremo* exhibuit quodvis ferè seculum illustres *Criticos*, quales *Origines*, & *Hieronymus*, apud antiquos, *Erasmus* & *Beza*, cum infinitis aliis *sequeris* *successionis*, qui heroicâ *industriâ* & *solertiâ*, omnes textus apices expendunt, & in integrum restituerunt, sic ut in rebus alicujus momenti nil desideraretur.

Contra Textus Hebraici puritatem objiciunt Stapletonus, Bellarm. Gordonius, &c.

Ob. 1. **V**bi mutantur *Littere primæ*, præsertim à *Deo* ipso consignatæ, ascitis in eorum locum *profanorum* inventis, ibi necesse est ut interveniat multiplex *corruptio*. At hoc factum fuisse à *Judeis* post reditum à *Cap-tivitate*, asserit *Hieronymus*, quem sequuntur plurimi in *Hebraicis* versatissimi, Ergo.

*Certum est
Extrahi aliam
litteram repe-
risset quidam
nunc utitur,
Proli Quædam,*

Sol. Characterum mutatio non concludit textus corruptionem; ut *Biblia Anglicana Italica* expressa characteribus, esse idem corrupta; nullus dixerit. 2. Traditio ista iudaica, (quam probat Hieronymus de *novis literis* per *Efram* introductis, ablegatis *priscis* ad *Samaritanos*) refutatur in *ספר* *Isai* 9. 7. ubi in *Mem* clauso agnoscitur fidei mysterium, quod in *Alphabeto Samaritano* frustra queras. 3. Quis crederet, ita odio occæcatos fuisse *Iudeos*, ut *χρῖστα* *χρῖστων* hostibus, præcipuos suos thesauros relinquerent; ut non haberent cum illis aliquid commercii; adde quod nec *Philo* aut *Iosephus*, vel alius alicuius notæ, tam insipidæ commutationis meminerit.

Ob. 2. *Keri* & *Cetib*, *Chasir* & *Isther*, indicant aliud legi, aliud scribi, hic aliquid deficere, alibi illud redundare. Quæ manifesta sunt corruptionis indicia, Ergo.

Sol. Tantum abest ut *Keri* & *Cetib* (quæ 848. vulgò enumerantur) corrumpant textum, ut varias potius ostendant lectiones variorum exemplarium, per quas excludatur omnis novatorum corruptio; Quò spectant etiam *Chasir* & *Isther*, quæ defectus aut redundantias Grammaticales indicant. Ex quibus omnibus, *Masoretibarum* pateat superstitiosum quasi textus conservandi, non minimum depravandi studium.

Ob. 3. *Tikun Sopherim* correctiones sapientum, supponunt aliquid fuisse corrigendum, quod cum factum sit à *Christianorum* Hostibus, probabile est parvum studio in rem suam illos multa depravasse.

Sol. *Sopherim* isti fuerunt, vel viri *Magna Synagoga* (quorum Antesignanus erat *Ezra* à Deo inspiratus) qui unum cum *Sociis* post reditum à captivitate *Babylonica*, exemplaria librorum sacrarum dissipata aut vitia, in integrum restituit, & eo quo habemus ordine digessit; vel ut alii volunt, fuerunt ipsi sacri. 2. *Antiores*, qui correctiones istas ut *Epimorthis* adhibent, quibus *Rhetorum* more id quod in textu dixerunt, corrigunt. 3. Alii verbò correctiones istas ad *Thalmica* commenta rejiciunt.

Ob. 4. Additio punctorum per *Masoretibz*, observatur in plurimis

Vid. A. Montanum de var. lect. Heb. ad Bib. Regia.

Buntorf. ad Glaphum. Bed. de V. D. l. 2. 4. 8.

plurimis locis sensum mutare, Ergo *Biblia* saltè *punctata* (quæ pluris cæteris æstimantur) habenda sunt pro depravatis.

Sol. *Puncta*, nonnulli statuunt cum *Alphabets cæva*. 2. *Alii* *introducenda* fuisse contendunt à viris *magne Synagoge*. 3. *Textui* verò addita à *Tiberiensibus* inter se dissentientibus, sed cujuscunq; fuerint *additamenta*, tantum abest ut *textum* corrumpunt, ut potius muniant ne *corrumptur*, & ad ipsius *faciliorem* *lectionem* & *intellectum* *manuducant*. 2. Sive igitur *punctatam*, live *punctis* destitutum habeas *textum*, à *Judeis* (ut fatetur *Bellarminus*) in re alicujus momenti *depravatum* non accipies.

Ob. 5. Non dubitandum est 72. *Interpreses* à *Rige Ptolomeo* conductos, & ab *Apostolis* in N. T. citatos, è *contextu puro Hebraico* versionem suam traduxisse. Sed inter istam *Græcam*, & (quam habemus) *Editionem Hebraicam*, innumere observentur *contradictiones* & *discrepantiæ*; aut hic igitur aut iste corruptus est *textus*, at *Græci* non fuit causa, aut corrumpeendi *opportunitas*, Ergo *culpanda* est hæc *sæba* in *Judeos*, quod fit à *Justino Martyre*, *Origine* & aliis.

Sol. *Interpretationem* istam 72. hodie extare negant *Dotti*, ideoq; quantum & in quibus *declinavit* ab *Originali Hebraeo*, nullus dixerit. 2. *Apostoli* in citatis ex V. T. non tam de *verbis* quam de *sensu* erat solliciti, & *Græci* potius adducunt quam *Hebraici*, quia ista fuerunt tunc *temporis receptiora*. 3. Non queruntur *patres* de *Textus Hebraici* corruptione, sed de *Translatione Græca*, quæ inter *Hellenistas Judeos* quibuscum vixerunt, *authentiam* obtinisset.

Ob. 6. *Evangelistæ* & *Apostoli*, aliquando citant ex veteri *Testamento*, ea quæ nusquam extant, ut illud quoniam *Nazareus* vocabitur *Math.* 2. 23. & aliud ibid. v. 6. sic scriptum est (inquit *Evangelista*) *per Prophetam*, & *Tu Bethlehem Terra Juda*, nequaquam minima es in *principibus Juda*] At *Prophete* verba sunt, & *Tu Bethlehem Ephrata* *parvulus es in Millibus Jude*, ubi utcumq; conciliatur *contradictio*, illud non præstabitur, *Scriptum est*] quod non *scriptum esse*, vel *contrario modo*

do *Scriptum* esse invenitur deprehenditur Ergo hic corruptio, si non textus N.T. Ergo veteris.

Sol. Christus Nazareus vocabatur non tantum quia erat **נָצִיר** furculus, quasi è trunco succiso egerminans Iſai 11. 1. qui **נָצִיר** germen est. Ier. 23. 5. & Zach. 6. 12: Sed etiam à loco in quo educabatur, & è quo educebatur. Quod ostendit Evangelista à Prophetis etiam fuisse prædictum, dum non ratione tantum conditionis, sed habitationis vocabatur Nazareus. 2. Non citat Michæam Mathæus: sed narrat quomodo citarunt Sacerdotes & Scribæ, qui sensum prophetæ sanum reddiderunt, licet verbis quibusdam mutatis.

Ob. 7. Ex pluribus instantiis ostenditur Textus Hebraici corruptio, à Lindano, Leone Castrensi præcipue verò à Gordonio Huetio, aliisq; Iesuitis, qui tantum non evertunt Domum Luk. 15. 9. ut Notum in scriptis inveniant. Tria præ cæteris urgentur. 1. Gen. 3. 15. ubi **נִרְיָא** ipsum vel ipse substituitur pro **חַיָּה** ipsa, in B. virginis injuriam. 2. Psal. 22. 17. **כִּרְאִי** pro **כִּנְרָה** intruditur, ad labifaciliendam de passione Salvatoris historiam. 3. Iosue 21. versus 36. & 37. desunt in Originali juxta Kimchi, & Mosoretharum calculum, quæ in hodiernis omnibus exemplaribus reperiuntur, & in Translationibus admittuntur.

Sol. Ad Primum, sive Ipse, Ipsa, Ipsum, admittatur, sanus potest esse sensus **נִרְיָא** autem & non **נִרְיָא** pro textu agnoscitur in Bibliis ex edit. Manass. Ben Israel Judzi: Ad secundum Caaru foderunt, & non Caari, sicut Leo, scriptum fuisse in Antiquis exemplaribus à se conspectis, testantur R. Jacob Ben Chaiim, & Johannes Isaac è Judæo factus Christianus, connectantur verò hic Keri & Cetib, & habebis, sicut Leo foderunt, quod loco rectè quadrat. Ad Tertium vide quid reponit Simeon de Muis in præf. ad Psalmos, de Hebraica editionis autoritate & veritate, exemplaria quæ hodie nos habemus Hebraica, duos istos versus nobis exhibent, & interpretes transferunt. Cum autem patebit manifestius illos esse supposititios, omitti possunt, sine religionis gravi aliquo incommodo.

Apud tunium
cont. Bellar.
& Muis in
locum.

Contra

Contra Novi Testamenti integritatem pressiores hæc adferuntur Instantiæ.

Ob. 1. **A**dditur Orationi Dominica doxologia Math. 6. 13. *Quia tuum est regnum potentia & gloria*] quod apud *Lucam* non habetur *Luc. 11.* nec in plurimis *græcæ exemplaribus*, nec in ullis *Latinis vetustioribus*. 2. Unde in Orationis hujus interpretatione à *Chrysostomo*, *Cypriano*, *Hieronymo*, *Augustino*. non explicatur. 3. Nec in *Liturgiâ nostrâ Anglicanâ* ulla sit ejus mentio. *Bell. de V.D. l. 2. c. 7. & de Bon. operib. l. 1. c. 6.*

Sol. Hæc videtur Dominus hanc precandi formam, & *Nirman* suis præscripsisse. primo *Discipulis* petentibus, *Luc. 11.* deinde aliâ vice turbæ promiscuæ. *Math. 6.* Apud *Lucam* omittitur hæc doxologia in privata *Discipulorum Institutione*, quæ opportunids postea adjicitur in publica ad omnes *Concione*, tam alios, quàm *Discipulos*. 2. Hanc non mirum est *Latinis* apud *Matheum* non inveniri, cum illud *libera nos à Mâlo*, apud *Lucam* non habet purgatissima *vulgaris editio*. 3. Nobis sufficit *exemplarium Græcorum vetustissimorum consensus*. *Liturgica* vero nostra (quæ sequuntur *Lucæ Ductum*) non excludit hoc *Mathei additamentum*, sed pro arbitrato inter orandum adjiciunt, ut in *lubitato Canonico* ex *1. Tim. 6. 16.* & passim alibi:

Sext. 5. per Clem. 8.

Ob. 2. *Math. 27. 9.* sic habet Textus. Tunc impletum est quod dictum est per *Jeremiam Prophetam* dicentem, & acceperunt triginta argenteus pretium apprehensi] quod nusquam legitur apud *Jeremiam*, sed *Zachariam c. 11. 13.* manifesta igitur hic agnoscenda est corruptio.

Sol. Error *Typographicus* aut *Librariorum*, non cedat in *textus præjudicium*, qui aliàs possit restitui, *Syrus* legit *Quod impletum est per Prophetam*, non addito nomine, hujus
aut

aut *illius*, quod temerè videtur additum à quodam *subdolo*, & à margine postea in *textum* irrepisse. Observandum est.

2. Quod in N.T. citantur loca ex V.T. *multiplici* ratione, 1. Quoad verba, ut ecce *virgo pariet* [Mat. 1. ex *Isaia* 7. 2. Quoad *senium* & non verba, ut *Tu Bethlehem, non Minima*] Mat. 2. ex *Mich.* 5. 2. *Tu Bethlehem parvulus es*] 3. Tandem quoad *typum* impletum, ut *Ex Aegypto vocavi filium*. Mat. 2. ex *Hos.* 11. 1. 4. Quoad *Analogiam*, ut *Math.* 15. 7. Bene *Prophetavit* de vobis *Isaias*] c. 29. 13. *Populus hic me labiis honorat*] Quia perstrinxit illud in *hypocritis* illorum temporum, quod *Phariseis* postea ad amulum competebat. 5. *Non dicitur* sive indefinitè. Ita --- nunquam legistis quia ex ore *Infantium* & *Lactantium* perfecisti laudem? *Math.* 21. 16. 6. *Aves sunt* *junctum* seu *precisè*, ut cum *videritis* *abominationem* *desolationis*, quæ dicta est à *Daniele*. *Math.* 24. 15. ex *Dan.* 9. 27. 7. *Ad eum* confertim vel summatim. ut *Dicite filie Sion*, ecce *Rex tuus venit* [*sedens super Asinum*] *Math.* 21. 4. 5. ex *Isaia* 62. 11. & *Zach.* 9. 9. Ita hic impletum dicitur, quod *junctum* habetur apud *Zachariam* & *Jeremiam*, scilicet de *Emptione agri* *Jer.* 32. 9. de pretio *Zach.* 11. 12. citatur verò *Jeremias* solummodo ut *nominator*.

Ob. 3. *Marci* 13. 32. Interponuntur hæc verba *Neque Filius*] ab *Arianis* (inquit *Ambrosius*) de fide lib. 6. c. 7. & urgentur à *Socinianis* ad probandum *Christum* non esse Deum, *Patri* æqualem quia non *omniscius*.

Sol. De aliquibus *exemplaribus* loquitur *S. Ambrosius* non de omnibus. 2. Nec hinc aliquid exculpent *Sociniani* contra *Salvatoris* Deitatem, *Non scit Filius*] nempe *hominis*, qualem illum oculis tunc intuebantur, sed quæ *Dei filius* non negatur scire omnia æquè ac *Spiritus Sanctus*, qui scrutatur omnia, etiam arcana *Deitatis* 1. *Cor.* 2. 10. 2. Unde cum dicitur de *Die illa* & *hora* *Nemo scit. Nemo*] id est nullus *Creaturarum*, nec *Filius* h. e. *Hominis* quæ talis, vid. *Parei Annot.* *Mar.* 13. 32.

Ob. 4. Manifesta occurrit *contradictio* in *Christi Genealogia* inter *Matheum* & *Lucam*, *Asserit enim Mathæus, Jacobum fuisse*
le

se Iosephi patrem c. 1. 16. Lucas verò eundem fuisse Eli filium c. 3. 23.

Sol. S. Lucas non negat Iosephum fuisse Jacobi filium affirmat tantum illum fuisse *τὸν υἱόν*, quod exponi potest Generum, quia maritus erat B. Virginis Heli filie naturalis; unde sequeretur ex notis Genealogiæ non negandum Iesum fuisse promissum semen, quia sive Iosephi (ut falso putabatur) sive aliàs Mariæ esset filius, Ab Abrahamo & Davide duxit prosapiam à, quibus Messias erat expectandus.

Ob. 5. In Genealogia Salvatoris à B. Luca contexta, recensetur Cainan ut Arphaxad filius contra fidem Canonis Hebraici Gen. 11. 11. & filium (quod interrumpit) Chronologicum, Paralip. 1. 18. Ergo aut corrumpitur hic textus V. T. aut Novi.

Sol. Dicunt vulgo B. Lucam hic sequi Septuaginta ut tum Iudæi receptiores, ad declinandum scandalum, quod innuit cum dicat (*ὡς ἰσχυρῶς* ut putabatur) Atqui parentesis ista restringitur tantum ad relationem inter Iosephum & Iesum, non extenditur ad omnes majores. Ex Evangelistam tantum excusat, non textum liberet ab interpolatione. 2. Fatendum igitur hic *ἰσχυρῶς* esse Librariorum, quod antiquitus in textum irrepsit, nec ut gratium Zikania evellitur, ne turbetur triticum. 3. In vetustissimo exemplari græco Bezae, non comparuit hic Cainan, & furellatur à Grotio, & aliis, ut apertè supposititius.

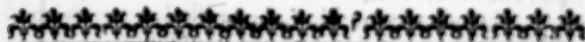
Ob. 6. Abraham pro Jacobo substituitur ut farentur Beza & Piscator Act. 7. 16. Siquidem Abraham non emit sepulchrum à Filiis Hemor, filii Sichem, ut constat Gen. 23. 16. sed Jacob Gen. 33. 19.

Sol. Duplex emptio & sepultura hic conglobantur, ut sit in notorum relatione. prima est Abrahami à filiis Heth. Secunda Jacob à filiis Hemor, textus si sic legatur Translati sunt [nempe patres nostri, In Sichem] Emptum à Jacobo centum agnis, Ioseph. Antiq. & positi In Sepulchro] non omnes ex illis sed Jacobus, & alii ipsius filii, (præter Iosephum cuius ossa tenuit Sichem-Jos. 24. 32.) Quod emit Abraham non agnorum sed argenti pre-

tio, ab Ephron filio Seor. *[Sed et dicitur]* hic interponendum
 (omissum ulitato *illegi*) præter illud] quod emit Jacob
 à filiis Hemor patris Sichem, & sic omnia consentiant, vid.
Junium in parall.

Ob. 7. 1. *It. 5. 7.* Testimonium de S.S. Trinitate, est sup-
 posititium, ideoq; illud non habent Syrus, Arabs, aut Lu-
 therus in suis versionibus; nec agnoscunt patres, Chrysostomus,
 Hilarius, Augustinus, & alii apud Bellar. &c.

Sol. At habent *vetustiora exemplaria græca* & probatiora, ur-
 gent Athanasius, & Hieronymus in Criticis versatior, qui il-
 lum expunctum fuisse ab *Arianis* contendit, quia non po-
 tuerunt vim ipsius eludere, & nisi admittatur, nullus erit
 sensus verborum insequentium, & *Tres sunt qui testificantur*
in Terra] quæ præsupponunt tres testes præcessisse, qui non
 erant ex Terra, & distinctio v. 9. inter *testimonium Dei & ho-*
minum idem astringit. 2. *Luthero* quod hic defuit supplent
Lutherani. 3. Quin & non tam effrontes sunt *Sociniani*, ut
 in Translatione sua Germanica testimonium hoc omittendum
 censuerunt.

Q U Æ S T. IV.

An versio vulgaris Latina sit Fon-
tibus æquanda, & cæteris omni-
bis Translationibus præferen-
da?

C Anonizavit hunc Textum Concilium Tridenti-
 num Sess. 4ta non ut erat, sed ut postea erat cor-
 rigendus, illud tandem accidit post annos circi-
 tæ 46. tribus interim *Papæ* morientibus, & prodijt demùm
 per.

per *Sixtum Quintum* hæc correctæ *Editio*. At quomodo (non dico nostris) sed *suis* tandem satisfecit Successor *Sixti*, *Clemens octavus*? Opus utcumq; ab antecessore, *infallibili* diligentia emaculatum. & ex plenitudine potestatis sub diplomate orbi Christiano commendatum, ad incudem revocavit; expuncta nonnulla à *Sixto*, restituit, plura mutavit, correxit, ut patet ex *Collatione* exemplarium D. *Thome Jarmesi* in *Bello Papali*, quæ *prælii* vitio (ut causatur *Clemens*) non possunt ascribi. illam autem sive *Sixtinam*, sive *Clementinam* Editionem, utcumq; sic *Elimatam* & perpurgatam, præferendam esse aut æquandam textibus *Originalibus*, non possumus concedere, hisce imprimis ducti *rationibus*.

1. Translationis præstantia æstimanda non est ab injungentium *arbitrio*, sed à consensu cum *prototypo*, sed hoc nomine præferatur *Pagnini* versio, ab *Aria Montano* dedolata, & in *Bibliis interlinearibus* una cum *Regiæ Hispanicæ* edita & probata palmam proripiet, Ergo *Vulgaris* hic non obtineat.

2. *Vulgaris* (proit extat hodiè) non ex fonte *Hebraico* V. T. sed à 72. maxima ex parte emanavit, nec ad fontes erat expensa, sed ex collatione multorum *Latinorum* exemplarium, à correctoribus emaculata, Atqui norunt omnes quàm 72. versio interpolata sit & lubrica, & Translati- *Beitar. de U.*
ones æque incerte inter se collatæ quam ancipitem faciant D. 42. c. 6.
fidem, absque *Originalis* directorio. Ergo.

3. Addita, detracta, alia sive mutata in emendatis *vulgaris* editionis exemplaribus, illam longe deprimunt, sub quibuscumq; ferè recentiorum *versionibus*: consule Pf. 68. & Whitaker: q. 2. c. 10.

4. Tot *Barbarismis* & *solecismis* scæcet ista versio, ut probabilis sit ea sententia, quæ asserit istam primitus à *Græco* quodam in *Latinis* non satis versato *Originem* duxisse. unde ista, habemus in T. V. 1. Rex virtutum dilecte dilecte, & speciei dominus dividere folia, Pf. 67. 13. 2. Uquid suspicamini montes coagulatos lb. v. 17. 3. Scopite Spiritum vestrum sic in T. N. 4. Filius hominis non venit Ministrari, sed Ministrare.

Math. 20. 28. 5. In resurrectione neque nubet neque Nubentur, Ibid. 22. 30. Ita 6. Inuentorior. 7. Aporiamur, 2. Cor. 4. 8. huiusmodi sunt loquutiones, & verborum monstra, quæ latinis auribus *geticum* quiddam ingerunt; ex quibus ridiculum consarcinavit *textum Hunnius*. Ista verò utcumq; tolerari possunt ab iis qui *sensum* potius quam *verba* respiciunt. Canonizari tamen vix decuit à Concilio generali, nisi *fiatus* (ut loquutus est quidam) in contumeliam omnium Grammaticorum decreto Concilii stabiliatur.

In Bellar. de
V.D p. 334.

5. Pervertuntur etiam in ea non pauca in *veritatis* præjudicium. ut illud Gen. 14. 18. erat [Enim] Sacerdos Dei altissimi, ad statuminandum *Missæ* sacrificium. Illud Ezech. 9. 4. Signa [Thau] super Frontes virorum gementium, ad Idolizandum *Crucis* signum. Illud Heb. 13. 16. Talibus hostiis promeretur Deus, & eiusdem fermenti cætera, ex quibus *Theologia* studiosus prolixos sibi contexat *Catalogos*.

6. Neque de hac tamen Editione quæ debet esse omnibus *authentica* satis inter Sixtum 5. & Clementem 8. convenit, ut ad oculum demonstrat D. *Jamesii Bellum Papale*, cui non adhuc prodiit vel probabilis aliqua (quæ satisfaceret) *Responsio*.

7. Decretum est *Juris Pontificii* Dist. 9. Can. ut veterum in hæc verba, ut veterum librorum fides, ex *Hebraeis* voluminibus examinanda est; Ita novorum veritas, *græci sermonis* normam desiderat: quod confirmat ex Patribus à Bellarmino ipso citatis, unde concedit ipse. 1. In corrigendis erroribus Librorum. 2. In codicum Latinorum *varietate*. 3. In verborum aut sententiarum *ambiguitate*. 4. In vocabulorum *energia* & *proprietas* expiscanda, (& cur non etiam 5. In *additis* aut *detractis*) ad fontes patere *recursionem*. Sed fontes (additum non debent esse turbidi quales censet esse *Textum V. T. Hebraicum*, & *Græcon N.* quod mittere revera est ad tales fontes quales non sunt (ut in dictis evicimus) *consulti* igitur alii, *Decretum Tridentinum*, non extendunt ad *Textus Originales*, sed *collationem* contendunt esse factum solummodo, inter *versiones Latinas*, & hisce omnibus *vulgarem* esse prælatam;

Al. de U.D.
c. 11.

prælatam, non quòd cæteris omnibus sit *accuratior*, sed ut omnes Scholæ & conventus doctorum, agnoscerent se esse *subditos Romanæ Ecclesiæ*, cui tanquam *cælesti oraculo*, Scripturam ipsam *authenticam* referre tenentur *acceptam*. Unde.

Pro versionis vulgatæ Authenticiæ intercedunt Romanenses.

Ob. 1. **N**ON credendum est Ecclesiam totis octingentis vel nongentis annis editione Scripturæ germanâ caruisse, cum illa sit columna & firmamentum veritatis, 1. Tim. 3. Sed nulla alia editio abstinuit in Ecclesia à temporibus B. Gregorii præter hanc vulgarem. Ergo illa est *authentica* & adhuc retinenda *Bell. de V.D. l. 2. c. 10.*

Sol. Non quæritur de *Editionis* hujus antiquitate, aut usu sed veritate, quæ si desit ob dissensum ab *Originali*, antiquitas ipsius, aut usus istam parum promovebunt. 2. Supponitur hic illud semper, quod est *ad verbum probandum*, nempe Romanam suo ambitu complecti omnes Ecclesias. An non Græcis potuisset esse purior translatio. Etiam si Romanâ illâ caruissent? 3. *Italica* quæ vetustior erat editio, aut pura erat, vel non, si probanda erat & pura, cur Hieronymus rogatu Damasi illam emaculavit. Si non, cur Damasus, vel alius à Papis pro sua infallibilitate (ut gloriarentur) Ecclesiæ non melius prospexisset, & infallibilem Editionem mundo exhibuisset, quæ instar columnæ esset vel fundamenti? Videant igitur qui sic arguantur, ne quod addant Tridentini Papis suis, majoribus detrahant.

Ob. 2. Veteres hæc usi sunt Editione, quæ vel Hieronymi est, *Bell. de V.D. l. 2. c. 10* vel certè communis Italica. Italica si sit, Augustinum habet advocatum, ubi dicit eam omnibus esse præferendam. Sin autem sit Hieronymi, non Augustini tantum sed Gregorii, *Idem. Chriß. l. 2. c. 15.*

dyri, Rabani, reliquorumq; Latinorum insequentium, suffragia habet prioritatis, & Elogia.

Sol. Laudarunt veteres *Italicam* ob verborum tenacitatem & sententiarum perspicuitatem. Ego, si prodiret *translatio* quæ verborum esset illa tenacior, & magis perspicua in sententiis, quid ni ista illi *palnam* præriperet? & si *Hieronymo* licuerit corrigere *translationem* adedò *receptam*, & *laudatam*; quid posteros impediret *Instructiores*, quo minus *elimasent Hieronymum*? 2. In *Psalmis* autem, cur non sequuti sunt *Tridentini* *translationem Hieronymi*? qui in N. T. fatetur se nonnullas tantum *mendas veteris Interpretis* sustulisse. 3. Et apertus est *Augustinus* *Libros N. T.* (si quid in *Latinis* varietatibus titubatur) *Græcis* cedere oportere, quod ipsum est, quod volumus, *Translationes* nullas à fontium *castigatione* esse *eximendas*.

Vbi supra.

Ob. 3. Aliqua *Translatio* ut *Classica*, conformitatis gratia, est *Scholis* præcipienda, ut *Aristoteles* solet esse in *Logicis* & *Philosophicis*, *Euclides* in *Mathematicis* &c. Sed, non aliqua occurrit *versio Antiquis* intelligendis tam accommodata, vel à recentioribus, ob antiquitatem, simplicitatem, aut gravitatem, æquè ac *vulgaris* suspicienda, Ergo ceteris est præferenda.

Sol. Non lis est an *Classica* habenda sit in *Scholis*, sed an *ubierronea* inveniatur, ad fontes liberè non corrigatur. 2. Non mens autem erat *Trideminorum* *Græcis* illam obtrudere. 3. A nostris autem non rejicitur, commendata, sed imitata ut *authentica*, *Originalium* examini non subiecta.

Ob. 4. *Hebraei* & *Græci* habuerunt suos *Textus authenticos*, Ergò eodem jure suum etiam *authenticum* haberent *Latini*, *Bell. V. S.*

Sol. *Originalis* & *Translationis* non est eadem ratio. A *Prophetis* & *Apostolis* indubitato à S. S. inspiratis profluxit V. T. *textus Hebraeus* & *Græcus* Novi; at quis dixerit *versionis vulgaris* *authores*, aut *promotores*, eodem modo fuisse instructos?

Ob. 5. Malè provisum esset *Ecclesia*. si in *Conciliis* generalibus

libus non extaret lingua aliqua aut Editio authentica, qua se invicem intelligerent, At paucissimi sunt qui textus intelligunt *Originales*, ut accidit in Concilio *Ariminensi*, ubi ob ignorantiam Græcæ Linguae *600.* exclamarunt *Episcopi*, *Sc* *nolle quædam* sed *Christum.* *Bell. V. S.* *Ruff. Hist. l. 10. c. 21.*

Sol. Concluditur hic tantum quod textus communis esse debeat in Lingua à Synodis intellecta, non quod ita sit authentica, ut ab illa ad fontes non admittatur appellatio. 2. Quos si ignorent *Episcopi*, peritiores consulant, nec detrahatur fontibus authoritas, aut præferatur *italis*, ob illorum ignorantiam.

Ob. 6. Indignum est *Christianis* mendicare à *Rabbinis* hostibus suis veritatem. Idem dicere possumus de Græca Lingua, Ergo *Norma* authentica de proprio est habenda. *Bell. V. S.*

Sol. *Prophetas* & *Apostolos* durum est in hostium supputare numero. Isti autem sunt quos appellandos solum docemus. Qui verò *cisternas* sibiipsis fodiunt non implendas per Canales hinc deductas, videant ne dum aquas quarunt, *Canon* hauriant.

Ob. 7. Ex multiplicatis *Translationibus* Turbaretur pax Ecclesiæ, quod experimènto constat inter *Hereticorum* versiones varias, Ergò consultum est ut una tantum obtineret, quæ cæteris præponderaret. Et hæc meritis statuitur *vulgaris*.

Sol. *Translationum* varietas, textum potius elucidat, quàm turbat Ecclesiam, quia plus vident oculi quam oculus. Et quæ ex uno non percipitur, ex collatione multorum eruitur veritas. 2. Certantes de primatu turbent Ecclesiam *Translationes*, non illæ quæ non admittantur, nisi quatenus cum *Originalibus* consentiunt. 3. Ea autem lege *vulgarem* inter cæteras non præ cæteris versionibus Latinis, admittimus, ut non sit ulterlor de hac re *Altercatio*; tantum ex sibilamus istam *Gregorii de Valentia*, & eò contententium sententiam, *Originales* contextus ad *vulgarem* esse corrigendos.

*An vulgari debeat Scriptura in ea Lin-
gua quam Populus intelligat.*

QUI tam præfractè altercantur pro Latina æditi-
one *Vulgari*, vulgari tamen nolunt *Scripturam* in ea
Lingua quam *Populus* intelligat, sed quam dilutè,
constat. Quia

1. Omnia fieri debent in Ecclesia ad ædificationem. 1. Cor.
14. 26. sed nulla ædificatio expectari potest ex lingua non in-
tellecta, quia sic loquens erit. 1. Ut Tuba incertum edens So-
num. Ib. v. 8. 2. tanquam loquens in aërem v. 9. 3. Audienti
Barbarus. 4. cui Amen non dicat Idiotæ. v. 16. 5. sed insti-
tuendus vexabitur loco consolationis. v. 21. 6. sic ut furere
existimentur ita docentes. v. 23. 7. Decorum nullum aut
ordinem observantes. v. 40.

2. Omnium est Scripturas scrutari Io. 5. 39. quæ scriptæ
sunt in eorum doctrinam, ut per patientiam & consolationem
Scripturarum spem habeamus Rom. 15. 4. At hoc fieri non
potest ex Lingua ignota.

3. Laudantur Bæræenses qui Scripturas quotidie scrutaban-
tur, ut intelligerent an ea sic se habebant de Christo, quæ
Paulus & Silus illis prædicabant. At quomodo hoc illustre
exemplum imitentur Christiani, si Scripturæ non publicarentur
in ea lingua quam intelligerent.

4. Exemplum Moysi in populo Dei instituendo à nobis est
imitandum, quia confirmavit illud Saluator suæ praxi Luc.
4. 16. Sed legebatur Moyses singulis Sabbatis oppidatim in
Synagoga Act. 15. 21. quod esset sine fructu, si populus non
intelligeret quid legeretur.

5. In confesso est Orientales Ecclesias, & patet ex ipsa-
rum Liturgiâ Lingua populo vernaculâ, sacra sua celebrasse;
quid

quid ni igitur idem fieret in *Ecclesiis Occidentalibus*, cum eadem populi instituendi sit *necessitas*, & *ratio*?

6. Orandum est non tantum linguâ, sed mente etiam & *intelligentiâ*. 1. Cor. 14. 15. Sed quomodo hoc fieri potest nisi intelligas quod petis?

7. Ipsi Pontifices, *Moscovitæ Slavici, Æthiopibus, &c.* Con-
 cesserunt, ut linguâ propriâ sacra sua celebrarent, Hor-
 tantur *Chrysostomus, Augustinus, Theodoretus, &c.* Laicos in-
 discriminatim, ut comparent sibi ipsis Biblia, & studiosè in
 illis legant. Quin & patet in *Decretalibus* Cap. *Quoniam* in
plerisq. Tit. de Offic. Judicis ordinarii. *Innocentium 3. Pra-*
cepisse. ut cum in aliqua Urbe permixti sunt homines diversarum
 Linguarum, Episcopus provideat viros Idoneos, qui diversis Lin-
 guis divina officia celebrent. Et Sacramenta administrent diver-
 se Lingue hominibus (agnoscente *Bellarmino*.) Non erat i-
 gitur cur *Tridentini* hunc panem quotidianum parvulis eri-
 perent. Si enim hoc sit perniciosum, cur dispensant? Si non,
 cur Patrius Testamentum à Liberis subducunt, vel saltè *ve-*
ntum exponunt.

In Collos.
 Homil. 9.
 De Doctr. Chr.
 l. 2. c. 5.
 De curand.
 Græc. affect.
 l. 5.

De 1^a. D. 1. 2.
 c. 16.

Objiciunt Romanenses.

Ob. 1. **A** Tempore *Ezra* defuit lingua *Hebræa* esse verna-
 cula *Judeis*, ut patet *Nehemias* 8. 8. ubi 1. *Efra*
 cum *Sociis* legem populo exponebant. 2. *Judei* postea illud
Salvatoris Eloï Eloï Lammazabacthani non intelligebant, &
 3. Affirmant *Pharisæi* Turbam esse maledictam, quia legem
 non noverant, Jo. 7. 49.

Sol. Non negatur Linguam *Hebraicam* in Captivitate,
 ex peregrinorum commercio, inter vulgus *Chaldaica* nonnulla
 contraxisse, & in *Syriacam* (quæ tempore *Salvatoris* inva-
 luit) dialectum degenerasse. Sed inde non inferas, aut
 textum Scripturæ quovismodo fuisse mutatum, aut à popu-
 lo (cui semper inculcabatur) non fuisse intellectum. 1. Ef-

E

dras

dras autem cum reliquis exponebat populo *sensum* non *verba*, quæ erant satis ipsis nota ut patet ex *textu*. 2. Non ex *Lingua ignorantia*, sed ex *Sarcastica petulantia*, *Antantes* dixerunt Christum *Eliam* inclamasse. 3. *Pharisei*, non negaverint turbæ, *littera legis intellectum*, sed *mysterium de Messia*, quod sibi ipsis superciliosè arrogabant.

Ob. 2. *Apostoli* non scripserunt in *Linguis* illis *vernaculis*, quibus *Evangelium* prædicabant. unde *Paulus* ad *Romanos* scripsit *Græcè*, sic *Petrus* & *Jacobus* *Hebrais*. Ergo *Translatio* in *Linguas vernaculas* non videbatur illis necessaria.

Sol. *Græcè* scripserunt *Apostoli* quia ista *Lingua* tunc temporis, erat inter ceteras omnes *notissima*, è qua in *vernaculas* facilius fieri potuit *translatio*. 2. Prædicabant genti cuilibet Dei *magnalia*, *dialecto* ipsis notâ, prout à S. S. *Linguarum* dono fuerunt *cælitus instructi*. 3. Quod si quia *Apostoli* *græcè* scripserunt, ignotâ *Lingua* sit in *sacris retinenda*, & *Biblica* *mysteria* à populo, ea ratione sunt subducenda, cur non potius *Græcè* celebrarentur hodiè *Sacra*, ut recondiderentur *mysteria* quam *Latine*, cùm remotior sit ista *Lingua* à *populari* captu, & minori hoc fieri potuit cum *strepitu*.

Ob. 3. Obtinuerunt *Hebraica*, *Græca*, & *Latina*, apud *Orientalis* & *Occidentales*, postquàm desierunt esse *vernacule*, ut in *illis*, & *secundum illas*, omnia *negotia Ecclesiastica* transigerentur, Ergo *consultum* est, ut tales *Margaritæ* ulterius porcis non prostituerentur.

Sol. Obtinuerunt quidem istæ *Lingua* in *Synodis* doctorum intelligentium, non in *cæcibus* populorum ignorantium, & in *controversiis* discutiendis, aut determinandis (ut sit in *Scholis*) non in *sacris celebrandis*, aut *precibus*. ubi uniuscujusq; exercenda est *fides* & *devotio*, sic ut intelligat pro capto, quid agitur.

Ob. 4. Occurrunt in *Sacris Literis*, quæ *Populo* solent esse *Scandalo*, ut illud *osculetur me osculo oris sui*, & *Lava* ejus sub *capite* meo, ut *dextera* ejus *amplexabitur* me. unde *femina* quædam *Anglicana*, ad *Lectiorem* cap. 25. *Ecclesiastici*, (ubi *Nequam femina* *graphice* depingitur) exclamasse fertur (teste

(teste Bellarmino) *Istud ne est verbum Dei, Impossibile verbum De V. D. l. 2.*
Diaboli est. 2. Hinc ex Scriptura non intellecta prodixisse o-
 mnes hereses tradit Hilarius, Librum *Hæreticorum Scriptu- De synodo.*
 ram vocavit Lutherus, & David Georgius ex Batavia suis *Bib-*
liis, conclusit se fuisse *Dei filium*.

Sol. Paucorum *Abusus* non debet cedere in plurium pio-
 rum *præjudicium*. nec furor *femine* firmat dogma, hac ra-
 tione vulgaris *exaucloraretur* Editio, dum *Iesuitæ* & alii torquent
 eam docti, ad suos errores palliandos & disseminandos. 2. Non
 declinanda est Scriptura quia *Diabolus* & *Hæretici* eam urgent,
 sed vindicanda ab insanientium deliramentis & inquina-
 mentis perfidorum, ne cæci cæcos præcipitent in *foveam*.

Ob. 5. Diminuitur *majestas* Scripturæ, & nimidum vili
 vanit, cum linguâ vernaculâ prostituitur. 2. Latent ibi
 quædam *mystica*, & *arcana* vulgè non communicanda, ut agnos-
 cunt *veteres*. 3. Et plurima occurrunt quæ non possunt a-
 liis linguis exprimi, periculose igitur videantur *Transla-*
tiones.

Sol. *Majestas* Scripturæ æstimatur ex *sensu* potius, quam
 verbis. 2. Nec veteres arcent populum à submissâ *lectione*
 ejusdem, aut *auditione*, sed à *curiosa* *explicatione* & *applicatione*
 ad privatas *vertigines*. hoc est quod reprehendit *Hieronymus*,
 in *garrulis* *vetulis*, *senibus* *deliris*, & *verbosis* *sophistis*, & *Basilius*
 in *Culine* *Imperatoris* *præfesto*. Tuum est de *Pulmentis* co-
 gitare & non *dogmata* *divina* *decoquere*. quibus nos libentissi-
 mē subscribimus. 3. Ista autem quæ non commodè trans-
 ferantur ut *Amen*, *Hosanna*, *Hallelujah*; pauca sunt, & usu fi-
 unt cuius nationi *familiaria*.

Epist. ad Pau-
lina.
Theodoret.
H: B. l. 4. c. 17.

Ob. 6. Mutantur fere singulis *seculis* linguæ *vernaculæ*, ut
Latina in *Italicam*, & vulgo hodie apud Anglos *Wiclevi* &
Chauceri *dialectus* ægrè percipitur, unde necesse est, ut
 mutantur *versiones*, non sine insigni aliquo *incommodo*.

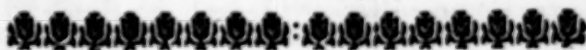
Sol. Ista non sunt tanti ut mutantur *versiones*, quæ ex
 usu perpetuo manent populo *familiares*. Nec mutatio *verbi*
 aut *phrases* *obsoletæ*, tam sit *incommoda*, ut Populo denegetur
 ex *lectione* *Scripturæ* *consolatio*.

Ob. 7. Constat Romanenses versiones vernaculas probare, & Laicis legendas cum defectu permitttere, unde *Duacensis* translatio, V. T. & *Rhemensis* N. T. apud *Anglos* prostat, Ergo in iustis postulantur ob negatas vulgo tales versiones.

Moral. 18.
c. 16.

Sol. Facultatem concessam *Episcopis* à *Pio quinto*, ut indulgerent aliquibus plebeis Scripturam vernaculam, Revocavit *Clemens octavius* (teste *Azorio*) Quàm syncerè autem egerunt *Duacenses* & *Rhemenses*, in *Anglicanis* suis versionibus, gustum percipiat quispiam, ex hîce instantiis. 1. *Exod. 34. 30. & 35.* ubi nostri habent, *The skin of Moses face shone, or did shine.* *Pagninus*, Resplendebat. *Montanus* promicabat. (quod *MP* propriè significat) *Duacenses* reddunt è vulgari, *Moses face was horned*] & sic cornutum illum representant pîctores, ad vulgi stuporem, vel ludibrium. 2. *1. Reg. 9. 26.* *King Solomon made him a name of ships*] & sic vulgaris, *Classen* quoq; fecit *Rex Solomon*, quid *Duacenses*? *King Solomon made him a name*] At error est *Typographicus*, ex (*m*) posito pro *uie*] crediderim, nisi obstaret nota *Marginalis*, *A name* i. *A monument*, excusent ut videbitur. Illud tamen vix excusabitur *Eccles. 12. v. ult.* *God will bring into Judgement for every error, whether it be good or evil.* Unde Lector colligat aliquos Bonos esse errores, annotant igitur ad *Marginem*, *for every error, hidden or obscure things.* quæ rectè in bona & mala tribuas, sed cur hoc in textu non ponitur? quia vulgaris Editio sive bona, sive mala sit, est sequenda. Transeamus ad *Rhemenses* N. T. subversores. 4. Cur *super substantial bread*, obtruditur in *Oratione Dominicâ*. *Math. 6.* potius quam *daily bread*, ut reddunt apud *Lucam* c. 11. nisi ut de *Transubstantiatione* ex stupendo tali vocabulo aliquid simplicioribus instilletur. 5. Quid sibi volunt per tales elegantias? *Benevolence and communication forget not, for with such hostes God is promerited* *Heb. 13. 16.* Item 6. *Be ye supererudited to offer spirituall hostes.* 1. *Per. 2. 5.* Postremò & illud, *I was in the spirit on the Dominicall day.* *Rev. 1. 10.* Annon hæc *Anglica*, æquè *Anglis* rudioribus obscura sunt

sunt, ac Latina? unde *Dictionarium* coacti sunt contexere, ut *Anglica* Angli intelligerent, cum potuissent (si Lubuisset) ad caput *conterraneorum* accommodatiùs se exprimere. In toto autem hoc molimine quicquid *prætexitur*, id *agitur*, ne *propheta* sui in textu nimium sint versati. Nam cum ex *prælectis Bibliis*: nihil de *Papæ* *suprematu*, de *Imaginum*, & *Sanctorum cultu*, de *Purgatorio*, & cæteris à nobis rejectis, quod *fidem* faciat, inveniant, suspectos incipiant habere suos *Ductores papicolas*, & *Protestantibus* nostris libentiùs auscultare.

QVÆSTIO VI.

De Iudice Controversiarum.

An ultima Fidei Resolutio sit in Scripturas Canonicas, vel in determinationem alicujus Interpretis infallibilis?

DEpulsi è subterfugijs, *Apocryphonum*, *Editionum*, & *Versionum*, quibus illaqueare solent incautiores, ad *magistralen* & *prætorium* quasi *Interpretem* se recipiant *Adversarii*: qui textum pro arbitratu inflectat. Ita ut nos textui, sic *textus* illi subiiciatur, adeoque per consequens, nos captos habeant tali *ratiocinio*. Sit *textus* vobis (prout contenditis) *sartus textus*, cum multiplex interim ipsius obscuritas *scrupulos* de *Controversis* iniiciat; Quis certum hic non quæreret *Interpretem*, qui lites dirimat, unde *De V.D. l. 1.*
de *Bellarmino*, *Scripturam* admittit esse *verbum Dei*. Sed ea *c. 1.*

Ib. l. 3. c. 3. restrictione, ut juxta mentem Ecclesie Catholicae explicatur, de cuius si constaret visibili & communi iudice finitæ essent omnes Controversiæ. Quatuor autem hic eriguntur Tribunalia, à quibus denegatur fieri Appellatio. 1. Ecclesia, 2. Conciliorum, 3. Patrum, 4. Papa. Sed rite calculis subductis, solus restat Papa ut Dominus totum faciens. Qui Scripturam admittit ut regulam (partialem saltè non totalem) verum ad nutum ipsius applicandam & regulandam. Nostri talem non agnoscunt Dissentorem Enthyasiaticum, in quem ultima fidei nostre fiat Analysis, His freti præcipuè argumentis. Quorum

1. Sumitur à Dissamine Salvatoris, ablegantis singulos, non ad designatum aliquem visibilem & infallibilem Interpretem, Sed ad notum textum, Scrutamini Scripturas. Jo. 5. 29. non dicit consulite Papam meum infallibilem Vicarium. Sic agit cum Legisperito tentante. In Lege quid Scriptum est, quomodo legi? Luc. 10. 26. & corripit Saduceos, erratis nescientes Scripturas & virtutem Dei. Math. 22. 29. quæ de Resurrectione, & necessitate Credendi, satis instituire potuissent, absq; visibili interprete.

2. Ab Apostolorum praxi, Petrus, præfert verbum manifesti oraculo, ut ab *apostolis* cui benefacient attendentes ut Lucerna in obscuro loco, 1. Pet. 1. 19. nullâ habitâ proprii privilegij, aut Papalis infallibilitatis ratione. 2. Paulus per eandem prædicat hominem Dei perfectum esse, ad omne opus bonum instructum. 2. Tim. 3. 17. & 3. iuxta easdem determinatur Controversia de Cessatione legalium, Act. 15. quæ ab infallibili Interprete, expediri potuit minore cum negotio, si aliquis talis ex Christi Instituto tunc temporis Cathedram occupasset.

3. Laudantur Beræenses. S. Pauli doctrinam expendent, ad Scripturam normam. Act. 17. 11. non consulentes aliud Infallibilitatis oraculum.

4. Patres Primitiva Ecclesie nunquam talem agnoverunt Interpretem infallibilem. Nec Papa hoc antiquitus privilegium sibi ipsis vendicarunt. Sed reprehensos istos fuisse legimus ab Episcopis coætantis, condemnatos in Concilijs, non interpolito

interposito hoc *Infallibilitatis* scuto, se invicem lancinantes & majorum Decreta & Decretalia rescindentes, &c. quod mirum esset evenire inter tales qui *Infallibili* ducuntur spiritu. Quinimò

5. Ipsi Pontificibus hodiernis, suspectum videtur hoc à suis *Synophasis* attributum illis privilegium. Aliter inter *Thomistas* & *Scotistas*, inter *Jesuitas* & *Dominicanos*, cur non pro sua *infallibilitate* tollant lites? Cur non *Scripturæ* modos controversos explicant, & expandunt mysteria? Si non possunt, quomodo sunt infallibiles? si possunt, cur non liberant Ecclesiam à tanta mole *Commentariorum*, & molestiarum?

6. Judicium tale à quo non addmitteretur appellatio, cederet non tantum in aliorum omnium *fideliū*, sed ipsius *Textus præjudicium*. Cur enim, turbam sic compellaret *Salvator* in're gravissima, Quid à vobis ipsis non judicatis quod *justum est*. Luc. 12. 57. & *Apostolus* vos ipsi judicate, 1. Cor. 11. 13. & probate spiritus, 1. Jo. 4. 1. si nullum *discretionis* & *applicationis* judicium in examinandis propositis à *Doctoribus* illis relinqueretur? *Infallibile* autem & *Pythagoricum aīre* à hoc prorsus destruit, nec valebit apud me *Textus disertissimus*, prius quàm constet ex *infallibili* hoc *Interprete* an hoc vel illo sensu sit intelligendus, & sic homini potius glossantj quam S. S. in textu loquenti, fides mea nitetur.

7. Posito tali *Interprete* & *ultimā* fidei resolutione, 1. mirum est *Dominum* ipsum hu'us tam necessarij *Interpretis*, nuspiam meminisse. 2. nec B. Paulum in exactissimā istā ad *Romanos* *Epistolā*, illos de tanto privilegio (vel parenthesis quādam) admonuisse. 3. Nec B. Petrum in *Catholicis* suis *Epistolis*, hoc sibi ad *Successores* propagandum arrogasse, multò minus (quod scimus) exercuisse. 4. Neglectum saltem si non impiè, ipsius *Successores* talentum illud seu depositum illis conceditum disposuerunt. Quatenus per tot secula non exhibuerunt, Dissidentibus *Christianis* de textu, infallibilem aliquam *Scripturæ* explanationem. 5. Nec superest

John
14 - 26
1. 2. 26 27
1. 2. 14
5. 1. 16

perest aliqua hodie *Controversiarum* componendi spes quæ intercedant inter *Romanam* & alias putà *Græcam*, *Æthiopicam*, aut *reformatas* Europæas Ecclesias; quia cum textum illæ premerent, facile infallibilis *interpres* illum in partes suas torqueat. 6. Distingerentur aliquoties *Ecclesie* in *Papatum* succedentium intervallis, aut abortu *Schismate*, certo suo *interprete*, in certam multorum ruinam, & ægerimè esset. 7. Afflictis per totum orbem *Christianum* conscientijs, à quibus tam longè distet *præsentissimum* remedium.

Obijciunt.

Ob. 1. **N**ON minùs prospectum fuit *Christianis* sub *N. T.* N; ac fuit *Judeis* sub *veteri*. At ibi in *difficilibus* & *ambiguis* mittuntur *hæsitantes* ad *Judicem* *Sacerdotem* *pro tempore*, sub *pønâ capitali*, si non obtemperent. *Deut.* 17. 8. & *Sq.* qualis constitutus fuit *Amaria*, 2. *Chron.* 19. 11. 2. Qui *Pastor* est ille unus, *præses Magistrorum*, ultra cuius *determinationem* nil *amplius* requirendum. *Eccles.* 12. 11. Quia 3. *labia* ejus *præcipue* *custodiunt sapientiam*, ut *lex* requiratur sicut ab *Angelo Domini* ex ore ejus. *Mal.* 2. 7. ergo multo magis sub *Evangelio* *Judex* talis est *Admittendus*.

Sol. Ad *Primum*. Non agitur *Ibidem* de *Controversijs fidei*, sed *ritualibus* ut inter *Sanguinem* & *sanguinem*. *Lepram* & *lepram*, (*exprimente textu*) quo nomine *ablegat salvator* decem *mandatos* ad *Sacerdotem*, *Luc.* 17. 14. qui tenebatur *sententiam* ferre *Juxta* *legem* *Deut.* 17. 11. Nec *amplior* delegata fuit à *Iosaphato* *authoritas* *Amarie*. 2. *Pastor* iste unus non *summum* designat *Judæorum Sacerdotem* sed *Deum Scripturæ auctorem* vel *Christum* ex *Romanensium* *glossis*. 3. nec indicat locus *Malachie* *Sacerdotum* *Infalibilitatem*.

Vid. Meno-
chi.

A lapide Ti-
rin.

tem sed officium, sequitur enim in textu vos autem recessistis de via, & plurimos scandalizastis in lege. v. 8.

Ob. 2. Ecclesia statuitur à Salvatore supremus Controuersiarum Index, Dic Ecclesie] quam si quis non audierit tibi tanquam Ethnicus aut Publicanus Math. 18. 17. At Ecclesia per se non fert sententiam, sed per aliquem Prælatum, ut homo non loquitur nisi per Caput. ergo statuendus talis est Prælatum, qui præcipue omnes lites Ecclesiasticas componat, & quis hic esset præter Pontificem Romanum?

Sol. De Correctione fraterna agit textus, quæ si non succedat privatim, differenda est ad publicam Ecclesiæ Censuram. 2. quam non denuntiat unus Prælatum infallibilis omnibus Ecclesijs, sed singuli pastores proprijs suis Gregibus, prout in recte constituta disciplina, Episcopatum, aut corrigendi facultatem obtinent. 3. Ad morem Judaicæ disciplinæ quæ contumaces excommunicabat, quod non magis spectat ad Romanam, quam ad quascunq; particularis Ecclesias intra proprios limites.

Ob. 3. At Christus constituit Petrum Caput omnium Ecclesiarum, super quem ædificauit suam Ecclesiam, cui dedit Cælum Claves. Math. 16. 18. Commisit omnes oves pascendas Jo. 21. 17. & pro ejusdem orauit fide peculiari modo, ne deficeret Luc. 22. 32. Cujus Pontifex Romanus cum sit successor, sibi jure vendicet eadem determinandi controversias, & Infallibilitatis privilegia.

Sol. Quod concessum erat Petro, personale tantum fuit semel præstandum, & non posteris transferendum, nempe ut qui tam liberam de Christo exhibuisset professionem, inde primatum obtineret, ut quasi datis clauibus, Evangelij tam gentibus, quam Judæis primus aperiret ostium. Quod præstitum erat in Concionibus illis primis ab illo habitis, post spiritus sancti descensum, Act. 2. & 3. 2. postea triplex illud pascere, nil contulit illi præ cæteris Apostolis, quibus omnibus incubuit eadem pastoralis cura; tantum innuit, restitutum illud fuisse in gratiam, à qua trina Negatio illum deturbasset, 3. unde non à lapsu aut erroribus quibuscunq; sed à fidei

naufragio, immenem illum servavit Domini *oratio*; quod & præstat omnibus Electis fidelibus Jo. 17. 20.

Ep. 165.

Ob. 4. Quod Dominus de *Cathedra* Moſis dicit, intelligi debet à fortiori de *Cathedra Petri*. Nam ſic intellexit *Auguſtinus*. In illum Ordinem Episcoporum qui ducitur ab ipſo *Petro*, uſq; ad *Anaſtaſium*, qui nunc in eadem *Cathedra* ſeder, etiam ſi quiſpiam Traditor — ſubrepiſſet, non præjudicaret — *Chriſtianis*. quibus Dominus providens ait de *propoſitis* malis, *Quæ dicunt facite*, quæ faciunt facere nolite. Math. 23.

Sol. Eatendū audiendū erant *Phariſæi* docentes è *Moſis Cathedra*, quatenū *Moſis Doctrinam* ſine proprio fermento admifto, populo ſyncerè proponebant. Nec aliud quiſquam è noſtris ſtatuerit de Romano *Pontifice*, *Petri doctrinam* urgente, abſq; *depravationum*, & *ſuperſtitionum* *zizanijs*, in morem *Phariſæorum*, quos eo nomine perſtringit *Salvator*. Math. 5. & 15. 2. *Auguſtinus* nil aſſerit, niſi hominum vitia, veritati verbi non præjudicare, quo minùs ab impijs *Doctrinæ* plurima bona diſcamus, quod omnes agnoſcunt.

Ob. 5. *Caipha* impius cum eſſet *Pontifex* illius anni, prophetavit quod *Jeſus moriturus eſſet pro gente* Jo. 11. 1. 2. *Paulus* aſcendit *Hierofolymam* videre *Petrum* Gal. 1. 18. & conſulere eos qui erant *in pretio*, ne fortè in vacuum curreret, aut cucurriſſet Ib. 2. 2. 3. Sic *Saulus* prophetat ratione loci inter prophetantes. 1. Sam. 19. 23. Ergo utcumquè *Pontifex* poteſt eſſe *indolens* & impius, ratione tamen loci aut *dignitatis*, aut *conſecratæ Cathedrae* non permittet, S.S. ut *Eccleſiam*, in *fidei præſertim contraverſijs* ſeduceret.

Sol. Iſta nil faciunt ad *Scripturæ* infallibilem *Interpretationem*. 1. *Caiphae prædictionum præter* & *contra mentem* ipſius a Deo *verificatum*, non magis confirmat ipſius in *Sacris* interpretandis *Infallibilitatem*, aut tranſtulit in *Succeſſores*, quam loquela *Aſina Bileam*, aut *Sauli embryoſiſma*, Contulit eorum *Succeſſoribus* Idem *privilegium*. 2. Nec *Paulus Petrum* inviſit, ut ſcrupulos aliquos illi eximeret. Vel ut *doctrinam* ipſius tanquam *Judex ſupremus* confirmaret, ſed ut omnibus

omnibus ostenderet, se consensum colere cum reliquis Christi *Apostolis*, quos non minus fecit quam *Petrum*, & proficetur ipsos nihil sibi contulisse, quin & *Petrum* postea Judaizantem coram omnibus reprehendit. Gal. 2. 14.

Ob. 6. *Concilia* eminentiora, à *Pontificibus Romanis* confirmationem semper expetiverunt, 2. *Patres* & particulares *Ecclesia* in difficilioribus negotiis *Ecclesiasticis*, illos semper consuluerunt, 3. *Imperatores* in re *Religionis*, *saceres* suos illis submiserunt, Ergo *infallibile* in talibus determinandis *iudicium* illorum agnoverunt.

Sol. Non confirmationem *authoritativam*, sed *fratrem* tantum assensum, *concilia* à *Papâ* nonnullis *absentibus* aliquando postulerunt, quæ nonnunquam (ut notum est) *Papæ* deposuerunt, & *ipso*, ipsorum *Actus* examinandi & abrogandi adhuc vendicant. 2. *Patres* aliiq; consuluerunt aliquoties *Romani* *præfules*, non ut *Judices infallibiles*, quorum *decretis* & *decretalibus* tenebantur conscientias suas submittere; Sed ut *Arbitros* honorarios, & prudentes, qui priusquam *Ambitionis*, *Superstitionis*, & *Tyrannidis* fermentum, totum corrupisset *massam*, summo erant apud omnes ferè *Ecclesias* in pretio. 3. Nec minus ab *Imperatoribus* reverentè suegunt habiti, donec apparuit *Antichristus*, qui extulit se *supra omne* quod dicitur *Deus*, & quod colitur. Quæ non *ferendam* potius produunt *arrogantiam*, quàm *authoritatem* probant *infallibilem*.

Ob. 7. *Norma* nil valet nisi rectè applicetur, cum igitur *Scriptura* sit talis *Norma*, quam quilibet potest ad *præconcepas* suas *obliquitates* incurvare, Statuendus est necessariò aliquis *Judex* personalis visibilis, & infallibilis, qui ceterò eam & pro *authoritate* applicet, aliter nullus *Controversiarum* finis in *Ecclesia* est Expectandus.

Sol. Nec sperari reverà debet, cùm fixum semper manebit illud *Salvatoris*, *neceffe* est ut veniant *Scandala* Math. 18. 7. & *Apostoli* illud, oportet *Hæreses* esse, ut & qui *probati* sunt 1. Cor. 11. 19. manifesti fiant in vobis. Unde *Ecclesie militanti* nunquam defuerunt vel defuturi sint *hostes*. Externi, Lupi rapaces, Domestici

messici, loquentes perversa, Aët. 20. 29. ne ante tempus transeat in Triumphantem. Interea ex Salvatore Classico, Attendite à falsis Prophetis, Math. 7. 15. & videte ne quis vos seducat Math. 24. 4. unicuique fideli pro sua statione & facultate incumbit, ut conferat quantum potest ad Commune extinguendum incendium. 2. Ut autem hoc debito mediis fiet, & non tumultuario. primo lites, deinde litigantes, astimandæ sunt, priusquam descendamus ad componendi modum. Lites solent esse, vel de fidei Doctrina, cultu divino, vel Ecclesie disciplina, de quibus non eodem modo est agendum. Litigantes etiam inveniuntur, vel Dolii ejusdem particularis Ecclesie, vel diverse inter se Ecclesie, nempe Orientalis, & Occidentalis. Ejusdem Ecclesie lites Domesticas, componat provincialis, aut Nationalis Synodus. Diverfarum Ecclesiarum, & non subordinatarum, Concilium Oecumenicum, ad typum istius Apostolici Aët. 15. Efformatum. Ubi 1. Conveniant legitimi vocati Episcopi, aut Ecclesiarum particularium Deputati. 2. Statuatur in medio Scriptura ut celestis regula, à qua non admittatur aliqua repugnans declinatio. 3. Seria sancta & ordinata sit de controversiis disquisitio. 4. Ex ea notetur consensus, ut in eo ad quod pervenimus Idem sapiamus, & in eadem perveniamus regula Philip. 3. 16. 5. Controversie quæ supersunt, decidantur per convocatorum suffragia, quæ si non satisfaciant singulis, privatis est acquiescendum, & expectandum donec Deus iis qui aliter sapiunt, id quod rectum est revelaverit, Ib. 15. Unde 6. promulgentur conclusa, Apostolico potius stylo, quam Anacronate, vium est Spiritui sancto, & Nobis, Aët. 15. 28. & petatur. 7. A Magistratibus (quorum interest) ut huiusmodi sua auctoritate muniant ut observentur. 3. Posito autem Iudice, infallibili supervocante hæc essent omnia, si se audiat, videat, determinet, de regula Scripturæ non sis tu sollicitus, obsequi tantum tuum est, non examinari, magis quam equus & mulus qui non habent intellectum. Sed hoc non est paratum esse ad satisfactionem omni poscenti, ut Petrus præcipit 1. Pet. 3. 15. Spiritum interim privatum non serimus, præcipiente præter vocationem,

cautionem, sed recipientem à legitimis pastoribus, non dissoluta decreta, pro Mandantis Infalibilitate, sed diſamina, ad normam Scripturæ expendenda & probanda. Juxta illud Lactantii oportet in ea re maximè (in quâ vitæ ratio versatur) Sibi quemq; confidere, suoq; iudicio & propriis sensibus niti, ad investigandam & perpendendam veritatem: quàm credentem alienis erroribus decipi, tanquam ipsam rationis expertem. ---- & peccatum more duci. Instit. l. 2. c. 8. Nolite judicare secundum faciem, sed justum iudicium judicate Io. 7. 24.

Q U Æ S T. VII.

De Scripturæ perfectione.

An Traditiones non scriptæ admittantur in Scripturæ supplementum?

CUM constet ex dictis, Scripturam in fidei Controversiis normam esse Canonicam, reclamant Adversarii, Regulam istam esse tantam partialem non totalem, Ideoq; indigere Traditionum non scriptarum supplemento, quæ pari pietatis affectu & reverentiâ cum Scripturis suscipiende sunt, & venerande. Nos verb Traditiones istas extravagantes & ambulatorias impugnamus, hiscè præsertim rationibus.

Concil. Trid.
S. 4.

1. Quod præcipio tibi hoc tantum facito Domino, nec addas quicquam, aut minuas. Deut. 12. 32. rationem attexit sapiens, ne arguaris, inveniarisq; mendax Prov. 30. 6. Secus facientem sufflaminat Apocalypses c. 22. 18. 19. Ergo Scriptura sufficit ad salutem absq; Traditionum Cædula.

2. Reprehenduntur edificantes Excelsa Baalim, quæ ego (inquit Dominus) non præcepi, nec Locutus sum nec ascende-

runt in cor meum Jer. 19. 5. & 7. 31. ex quibus constat *Israel* *Spem* cultum nullum volumarium, quem ipse non precepit, & verbo suo stabilivit, posse illi placere. Coloss. 2. 23.

3. Sine causa (inquit *Salvator*) colunt me, docentes doctrinas, & mandata hominum Math. 15. 9. at huiusmodi necesse est ut sint *Traditiones*, quæ ab indubitata Scriptura, non habent firmamentum. Ergo (saltèm pari pietatis affectu & reverentia) cum Scripturis, à nobis non sunt recipiendæ.

4. Hæc Scripta sunt ut *Credatis*, quia *Iesus* est *Christus* filius Dei, & ut credentes vitam habeatis in nomine eius Jo. 20. 30. quæ non ad ipsius *Evangelium* sunt tantùm restringenda, sed ad totum *Scripturæ Canonem* extendenda, qui ad fidem & vitam consequendam, absq. *Traditionum* glossis, ex *Scriptis*, sufficienter instruit. Quod & ulterius inculcat.

5. *Apostolus*. Omnis *Scriptura* divinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum, in *Iustitia*, ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum *Instructus* 2. Tim. 3. 16. 17. Nec ostendit tantùm unde ista sunt petenda, sed ipsa sufficienter exhibet, quatenus sup-
 peditat ea omnia quæ sapientem possunt quemvis reddere ad salutem, per fidem quæ est in *Christo Iesu*, & ad omne opus bonum perfectè *Instructum*.

6. Concinunt *Patres*. Adoro *Scripturæ* plenitudinem (inquit *Tertullianus*) scriptum esse doceat *Hermogenes* aut timeat illud v. adijcentibus. *Sacrilegii* instar esse (docet *Basilium*) putare aliquod divinum esse, quod in *Scripturis* non sit traditum, & alibi. *Infidelitatis* argumentum est, & signum *superbiæ* certissimum, si quis eorum quæ scripta sunt aliquid velit rejicere, aut eorum quæ non scripta introducere. Sic *Hieronymus*, quod de *Scripturæ* auctoritatem non habet, eadem facilitate contemnitur, quâ probatur. Et celebre est illud 23.
De Doll. *Augustini* in his quæ aperte posita sunt in *Scripturis*, inveniuntur
Christi 1. 2. c. 9. ea omnia quæ continent fidem muresc. vivendi.

7. Absurdum est regulam imperfectam dare, eam eo nomine tantum non habeatur regula. 2. Vel alium expectare post

post Deum Magistrum. Unde Apostolus, nihil subtrahi utilium. *Act. 20. 20.* non subterfugi quò minus annuntiarem omne consilium Dei vobis. *Ib. v. 27.* & Chrysostomus. Habes verba Dei, Nemo te potest seducere. 3. Vel ad Traditiones trans- *In Epist. ad*
mittere supplementarias, de quorum Fundamento, Natura, custo- *Col. Hm. 9.*
de, & Numero, Nil certi potest haberi aut sperari.

Objiciunt Pontificii.

Ob. 1. Canonis multos Libros periisse, ut in T. V. libri *Bellarum Domini, Nathanis & Gad.* Trium milli-
um *Parabolarum, & Carminum* quinquè millia *Salomonis* *1. Reg. 4. v. 32.* quæ jam nusquam extant. ut nec in T. N. Epistola
quædam *Pauli* 3. ad *Corinthios*, cujus meminit *1. Cor. 5. 9.*
& ad *Laodicenses Coloss. 4. 16.* quibus accenseri potest Epi-
stola *Salvatoris* ad *Agbarum*, quæ in Canone non habetur.
Ergo Canon laborat imperfectione, quæ indiget Traditionum
non Scriptarum supplemento.

Sol. Libri isti qui sic dicuntur *amissi*, quoad ea quæ sunt
ad salutem necessaria, nil continebant quod in *Canonicis*
quos habemus, non comprehenditur. (nam non *Iota* unum
aut *apex* unus ex lege periit *Math. 5. 18.* 2. Conducere et-
iam potuerunt ad ubertatem cognitionis *Historica*, non ca-
nonis complementum, ut alicubi *Augustinus*. 3. In historiis
Samuelis & Regum, & Salomonis quæ prostant libris, sufficie-
ntia exhiberi. Nec constat *Paulum* ad *Laodicenses* scrip-
sisse, sed illos potius ad *Paulum*, in *Laodicea* non *omnes* *Laodi-
censes* habet *inscriptis*. Nec cogit textus *Paulum* aliam desig-
nasse, quam quæ tunc scribebat ad *Corinthios* Epistolam.
Salvatoris ista ad Regem *Agbarum*, est suspectæ fidei, & ad
fidem parum spectat. Sic ut absq; talibus, *apocryphis, &
pseudeis*, Canon manet perfectissimus.

Ob.

Ob. 2. Articulus de 1. Trinitate. 2. *Æterna filii generatione.* 3. *Processione S.S. à Patre & Filio.* 4. *Descensu Christi ad Inferos.* 5. *Mutatione Sabbathi in Diem Dominicam.* 6. *Abrogatione Legalium, & comedendis Suffocatis, & postremo de Padobaptismo, sunt ad salutem necessaria, sed ex textu Scripturæ non possunt demonstrari. Ergo opus est in talibus Traditionis non scriptæ adminiculo.*

Sol. Habetur aliquid in *Scripturis* 1. vel *expressè* sive *Axiomaticè*, vel quoad *sensum*, *implicite* sive *diametricè.* Asserimus autem omnes istos articulos, aliave ad salutem necessaria, in sacris *Scripturis* non *expressè* (ut *sophisticè* impingit nobis *Bellarminus*) sed hoc vel illo modo contineri, ut patebit in sequentibus.

De R.D. l. 4.
c. 2.

Ob. 3. Non ex *Scripturis*, sed *Universali Traditione* probatur *Scripturam* esse *verbum Dei*, sed hoc credere ad salutem est adprimè *Necessarium.*

Sol. *Quæstio* non est de *Principiis*, sed (ut loquuntur) *Principiatis.* An posita quam habemus *Scripturâ*, opus sit non *Scriptis* aliquibus *Traditionibus*, ad ipsius supplendos defectus, in aliquibus quæ sunt ad salutem absolute necessaria. hic nos negamus, *Scripturam* verò esse *verbum Dei*, ex aliis mediis deducimus, ut constat ex *superioribus.*

Ob. 4. *Gratia, fides, & sanctificatio*, sunt ad salutem necessaria, 1. *Cor.* 13. 10. *Ephes.* 2. 8. *Heb.* 12. 14. Sed ista in *Scripturis* non habentur, sed extrinsecus adveniunt, Ergo *Scriptura* non continet omnia ad salutem necessaria.

Sol. Continet omnia necessaria, quoad *directionem* *externam*, non quoad *Regenerationem internam.* 2. Continet *Gratie, fidei, & sanctimonie*, plenam *doctrinam*, quæ manducat nos in omnem *veritatem.*

Ob. 5. *Apostolus* probat & urget *Traditiones.* 1. *Laudo vos, quod sicut tradidi vobis præcepta mea tenetis* 1. *Cor.* 11. 2. 2. *Fratres stete & tenete Traditiones quas didicistis, sive per Sermone, sive per Epistolam nostram* 2. *Thess.* 2. 14. 3. *O Timothee depositionem castodi* 1. *Tim.* 6. 20. Unde *Hæretici omnes Traditiones sunt averfati, Ergo ab Orthodoxis sunt recipiendæ.*

Sol.

Sol. Ostendantur istæ Apostoli *Traditiones*, non *scriptæ*, quæ à *scriptis* iis quæ habemus præceptis discrepant. 2. Duplex *tradendi* modus, presentibus per *sermonem*, absentibus per *Epistolas*, fuit ejusdem *doctrinæ*, non *diversæ*, ut alter alterius suppleret *defectum*. 3. *Patrum* seu *Depositum* *Timotheo* commissum, nil minus insinuat quam *Traditiones* non *scriptæ*. Sed vel *formam* sanorum verborum de *fide* & *dilectione*, cujus meminit 2. Tim. 1. 13. contra *profanas* vocum *novitates*, & *oppositiones falsi nominis scientiæ*, ut in *textu* sequitur, vel *salutem* donorum ipsi concessitum, quæ cum *sermone* non *Scriptarum* *Traditionum* nil habent commune.

Ob. 6. Pro *Traditionibus* non *scriptis* intercedunt *Patres* 1. *Basilius* qui distinguens inter dogmata *Scripta*, & *Apostolica* *Traditione* in *mysterio delata*, utraq; (addit) *eandem* ad pietatem *vim* habent, & *Nemo* his *contradicit*, quæ vel *mediocrem* saltè *Juriam* *Ecclesiasticorum* *experientiam* habet. 2. *Chrysostomus*, non omnia per *Epistolam* tradiderunt *Apostoli*, sed multa sine literis, eadem verò *fide* digna sunt tam *ista*, quam *illa*. 3. *Augustinus*, Quod *universa* tenet *Ecclesia*, nec *concilio* institutum, sed *semper retentum* est, non nisi *authoritate Apostolica* traditum rectissime creditur, sic & alii tam *Græci* quam *Latini*.

*De spiritu
Sancto c. 17.*

In 2. Thes. 1.

*De Baptis.
cont. Donat.
l. 4. c. 24.*

Sol. *Traditio* sumatur vel 1. *Activè* vel 2. *Passivè*, *Activè* pro *Actione tradentis*, sic *Biblia* ad nos pervenerunt ex *majorum Traditione*, quod nullus negaverit. *Passivè* designat *Doctrinam* traditam, quod fiet *diversimode*, vel, *ore tantum*, vel *scripto tantum*, vel *utroq; modo*. *Lis* tantum est quodvisq; admittenda sit *Traditio* non *scripta*, ad *dogmata fidei stabilenda*. 2. Talis autem cum potest esse vel 1. *Historica*, indicans *ritus*, *disciplinam*, aut *consuetudines* *Ecclesiasticas*. Vel 2. *Exegetica*, explicans quo sensu *scripturæ obscuriora*, & *controversa* à *majoribus* plerunq; erant accepta, Vel 3. *Didactica*, complicans quasi *hominum commentis* cum *textu* indubitato ad *supplendum illius defectum* in *articulis* quibuscumque ad *salutem* necessariis. *Has* tertio sensu obtrusas

solummodo averiamur, & oppugnamus. 3. Nec aliter intelligendi sunt *Basilii*, *Chrysostomus*, *Augustinus*, ut patet ex instantiis adhibitis in locis citatis. Unde *Hieronymus*: Quæ absq; auctoritate, & testimonio *Scripturæ*, quasi *Traditionis Apostolicæ*, sponte repetunt & confingunt, percutit gladius Dei: & fatetur *Bellarminus*, Omnia scripta esse ab *Apostolis* quæ sunt simpliciter omnibus necessaria. De V. D. l. 4. c. 11.

Ob. 7. Ecclesia usq; ad *Mosen* Traditione tantum nitetur. 2. Et diu post *Christum* N. T. *Scripturæ* caruit. 3. Nec mandatum extat *Evangelistis*, aut *Apostolis*, ut scriberent, & quod ex hac parte præstiterunt, non ipsis fuit propositum ut plena esset *Christianorum* Institutio, aliter *Catechismus* aliquem (ut *Symbolum Apostolicum*) concinnassent. quod colligitur ex *Eusebio* & aliis, occasionem cur scripserunt *Evangelistæ* indicantibus. Ergo *Scriptura* pro utili tantum communitorio, seu *Norma partiali* æstimanda est, & non totali habenda.

Sol. Non queritur de absoluta *Scripturæ* necessitate, potuit enim *Deus* aliter (si placuisset) homines instituire, sed cum placuerit sic instituire, questio est an *Regula* per quam instituitur sit *imperfecta*, ut supplemento *Traditionum* non scriptarum indigeat. Hoc: qui astruunt, distruunt *Canonem* quem tamen ut *Regulam partialem*, admittunt. Canon enim est *mensura* non *fallax*, nullam *additionem* aut *diminutionem* admittens (deiciente *varino*) cuius nomen, *Imperfectio* non convenit (urgente contra *Eunomium* *Basilio*) si autem addas ipsi aliquid vel detrahas, ipsam distruis (inquit *Chrysostomus*) & ratio redditur à *Platone* *αὐτὰς οὐκ ἔστιν ὁ μέτρον*, quod *imperfectum* est nullum potest esse *mensura*. 2. *Instantiæ* autem allatæ, non attingunt quod controversitur. Nam 1. quid si ante *Scripturam*, invaluit usq; ad *Mosen* *Traditio*? Ergone data nunc erit imperfecta *Scriptura*, sine talis *Traditionis* consortio? afferendum potius *Scripturam* *Traditioni* supervenientem, omnia quæ erant in ea necessaria, literis consignasse, ut auctæ *Ecclesiæ* inservirent. Unde certiori modo pluribus communicarentur, quæcunq; à *Deo* essent

In Argum

In c. 3. ad
Philip. Hom.
12.

*Scriptura manuducit ad DEUM, à
quo Scripturam accipimus, & de
quo Theſis.*

Unde

Unde summâ veneratione perpendenda occurrunt.

- An {
1. *Deus sit Alius quous cui omnia propria attributa sunt essentialia?*
 2. *Sit Trinitas Personarum in una natura individuâ?*
 3. *Filius sit ab eterno genitus?*
 4. *Filius sit ejusdem cum Patre, Naturæ, Potentiæ, & Æternitatis?*
 5. *Spiritus Sanctus à Patre & Filio ab eterno procedat?*
 6. *Spiritus Sanctus sit Persona invocanda?*
 7. *Dogma de tribus distinctis Personis in una individua Deitatis essentia sit fundamentale, & ad Salutem Necessarium?*

G 3

QUÆST.

QUESTIO I.

An Deus sit Actus purus cui omnia propria attributa sunt Essentialia Aff.

QUIA,

1. **A**CTUS Purus est in quo nulla inveniatur potentialitas obiectiva aut receptiva, quæ aliquid ei perfectionis, quam non habet conferat, vel quod habet, detrahat. Sed talis est Jehovah Elohim Adonai qui est erat, & venturus est. Exod. 3. 14. Apoc. 1. 4. In quo non distinguitur. Quo est, & Quod est. Esse, & Essentia, Actus & potentia ut sit in omnibus Creaturis Juxta Philosophos, Philonem Judæum, & Scholasticos. Ergo necessario de seipso dicit (verba sunt Philonis) Ego sum, Qui sum, ac si quicquid post ipsum est, non per essentiam sit, sed sola opinione hominum.

Arist. Meta-
phys. l. 12.
c. 3. & 6.
Aq. part. 1.
Libro Quod de
verum insidia-
tur potiori.

2. Apud quem nulla est Transmutatio, aut vicissitudinis abstratio, is necesse est ut sit actus purus. Sed talis tantum est Pater luminum. Jac. 1. 17. non ut mutetur sicut filius hominis Numer. 25. 19. Cæli mutabuntur ut oportuerit, Ipse autem Idem ipse erit Ps. 102. 28.

3. In quo nulla concipi potest Compositio, illud pro Actu puro necessario est habendum, sed nulla in Deum cadat Compositio, quia in omni Composito partes Componentes ordine saltē & naturā, toto sunt priores, quod fingi non potest in Deo, nisi quis aliquid prius eternitate statuatur.

4. Qui omnia Dat & nil recipit, immunis est ab omni accidentali accessione, quam aliud ipsi Conferat. Sed quis Deo

Deo dedit prior, ut retribueretur &c. Rom. 11. 35. quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipsum sunt omnia Rom. 11. 36. cuiusque Beatus sit dare, quam accipere Act. 20. 35. quomodo non ille Beatissimus, qui omnia dat & nil accipit, eoque nomine, nec auctorior potest esse, vel diminutior.

Aug. De Trinit. l. 5. c. 4.

5. Ex dictis deducitur, Omnia propriè *Attributa* Deo esse *Essentialia*, unde illud *Scholasticorum*. Quicquid in Deo est, est ipse Deus, sive formalitèr intelligatur inesse, sive eminentèr, firmatur ex *Augustino*. Non percipit Deus sapientiam qua sit sapiens, sed ipse sapientia est. Nam quicquid secundum qualitates illic dici videtur, secundum Substantiam, vel Essentiam est intelligendum, unde sine quantitate Magnus, sine qualitate Bonus, sine tempore sempiternus &c. rectissime concipitur & predicatur. Confirmat Scriptura. Ubi Deus dicitur vita æterna 1. Jo. 5. 20. & Deus charitas est. lb. 4. 7. eadem ratio est veritatis, iustitiæ, misericordiæ &c. ut de Deo in abstracto quæ de Creaturis in concreto efferuntur, quia ipsi sunt essentialia, quæ Creaturis sunt accidentalia.

Phil. Suarez. de Trinit. l. 4. c. 7. c. 9. Arist. Metaph. l. 12. c. 5.

De Trinit. l. 15. c. 5.

Idem Metaph. l. 12.

6. Quæ non possunt Creaturis competere Creatori sunt essentialia, sed propria Dei Attributa Creaturis nullo modo possunt competere, quia ipse solus sapiens. Quis in nubibus æquabitur Domino? Ps. 89. 7. & gloriam ipsius alteri non dabit Isai. 42. 8. Ergo

7. Postremò. Si aliquid esset in Deo quod non sit Deus, tum illud vel Creatum esset vel increatum, Creatum si statueretur, corruptioni & annihilationi esset obnoxium, quod cogitatum est abominandum. Increatum esse si concedatur, nil aliud potest esse quam ipse Deus quod, erat demonstrandum.

Objiciunt moderni vadiani & vorstiani.

Ob. 1. **H**aud aliter de Deo est loquendum, ac in verbo De Trinit. l. 5. Ipsi Scriptum invenimus (præcipiente Aug. l. 1. s. 1.)

(sine)

In Symbolum. *ſtōno*) de quo vera loqui periculofum eſſe ſuggerit *Cyprianus*. Quia nec virtus ejus aſtimari poteſt, nec magnitudo perſpici, nec principium comprehendī, ut Inſtituit *Lactantius*, ſed nuſquam occurrit in *Scripturis*, aut Deum eſſe *Actum purum*, aut *Attributa* iplius eſſe ipli *Effentialia*, Ergo hoc non aſſerendum

Inſt. l. c. 7.

Sol. Sufficit ſenſum occurrere, non verba, quæ neceſſitas cogit arripere adverſus impugnantium ſophiſmata. Sic *Apoſtolus* ex Poeta inſtruit *Athenienſes* Act. 17. & depingit *Cretenſes* Tit. 1. 2. neq; enim Qui uſurpat iſtos terminos, *Perſonæ*, *Sacramenti*, *Actus Puri*, & congeneres; Dicatur S. *Petri* violare diſtament. Si quis loquitur, loquatur ut eloquia Dei. 1. Ep. c. 4. 11, modò præſcriptos à B. *Paulo* non excedat limites, extra fidei *Analogiam* *καίρωσιν* obtrudendo. Rom 12. 6.

Ob. 2. Quòd forme rebus *Creatis* ſunt impreſſæ tot ſupponunt *Ideas* in mente divina, quarum ſunt diſtincti *Characteres*: Sed in rebus *Creatis*, indefinita occurrit ſpecierum diſparitas, & oppoſitio, Ergo *Analogia* erit *Idearum* diverſitas in Dei eſſentia, quæ *Actui puro* non competant.

Queſt. 83. q.

16.

Ag. p. 1. q. 15.

Zanch.

Palan.

Bey.

Daseu.

Sol. *Platonica* iſta *Idearum* ſpeculatio, utcunq; ab *Auguſtino*, *Scholasticis*, & plurimis è noſtris magni fiat; ab alijs tamen, non probatur. Sed his admiſſis, non multiplicabitur magis in Deo aliquid eſſentiale, quàm ſol ad varietatem exeuntium radiorum, aut voluntas ad numerum rerum volitarum.

Ob. 3. In *Actu puro* & omni-ſufficiente, nil inveniatur dependens ab accipiti alicujus extrinſeci arbitrio. Sed in Deo deprehenditur tandem ſcientia *Media*, quâ ad ductum liberi Arbitrii præcognoſcuntur futura contingentia. Ergo omnia *Attributa Divina* Deo non ſunt ut *Actui puro* eſſentialia.

Sol. *Scientia* iſta *Media* eſt ſuperum *Jefuitarum* Commentum. Quod quatenus antecedit decretum divinum, & poſſibilia tantum intuetur, cum ſcientia. *Simplex* intelligentia coincidit: quatenus verò futura reſpicit (utcunq; conditionata) ad ſcientiam *Viſionis* referatur, Atq; hæc ſcientia di-

vina

vine in scientiam simplicis Intelligentiæ, & visionis, obinuit antehac in Scholiâ bimembris Divisio; nunc vero quo jure, scopo, aut successu hæc obtruditur Media, contractius æstimes ex lectione nostra 2da, fusius verò in D. Twiss operoso hac de re volumine, & passim in Rixis nondum sedatis inter Jesuitas & Dominicanos.

Ob. 4. Quæ non sunt æquæ extensa, non possunt esse ejusdem Essentiæ, sed omnia attributa Dei non sunt æquæ extensa, quia Omnipotentia ipsius extenditur tantum ad possibilia, scientia verò ad impossibilia, nam Deus plura scit quàm potest, ut fallere, aut seipsum negare, & plura potest quàm vult, ut ex lapidibus excitare filios Abrahæ, & Misericordia ejus super omnia opera ipsius Ps. 145. 9. Ergo

Sol. Ut Omnipotentia Divina extendit se ad omnia possibilia quæ sunt infinita, quatenus plura infinitis fieri possunt; sic scientia dilaturatur ad omnia Scibilia, quæ infinitatem excedere non possunt. Ubi igitur hic inæqualitas? Idem sentiendum de Justitiâ, & Misericordiâ, quæ idem sunt in Deo essentialiter, utcumq; ob. varietatem objectorum extra Deum variantur.

Ob. 5. Affirmantia, & Negantia, Necessaria & libera, non possunt esse Idem realiter; sed talia sunt plurima Dei Attributa, ut Æternitas & Immensitas, quæ ponunt Durationem & excludunt limites. Justitia quæ necessaria. Gen. 18. 25. & Misericordia quæ voluntaria. Rom. 9. 18. nec dicas, quòd identificantur in Infinita essentia, utcumq; distinguantur quoad conceptus nostros, prout referuntur ad actus extrinsecos in Creaturis; quia conceptus iste fictitiu est cui res non respondet, & vera definitur propositio, quæ pronuntiat uti res est, falsa contra.

Sol. Triplex hic observanda est distinctio, vel. 1. Rei à Re, ut Petri à Paulo. vel. 2. Rei in Re, ut seculitas à devotione in Martha. vel. 3. Rei à se, sic Mathæus sedens, distinguatur ab Ambulante, è quibus ultima tantum seu modalis inter Dei Attributa dignoscatur, quæ non à rerum diversitate, sed à respectuum varietate ducit originem, Respektus autem distin-

guant tantum, non componunt, ut paternitas, & Dominus non alium reddunt, sed aliter disponunt possidentem line reali in ipso mutatione.

Ob. 6. Ubi Motus, ibi mutatio, & ubi mutatio Decretorum, ibi aliquid intervenit, quod simplicitati Perfectionis non convenit. Sed Deus dicitur appropinquare, & elongari Jac. 4. 8. & mutasse quod decrevisset de Saulis regno. 1. Sam. 13. 13. & Mortē Ezechie. 2. Reg. 20. 1. & Isaac 38.

Sol. Motus proprie illi non attribuitur, qui est ubique, nec mutatio Actui purissimo, qui ad nihil potest esse in potentia. Metaphorice tamen huiusmodi de Deo in Scripturis dicuntur. Sicut Sol dicitur intrare domum vel exire, in quantum Radius ejus pertingit ad domum. Sic dicitur Deus appropinquare ad nos, vel recedere à nobis, in quantum participamus influentiam Bonitatis ipsius, vel ab eo deficiamus, ut habet Aquinas. 2. Decreta verò de Regno Saulis & Ezechie morte, non determinata fuerant simpliciter, sed per certa media exequenda, pro quorum etiam praestituto interventu ita singula evenirent, ut nulla in Dei Decretis, sed in rebus transactis inveniretur Mutatio, ubi observandum, creatas voluntates à Rebus volitis, sed res omnes volitas à Divina voluntate dependere.

Not. ad Disp.
de Deo disp.
3.

Ob. 7. Omnimodam Deitatis perfectionem oppugnant haec Vossiana. 1. Deum aliquo sensu esse corporeum, ut affirmavit Tertullianus, & patres, nec negat Zanchius. 2. admittere in eternitate sua, praesentis, praeteriti, & futuri temporis successionem. Apoc. 1. 4. Dan. 7. 33. 3. Non esse essentialia sua infinitum, vel omnia sentem, quia sic nec ab Angelis, aut hominibus facie ad faciem esset conspiciendus, contra illud 1. Jo. 3. 2. Apoc. 22. 4. (cum finiti ad Infinitum nulla sit proportio) & Indignum maiestate divina, rebus vilibus, sordidus, & abominandus essentialiter inesse, aut adesse.

Sol. Corpus sumitur, vel proprie ut opponitur spiritui, quo sensu nec Anima, aut Angelus, multo minus Deus appetitur, qui non tantum spiritus est. Jo. 4. 24. Sed pater spirituum. Heb. 12. 9. vel 2. Catachrestice, quatenus substantiam designat

signat vel entitatem, inani phantasmati, aut non enī contradi-
 ctoriam, hoc posteriori sensu excusat *Tertullianum Augusti-*
num, Corpus potuit nominare, quod videlicet non sit inane, sed sit ali-
 quid quo ubiq; totum sit, atq; ita intelligendi sunt patres, quos
 non rejicit *Zanchius*: Sed declinandas esse tales *paralogismos Trinit.*

De Hærese. 86
 Brochman. de
 Deo, & S. S.

piè & prudenter monet *quidam*. 2. In *Æternitate* designare
 prius & posterius, est Infinitati ponere limites. nec loqui cum
Scriptura, quæ mille annos, ut Diem *Hesternum* ad caput
 nostrum, in calculo æternitatis supputat. Ps. 90. 4. 3. Om-
 nipræsentiam, & immensitatem Dei *caelo terminare*, quia inter
orandum, ad *Caelum* omnes ferè gentes attollant oculos, non
 tantum textui Adversatur, *excelsior caelo est*, & quid facies,
 profundior Inferno & unde cognosces? Longior terrâ
 mensura ejus, & latior mari Job. 11. 8. 9. quibus conci-
 nunt ista Psal. 139. 8. & Jerem. nunquid non *caelum* & *ter-*
ram ego impleo? c. 23. 24. Sed & non causæ pro causa so-
 phistica obtrudit. Quia *Caelum* inter *orandum* (plerunq;
 non semper ut *publicanus* Luc. 18. 13.) suspicimus, vel 1.
 salvatoris exemplo, vel 2. ad testandum quod ea quæ sur-
 sum sunt quærimus non quæ super terram, Col. 3. 1.
 3. vel quod majestas divina effulget Ibidem gloriosior.
 Quæ 4. non magis imminuitur in rebus (quas permeat)
 vilissimis, quam sordidatur sol à *fineto*, quod intemeratis il-
 lustrat radijs, & ab *Angelis* conspicitur, non pro infinitatis
interminabilitate, sed pro Intuentium *modulo*.

Q U Æ S T. II.

*An sit Trinitas personarum in una
Deitatis Natura individua.*

UB I queritur *Unitas Trinitatis*, *Patris* scilicet, *filii*, & *Spiritus Sancti*, cum modestia, & tremore atq; attentissimis auribus & devotis est auscultandum. Quia nec *periculosius* alicubi erratur, nec *laboriosius* aliquid queritur, nec *fructuosius* aliquid invenitur, ut habet patrum *Acutissimus*. Quod ut pro modulo distinctius præstetur, pro concessis habenda sunt tria, in quibus inter omnes convenit, 1° *unum monero tantum esse Deum*, quare non opus erat ut *Bellarminus* ad hoc probandum, in hac lite, tantum *olei & operæ* per totum fere *librum* 1um de *Christo* infunderet 2° *Nomina ista tria*, *Patrem*, *Filium*, & *Spiritum Sanctum*, in *Scripturis* expresse occurrere. 3° *Nihil hic* tanquam de fide admitendum, quod non vel expresse in *Scripturis* invenitur, vel per certam *consequentiam* deducitur, unde prævaricantur pontificii, qui ad *Traditionem non scriptam* in hoc dogmate statuminando se recipiunt. Sic ut *nos* restat præcipue controversus. *Qua ratione Deus natura* (ut ita dicam) *unissimus*, credatur nihilominus esse *Triunus*. Quod Affirmamus nos his comprimis ducti *Argumentis*, quorum.

De Trinit.
l. 1. c. 2.

Bellar. de v. D.
l. 4. c. 6.

1. *Primum* sumitur ex *U. T.* 1. *faciamus hominem ad Imaginem & similitudinem nostram.* Gen. 1. 26. ubi *Faciamus* denotat pluralitatem, non *creaturarum* extra loquentem ut illi essent *cooperarii* in *Hominis* fabrica, Ergo *concreantium* intra se. At qui nam illi, nisi *spiritus* antea nominatus. ver. 2. & *spiritus* sive *filius* per quem etiam fecit & *secula*? Heb. 1. 2.

Quorum

Quorum unitatem ostendit ulterius *Imago singularis*, non *Imagines*, unde *Trinitas Trinitas* conspicua fit in primo rerum ortu quod 2. repetitur Psal. 33. 6. *verbo Domini caeli firmati sunt*: & *spiritu oris eius* omnis virtus ipsorum. Ubi *Jehovah*, אֱלֹהִים *spiritus*, sunt Ipse *Elohim*, qui in principio creavit *caelum* & *terram* Gen. 1. 1. Hinc; 3. *Sanctus, Sanctus, Sanctus* Isaie. 6. 3. à patribus nonnullis refertur, ex quo *Judei* quidam *Trinitatem* Agnoverunt apud *Galatinum* & alios. Sane quod de *Majestate Jehove* prædicat *propheta*, applicat *salvatori* evangelista. Hæc dixit *Isaias* quando vidit gloriam eius & loquutus est de eo Jo. 12. 41. & *spiritui sancto*, *Lucas* Act. 28. 25; quo spectent & ista, ubi est *Deus* *Factores tui* Job. 35. 10. & Psal. 139. 2. memento *creatorum tuorum* Ecclef. 12. 1. quia *conjuges tui*, *Factores tui* Isa. 54. 5. quod de *S. Trinitate* dictum notat *Junius* & cujus notitiam aliquam *obscuram* & in *volutam*, probabile est *Platonem* aliq; philosophos apud gentes, à *Judeis* haurisse.

2. *Luculentius* hoc firmatur in *N. T.* ex *salvatoris Baptismo*. Math. 3. 16. 17. ubi tres distincte manifestantur *personæ*, distinctiq; nominibus, & actionibus personalibus: *Pater* enim è *cælo* loquitur, & *de filio* testatur, *filius* è *Jordane* ascendit, & *turbæ* hic *conspiciuntur*, & *Johannes* videt *spiritum* descendentem in *ipsum*, & manentem super eum Jo. 1. 32. idq; non *levi* tantum motu (ut nugantur *Sociniani*) sed *corporali specie* ut habet *Lucas*. c. 3. 22. Istit autem *personas* ejusdem esse *authoritatis*, & *excellentiæ* probat.

3. *Baptismi nostri Institutio*. Docete omnes gentes *Baptizantes* eos in *Nomine Patris*, & *Filii*, & *Spiritus Sancti*. Math. 28. 19. conjunguntur hic *tres* quibus æqualiter *cultus* nostrum, & *obsequium* spondemus. *Baptizamur* autem, non in *ipsorum Nomina*, sed *Nomen*, quod *essentie unitatem* denotat. Unde argumentum, in cuius *Nomen* *Baptizamur* is est *Deus Altissimus*. unde *Apostolus* *Deum*, *Fidem* & *Baptismum*, ut se invicem *inferentia* connectit, Eph. 4. 5. sed in *nomen Patris*, & *Filii*, & *Spiritus Sancti* *baptizamur*, ubi *articuli* & *particula* &] excludant omnem *inequalitatem*. Ergo

A. Similes
Ben. trebat
verit Cath.
l. 1. c. 10.
Mormon De
verit Relig.
l. 7. 4. 6.

עשיר
בדמין
בעין
עשיר

Conf. Morm.
de Relig. 1.

Gal. Infi. l. 1.
c. 13. §. 16.

Pater, Filius, & Spiritus sanctus, sunt unus ille Deus Altissimus, tam respiciendus in recreatione per Baptismum, quam in primævæ creatione ad suam Imaginem.

4. Argumentamur, cum venerit *Paracletus* quem ego mittam vobis à patre, *spiritus veritatis*, ille testimonium perhibebit de me, Jo. 15. 26. *Paracletus* missus, *Filius* mittens, *Pater* à quo missus nominibus distinctis, & actionibus, distinctè hic occurrunt ad complementum operis redemptorii, quod ascribendum est soli Deo absq; creaturarum interventu. Ergo *Pater, Filius, & S. S.* sunt solus ille Deus triunus. ubi missio, & executio ostendunt tantùm ordinem inter personarum, & appropriatorum distinctionem, non essentia, aut causalitatis diversitatem.

5. Accedit Benedictio Apostolica, *Gratia Domini nostri Jesu Christi & Charitas Dei, & Communicatio spiritus sancti* sic cum omnibus vobis Amen. 2. Cor. 13. 13. Atribus hic optantur tria, quæ salutis *transpelas* perficiunt sub distinctis titulis, quæ ex æquo concurrunt, & tamen ab uno deo hæc provenire agnoscuntur. Ergo, *Trinitas* agnoscenda est *unius Deitatis*, & unitati in Trinitate & Trinitati in unitate gratiæ à nobis & cultus (ut colligit Symbolum Athanasii) sunt referenda.

6. Confirmat hoc ulterius illud ejusdem Apostoli. *Distinctiones Donorum* sunt, sed idem *spiritus*, & distinctiones *ministeriumum* sed idem *Dominus*, & distinctiones *operationum*, sed idem est *Deus*, qui operatur omnia in omnibus. 1. Cor. 12.

4. 5. Scopus autem erat Apostoli, ut Corinthios de donis litigantibus ad unitatem suaderet, quod facit hoc ratiocinio. Omnia quæcunq; habetis, sive *Dona*, sive *Ministeria*, sive *operationes* miraculosæ, ab unico Deo proveniunt, sed ista partim à *spiritu sancto*, partim à *Domino Jesu*, partim à *Deo patre*, qui Deus dicitur *αὐτὸς ὁ θεός*, conferuntur, Ergo *Pater Filius & spiritus sanctus*, sunt unus ille *Deus*, in quo oportet vos unitatem colere. Nec hic fingi potest subordinatio (ut cavillantur *Adversarii*) nisi Deum sibi ipsi subordinatum somniarent.

7. Concludit *Johannes*. Tres sunt qui testificantur in celo, Pater, verbum, & spiritus sanctus, & hi tres unum sunt 1. Ep. c. 5. v. 7. At quomodo unum? consensu? sic Boni Angeli, & omnes sancti unum esse statuuntur, vel alio modo accidentali dicantur unum? Talis est ratio testium terrenarum qui subneantur de quibus non dicitur *Is. 43. 3. Hi tres unum sunt*, sed *Is. 43. 3. in unum sunt*, seu in unum consentium, restat Ergo ut unum sint, essentialiter, & cum testimonium Patris, & Filii sit personarum, cur spiritus etiam testimonium, non esset persone, (quod ejusdem hic statuitur monenti) mirum videbitur? ex quibus concludatur, Tres Personas esse ejusdem individue Deitatis. 2. Nugantur autem qui textum clamant esse *supposititium*, illum siquidem urgent *Athanasius*, & *Cyprianus* contra *Arianos*, cuius evidentiam, cum eludere nullis *tergiversationibus* potuissent, expunxerunt in omnibus (ut videtur) quæ ad manus pervenerunt exemplaribus (teste *Hieronymo*) unde accidit ut à *Nicæano*, *Chrysostomo*, *Augustino*, aliisque patribus sequentibus, non attingatur, nec à *Syriaca*, & pluribus *Latinis* aliisque *Translationibus* agnoscatur. 3. Ubi interim prodit *vasum sensus imperfectus*. nam quâ mente, legatur v. 8. Insequente, Et tres sunt qui testimonium dant in terra] & v. 9. si testimonium hominum accipimus, testimonium Dei majus est] si nulla præcessisset mentio de testibus in celo quibuscumque testium in terra fieret collatio? En Indicis expurgatorii specimen, unde constat nuperum illud non esse *Tridentinorum* Inventum.

Objection

Objiciunt Samosatreniani, Photiniani, Sociniani, & si qui sunt alii ex Arianorum corte.

Ob. 1. **N**Otiones 1. De Personis, 2. Subsistendi Modis, 3. *quævis* sive consubstantialitate, & cæteris hujusmodi, quæ ex scholarum profluxerunt Locum, ablegentur merito ad inanes Philosophorum seductiones, quas sufflaminat Apostolus Col. 2.8. Atqui sine his non astruitur de Deo Trinitus doctrina; Ergo ruinoso nititur fundamento, & è fidei Symbolis penitus est exterminanda.

Sol. Persona vox habetur Heb. 1. 3. ubi dicitur Filius *et alter persona* illius, nempe patris, cumq; alias constat Tres testificari in celo 1. Jo. 5.7. à concreto ad Abstractum Trinitatis terminum licitus est progressus. 2. Notiones quæ usurpantur aliæ, eatendū retinentur, quatenus insultibus Hæreticorum retundendis inserviant, ut ex Logicis intelligant Theorematis, probationes quæ contra fidem inducuntur, non esse demonstrationes, sed solubilia argumenta ut loquitur Aquinas. 3. Secus agendum est apud fideles, quibus inculcandum est illud Evangelistæ, hæc scripta sunt ut credatis, Jo. 20. 31. non ut torqueatis ad proprias vertigines. Tolle Argumenta ubi Fides quæritur (clamat Ambrosius) & sepulta operat Calvinus Inventæ exotica, modo absq; his fides explicata constaret, quod cum non fiat, non sentiendum tantum est semper, ut dicat Scriptura, sed loquendum est consentiēter ut docet Ecclesia.

Ob. 2. Ubi sunt unum & tria, ibi sunt quatuor realiter distincta, sed in Deo est una Essentia & tres persone, Ergo posita personarum Trinitate, emergat quaternitas in Dei simplicitate non ferenda.

Sol.

Part. 1. q. 1.
a. 8.

De Fide l. 1.
c. 1.
In 2. l. 1. c. 13.
5. 5.

Sol. Distinguendum hic inter Entia Absoluta, & Entis modos seu respectus reales. Quaternitas oritur ex quatuor entibus absolute distinctis, sed hic Persona per diversos substandendi modos inter se distinctæ, Idemificantur in eadem absoluta Essentia, à qua non re, sed ratione tantum differunt, sic ut alius, inter personas non aliud, & non aliud inter illas & Deitatem inveniatur, quia tres illæ persone, nil aliud sunt, quam iste unus Deus, qui in tribus istis personis, diversimodè subsistit.

Ob. 3. Contradicit Dogma Trinitatis perspicuis Scripturæ locis. 1. Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Jesum Christum. Jo. 17. 3. 2. Nobis est unus Deus Pater ex quo omnia. 1. Cor. 8. 6. 3. Unus est Deus Pater omnium, qui est super omnia, per omnia, & in omnibus nobis, Ephes. 4. 6. Ergo Pater, solus & unicus dicendus est Deus propriè, & Filius, & S.S. derivativè, & per quandam quasi concomitantiam.

Sol. In 1. Loco *ro. 1. solus* referendum est ad verum Deum] quod sequitur, & non ad te] scilicet Patrem quod antecedit, sic ut fluat textus, Hæc est autem vita æterna, ut te cognoscant esse illum solum verum Deum, vel ut qui es ille solus verus Deus (sicut Syrus exprimit.) Atqui ille solus *Deus in Loc.* verus Deus est Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, exclusis omnibus creaturis, & figmentis, cujus cognitio in misso Filio, & ab illo præstitis est ad vitam æternam necessaria. In 2. & 3. loco; Antithesis tantum est inter deos multos Gentilium, & unum verum Deum, non inter personas, quæ essentialiter sunt ille unus verus Deus. ut enim (quod sequitur) unus est Dominus Jesus Christus, non excludit Patrem à Dominio, sic quod Patri ascribitur, non excludit Filium, aut S.S. à Deitate. 3. Fatetur Socinus, Nomen solus] & particulas Idem *Miscell. p. 173.* significantes, cum de Deo dicantur, nunquam eos excludere, qui illi sunt subordinati, & Smalcius, cum dixit Christus Deus soli servies, Math. 4. 10. non seipsum excludit. *Resp. ad 1. partem Guig- lecti c. 2.*

Ob. 4. Evertit hæc Doctrina. Tria rationis Fundamenta.

1. Impossibile est Idem esse, & non esse. 2. Quæ in uno tertio sunt

sunt eadem, inter se sunt eadem. 3. Syllogismi etiam expositorii consequentiam. Siquidem Pater idem statuitur cum Filio, & tamen non est idem. Paternitas & Filiatio sunt eadem res cum essentia, & tamen non sunt eadem inter se, & conceduntur Hæ præmissæ, essentia est Pater, essentia est Filius, & negatur tamen conclusio, Ergo Filius est Pater.

*Tom. 3. Edit. Sol. Ludicris huiusmodi tendiculis satisfaciunt quæstion-
Baf. p. 737.* cula de Trinitate, excerptæ ex Augustino. Moderni sic plerumq; occurunt. Impossibile est idem esse & non esse eodem prorsus respectu. sed in Trinitate quæ distinguantur personaliter, idem possunt esse essentialiter, sic quæ in uno tertio incommunicabili sunt eadem, eadem sunt inter se; ut si Petrus & Jacobus eadem prorsus essent cum Johanne, eadem prorsus essent inter se, sed hic aliter se res habet, Filius & Spiritus Sanctus idem prorsus sunt cum Patre in Natura individua, sed Natura illa individua est communicabilis, quia infinita, quod creatis & finitis individuis non competat. unde Syllogismus Socinianorum expositivus imponit, quia supponit Deitatem esse incommunicabilem, quæ pro incomprehensibili infinitate communicatur personis, sic ut Syllogismus propositus hoc recidit. Quædam essentia est Pater, & quædam essentia est Filius, Ergo Filius est Pater, contra illud, Syllogizari non est ex particulari. Ita profitentes se esse sapientes, vani & stulti facti sunt in ratiocinationibus suis Rom. 1. 21. 22.

Op. 5. Judæos, Mabineros, & Paganos, à Christianismo avertit, dum tam implicata proponit paradoxa, de individuo communicabili. 2. Personis multiplicandis & non componendis. 3. De relationibus, & subsistentiæ modis, personarum constituentibus, & huiusmodi, quæ attentiones potius, quam institutiones accedentes ad cultum redderent. contra illud, Lex Domini sapientiam præstat parvulis, Pl. 19. 8. & ne invicem judicemus, sed hoc judicare magis, ne ponamus offensiculum fratri, vel scandalum. Rom. 14. 13.

Bernard. Sol. Veritas non deferenda est, ut lucremur perverfos aut aversos, evitandum tamen est ut omnia transigantur absq; scandalo, Dato saltem si non accepto. 2. In talium insinuation-

ne illud imprimis est inculcandum, ut *Scriptura* fidem habeant, siquidem cum fontes omnis cognitionis sint *Ratio*, *experientia*, & *Scriptura*, ut experimur multa esse vera quæ rationem transcendunt, ita *Scriptura* adjicit plurima, quæ tam experientiam, quàm rationem superant. credendum igitur quia hoc revelavit Deus, quem dicitur ratio esse sequendum in iis præcipue, quæ captum humanum superant. 3. Non desunt interim in *compertis*, quæ ad sublimiora hujusmodi erigant. Homo Dei *Imago*, *intellectum*, *voluntatem*, & *conscientiam* exhibet, distinctos inter se, sed in, & cum anima essentialiter unitos; Ita *Sol*, *radius*, & *splendor*, idem sunt & diversa; & *unum*, *verum*, & *bonum*, idem & diversa esse quoad quoddam respectum, statuunt *Metaphysici*. Quanquam tutius hic sit simpliciter credere, quam nimis alium sapere, ne scrutator *Majestatis* opprimatur à gloria.

Ob. 6. De Tribus Personis æquali devotione venerandis *cogitatio*, distrahit invocantis animum, cui potius ex illis se applicet, ut acceptior sit ipsius oratio. 2. Et ne dum *Filium* aut S. S. invocet, *Patris* gloriam obscurat. 3. Et cultum uni Deo debitum, inter plures dividat.

Sol. Qui cogitat et credit unitatem trium personarum, consistere, in *ipsa*, *id est*, & *personarum*, h.e. coessentialitate, coequalitate, et artissima (ut ita dicam) *conclusioni*, juxta illud credite *Patrem in Me*, & *Me in Patre* esse. Io. 14. 11. Liberabitur per Dei gratiam à tali fluctuatione. Cum persuasum habeat, eodem invocationis actu quo filium, Patrem etiam et S.S. invocari. Quod dirigit illud *Nazian-*

zen à *Calvino* laudatum, *ὁ θεὸς τὸ ἴδιον υἱὸν, ὁ υἱὸς τὸν πατέρα*. *Infl. l. 1. c. 13. § 13.*

ὁ πατὴρ τὸν υἱόν, ὁ υἱὸς τὸν πατέρα.

Non possum unum cogitare, quin trium fulgore mox circum-

funder: nec tria possum discernere, quin subito ad unum refer-

rar. proinde et nos eam personarum *Trinitatem*, ne *Imagi-*

nari in animum inducamus, quæ cogitationem seorsim distra-

ctam detineat, et non ad illam unitatem mox reducat.

2. Quanquam fixissimum sit illud, quod *Pater* omne judi-

cium dedit *Filio*, ut omnes honorent *Filium* prout honorant

Patrem. Jo. 5. 22. 23. *Salvatoris* tamen *methodus* in præscrip-

ta orandi formula Math. 6. et Luc. 11. et Apostolorum praxis. Act. 4. 14. et Ephes. 3. 14. ad Patrem nos præcipue dirigunt, ut per Filii mediationem, S. S. cultum et dona consequamur. 3. Sic ut ordini inter personas in Baptismo, et aliis consignato, Doxologia et supplicationes nostræ convenienti-
us respondeant.

Ob. 7. Patres ante Concilium Nicaenum, hanc de Trinitate doctrinam non agnoverunt, nec colligi potest ex Symbolo (ut appellatur) Apostolico, quin nec Symbolum ipsum Nicaenum, personas aut earum modales sive formales distinctiones exhibeat. Tres tantum res designant, Patrem, Filium, et Spiritum Sanctum, quod nos non solum agnoscimus (inquiunt Racionis) verum etiam constanter asserimus, ita ut ne Christianum eum esse posse, qui id ignoret, aut non credat pronuntiemus. Ergo Dogma de tribus personis in una Deitate, Athanasianum erat inventum, in Ecclesia ulterius non ferendum.

Sol. Quam unanimiter inter Patres, Ante-Niceni asseruerant hanc (quam nos hodie amplectimur) de S. Trinitate doctrinam non tantum copiose ostenderunt, Bellarminus, Coccijus, & præ cæteris Pazillus in integro hac de re volumine, sed proficitur ipse Socinus. Nos (inquit) ab istis patribus & Conciliis, quæ extant dissentire non dissentimus. Neque enim arbitror ex Scriptis nostrorum hominum, Ostendetur unquam, eos asserere, aut existimare, Scriptores ante Concilium Nicaenum (qui hodie extant) nostra sententia fuisse. 2. Symbolum verò Apostolicum & Nicaenum, Personas non nominant, quia de coessentialitate & coequalitate filii, & S. S. cum Patre, non de distinctione personarum relativa, inter se, erat tunc temporis controversia. 3. Quæ Symbolum Athanasij Romæ contextum, explicat tantum uberius non addidit his commentis interpolat. Vid. de S. Trinit. Lect. nostram 17.

In Catech.
p. 37.

QUEST.

QVÆSTIO III.

*An Filius sit à Patre ab æterno
genitus.*

UT quod queritur distinctiùs hic intelligatur, observandum est. 1. Adversarios (quibuscum agimus) concedere patri aternitatem & personalitatem, Filio, personalitatem sed non aternitatem. Spiritui verò Sancto aternitatem sed non personalitatem. Consentunt autem nobiscum. 2. Christum esse Patris æterni filium, non adoptivum, ut fideles ex gratiâ, sed verè & propriè genitum, non humano more, ex mortali semine, sed per Spiritum Sanctum adumbrantem & supervementem, in B. Virginis utero Conceptum. Sic ut lis sit tantum. 3. In hac quæstione de ejusdem Generatione æterna, scilicet *An Pater ab æterno sic illum genuerit, ut cum Patre Credatur esse Coæternus*; Affirmant hic Orthodoxi Quia.

1. Colligitur hoc ex U. T. Dominus dixit ad me filius meus Tu, Ego *hodie* genti te Pl. 2. 7. hoc de Christo interpretatur *Apostolus* Act. 4. 25. de quo additur ad Hebræos. *Jesus Christus Hodie & Heri* Idem est, et in secula, c. 13. 8. ut *hodie* in præsentî, & absq; termino in futuro; sic *Heri* fuit sine initio. In Deo autem quia nil *præteritum* aut *futurum* existimetur, Ergo nec *temporis* mensura, Ergo *Hodie*, hic aternitatem denotat, juxta illud, *Sapientia* *Jehovæ*. (qualis est filius 1. Cor. 1. 30.) erat ante *ullum* tempus Prov. 8. 22.. Cujus exortur, inde à principio, à diebus erat seculi.

Mich. 5. 2. Ergo ut in plenitudine temporis, *Christus factus est ex muliere filius hominis*, Gal. 4. 4. ita antequam *Mondes* fierent, aut temporis aliquod principium, filius erat *eternus*, *eterni* Patris, ab *eterno* genitus PL 90. 2.

2. Idem confirmatur ex locis, quibus Christus dicitur *Filius* Patris ~~genitus~~ non ~~generatus~~, *Primogenitus* omnis rei *conditus*, non *Primocreatus* inter res conditas, sic ut in *creaturarum Classe* numeretur, Col. 1. 15. 2. *unigenitus* Jo. 3. 16. 3. *Unus Proprius* Rom. 8. 32. Cum autem filius *quadruplici* fere sensu in Scripturis occurrit, vel ratione *Creationis*, sicut *Adam* dicitur *Dei filius* Luc. 3. 38. & *Angeli*, Job. 38. 7. vel 2. *Adoptionis* per gratiam, ut habentur *prædestinati* & *fideles* Gal. 4. 5. Eph. 1. 5. vel 3. *Generationis Physicæ*, ut *Isaac* filius *Abrahami* Math. 1. 4. Hæc generatio filii inenarrabilis ante secula, sublimioris est *theoria*, quam *Cars* & *sanguis* non revelat, Math. 16. sed *Pater* qui est in cælis, & *unigenitus* ille filius qui est in *sinu patris*, ille nobis exposuit Jo. 1. 18.

3. Astruitur hoc ulterius ex *Patris Aternitate*, *Pater* non potest esse *sine filio*, filiatio supponit *generationem*, posito igitur *Patre aeterno*, necesse est ut concedatur *eterni filii*, *eterna generatio*, quam prædicat *psalmista*, ad facies solis live ante *solem filiabitur* nomen ejus, Pl. 72. 17. & ut *Mysterion* in explicabile proponit *Agus Ben Jake* Quis Ascendat cælos, & descendat? Quis colligat *ventum* pugillis suis? quis ligat *aquæ* pallio suo? Quis stabiliat omnes *fines terræ*? Quod est *Nomen* ejus, & *nomen* Filii ipsius quod *ineffabile*? Ergo ante secula habuit filium, quod concipi non potest absque *eterna Generatione*.

4. Idem evincit Filii ante omnem Creaturam *præexistentia*. Nam qui omnia creavit, ante singula creaturas *præextiterit*, sed per *Filium* omnia sunt *creata*, omnia per ipsum facta sunt, nemper per *וְיָמְלֵךְ*, (quod fatentur *adversarii* significare *filium*) & *sine ipso factum est* nihil quod *factum est*. Jo. 1. 3. per eum condita sunt omnia, quæ in cælis sunt, & quæ in terra, *visibilia* & *invisibilia*, Col. 1. 16. per quem mundum condidit. Heb. 1. 2. Ergo *filius* erat *æternus*,

nis, & per consequens, *eterna* fuit ipsius generatio, unde dicitur *Pater æternus* respectu *Creaturarum*. Isaïz 9. 6. quia largitur ipsis æternitatem, & quomodo æternitatem largiri potest, quam in se non habet, vel *formaliter*, vel *eminenter*?

5. Quicquid *Deo* patri prius convenit quàm creaturis, id perfectissimâ ratione, *Deo* filio attribuitur, non Ergo cogitanda est hic generatio aliqua *physica* ex semine, sed *Hyperphysica* de qua dicatur illud, generationem illius quis enarrabit? Isaïz 53. 8. & ex utero ante *Luciferum* genuit te (ut reddunt. 72. & *latinus*) non tam perperam (ut non nulli putant) in qua, *Gignens* genito, *nomen*, *Attributa*, *opera*, & *cultum* impertit, ut sicut *pater* dicitur habere vitam in seipso suo filio per generationem istam æternam, contulit vitam etiam æternam in se ipso habere. Jo. 5. 26. ut generatio prius *Deo* competere quàm hominibus, à quo dependet omnium *creaturarum* generatio.

6. Filius dicitur *effulgentia* gloriæ, & *character* personæ *divinæ* ipsius patris. Heb. 1. 2. sed *splendor* live *effulgentia* est coeva & *æterna* cum re e qua emanat, ut *fulgor solis*, cum sole; & sic in cæteris. Ergo nil obstat quominus *Filius* ab æterno patre emanans, sit æternus.

7. Aut generatio filii (de qua quæritur) *Æterna* fuit, aut *temporaria*, si *temporaria*, tum in *Conceptione* B. Virginis, vel *anteà*, non in *Conceptione*, quia non sic *gemitus* sed *Factus*, verbum *Caro factum* Jo. 1. 14. *factum* ex muliere. Gal. 4. 4. ex *Spiritu Sancto* superveniente. Luc. 1. 35. non à patre tum primo *gignente*: Nec *anteà*, in interstitio inter partum B. Virginis, & *Abraham*. Imò & *Adam*, quia antequàm *Abraham* erat. (& eadem ratione) antequàm *Adam* existeret ipse fuit. Jo. 8. 58. Ergo *temporaria* non potuit esse hæc filii generatio, concluditur igitur quod sit *eterna*.

Objectiones

Objectiones Adversariorum punctiores.

Ob. 1. **I**ndignum est Deum generare Filium more animantium, quæ indigent *successione*, Ergo Deum ab æterno genuisse Filium, non tantum poeticum est figmentum (ut illud *Minervæ* è *Jovis* cerebro) sed non serena inter Christianos *Blasphemia*.

Sol. Argumentum hoc à *Mahometanis* mutuatum, *distinctio* dissipat inter *generationem* *Physicam*, & hanc *hyperphysicam*, quæ captum humanum infinitè superat. *Physicam* habeat sibi *Mahomed*, cum suo *gyniceo*, Et qui eò propendant *Ostrodianis*; dum nos *mysterium* hoc de *Filio* ante secula à *Patre genito*, *Deo de Deo*, *Lumine de Lumine*, *Deo vero*, de *Deo vero*, in *Scripturis* revelatum, & *symbolis* consignatum, constanter (ut oportet) credimus & veneramur.

Ob. 2. Si *Pater* ab æterno *Filium* genuerit, aut *existentem* genuit, aut *non existentem*. Si genuerit *existentem*, *filius* existit antequàm *gigneretur*, quod implicat. Si nondum *existentem* genuerit, Ergo *Filius* aliquando non fuit, sed esse cæpit, & valeret illud *Arianorum*, erat tempus quando *Filius* non erat, quod æternitatem ipsius prorsus intercidit.

Sol. Valet *distinctio*, in *generatione* *Physica* *finitorum*, quæ motus est à *non esse*, ad *esse*, sed nullatenus est accommodanda *generationi* huic *transcendentali* non terminandæ; quæ est *Actus* æternus æterni *Patris*, à quo *Filius* emanat, & in quo immanet, sine omni præcisione coexistendo. unde *Filius* non fuit ante *generationem*, nec cæpit esse per *generationem*, sed semper emanavit à *Patre*, actu æterno, & interno, ad modum radii, (licet modo eminentiori inexplicabili) jugiter à sole emanantis.

Ob. 3. Quod perfectissimum est, unum tantum potest esse, &
unicum

unicum. Ergo sibi æque perfectum non potest generare, quia inde emergerent duo perfectissima, quod implicat, & illud sic genitum, vel actum fuit in gignente, vel potentia, si actum, Ergo fuit antequam generaretur, si potentia, Ergo aliquando non fuit actum, nec perfectissimum, quod est contra hypothesin.

Sol. Non generat perfectissimum, aliud à se essentialiter. Sed alium à se personaliter, nam esse patris est esse filii, & esse S. S. licet esse patrem, non est esse filium, aut esse Spiritum Sanctum. Unde unum semper manet perfectissimum nempe Deus, quod tamen non est unicum juxta Hilarium, quia tribus suppositis est communicabile, non essentia diversis, sed relatione characteristicis distinctis. Ubi filius genitus nec actum rectè dicatur, vel potentia fuisse in patre gignente, sed a patre, & cum & in illo coexistens. Consule Aquinatem de cautela & modestia (in hoc præsertim mysterio adhibenda, ne ex verbis in ordinatè prolatu incurratur hæresis, ut piè & prudenter monet Hieronymus. 1. Part. 4. § 1.

Ob. 4. Si Deus Pater generat filium, aut semper generat, aut aliquando generare desinit, si desinat generare, tum quia vel perfecit quod voluit, sic genitus existeret, sed ut effectus genitore posterior, vel suspendit actum generandi, unde censeatur mutabilis, è quibus neutrum est concedendum, vel semper generat, & sic filius semper esset in fieri, & nondum adhuc perfectus, quod vacordius est Imaginari. Ergo admitti non potest talis æterna generatio.

Sol. Generatio hæc per simplicem emanationem, ex productione rerum physicarum non est æstimanda, Ibi productio genito, cessat operatio, hic neque initium cogitandum est, vel terminus, quod imperfectionem non magis arguit, quam si quis lumen contenderet esse imperfectum, quia semper ebullit e corpore lucido. Hoc exemplo Luminis utitur Scriptura ad hanc generationem elucidandam, ubi filius dicitur *imago* H. E. splendor gloriæ patris. Heb. 1. 3. talia autem dum sunt, sunt, & dum sunt, fiunt, unde Christus dicitur Hodie & heri, ipse & in sæcula Heb. 13. 8. & a, & o, principium. & finis qui est, & qui erat, & qui venturus est Omnipotens Rev. 1. 8. 21. 6. 22. 13.

K

Ob. 5.

Ob. 5. *Essentia non generat nec generatur, neque Relatio, quod inter omnes convenit. Sed in Deo tantum sunt essentia & Relatio. Ergo in Deo non est aliquid quod generat, aut generatur, & per consequens filius à patre non est ab æterno genitus.*

Sol. In Deo non tantum *essentia & Relatio*, sed spectanda est *persona*, quæ ex his iunctis subsistit, hæc autem generat & generatur. Licet seorsim generatio, nec *essentia* aut *relationi* attribuatur.

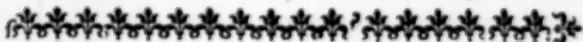
Ob. 6. Si Pater ab æterno genuerit filium, tum vel libere hoc fecit, vel necessarium, si libere, filius non est Deus, quia contingenter genitus, si necessarium, Ergo pater agit involuntarie, contra illud quæcumq; voluit fecit Pf. 115. 3. & quid necessitatem Omnipotentis imponeret?

Sol. *Necessarium & voluntarium*, utcumque in Deo conceptualiter distinguantur, non realiter tamen opponuntur, unde & necessarium, & voluntarium filium generare dicatur, licet seipsum intelligit & amat necessarium, & voluntarium. Iuste agit necessarium & voluntarium Pf. 5. 6. *Necessarium* ratione immutabilis naturæ, voluntarium, respectu inerrabilis Beneplaciti.

Ob. 7. Doctrina hæc de æterna filii generatione, non potest cum ejusdem filii Deitate consistere. Nam Qui non potest facere quicquid potest Pater, dici non potest Deus Omnipotens. Atqui Filius non potest facere (hæc ex parte) quicquid pater potest, quia non potest generare filium sibi æqualem & coæqualem. Ergo posita tali generatione non habeatur Deus.

Sol. Potentia Dei est vel. 1. *essentialis*, vel *personalis*. 2. *Personalis* rursus, vel *communis*, vel *Propria*. 3. *personalis* communis competit, vel tribus personis in genere, unde illud Scholæ. Opera Trinitatis ad extra sunt indivisa, ut Creationis, conservationis &c. ab omnibus personis unitim præstita; vel duabus particulatim, ut potentia spirandi iunctim Patri tantum & filio. 4. potentia propria est singularum personarum, ut generare, Patri emanare à patre per generationem, filii, emanare à patre & filio sive procedere per spirationem, Spiritus Sancti. Quibus

bus positis, non magis impugnatur filii *deitatem*, quod non potest generare *filium* sibi consubstantialiẽm, & coeternum quàm *Pater* infirmatur *deitas*, quod non potest ab alio emanare, ut filius, vel procedere ut *spiritus sanctus*, quia *propria* personarum, non imminuunt, *communia* essentia attributa, sed supponunt.

Q U Æ S T. IV.

*An Filius sit ejusdem cum Patre,
Naturæ, potentia, & æternitatis.*

TEnendum est hic. 1. *Controversiam* esse de *Filio*, non *adoptivo* ex gratiã, vel in tempore *virtute* S. S. in utero B. *Virginis* efformato, sed *ante secula* à *Patre* genito. Nec queritur. 2. de *Deo* aliquo *nuncupativo*, aut *secundario*, qualem *Christum* esse agnoscunt *Adversarij* sed 3. de *Deo summo* & *unissimo*, qui *Naturã* sit *omnipotens*, & *æternus*, qualem *filium* esse *Credimus* & *asserimus*, his præcipuè nixi fundamentis.

1. Qui est ejusdem *Naturæ* cum *Matre*, quatenus *filius hominis*, ejusdem debet esse cum *patre*, propt̃ est *Dei viventis* filius ex confessione *Petri* approbatã. *Math. 16. 16.* *Homo* enim generat *hominem*, *Leo* *Leonem*, nec *imbellem* generat *aquila* *Columbam*. Sed profitentur *Adversantes*, *Christum* ex *Matre* verè & merè esse *hominem*, sequitur igitur, ex *Patre* eundem verè & *genuinè* esse *Deum*.

2. Quem adorat *Apostolus* (*Salvatore* approbante & benedicente) ut *Deum* suum, & *Dominum*, is verè & propriè *Deus* est *æternus*, & *Omnipotens*. Sed talem *Thomas* profitetur *Christum* esse. *Jo. 20. 28.* qui de *Deo* alio non erat institutus, præter *Deum* *Israelis summum*. De quo cum *Salvator* affirmasset.

masset. Ego & Pater unum sumus, Lapidare illum voluerunt *Judei*, quia (inquiunt) Tu Homo cum sis, facis teipsum Deum. Jo. 10. 30. & 33. Ergo non pro Domino tantum divino, aut subalterno (ut contra *Weekon* nugatur *Socinus*) sed pro Deo *Israelis summo*, (quem colebant *Judei*) *Thomas* Christum agnovit. Nec refutatione dignum est Nestorianum illud *Francisci Davidis* subterfugium, *Thomas* verba, Domine mi, & Deus mi] admirantis esse, & non asserentis aut invocantis, ac si patrem tantum compellasset, ad miraculi insolentiam, ô Domine & Deus summe quid est quod video, & palpo! quia evincit textus, & circumstantiæ, non ad alium, quam ad Christum colloquentem, directum fuisse ipsius sermonem.

3. Qui cum esset in Forma Dei, non repinam arbitratus est, esse se æqualem Deo, in quo omnis plenitudo Deitatis inhabitat corporaliter. Ille pro Deo summo, Omnipotente, & æterno, est agnoscendus. Sed filius expressè asseritur esse talis. Phil. 2. 6. & Colof. 2. 9. ubi signantè ipsi attribuitur *τὸ πλῆρωμα* non *θεότης* tantum Divinitatis, sed & *θεότης* Deitatis; Ergo non solum pro Domino divino, sed pro summo Deo est habendus.

4. Christus propriè & absolute appellatur Deus, non tropicè, aut Symbolice, nam qui quoad Carnem erat ex Paribus & Deus dicitur Benedictus in secula, supra omnia Rom. 9. 5. 2. Idem Deus. 1. nominatur Manifestatus in Carne, 1. Tim. 3. 16. de quo expressè *Johannes*. Scimus filium Dei venisse, & dedisse nobis mentem, ut cognoscamus verum illum, & sumus in vero illo, id est in ejus filio *Jesus Christo*, hic est verus ille Deus et vita Æterna 1. Jo. 5. 20.

5. Quæ tribuantur unico et vero Deo *Israelis* in U. T. in Novo, de Christo exponuntur. Ex. 11. adductis vulgò instantijs, tribus tantum insisto. 1. Loquutus est populus contra Deum et *Mosen Num.* 21. 5. hoc de Christo exponit *Apostolus*. Neque Tentemus Christum sicut quidam eorum tentaverunt. 1. Cor. 10. 9. 2. Quod ascribitur *Jehova*, Adorate enim Omnes Angeli. Pl. 97. 7. affirmatur de filio. Adorate eum omnes Angeli Dei. Heb. 1. 6. 3. Majestas illa Altissimi, que

quæ tam magnificè describitur *Isaie 6.1.* nominatim *Christo* applicatur. Hæc dixit *Isaias* quando vidit gloriam ejus, & loquutus est de eo, *Io. 12. 41.* cujusmodi adferantur multa, quæ nullam admittunt Tergiversationem.

6. Totidem adferuntur enuntiata *Apostolica* quæ filio creationem rerum omnium ascribunt, & manifestò Deitatem ipsius æternam & omnipotentiam inferunt. 1. Omnia per verbum facta sunt, (quod disertè ibidem *Deus* dicitur) & absq; eo factum est nihil quod factum est. Hoc erat in principio apud Deum, scilicet Patrem, ante tempora secularia creaturas commensurantia, Ergo æternum est, Ergo omnipotens, Ergo (cum unus sit tantum *Deus*) Idem cum Filio & S. S. unus Creator rerum omnium est prædicandum & sç. 2. Ad- Ja 1. 1.
dit *Paulus*. Per eum condita sunt omnia, quæ in cælis sunt, & quæ in terra visibilia & invisibilia, sive Throni, sive Domina, sive Imperia, sive Potestates, omnia per eum, & in ipso condita sunt. estq; ipse ante omnia, & omnia per ipsum consistunt. *Coll. 1. 16. 17.* unde 3. concludit *Author* ad *Hebræos*, per quem, (scilicet *Filium*) *Hæredem* omnium, mundum condidit. c. 1. 2. ad quem sequitur *Apostrophe* ex *Pl. 102.* & Tu in principio Domine terram fundasti, & opera manuum tuarum sunt cæli v. 10.

7. Idem concludunt *Atributa Æternitatis*, respectu temporis, 2. *Omnipræsentie*, respectu loci, *Adorationis*, respectu Domini, & *Majestatis*, quæ nulli nisi Deo summo sine blasphemia adaptentur. *Æternitatem* evincit *Servatoris* oratio, *Glorifica me tu Pater* apud te ipsum, ea gloriâ, quam habui apud te, priusquam mundus esset. *Io. 17. 5.* 2. *Omnipræsentiam*, Nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit è cælo, *filius hominis*, qui est in cælo, *Io. 6. 62.* at quomodo potuit esse in cælo, dum hoc loquebatur in terris, nisi esset *Omnipræsens simul & semel*, tam in cælis, quam in terra. 3. Adoratur verò ut *Deus* à *Stephano* protomartyre ipsum invocante, Domine Iesu recipe spiritum meum *Act. 7. 59.* quod præcipitur & *Angelis*. Adorent eum omnes *Angeli Dei* *Heb. 1. 6.* unde consecratum Deo *Israelis Templum*, suam esse affirmat *Domum* *Math. 21. 13.* quæ Identita-

tem, *Æternitatem*, & *Omnipotentiam* ipsius cum *summo* & *Altissimo* Deo, contra omnes Blasphemantium *strophas* *avariparus* demonstrant.

Objiciant Sociniani.

Ob. 1. **Q**UI accepit *potestatem* ab alio, non potest esse *summus* Deus, quia *Beatius* est dare quam accipere, Act. 20.35. sed *Filius* hominis h. e. *Christus* *Potestatem*, *Honorem*, & *Regnum*, ab *Antiquo* dierum accipit Dan. 7.13. 14. & *Agnus* *librum* è dextra *sedentis* in *Throno* Apoc. 5.7. & proficitur *Salvator*, *Data* est mihi *omnis* *Potestas* in *cælo*, & in *terra*, Math. 28. 18. Phil. 2.9. Ergo *Filius* non potest esse *summus* Deus.

Sol. Accipit *Potestatem* ut *Filius* à *Patre*, & quâ *Mediator*, non quâ *Deus* ejusdem cum *Patre* *essentia*; unde dicit *Apostolus* sciat *omnis* *Domus* *Israel*, quia & *Dominum* & *Christum* fecit hunc *Jesus* *Deus*, Act. 2.36. non *Deum*, quia talis erat idem cum *Patre* ab *æterno*, unde *Danielis* illud & *Apocalypæ* indicat tantum *personarum* *distinctionem*, & inter ipsas *Ordinem*, aut *Mediationis* *circumplexam*, non *naturarum* *diversitatem*, quo respectu *Pater* & *Filius* idem sunt. Io. 10. 30.

Ob. 2. Si *Filius* sit *autòtheos*, tum non eandem cum *Patre* habet *essentiam*, proinde nec *æternitatem*, & detrahitur *Patri* *prærogativa*, quod sit *Deitatis* *fontis* & *principium*, à quo cætera omnia *primitus* emanant. sed asseritur esse *autòtheos* à *Calvino*, *Beza*, *Simlero*, quos sequuntur alii. Ergo non est ejusdem cum *Patre* *naturæ*, *potentiæ*, aut *æternitatis*, sed *diversum* quasi *principium*, quod *Manicheismum* redolet.

Sol. Asserit tantum *Calvinus* contra *Antitrinitarium* *Valentinum* *Gentilem*, *filium* non habere *essentiam* *productam*, sive *secundariam*, à *Patris* *essentia* *distinctam* (prout somniabat *Hæreticus*)

Infl. L. 1. c. 13.
In Axiomat.
de Trinit.
Ax. 14
Epist. ad Pol.
lon.

Hereticus) sed eandem cum patre ingentam, quo respectu re-
 sè diceretur *Auathos* ut explicat Calvinum Bellarminus, *De Christi*
 qui probat illud Simleri ut Catholicum. Non negamus fili-
 um habere essentiam à Deo Patre, sed essentiam (qualem fingit
 Genilis) genitam negamus. 2. Non erat igitur cur Gene-
 brardus, Lindanus & alii, Hæresin *Mutobenorum* hinc exculperent,
 & Calvinistis impingerent. (ubi desideratur etiam *Lutheranorum*
candor) cum Epiphanius filium *αὐτὸς* expresse dixerit. 3. Summatim. Filii concipiatur essentia, vel
 ut eadem sit quæ & patris, velut eandem habet à patre commu-
 nicatam. primo respectu dicatur Filius *αὐτὸς*, secundo, Deus
 de Deo, Lumen de Lumine, ut Symbolum habet Nicænum.

Ob. 3. Nec Symbolum Apostolicum, vel Decalogus, vel O-
 ratio Dominica, aliquid de Christi Deitate præcipiunt, aut in-
 sinuant, quæ credendi, operandi, & colendi exactissimas com-
 plectuntur formas. Ergo hæc doctrina de Homousia, coeter-
 nitate, & coequalitate Patris & Filii non videtur esse admit-
 mittenda.

Sol. In Symbolo Apostolico verbum credo] tam Filio &
 Spiritui Sancto, quàm Patri applicatum, ostendit trium per-
 sonarum eandem esse Deitatem, in quas credendum. nec exclu-
 duntur Filius & S.S. quia Patri appropriatur creatio, cum
 essentialiter in Deo] conveniunt. 2. In Decalogo,eductio
 Israelitarum ex Ægypto, tam Filio, quam Patri, ut Domino
 Deo illorum ascribitur, & ibidem *Jehovah Elohecha* sa-
 crosanctam includit Trinitatem & Deitatis Unitatem. 3. In
 Oratione Dominica, Pater noster, complectitur Filium etiam,
 & Spiritum Sanctum, qui iure Creationis & Redemptionis, cum
 prima persona Pater noster sunt, *αὐτὸς* verò, ad personam
 primam dirigitur invocatio, ut in Deitate fontem & principium.
 A cuius ordinis primitate, ad aliarum personarum remotionem,
 non licet argumentari.

Ob. 4. Quod alteri communicatur, à communicante non reti-
 netur. Ergo si Pater Filio Deitatem communicat, ipse eam
 exuit, & per consequens non ulterius manet Deus, nec invu-
 -andus, quod cogitatu est Blasphemum.

Sol.

Sol. Communicatur aliquid vel 1. *Privativè*, vel 2. *Cumulative*, *privativa* communicatio locum hic non habeat, (quemadmodum in *creatis*, & *finitis mutabilibus*) *cumulativa* igitur est hic veneranda, in qua Pater non *absolutè*, sed *relativè* essentiam tali modo impertit, ut eam semper retineat, quæ in cæteris personis aliter atq; aliter *subsistit*: dum Filius à Patre, Spiritus Sanctus à Patre & Filio æternùm emanant.

Ob. 5. Filius profitetur se diem *Judicii* ignorare. Siquidem de *Die* (inquit) *illa*, vel *hora* nemo scit, neq; *Angeli* in cælo, neq; *Filius*, nisi *Pater*. Mar. 13.32. Ergo non est *Omni-*scius, & per consequens, non *Deus* ut *Pater*.

Sol. Sic etiam profitetur. Nemo cognoscit quæ sit *Pater* nisi *Filius* Math. 11. 27. Sic *Apostolus*, Nemo novit quæ sunt *Dei*, nisi *Spiritus Dei* 1. Cor. 2. 11. inde tamen non sequitur *Patrem* seipsum, vel *Filium* quæ sunt *Dei*, vel *Spiritum Sanctum*, quæ sunt utriusq; ignorare. Nemo igitur scit] id est nullus *creaturarum*, qualis tunc ab interrogantibus conspiciebatur & habebatur *Christus*. hoc tamen non obstat, quin ut *Deus* diem *illum* & *horam* noverit, sicut & *Spiritus Sanctus*, qui profunda *Dei* scrutatur 1. Cor. 2. 10. Solus igitur non excludit omnes simpliciter, sed illos in certo genere, quos non interfuit scire, & proinde vigilarent, ne dormientibus & imparatis dies iste superveniret. Quod spectat & illud, non est *visum* noscere tempora, vel momenta, quæ *Pater* posuit in sua potestate. Act. 1. 7.

Ob. 6. Qui queritur *Deum* se dereliquisse, & 2. fatetur *ipsum* non esse ut disponderet, quis ad *dextram* aut *sinistram* ejus sederet, & 3. *Patri gratias* agit quod ipsum *audiverit* & *parvulus* revelat, quæ abscondit à sapientibus, *Patri* nullo modo potest esse *coessentialis*, aut *potestate coequalis*; nam cur illud aliunde peteret, quod (quæ *Deus*) æquè in se, ac *Pater* habuit? aut derelictum se à *Deo* clamaret, cum ipse esset *summus Deus*. At *filium* sic exclamasse, sic agnovisse *authoritatis* suæ defectum, sic *vasse*, & *gratias* egisse cernat, Math. 27. 46. Mar. 10. 41. Jo. 11. 41. Math. 11. 25. Ergo *Filius* pro *summo illo Deo* non est agnoscendus.

Sol.

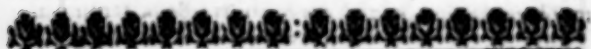
Sol. Voces istæ omnes sunt *diuina* Mediatoris officium obeuntis, non *diuina* Natura, cuius respectu tantum ascribitur Patri esse *coessentialis*, & *coequalis*. 2. In non explicabili isto agone, non separata fuit Deitas ab humana natura, nec eam sic reliquit, ut absorberetur, sed se subdixit, ut pateretur, sustentavit interim, ut consummatum esset triumphanter pronuntiaret, quam *Luctum* & *eventum*, exprimit Apostolus Heb. 5. 7. 8. 3. Sic cuius Regnum non erat ex hoc mundo, noluit dignitates seculares (quas ambiebat mater pro filiis) disponere, & supplex fit Deus homo filius, & gratias agit, Patri Deo hominum, et quia *æquam* erat, et quia *omnibus suis*, ut idem facerent, præberet exemplum.

Ob. 7. Qui postquam omnes hostes pedibus suis supposuerit, opus Mediatorium consummaverit, & Regnum Deo, & Patri tradiderit, manet tamen Deo & Patri subiectus, Is necesse est ut Deo & Patri, non ratione tantum *muneris* mediatorii, Sed *diuina* conditionis sit *inferior*. Sed ista omnia de Filio affirmantur. Postquam subiecta fuerunt ei omnia, tunc et ipse Filius subiectus ei, qui subiecerit ipsi omnia, ut Deus sit omnia in omnibus 1. Cor. 15. 28. Ergo quoad naturam diuinam Patri non dicatur *æqualis*.

Sol. Filius post defunctum mediatoris officium Patri maneat subiectus, ratione ordinis in sancta Trinitate, et respectu humane nature, non diuine. 2. Unde cum dicitur, quod Deus futurus sit in perpetuum omnia in omnibus, intelligatur Deus ille *summus*, qui sit Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, essentia unissimus, personis nihilominus tribus distinctus.

L

.QUEST.

QVÆSTIO VI.

An Spiritus Sanctus à Patre & Filio ab æterno procedat?

C Elebris adhuc imanet hæc controversia inter Græcos & Latinos, inter quos tamen de Deitatis unitate, & Personarum Trinitate. 1. est consensus. Convenit. 2. Spiritum Sanctum à Patre procedere. Nec 3. de Fonte Deitatis aut Ordine, inter personas, lis intercedit aliqua, quin Pater obtinet Primitatem, succedit Filius, proeedit Spiritus Sanctus. Sic ut restat tantum scrupulus, an Spiritus sanctus à Patre & Filio rectius, quàm à Patre per filium procedere dicatur? Affirmant Reformati cum Romanensibus his fulci argumentis.

1. Qui procedit à Patre, procedit etiàm à Filio, quia *omnia, quæ habet Pater, mea sunt* (profitetur Filius) & mea tua sunt Jo. 17. 10. exceptâ relatione paternitatis, & filiationis, quâ inter se distinguuntur. Ergo ut pater est spiritalis, sic & Filius, nec minus erit S. S. à Filio, quàm à Patre, unde dicitur Filii spiritus, *Quoniam estis filii, misit Deus spiritum suum in corda vestra*, Clamantem Abba. Gal. 4. 6. sicut & spiritus Dei, & spiritus Christi appellatur Rom. 8. 9.

2. Qui non minùs à filio, quàm à patre mittitur, non minùs ab hoc, quàm ab illo procedit, unde pater à Nullo mittitur, quia à nullo est, Filius quia est à patre solo, à solo patre mittitur. Ita si constet S. S. à Filio æquè mitti, ac à patre, manifestum erit, quod æquè ab utrisq; procedat. Atqui illud astruunt. Pater mittet vobis S. S. in Nomine meo Jo. 14. 20. Ego mittam vobis spiritum illum veritatis à Patre. Jo. 15. 26. Ergo ab utrisq;

trifq; æquè est, ut *missus* in tempore, sic procedens ab æterno.

3. Si quicquid habet S. S. non minùs habet à filio, quam à patre, tùm non minùs ab hoc, quam ab illo procedit, sed me glorificabit (inquit Christus) quia de meo accipiet; & renuntiabit vobis, & ulterius addit, omnia quæ habet pater mea sunt propter eà dixi, illum de meo accipientem, & annuntiatum vobis Jo. 16. 14. 15. Ergo.

4. Spiritus non loquetur aliquid à seipso, sed quicquid audierit, loquetur. Jo. 16. 13. sed à quibus audierit? & quæ nam loquetur? Ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia, quæ dixi vobis Jo. 14. 22. Ergo filii est *legatus*, æquè ac pater, & per consequens æqualiter ex utrifq;

5. Qui in *sufflavit* S. S. suis discipulis ostendit se habuisse ab æterno, quod in tempore impertivit: Sed Christus per *Inflationem* præcipit discipulis, accipite Spiritum Sanctum. Jo. 20. 22. Ergo hinc colligitur *spiratio* filii, & Spiritus Sancti ab illo processio.

6. Myſteria fidei concipienda sunt sic disposita fuisse ab æterno, quem admodum in tempore fuerunt executioni mandata, sed in Scripturis occurrit duplex *Paracletus*, Primus *Mediatoris*, & *satisfactionis* ad tollendum Mundi peccata, quo nomine venit Filius. Si quis peccaverit *Paracletum* habemus apud Patrem, Jesum Christum justum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris. 1. Jo. 2. 1. 2. Alter *Manuductionis*, seu *Institutionis*. Non relinquam vos orphanos, sed rogabo patrem & aliam vobis dabit *Paracletum* Jo. 14. 3. Ille vos ducet in omnem veritatem. Jo. 16. 13. Ergo ut filii *missi* à patre, supponit ipsius æternam emanationem, per generationem, Ita *missio* spiritus sancti, tàm à filio, quàm patre, illius ab utrifq; ponit æternam processionem.

7. Si Spiritus Sanctus non procederet à filio, tùm ab ipso, personalitèr non distingueretur, quia personarum distinctio nascitur ex relationibus originis, relationes autem tales nullæ hic observentur, nisi positâ hac S. S. à patre et filio processionè, nam filius etiam à patre dicitur procedere. Jo. 8. 42. nisi igitur S. S. ab utroq; non stitueretur processio quoad origi-

De Christo 1. nem, eadem esset emanatio, Ergo eadem personalitas, Ergo maneret dualitas tantum personarum, non Trinitas in Deitatis unitate, quod Græci non ferunt. Amputatis igitur cæteris Scholasticorum tricis, perspicuum est magis illud Richardi à Bellarmino productum. Distinctio personarum nascitur ex numero producentium, quia una persona producit, & non producit, ut Pater, alia producit & producit, ut Filius, Tertia non producit, sed producit, ut Spiritus Sanctus, qui inde orthodoxè asseritur procedere à Patre & Filio.

Obijciunt Græci.

Ob. 1. **N**on est audebimus dicere aliquid de substantiali Divinitate, præter ea, quæ divinitus nobis è sacræ eloquiis sunt expressa (ut ex Ariopagita habet Aquinas) in quo consentiunt omnes Latini & Græci, sed nusquam legitur in Scripturis, Spiritum Sanctum procedere à Filio, sed à Patre tantum, Io. 15. 26. Io. 8. 42. Ergo non incertum solum, sed temerarium hoc dogma, de processione S. S. à Filio: est habendum.

1. Part. q. 36.
ar. 2.

Sol. Aliquid habetur in Scripturis, vel axiomatice, quoad verba, sic non necesse est, ut omnia exhibeantur fidei dogmata, vel diaphanè, quoad sensum, sic sufficit, ut quidam articuli necessario inde deducantur. 2. Affirmat quidem Scriptura S. Spiritum à Patre procedere, sed non à Patre solo, excludendo Filium, ut cum de processu Filii loquitur, non æternam ipsius generationem, sed processum seu exitum à Patre in Mundum respicit.

Ob. 2. Si pateat potius ex Scripturis, Christum procedere à S. Spiritu, quam S. Spiritum à Filio, tum hoc potius asserendum est quam illud. Sed constat Filium à S. S. superveniente & adumbrante, in utero virginis fuisse conceptum. Luc. 1. 35. & Spiritum Domini super eum requievisse, ipsumque non ad mensuram implevisse. Ergo.

Sol.

Sol. Ista referenda sunt ad Filii incarnationem temporalem, non ad generationem ante tempora secularia. Incarnatio autem tenetur à totâ Trinitate effectivè, in Filio terminativè, in quem ut hominem requievit spiritus, non ad mensuram Jo. 3. 34.

Ob. 3. Si Spiritus sanctus à Patre solo non procederet, nili etiam à Filio, Pater minus videretur præstitisse in Spiritus Sancti processione, quam in generatione Filii, quia Filii generatio est à solo Patre, cur non etiam eadem ratione non esset à solo Patre Spiritus sancti processio?

Sol. Non cogitanda est hic aliqua in Patre omnipotentis impotentia, arguit potius talis processio ab utrisq; utrisq; unitatem essentialem, prout distinguit tertiam personam à secundâ.

Ob. 4. Si Spiritus sanctus procedat tam à Filio, quàm à Patre, tum duo essent concedenda in Trinitate principia, quod Manichæismum redolet, nec à Græcis, aut Latinis admittitur.

Sol. Nil prohibet quo minus duo spiratores ratione suppositorum, unâ spiratione possunt tertium effundere, unde nunc hic habetur principium à duabus personis unâ spirantibus, neq; hoc tantum favet Manichæismo, quantum Negatio processionis S. S. à filio æquè, ac à Patre Arianismum promovet, æqualitatem Patris & Filii impugnantem.

Ob. 5. Si Filius spiraret necessariò cum Patre ad Spiritus sancti productionem, cur non Spiritus sanctus eadem ratione concurreret cum Patre ad generationem Filii, cum ejusdem sit cum Patre & Filio essentia, potentia, & virtus, sed hoc inter omnes Theologos est inauditum. Ergo.

Sol. Generare est Patri tantùm ad Filium terminatum, ideòq; solummodò Patri competat. Spiratio verò activa (ut loqui placuit Scholæ) filio æquè potest convenire: quod si generaret S. S. Pater etiam esset, & sic duo essent Patres in Trinitate, & Personarum distinctio confunderetur, & tolleretur.

Ob. 6. Additamentum Latinum generalibus Conciliis, quibus

quibus ipsi subscripserant, & sub anathemate erat interdictum, ne aliquid adderetur vel detraberetur in rebus fidei non est obrudendum. unde *Leo 3.* (ut habet *Lambertus*) transcriptum reliquit in *tabula* argentea, *Symbolum Nicænum* sine hac additione *Filioꝝ*,] pro amore (ut ipse ait) & cautela fidei orthodoxe, quod in missa postea *signabatur*. Ergo pro *Hæreticis* aut *schismaticis*, *Græci* hodie à *Latinis* non sunt habendi, quia antiquis potius *fundamentis*, quam recentioribus *additamentis* constantèr adhærescunt.

Sol. Qui addit, quod deest, non tollit, quod inerat, nec explicare, est textum vitare. videre cupit *Apostolus Thessalonicenses*, ut quæ eorum fidei deessent, *suppleret*. 1. *Thess.* 3. 10. 2. Omissum erat hoc in *symbolis* præcedentibus, quia nulla tunc temporis de *S.S.* processione *Lis* erat mota, additum erat postea, ob insurgentes *hereses*, ut agnoscunt *Aquinas* & *Bellarminus*, ubi quod adjiciunt de *Pontificis Romani* auctoritate in corrigendis receptis *conciliis*: videtur error perniciōsior, quam hic *Græcorum*. Quod confirmat.

1. Part. q. 36.
ar. 2.
De Christo 1.
2. 4. 18.

Ob. 7. *Spiritum sanctum* procedere à *Patre* per *Filiū*, (quod asserunt tantū *Græci*) defendit *Aquinas* ex *Hilario* 1. part. q. 36 ar. 3; cum suis *asseclis*, Ergo non erat cur *Bellarminus* deplorandam *Græcorum* per *Turcas* devastationem, huic illorum *Hæresi* tam inclementèr ascriberet. De *Christo* 1. 2. c. ult.

Sol. *Infirmiores* in fide assumendos potius esse, quam exagitandos, suadet *Apostolus Rom.* 14. 1. nec cum de re constet, multiplicandæ sunt *Logomachie*. Rectius ergo *Magister*, cum non aliud (inquit) sit *Spiritum sanctum* esse *Patris*, vel *Filii* spiritum, quam esse à *Patre* & *Filio*, etiam in hoc, in eandem nobiscum fidei sententiam convenire videntur, licet in verbis differant. & noster *Zanchius*, cum procedere apud omnes *Patres*, nil aliud significet, quàm ex *essentia divina* emanare; qui fatentur eandem esse *Filii* & *Patris* *essentiam* agnoscunt eum, qui à *Patre* procedit, à *Filio* etiam procedere.

1. Part. q. 36.

2. Illustrat hoc *Aquinas* exemplo *Adami*, *Eve*, & *Abel*. *Abel* fuit ab *Adamo* immediatè, in quantum *Adam* fuit Pater ejus

eius, & mediatur quatenus Eva mater ipsius erat etiam ab Adam: unde & dici potuit esse ab Adam per Evam, & ab Eva, & Adam æquè procedere. 3. Utcunq; autem non ex sufflenda sit ut *Hæresis*, Græcorum sententia, retinendus tamen est, ut explicatur, & scripturæ convenientiùs Latinarum Loquendi modus. vide *supra* hoc de re Inter *Morgonium* Græcum, & *Jacobum Græserum* Jesuitam in *Defens. Bellæ*. Cont. 2.

QVÆSTIO VI.

An Spiritus Sanctus sit Persona in
vocanda In qua

Convenit. 1. Spiritum Sanctum, Patris & Filii in Scripturis dici spiritum, nec Angelum, aut animam denotare sanctam passivè, sed spiritum activè sanctificantem, sic ut quemadmodum spiritus quasi spiratus, ita spiritus sanctus *אֵל הַקֹּדֶשׁ*, peculiari hoc occurrit nomine. Convenit 2. Spiritum Sanctum Creaturam non esse, ut libentissimè fateatur (inquit *Volkelius*) Convenit. 3. eundem distinguere a patre et filio, et cum iis nihilominus (qui sunt personæ) aliquoties conjungi, controversatur igitur tantum. An spiritus sanctus sic *אֵל הַקֹּדֶשׁ* dicatur, qui creatura non sit, cum personis tamen Patris & Filii sic distinctim conjunctus, sit Persona invocanda? Affirmant Orthodoxi, quia

De Relig. 5.
c. 14.

1. Qui Deus & Jehovah dicitur, nec tamen Pater est aut filius, necesse est ut sit Tertia in Trinitate persona. Sed talis est spiritus sanctus, quod constat, quia corpus nostrum, quod est Templum Dei vivemus. 2. Cor. 6. 16. Templum esse. S. S. diserte pronuntiatur. 1. Cor. 6. 19. & Ananiam, spiritui sancto mittens. *אֵל הַקֹּדֶשׁ* mentitum esse arguitur Act. 5. 4. & Jehovah

Jehovah, qui eduxit *Israelitas* ex *Aegypto*, *Isaia* 63. 10. & 14. sub *Spiritus Sancti* venit nomine *Aët.* 7. 51. *Heb.* 3. 7. 9. Ergo *Deus* est, & cum nec *Filius* sit, nec *Pater*, sequitur, quod aliquid sit ab illis distinctum, quod personam esse, & non *modum*, aliquam, sive virtutem attributam sic probatur.

2. Personarum, non attributorum est aut virtutum, visibiles species assumere, & in, & cum, vel sub, vel per, huiusmodi apparere. Sed constat, *Spiritum sanctum* in *Salvatoris* Baptismo sub corporea columbæ specie apparuisse, *Math.* 3. 16. *Luc.* 3. 22. & visæ sunt dispersæ lingue instar ignis insidentis super *Apostolos* ad *Spiritus Sancti* descensum *Aët.* 23. unde ad oculum concluditur illum esse personam.

3. Separare aliquos, & expresso mandato ad ministerium ab ipso designatum emittere, ordinare, & constituere in Ecclesia *Episcopos*, *Presbiteros* discretè, sive expressè futura revelare, Actiones sunt quæ nulli, nisi, personæ comperant, sed istæ & huiusmodi plures *Spiritus sancto* ascribuntur *Aët.* 13. 2. & 20. 28. & 1. *Tim.* 4. 1. quæ attributo nulli divino, utpote *Iustitiæ*, aut *misericiordiæ* aliàs adaptentur. Ergo.

4. Qui æquali potestate, autoritate, & virtute in assignandis Fidelibus, & conferendis Ecclesiæ bonis, concurrat cum Patre & Filio, (qui indubitato sunt personæ distinctæ) distincta est ab illis, & cum illis ejusdem conditionis persona, sed manifestissimus est talis *Spiritus Sancti* cum Patre & Filio concursus in Baptismi formulâ præscriptâ, *Math.* 28. 19. *Benedictione* Apostolicâ *2. Cor.* 13. 13. & *Testificationis* de *Salvatoris* mediatorio adventu *1. Io.* 5. 7. ubi quod præfigitur ver. 6. & *Spiritus* est, qui testificatur *Spiritum veritatem* esse, *Spiritus* in testimonii istius inlinguis manifestatione primum locum designat: *Pater*.

5. Personalitatem *Spiritus sancti* distinctam non convincit solum illud *Petri*, à *Spiritu sancto* actus *Prophetæ*, qui loquuti sunt in *V. T.* 2. *Ep.* 1. 22. quem alium *paracletum* appellat *Salvator*, eo fine missum, ut testificaretur de ipso & institueret Ecclesiam in *T. N.* *Io.* 14. 16. 26. & 15. 26. sed & *syntaxis* ipsius contextus, in quo *verbum* Masculinum, & *verbum*

ἡρώδης perperam referret, Jo. 15. 26. quemadmodum & legitur Ephes. 1. 13. 14. τὸ ἁγίον 1. *ἡρώδης* non *ἡρώδης* *ἡρώδης*, nili persone subintellectæ ratio haberetur.

6. Cui honor & cultus *Adorationis* divinus est exhibendus, persona est invocanda, quia Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies, Math. 4. sed talem cultum ex Baptismo tenentur omnes Christiani, una cum Patre & Filio, Spiritui sancto reddere Math. 28. 19. exhibuerunt Prophetæ & Doctores Antiocheni Act. 13. 3. eundem ut *ἡρώδης* advocat Apostolus Rom. 9. 1. Eph. 4. 30. & ab eodem invocato cum Patre & Filio, Benedictionem impertit 2. Cor. 13. 13. cuius contristatio sub summo salutis discrimine est declinanda Math. 12. & in quem Blasphemia nec in hoc seculo, nec futuro est expianda, Ista junctim vel divisim Personam invocandam sistunt quasi ob oculos. Ergo pro tali est habendus.

7. Postremò ex negata S. S. adoranda personalitate, admitendum est. 1. Aliquam dari virtutem energeticam, quæ nec Creator sit, nec Creatura. 2. Excogitanda est nova Baptismi formula, quæ receptam istam à Salvatore corrigat. Nempe Baptizo te in Nomine Patris, & Filii, & virtutis Divinæ. quo modo initiatum fuisse quendam Paleologum, narrat Cotenus. 3. Seponenda est illa Apostolica & Canonica Benedictionis formula, quæ hætenus in demissione populi obtinuit. Gratia Domini nostri Iesu Christi, & Charitas Dei, & communicatio S. S. &c. nec audiat in posterum. Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto, in Piorum conventibus, quæ, quas Paganismo & Turcismo cataraçtas aperiunt, Christiani facile suboleant, & doleant.

Objiciunt Pneumatomachi.

Ol. 1. **N**on innotuit Spiritus sancti personalitas V. T. Ecclesiæ, & nondum erat S. S. in N. T. priusquam Iesus erat glorificatus Io. 7. 39. unde Discipuli non

M

nulli

nulli Neophyti de spiritu sancto interrogati, Imo sitne (respondent) spiritus sanctus, ne audivimus quidem. Act. 19. 2. Ergo de ipsius Personalitate & Invocatione fides multò est incertior.

Burgens. in
Scrutim. Bur-
sors. in Sche-
chinab.

Sol. Constat ex Berechit Rabba, & Rabbini aliis, spiritum qui ferebatur super aquas Gen. 1. Schechinah ipsorum, h. e. Ruach hakodasb denotare. 2. Nec loquitur textus Jo. 7. de S. S. existentia, sed de effusa manifestatione postea praxtanda. 3. Nec dubitarunt Discipuli initiati, An esset spiritus sanctus, sed de Donis conferendis non erant instructi.

Ob. 2. Tribuuntur spiritui sancto, quæ personæ non possunt convenire. 1. Quod collatum sit ab hominibus, per manuum Impositionem, Act. 8. 17. 2. Quod servetur omnia, unde videtur non esse omniscius 1. Cor. 2. 12. 3. Quod interpellat gemitibus inenarrabilibus Rom. 8. 26. Ergo Persona non est.

Sol. Metonomiâ scripturis usitatâ, causa pro effectis ponitur, ut S. S. pro Donis. 2. Qui scrutari dicitur, non querendo, quod ignorat, sed penetrando & aperiendo, quæ cognita sunt hominibus salutaria. 3. Nec ingemiscit alio sensu, nisi quatenus nos excitat ad supplicandum, & suspiria dictat, quibus impetremus, adjuvando infirmitates, ne sub ærumnis fatiscamus.

Ob. 3. Persona Trinitatis nemini potest esse subjecta. 2. Nec illi potest quispiam resistere. 3. Multò minùs à resistens, tristitia potest affici, aut repelli, At spiritus Prophetarum prophetis subjicitur 1. Cor. 14. 32. 2. A cervicosis & corde incircumcisis & auribus, oppugnatur, & repellitur Act. 17. 51. Tristitiâ afficitur Ephes. 4. 30. Ergo non est persona invocanda.

Sol. Subjiciuntur 1. non Spiritus sanctus, sed spiritus sanctorum prophetantium, fratrum examini. 2. Nec resistitur S. S. immediatè operanti, sed mediatè agenti per operarios. 3. Nec contristatur propriè, sed ~~obdormit~~ tantùm ipsius alienatio à perversis & ingratis exprimitur.

Ob. 4. Nulla S. Trinitatis persona concipiatur esse septi-plex,

plex, quia non tantum detraheret Deltatis simplicitati, sed personarum turbaret numerum; Atqui Spiritus sanctus proponitur sub tali forma septemplex, ubi exoptatur gratia septem Ecclesiis Asiaticis, à septem spiritibus, Apocalyp. 1. 4. nec potest (ut quidam volunt) intelligi de septem Angelis assistentibus, juxta illud Tob. 12. 15. quia Bona Theologia (ut rectè habet quidam Jesuita) non fert, ut gratia, & pars Evangelica ab Angelis postuletur. Ergo intelligendum est de Spiritu sancto, qui idcirco non potest esse simplex persona.

Bez.
Ridera.

Alcasar.

Sol. Septuplex dicitur S.S. non respectu personalitatis, quæ simplex est habenda, sed Donorum, quæ sunt multiplicia, in septuaginta numeri perfectione juxta *Septuaginta* Apostoli hic significata, quod concinnius quadrent septem illis, ad quas scribit Ecclesiis.

Ob. 5. Si Spiritus sanctus esset distincta à Patre, & Filio persona, tum in maximis Religionis momentis illis semper associaretur, sed hoc non fit; Qui vicerit amicitur vestimentis albis, neq; unquam delebo nomen ejus ex libro vite, sed agnoscam nomen ejus in conspectu Patris mei, & in conspectu Angelorum ejus Apoc. 3. 5. sic in Doxologia omnium creaturarum, sedentis in Throno, & Agni, nulla spiritus sancti insinuat mentio Apoc. 5. 13. Ita Paulus obtestatur Timotheum etiam atq; etiam in conspectu Dei (scilicet) Patris, & Domini Jesu Christi, sed Spiritus sancti loco, electi substituuntur Angelis 1. Tim. 5. 21. Ergo Spiritus sanctus videtur virtus tantum altissimi, ut appellatur Luc. 1. 35. & non persona.

Sol. Non opus est, ut omnia ubivis in Scripturis ingerantur: sufficit si ex aliis locis constet S. S. personalitas, neq; in his aut aliis negetur. Sic Baptizati sunt nonnulli in nomen Domini Jesu Act. 10. 48. & 19. 5. omisso Patre, ergone Pater non est persona? Argumentandum potius, quia cum Patre & Filio recensetur S. S. in Baptismo, & aliis, Ergo est persona, quàm hic quia omittitur, Ergo Persona non est. 2. Ubi Pater nominatur, & Filius, spiritus ab utroq; emanans non omitti credatur, sed subintelligi. 3. Nec obstat magis spiritus sancti personalitati, quod appellatur virtus Altissimi, quam

Christo in eo quodd dicitur Dei sapientia, est siquidem, ut virtus Dei, sic virtus Deum, à quo virtutem spiritus sancti Apostoli recipiunt Act. 1.8.

Ob. 6. Ut se habet spiritus hominis ad hominem, sic spiritus se habet Dei ad Deum. Quis enim hominum novit ea, quæ sunt hominū, nisi spiritus hominis, qui est in eo, ita etiam quæ sunt Dei nemo novit, nisi spiritus Dei 1. Cor. 2. 11. Sed spiritus hominis, sive Animam denotet, sive conscientiam, personæ habeatur tantum pars, vel facultas, non Persona. Ergo Dei spiritus non concipiendus est, ut spiritus Deus, sive persona, sed ut virtus quædam divina à persona profuens.

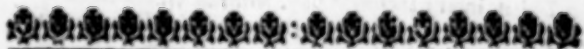
Sol. Non existentia, sed cognitionis inter spiritum Dei & hominis ab Apostolo fit collatio; sic ut nullus noverit intima hominis cogitata, præter mentem sibi ipsi consciam, Ita Dei profunda nullus penetret, nisi spiritus ipse Dei, qui cum sit infinitæ essentia, rectè credatur esse persona, ut in Scripturis se revelavit: sicut in terminata hominis subsistentia spiritus pars sit, vel facultas.

Ob. 7. Invocationis Spiritus sancti non extat aliquod præceptum aut exemplum in sacris Literis, ut ex Hilario ostendit Erasmus, & agnoscit Cassander, pios quosdam in Doctrina S. Trinitatis orthodoxos, ad Invocationem S. S. hæsisse. Quin & Didimus Alexandrinus, qui S. S. Deitatem & Personalitatem inter præcos tam studiose astruit, de Invocatione ejusdem ne gr̃i quidam adjecit. Ergo ista in Liturgiis, 1. Veni Creator, 2. Gloria Patri, & Filio, & S. S. 3. & Spiritus sancte, Deus à Patre & Filio procedens, miserere nobis --- nullo certo nituntur fundamento.

Sol. Ex stabilita Spiritus Sancti Deitate & personalitate necessario sequitur ejusdem invocatio, nisi quis Deum invocandum negaret, unde superfluum videbatur Antiquis, & aliis, hoc studiosius confirmare, quod pro concessis esset sumendum.

*In præfat.
In notis ad
Hymnum de
S. S.
In lib. de S. S.
à Hieronymo
latinitate do-
nato.*

Q U Æ S T.

QVÆSTIO VII.

An Dogma de tribus distinctis personis in una Dei essentia sit Fundamentale, & ad salutem necessarium?

CUM constet ex superioribus Doctrinam de Deo Triuno, sic esse fixam in Scripturis & munitam, ut nullis *sophistarum* labefactetur machinis: recipiunt se tandem *adversarii* ad hoc diverticulum, omitti illam posse absq; aliquo salutis dispendio, quia *rixas* potius excitat, quam *fidem* promovet. unde merito examen subit, *An Dogma de tribus Personis in una Dei essentia sit fundamentale, & ad salutem necessarium?* Affirmant *Catholici*, quia.

1. Illud, docet quod quid sit à nobis adorandum, & cuius cultui in Baptismo consecramur, fundamentale necesse est, ut sit, & ad salutem necessarium. Sed tale est Dogma, de quo agitur, *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies* Math. 4. 10. & quis ille? nisi idem, in cuius nomine *Baptizamus*, qui est Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, absq; aliquo personalitatis, æternitatis, aut æqualitatis discrimine, quo filius non æternus, vel Spiritus sanctus non persona haberetur.

2. Ad salutem imprimis conducit, ut distinctè cognoscamus Deum, à quo omnia Beneficia salutifera nobis obveniunt. Sed Gratia Domini nostri Iesu Christi, & Charitas Dei (scilicet Patris) & communicatio Spiritus Sancti, juxta Benedictionem Apostolicam distinctim, & conjunctim ista nobis suppeditant 2. Cor. 13. 13. Ergo hæc Doctrina de Trinitate

in Unitate inter præcipuos Fidei Articulos est habendus.

3. Credere tenentur Filii Dei necessario, Deum emisisse spiritum filii sui in corda ipsorum, clamantem Abba Pater, Gal. 4. 6. qui paracletus est alius, à filio; spiritus adoptionis, qui testatur una cum spiritu nostro nos esse Dei filios Rom. 8. 15. 16. Atqui percipi non potest hæc doctrina salutaris, absq; distinctâ personarum in una Deitate cognitione. Ergo cognitio ista est quasi Basis istius fidei, sine qua impossibile est Deo placere. Heb. 11. 6.

4. Fides est ex auditu, auditus per verbum Dei, verbum Dei recipiendum est à legitimè missis Rom. 10. 15. 17. Tales sunt dati à Christo ascendente, Apostoli, Prophetæ, Et angelistæ, Pastores, Doctores, Ephes. 4. 11. constituti à spiritu sancto Episcopi ad pascendam Dei Ecclesiam. Act. 20. 28. extra quam non est salus. Act. 2. 4. Instructi Donis, ministeriis, & operationibus ad propagandum Evangelium, 1. Cor. 12. 4. Sed ista non possunt intelligi (quæ ad salutem maximè sunt necessaria) absq; prævia de Deo Trinitate doctrinâ; Ergo doctrina ista ad salutem maximè est necessaria.

5. Si satisfactio infinitæ Dei justitiæ, legis impletio, Novi cordis per sanctificationem Creatio, præstari non potuerunt à Creaturis, tum necesse est, ut Filius & S. S. plus essent quam Creaturæ, Ergo Deus. at ille est unicus, & hi distinguuntur non distinctione essentiali, aut accidentali, Ergo relativâ, & personali (sic. *nat.* & *Exodus* è scripturis deductâ,) Ergo distinctæ Personæ in una Deitatis essentia sunt prædicandæ, aliter intercederent justificatio & sanctificatio, cum articulis annexis, & concomitantibus, quæ Christianismi fulcra sunt præcipua, unde doctrina, quæ ista sustentat, est ad salutem absolutè necessaria.

6. Dogma, quod à Judeis, Turcis, & Philosophis infidelibus, præcipuè discriminat Christianos, omitti non potest sine fidei & salutis naufragio, at Judei cum Philosophis sanioribus Deum unum agnoscunt summum, Turcæ etiam Christum ut Prophetam præstantissimum admittunt. Ergo sepositâ præcedente de Trinitate Doctrina, relinqueretur vix ullam inter istos & Christianos discrimin.

7. *Supercertandum est, five decertandum omni solitudine pro
ea fidei doctrina, quæ sanctis semel erat tradita.* Indæ v. 3. *Red
talis est hæc de Personarum Trinitate in Deitatis unitate, ut,
constat ex 1. Symbolis, 2. Conciliis, 3. Patribus, 4. Doctori-
bus, 5. Rescriptis Imperialibus, 6. Confessionibus Diversarum
Ecclesiarum Harmonicis, & 7. Proscriptionibus Hæreticorum
historicis, Quorum testimoniis (omni exceptione majori-
bus) plus tribuendum est, de fide semel sanctis traditâ, quam
meteoris quibuscumque in aquosis, quovis vento circumactis.* Er-
go inconcussum manet hoc fundamentum ad salutem neces-
sarium, ut veneremus unum Deum in Trinitate, & Trinitatē in
Unitate. neque confundentes personas, neque substantiam sepa-
rantes, quemadmodum habet Symbolon Athanasianum ab
omnibus Catholicis receptum.

၂၀၁၇-၁၈
၂၀၁၈-၁၉
၂၀၁၉-၂၀
၂၀၂၀-၂၁
၂၀၂၁-၂၂
၂၀၂၂-၂၃

Objiciunt Antitrinitarii.

Ob. 1. **E** Adem Gratiâ & fide salutem consequuntur sunt *Judei*, quâ *Christiani* Act. 15. 8. 11. sed apud *Judeos* tantum unius Dei summi, & nulla Personarum distinctarum, & coequalium occurrit mentio, Ergo *Articulus* hic de *Trinitate* in *unitate*, non est ad salutem necessarius.

Sol Non latuit Judæos de Trinitate fides, utcumq; sub E-
vangelio multò sit explicatio. 2. Unde tres Middoth & Pa-
naim agnoscuntur inter Rabbinos ipsorum & Talmudicos, BURG. SCRUT.
p. 1. c. 5.
quæ personas distinctas ingerunt, & interdictum extat de pri-
mis Genesios, & Ezechielis capitibus non vulgò legendis, ne
Myſteria Trinitatis, & Incarnationis in his recondita, indig-
nis ad contemptum prostituerentur. 2. Nec doctioribus in-
ter illos ſeminis promiſſi adventus, & 3. S. effuſio potuit eſſe
ignotus, cum omnes Prophete ſeriatim iſta ingerebant,
Luc. 24. 25. Act. 2. 24. & garrire potuit ſamaritana de
Meſſia, qui annuntiaret omnia Jo. 4. 26.

Ob.2. *Fundamentalia*, & ad salutem necessaria perspicue traduntur

traduntur in *Scripturis*, præsertim in *Evangelio*, sub quo tam directa erit semita, & via complanata, ut *Stulti non errem in ea* Isaia 35.8. sed nullum in V. vel N. T. de *Spiritus sancti* personalitate apparet vestigium, & *Baptizantur* plurimi ab *Apostolis* in nomine tantum *Jesu Christi* Act. 10.48. & 19.5. nec requiritur ab *Eunucho Æthiopico*, aut *Carceris custode* *Baptizandis* Act.8. 30. & 16. 31. nisi ut in *Jesum Christum* crederent (nulla habita de *Trinitate* aut aliarum personarum mentione.) Ergo *Dogma* hoc non tantæ videtur esse necessitatis, ut prætenditur.

Sol. Deus fecit hominem rectum, sed ipse se infinitis miscuerit *questionibus* Eccles. 7. 30. *Theticæ* habet *Scriptura*, tam lac *Infantibus*, quàm adultis solidiorem cibum. 2. *Personalitas* *Spiritus sancti* satis constat ex *actibus*, quæ *personæ* tantum competant, & *Baptismi* forma, in qua sub eodem recensetur nomine, & *authoritate* cum *Patre* & *Filio*, qui indubitato sunt *personæ*. 3. Nec turbat, quod in *Apostolorum* *praxi*, nominis solius *Christi* in *Baptizatione* occurrit mentio. Illud enim sic intelligendum est, ac si diceretur, illos vel in *fide Domini Jesu*, vel *authoritate ipsius*, vel *Baptismo à Christo instituto*, vel in nomine *Domini Jesu*, sed non *solum*. verùm adjuncto *Patre* & *Spiritu sancto*, sic tinctos esse & receptos. unde *Fulgentius* *Baptizare* in nomine *Domini Jesu*, est in *Nomini Patris* & *Filii*, & S. S. *Baptizare*. vid. *Belarm. de Baptismo* l. 1. c. 3.

Ob. 3. *Dux Processiones*, *Tres subsistentiæ*, quatuor *Relationes*, quinque *Notiones*, *Metaphysica* sunt potius *commenta*, quàm *Theologiæ fundamenta*, & captum *vulgarem* fugiunt, quæ vix credunt *Docentes*, & *discientes* non intelligunt, sed talia obtruduntur in *S. Trinitatis* *Doctrina*. Ergo non potest esse *fundamentalis*.

Sol. Distinguendum est inter *Fundamenta Doctrinæ*, & ejusdem *munimenta*. *Ista* inniuntur tantum *Scripturis*, illa assumuntur contra *impugnantiam insultus*. cujusmodi sunt ista *Scholæ Notionalia*, unde *Aquinas* *Hæreticorum* (inquit) *instantia* coegit *antiquos fidei Doctores* de his, quæ sunt *fidei* disputare

Quest. disp.
q. 10. a. 2.
& part. 1.
q. 1. ar. 7.

disputare. Non autem satis est *Doctore*, ut recta doceat, sed requiritur etiam, ut possit *contradictentis* convincere, & ora obturare *Tit. 1. 9. 11.* & ostendere, quæ contra proferuntur argumenta, esse solubilia: dum simpliciter credere satis sit cuilibet *Christiano*, non de quibus *Docti* litigant, sed quæ scripturæ delineant.

Ob. 4. Quod nititur tantum Traditione non scriptâ, non potest esse dogma ad salutem necessarium, atqui *Hosius*, *Bellarminus*, *Weekus*, alii, fatentur hanc de Trinitate *Doctrinam Traditione* non scriptâ niti, Ergo.

Sol. *Traditio Ecclesiæ fundamentum* cujusvis *Doctrinæ* ad salutem necessariæ non ponit, sed ex *Scripturis* supponit, & exponit; unde ex *Traditione*, *Doctrina* non evadit confirmatio, sed explicatio. quo sensu intelligendi sunt illi, qui *continuatam* Antiquorum *explicationem*, contra loquentes perversa & torquentes *Scripturam* in proprium & aliorum exitium, opportunè & importunè adducunt.

Ob. 5. *Doctrina*, de qua non possunt *primipili* ipsius *Patroni* inter se convenire, *Discipulis* non est obtrudenda, ut ad salutem necessaria, sed talis est hæc de Trinitate, prout vulgò affertur, circa quam *Porretanus* celebris *Episcopus* cogitur ad *Palinodiam*. *Joachim Abbas* propheticus, damnatur ut *insanus*. Ipse *Lombardus* magister in omnibus non tenetur. *Thomistæ* & *Schotistæ* non satis concinunt, quin & inter *Reformatos*, *Lutherani* & *Calvinistæ* se invicem nonnunquam lancinant: nec, An personæ realiter aut modaliter distinguantur, *Calvinistæ* idem statuunt, quomodo igitur hoc *Dogma* ut fundamentale admittatur?

Sol. *Doctorum dissensus* non præjudicat *Doctrinæ veritati*, Nec tam de re sunt hic *litigia*, quàm de concipiendi ratione, aut explicandi modo aut *methodo* defendendi, contra effrontes & profanos oppugnantium *sophistarum insultus*. ut enunciationis *judicii* *opinionibus* facile deprehendant.

Ob. 6. *Cultus* Deo acceptus debet esse λογική λατρεία, rationalis, seu rationabile obsequium. *Röm. 12. 1.* sed cultus de Trinitate personarum in unitate essentiarum, sic rationem ex-

N

cedit,

excelit, ut rationi videtur prorsus *adversari*. Ergo Deo non potest esse acceptus, & per consequens *saluti* non esse necessarius.

Sol. Rationem non tollit sed extollit fides, cum non sit contra sed supra rationem. nihilominus dicitur ipsa ratio, in iis quæ ratio non potest assequi, sequendum non rationis sed Fidei Laconem. quod *rationationes* evertit, omnemque sublimitatem, quæ sese extollit adversus cognitionem Dei, & in captivitatem redigit omnem cogitationem ad obediendum Christo.

2. Cor. 10. 5. 2. Cultus autem ab Apostolo requiritur rationalis, non qui fluit à rationis scaturigine, sed qui spiritualis sit. 1. Pet. 2. 5. nec perficitur externis Brutorum immolationibus, sed dum nosmetipsos Deo consecramus. juxta illud Augustini, Noli extrinsecus pecus Quod mactes inquirere, habes in te quod occidas. Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum. {Hoc enim est (quod sequitur) non conformari seculo, sed reformari in novitate sensus nostri; ut Deo rependamus totum, qui totum (quod habemus) ab isto gratis accipimus.

In Ps. 50.

Ob. 7. Christianis illud non potest esse Dogma fundamentale, quod à Sybillis, Pythagoricis, aut Platonici Ideis duxit originem, & à Symbolis Aprocryphis confirmatur, & à Conciliis, & Doctoribus acriter se invicem impetentibus, præcipue consarcinatur. Sed tale est hoc (maxima ex parte) de Trinitate, ut fuse ostendunt ii qui illud oppugnant. Ergo pro orthodoxo, & ad salutem necessario nullatenus est recipiendum.

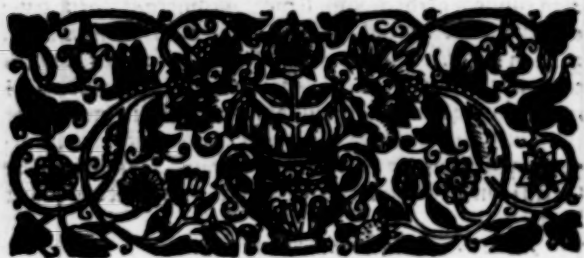
Sol. Rapfodici ista Sybillini, cum Pythagoricis, & Platoniciis fragmentis, quam parùm ponderant in sanctuarii trinitatis, abundè est manifestatum ab Opsopæo, Casaubono & aliis. videntur illa (quæ suggerunt) à Judæis fuisse mutuata, vel ex auditu, vel ex textus V. T. aliquali inspectione. 2. Symbolum vero Apostolicum, Nicenum, & Athanasianum, utcumque de ipsorum initiis & authoribus non satis constat, & quædam observentur in illis addita, & aliter disposita, (prout in varias temporum vicissitudines inciderunt) sensum tamen

men eundem orthodoxum semper retinnerunt, sicut patet ex nupera illorum collatione, & editione *Dottissimi Annaciani*.
 3. Et in Conciliis & Doctorum collisionibus, semper tandem triumphavit fides de Trinitate catholica. Si igitur Evangelium hoc hodie maneat quibusdam operum, in illis qui perierunt est opertum, in quibus Deus huius seculi excrucavit mentes, nempe in infidelibus, ne irradiet eos illustratio Evangelii glorie Christi, qui est *Imago Dei*. 2. Cor. 4. 4. qui ut osce loquitur Poeta

Ardua dum quærent amittunt vera vias.

Lucret.

Deus Trinus, Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, aperiat pro summa sua misericordia ipsorum oculos, ut veritatem aspiciant & amplectantur. Cui sit omnis *Laus & Gloria* in secula seculorum. AMEN.

CAP. III. DE PECCATO.

VIDIT Deus omnia quæ fecerat, & ecce erant valde Bona, Gen. 1. 31. sed *apapna*, quæ est *arsula*, 1. lo. 3. 4. Cito intravit in mundum, immundumq; illum penitus reddidit. Rom. 5. 12.

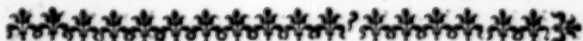
Unde Thesis.

Peccatum erat introductum per *Lapsum* voluntarium Angelorum. 2. Continuatum per *Adamum*, qui 3. *Iustitia originali* in *primæva* integritate *naturaliter* instructus, eam per *inobedientiam* amisit, & *Peccatum Originale* in omnes posteros transmisit. Ita 4. malè utens *Libero arbitrio* & se perdidit & *Libero arbitrium*. Hinc 5. *Concupiscentia* etiam in *Renatis* manet *Peccatorum*. Cuius 6. vel *gutta minima* suâ naturâ non est *venialis*, sed *Lethifera*, & à solo Deo remittenda. 7. Ubi *Peccatum* interim in *Spiritum Sanctum* ponit obicem.

obiciem. ut neque in hoc seculo, nequè futuro veniam consequatur.

Hinc emergunt discutienda.

- An {
1. *Dæmones ante Hominis creationem, propter superbiam, è Cælo erant deturbati?*
 2. *Iustitia Originalis ante lapsum Adamo fuit naturalis?*
 3. *Pecur Originale peccatum ab Adamo in omnes ipsius posteros propagatione?*
 4. *Libertum arbitrium ad bonum salutare, per lapsum erat prorsus sublatum?*
 5. *Concupiscentia in renatis maneat peccatum?*
 6. *Omne peccatum suâ naturâ sit mortale?*
 7. *Peccatum in Spiritum Sanctum nunquam veniam consequatur?*

N 3

QUEST.

QVÆSTIO I.

An Dæmones ante Hominiſ Creationem, propter ſuperbiam, è cælo erant deturbati? Aff.

QVIA.

1. **A** Ngeli qui non ſervarunt ſuam Originem, ſed reliquerunt ſuum domicilium, iudicio magni illius diei vinculis æternis ſub caligine reſervantur. Judæ 6. Sed non ſervaviſſe originem eſt peccaſſe. 2. Pet. 1. 4. & deſerviſſe Domicilium illis conſtitutum, Rebellionem in conſtituentem ex ſuperbia intumeſcentem arguit. Ergo ſuperbia erat in cauſa, cur à cælo in Tartarum ſunt detrufi.

Uld. Villoſi
ſiſi adverten.
Tom. 9. p.
196.

2. Concludi poteſt ex Domicilio relictò, Angelos ante mundum conditum (ut contendunt quidam) qui ſuppeditavit iſtis domicilium, non fuiſſe creatos, unde *ſed à xpo*, *ſerviſſe principatum ſuum* (ſicut reddit vulgaris) intelligantur ſuperbè nimis habuiſſe, & *pænas* ſubiſſe, in interſtitio iſto à mundo creato, & lapſum hominiſ, quod confirmat *ſalvator*. Dæbolus à principio in veritate non perſiſtit Jo. 8. 44. quoniam peccavit à principio, 1. Jo. 3. 8. Signanter dicitur *à xpo* *non à xpo* à principio, non in principio, ut poſt mundum conditum ante hominiſ creationem hæc colligantur contigiſſe. Unde obtinet illud Gloſſæ cælum *Emptreum* quam primum factum eſt, impletum fuiſſe *Angelis*. vid. Aug. de Civ. Dei 1. 11. c. 32. Lom. 2. Sent. d. 2.

3. Serpens deceptus *Evam ſua* *ſuperbia*, 2. Cor. 11. 3. & *Evel Adamum* 1. Tim. 2. 14. At Serpens iſte erat *Dæbolus* quo nomine

nomine *Homicida* à principio appellatur à Salvatore Io. 8. 44. Ergo *Diabolus* peccasset, & deturbatus erat è Cælo ante *Adam* lapsum.

4. Ante contractionem *superbia*, & ante lapsum alii sunt spiritus, Prov. 16. 18. Ergo probabile est ruinam *Angelorum*, *superbiam*, & elatum præcessisse spiritum, quo evaserunt in Deum rebelles & in patrem *Aisolom*. *Lyra*.

5. Initium *superbiæ* hominis apostatare à Deo, quoniam ab eo qui fecit illum recessit cor ejus, quoniam initium omnis peccati est *superbia* Ecclef. 10. 14. 15. quod & primum primi hominis fuisse peccatum ostendit *Augustinus* in *Epist.* 10. Tract. 4. qui per *superbiam* in sua potius, quàm in Dei potestate esse dilexit. *Enchirid.* c. 45. unde dictum est illi per elationem lapsus, Terra es, & in Terram ibis, ut contra servatori, per humilitatem exaltato, sede à dextris meis. *Leo de Nativ. Domini Ser.* 5.

6. Aut peccatum illud primum *Angelorum* existimandum est fuisse vel carnale, vel spirituale, Carnale non potuit esse, quia *Diabolus* non est *Fornicator* aut *Ebriosus*, neq; aliquid hujusmodi, ut habet *Augustinus*. est tamen maxime superbus, atq; invidus, quæ illum vitiositas sic obtinuit, ut propter hanc esset in

De C. D. l.
14. 43.

7. Illud primum *Diaboli* habendum est peccatum per ejus oppositum filius Dei apparuit, ut dissolveret opera *Diaboli*, qui peccasset ab initio 1. Io. 3. 8. sed hoc factum fuit per spontaneam *Salvatoris* humilitatem, ipse se submisit Phil. 2. 8. Humilitati autem nil æquè opponitur ac *superbia*, obedientiæ divinæ quodvis jugum excutiens. Ergo concludendum est *superbiam* primum *Diabolorum* fuisse peccatum.

Obijciunt

Objiciunt Aversantes.

Ob. 1. **D**amnatur Diabolus ob homicidium, mendacium, & apostasiam à primo statu Jo. 8. 48. 2. Pet. 2. 4. Jude. 6. sed ista potius ab Invidia profluunt, quàm ex superbia, quia ubi Invidus, ibi omne opus prævium Jac. 3. 16, et ad Invidiam concupiscit spiritus, qui habitat in nobis Ib. 45. Ergo primum Angelorum peccatum non erat superbia.

Sol. Invidiam esse superbiae prolem, et stoloneque omnes sentiunt, quia

Invidus alterius macrescens rebus optimis

nullus est, quin superbia inflatus non omne expetit sibi potius deferri, quàm alijs, ut ipse ceteris præferratur.

מוריס
פד

Ob. 2. Orat David ut ab Insolentibus eum conservet Dominus, ne ex illorum Dominio incidat in Defectionem magnam Psal. 19. 14. Ergo Defectio hæc Angelorum primæva, et maxima, videtur fuisse potius præsumptio de Dei immutabilitate, qui non auferret, quod contulerat quàm superbia, ad ambiendum illud quod erat impossibile.

Sol. Duplex esse potest præsumptio, vel de alterius Immutabilitate & constantia, vel de proprio merito et excellentia, prima in bonis est probanda, altera plerumque ducit ad præcipitia, Istam autem fuisse Diabolorum ex eventu constat, & in textu מרי præsumptionem superbiae, non confidentiæ manifestò denotat, ut Hoseæ 14. 10.

Ob. 3. Illud videtur fuisse primum Diaboli peccatum, quo primitus seduxit Evam, et salvatorem adortus est in Deserto, sed illud fuit Diffidentia, live infidelitatis, unde illud, nequaquam moriemini, sed eritis sicut Dei Gen. 3. 45, & si filius es Dei, Math. 3. 3. (qua de re est quod Dubites, sic exposuit sancti et seris,) ex quibus infert Calvinus, Infidelitatem Defectionis fuisse reducem, à qua emerit ambitio, et superbia, quibus annexa est ingrati ratio.

1us l. c. 1.
§ 4.

Sol.

Sol. Inobediencia, sive *Scelus* (quo nomine insignit *Apostolus* primorum parentum *Lapsus*, sive transgressionem *Rom. 5. 19.*) tam ab *Infidelitate*, quam à *superbia* ducat originem, Ita ut *superbus* hic evadat, quia *Infidelis*, alter *Infidelis*, quia *superbus*. Nec tanti est hæc *liticula* momenti, ut *Bellarminus* duo integra capita in ista discutenda insumat, cùm interim ex *Apostolo* pateat, *Aberrationem* à *fide* ex prævio appetitu dependere, 1. *Tim. 6. 10.* sic ut hic *superbia* *primatuum* obtineat, & *calcem* ipsius premat *Infidelitas*. De Amiff. grat. & statu. pec. l. 3. c. 4. & 5.

Ob. 4. Inter *Judeos Philo* et *Josephus*, è *Christianis Clemente Alexandrinus*, *Tertullianus*, *Chrysostomus*, quibus accedunt *Scotus* et *Eugubinus*, Peccatum *Angelorum* statuunt esse *luxuriam*, ex *Gen. 6.* ubi *filius Dei. H. E.* *Angeli* dicuntur, *filiis* hominum deperiisse, unde stirps *Gigantium*, quin & addunt *Thamudistæ* apud *Tostatum*, *Dæmones* ipsos *Adami* fuisse progeniem, ex prima uxore *Lilith*, de qua multa apud *Buxtorfium* in synagoga *Judeorum*. Ergo *Dæmones* ante hominis *Creationem*, propter *superbiam* è *Cælo* non sunt *Deturbati*. 2. Diss. 6, 9. 2. d. 1.

Sol. Videntur ista de *Angelorum* et *Familiarum* complexibus, è *Poetarum* figmentis effluxisse, quæ nonnulli, ad *succubos* et *incubos* satis ineptè transferunt. 2. Sed de alijs *filiis dei* textus non potest intelligi, quam de *Serbianis* nequiter se cum *Cainaidum* prostibulis commiscensibus. 3. Fabulam verò de *Lilith*, vix ullus hodiè credat *Judeus* *Apella*.

Ob. 5. E *Reformatis Zanchius*, & quidam alij peccasse putant *Angelos* ob *Invidiam*, quoniam intellexissent *Humanam naturam* à *Filio Dei* esse assumendam, unde supra illorum *Angelicam* exaltaretur, et hæc est illa *veritas*, in qua asserit *salvator*, *Diabolum* à principio non fuisse *Jo. 8. 44.* Addunt *Rabbini*, noluisse eum (*Deo iubente*) *Adamum* honorare, & inde cum suis fuisse deturbatum ob *rebellem pertinaciam*. De Operib. Creat. l. 4. c. 2.

Sol. Sententiam eam *Zanchius* proponit tantum, ut probabilem, sed probari nequitiam potest, quia non verisimile est, *Incarnationis mysterium* ante *Protoangelium* de semine mulieris *Gen. 3.* innotuisse, et *Angeli electi*, didicisse perhibentur

hibentur ab Ecclesia abscondita illa à seculis in Deo, de Christo Redemptore. Ephes. 3. 10. Constat autem Angelorum Lapsus hominis defectionem præcessisse, cuius ipse Diabolus præcipuus erat *Pangus*, qui non peccare potuit in eum, priusquam erat, nec adversari ipsius Redemptioni, antequam cognovisset eum *suam*, aut *casum*.

Ob. 6. Si Diaboli peccarunt ante *Adami* Lapsum, tum ex aliqua lege violata, quæ erat illis posita, quia omne peccatum est alicujus legis transgressio 1. Jo. 3. 4. sed nulla Lex videtur Angelis præscripta, Ergo mali fuerunt ab inquinato principio, Deo opposito, et per consequens Duo fuerunt ab æterno principia se invicem offuientia, ut contendunt *Manichæi*, nec Boni à Deo creati, Defecerunt per superbiam.

Sol. Quia Boni à Deo Creati, ex Lege Nature tenebantur Creatoris dispositioni subesse, à quo non tantum habuerunt esse, sed & felices esse, et stationem ab Imperatore designatam non deserere. Quam cum perfidè, mutare præsumpserint, in poenam ingratiſſimæ superbiæ, iustissimo dei Iudicio, eò facti sunt post Lapsum miseres, quod antea Conditoris Benignitate, fuerunt gloriosiores, & feliciores.

Ob. 7. Expetere Deo fieri similem, non videtur esse Peccatum, nam Ita salvator, Estote (inquit) vos perfecti, sicut pater vester qui est in celis est perfectus Math. 5. 48. Sed hoc statuitur fuisse Diabolorum peccatum, juxta illud, ascendam super altitudinem nubium, & ero similis altissimis, Isaia 14. 14. quod referunt Patres ad superbiam Luciferi, Ergo talis superbia non videtur fuisse causa lapsus.

Sol. Potest Creatura expetere Creatori esse similis, vel Ethice, pro suo modulo, idq; ex gratia Donante, non ex suis viribus, quo sensu hortatur salvator ad perfectionem Patris Cælestis imitandam; vel Physicè aut Politicè, quoad Naturam, potentiam aut Dominionem, idq; ex propriis viribus, sic ut nulli cederet excellentiæ, Vel superioris subesset imperio, Aut aequalitati esset æmulus, Atqui hic fuit monstruosus iste Diabolica superbiæ partus, qui illū cum suis Angelis pessundedit. 2. Prophetæ textus de Rege loquitur *Babylonico*, qui à patribus tantum applicatur

catur ad *Angelorum* lapsum, non ad illum probandum adducitur 3. De *Lucifero* autem *Rebellantium* *Corripes* (quod nugantur *Scholastici*, præsertim (*Halensis* *questionibus* 12) prodit ipsorum in *Scripturis* torquendis *supinam* temeritatem, in quibus *Luciferi* nomen in pio sensu ubivis occurrit.

QVÆSTIO 11.

*An Iustitia originalis ante lapsum
Adamo erat Naturalis.*

Convenit. 1. *Adamum* in statu integritatis, *Iustitiâ* originali fuisse imbutum. Convenit. 2. *Naturale* illud habendum esse, quod ad ipsius naturæ constitutionem, & perfectionem necessario concurret. Unde 3. *supernaturale*, illud est æstimandum, quod supra naturæ sortem ad ipsius conservationem, aut elevationem extrinsecus advenit. Sic ut hic sit litis nodus, utrum hæc *Iustitia* fuit indita *Adamo* originaliter ad structuræ ipsius perfectionem, vel ex gratiâ alias collata ad ejusdem sustentationem? primum ab *Orthodoxis* asseritur. Adeoq; *Iustitiam* illam originalem fuisse ipsi naturalem prædicant. Quia

1. *Bonitas* & *Rectitudo*, quæ nil aliud sunt, quam *originalis iustitia*, *Adamo* fuerunt naturalia, utpote perfectionis ipsius personæ debita, sed ista erant illi primitus indita & concreta, quia quicquid *Deus* fecit erat valde *Bonum*. Gen. 1. 31. & *Deus* primum hominem fecit *Rectum* Ecclef. 7. 29. Ergo *Iustitia* originalis fuit illi naturalis.

2. *Naturalia* quæ per *Lapsum* erant amissa aut depravata, per regenerationem & Renovationem fuerunt restituta, sed ista affirmantur esse, *Iustitia* & *sanctimonia* Ephes. 4. 24. Ergo

Justitia & sanctimonia fuerunt primo homini ante lapsum naturalia, Confer. Rom. 5. 18. 19.

3. Ut se habuit *Immortalitas* ad corporis humani *primam constitutionem*, sic accessit *originalis Justitia* ad *animam & facultatum ipsius reſtitutionem*, sed *Immortalitas* erat homini, utcumq; è terra *formato*, *Naturalis*, si enim non peccasset, mortem non gustasset. Gen. 1. 17. quia per peccatum solummodò patuit morti in mundum introitus. Rom. 5. 12. Ergo *originalis Justitia* una cum, & in *ſpiraculo vitarum* collata, non minus erat perfecto homini ad *Imaginem & ſimilitudinem* conditoris facto *naturalis*.

4. Nullum *Supernaturale* transfunditur, (quò tale) ad poſteros, nec enim *sapiens pater*, aut *pius prudentem ſemper* gignit filium (ut patet in *Solomone & Rehoboam. Jehosaphat & Jehoram*. Sed *Adamus* si non peccasset; *Justitiæ originalis* reſtitutionem poſteris traduxisset, virtute *Benedictionis*, Gen. 1. 28. Nam qualis terrenus, tales & terreni, qualis *Cæleſtis*, tales & *Cæleſtes* 1. Cor. 15. 48. Ergo iſta *Justitia* non fuit ei *ſupernaturalis*.

5. Per *Lapſum Adami*, facti ſunt ipsius poſteri *Naturâ ſili* *Ire*, ratione *Contractæ* labis *Originalis*, Ergo in ſtatu integro permaniſſent *naturâ filii gratiæ*, per *originalem Juſtitiam*, quæ tali conditioni oppoſita, non minus eſſet *naturalis*.

6. Si *nativa* fuit in ſtatu *Innocentiæ*, partis *inferioris* ad-
verſus *ſuperiorem* *Rebellio*, quæ ex *Conditione materiæ* (ut loquitur *Bellarminus*) futura erat *naturalis*, niſi fuiſſet per *Justitiæ* *Donum*, tanquam per *aureum frænnum* cohibita, tum *Deus* neceſſariò ſtatueretur *author peccati*, qui hominem ad *malum propenſum*, (quod peccatum eſſe docent *Apoſtoli* Rom. 7. & 1. Jo. 2. 16.) ſic primitus condidit. At hoc (quod tam virulentè impingunt *Calviniſtiſe*) nolunt *admittere*, Ergo neceſſe eſt ut fateantur, aut *naturalem* hanc fuiſſe *Adami Juſtitiam*, aut *vitiatam* fuiſſe ipsius *naturam*, ante aliquid *patraſſet*, quod *vitiāſſet*.

7. Quod *Pelagianiſmo*, aut *ſemipelagianismo* portam aperit,

rit, studiosè à piis omnibus est oppugnandum, sed statuere *justitiam Originalem* fuisse naturæ integræ *supernaturalem*, & *inclinationem appetitus ad malum ex conditione materiæ* fuisse *naturalem*; non tantum tollit distinctionem inter *naturam integram*, & *corruptam*, & *Arbitrii illæsam*, & ad malum tantum præcipit *propensionem*, sed & legis exactæ *impletioni* sternit viam, sic, ut non sit *necessaria* *salvatoris satisfactio*, undè *supervacanea* æstimaretur *fidei justificatio* ad totius *Evangelii* improprium. 2. Rectius ergo *Medina*, intelligunt (inquit) *Doctores quidam* per hominem constitutum in *puris Naturalibus*. hominem constitutum in *natura integrâ*, cum *Dono & vigore sanante naturam*, aded ut in bono & officio virtutum possit permanere, & perseverare si vellet, quæ *sententia* sine dubio videtur esse *Augustini*. 3. Quod coincidit ferè cum *Nostreis*. Accepisset (scilicet *Adamus*) posse, si vellet, sed non velle immutabiliter, quod potuit, neq; enim ita erat *justus*, ut non posset peccare, ita tamen *naturaliter* erat instructus, ut potuisset si voluisset, non peccare.

Objiciunt Pelagianizantes.

Ob. 1. Nullus habitus vel infusus, vel acquisitus est *naturalis*, nam tum confunderetur cum *naturali potentia*, sed *Justitia Originalis* est habitus, Ergo non potest esse *naturalis*.

Sol. Præter habitum *Infusum* per gratiam, aut *Acquisitum* per industriam, statuatur *Alius connatus*, & collatus ad *creaturæ perfectionem*, vel (ut habet *Augustinus*) ad *Naturæ complementum*. Quem sive *naturalem potentiam*, sive *habitum*, *Naturam perficientem* dixeris, parum interest, modò ipsius *amotionem*, non *naturam* prorsus tollere, sed *mutare & depravare* intellexeris.

Ob. 2. Omne *naturale* est vel *Naturâ constituens*, vel *consequens* atqui *justitia Originalis* nec *Adamum* constituit, nā sic eā amorâ

periisset ipsius natura, consequens autem est propria passio, quæ à suo subjecto est inseparabilis, Ergo nullo modo potuit esse naturalis.

Sol. Distinguendum est inter *essentiam naturæ*, & *integritatem* live perfectionem, ad amotionem constituentis differentia, aut affectionis propriae consequentis sequitur rei interitus, sed maneat interim mutila aut depravata, cum amiserit tantum illud, quod integrat aut perficit.

Ob. 3. Deus tantum naturaliter dicendus est Justus. Ergo nec homini, nec ulli creature competat naturalis justitia.

Sol. Deus justus est in se, Homo Dei Donatione. Deus immutabiliter, Homo sic ut facillime injustus reddatur. Justitia Deo est essentialis, homini accessoria, quam dum retinet, Naturam perficit, cum abjicit, manet quidem homo, ut vulnere inter Jerusalem & Hiericho, non extinctus penitus quoad vitam, sed sfoliatus debitis facultatibus, quibus exortation iter conficeret.

Ob. 4. Naturalia non amissa fuerunt per lapsum in Diabolis, Ergo nec per lapsum humanum in homine, Ergo quia Originalis justitia est amissa, non erat homini naturalis.

Sol. Diabolus amisit moralem integritatem, licet non Physicam, quam retinuit (sicut & homo) post lapsum, licet variis modis confuscatam & inversam.

Ob. 5. Monstrum illud habeatur, cui aliquid deficit originaliter naturæ debitum, sed homo post lapsum ad Monstrorum classem non est referendus, Ergo per lapsum nil, quod erat naturale amisit.

Sol. Distinguendum est inter Monstrum & Mutilum, Homo per lapsum evasit mutilus, cum per talem metamorphosin à nativa perfectione in filium Iræ degeneravit, Ephes. 2. ubi si quis monstrositatem aliquam observet, Ethice illud, quoad animam, & spiritalia, non Physice, quoad corporalia est concipiendum.

Ob. 6. Lazarus excitatus à mortuis restitutus fuit ad omnia naturalia, sed non ad Originalem justitiam. Ergo Originalis justitia nunquam fuit homini naturalis.

Sol.

Sol. Restitutus fuit proculdubio ad *conditionem*, quam ante mortem possidebat, non ad *perfectiorem* & *integritatem*, quam *Adamus* ante lapsum obtinuerat.

Ob. 7. *Pulvis es, & in pulverem redibis*, Gen. 3. 19. ostendunt hæc verba hominis conditionem ante lapsum, ex natura sua fuisse mortalem, fragilem, doloribus, laboribusq; obnoxium (exponente Bellarmino) quæ nihilominus gloria & honore erat coronata & conservata, ex justitiæ originalis superveniente retinaculo, Psal. 8. 6. quo excusso, in statum naturalem pulveream reciderit. Ergo justitia Originalis erat illi ante lapsum supernaturalis, & nativa conditio, ex parte saltem materię pulvereæ & rebellis.

De Grat.
primi hominis
4. 6.

Sol. Verba indicant congruitatem pene ob lapsum inflicta, non *habitudinem originalis justitiæ*, qua potuisset stare; an ista fuit naturalis aut supernaturalis necne. 2. Sophistice confunduntur Naturæ labes & labilitas, ac si idem esset posse labi, & labem habere connatam. Labilitatem primæ integritatis agnoscunt omnes, labem nullam observent, ante illam per liberi arbitrii Abusum contractam. 3. Rationes, quæ coarctantur ulterius, ad nodum in hoc scirpo inveniendum, indicant tantum Antiquorum & Recentiorum rixas, non determinant illud, quod controversitur, & videntur potius nostræ, quam Adversantium favere sententiæ.

Q U Æ S T.

QVÆSTIO III.

*An detur Originale peccatum ab
Adamo in omnes ipsius posteros
propagatum?*

DE hac Quæstione consensus est. 1. Inter omnes per Adamon, contra præceptionem Domini, de fructu vetito comedentem, peccatum primum inter homines in mundum intrasse. Convenit 2. Naturam humanam in illo conditam, ab illo, tanquam à fonte in omnes ipsius posteros fuisse derivatam. Sic ut 3. Nodus sit controversiæ; An ex Actuali Adami peccato, tale emerit (ut loquimur) peccatum Originale, quod naturam inficiens humanam, una cum, & in ipsa, omnibus ipsius posteris sit propagatum? Affirmant Orthodoxi. Quia.

1. Omne figmentum cogitationum cordis humani, est tantummodo malum omni die. unde tanta hominum malitia in terra, Gen. 6. 5. Quis dabit mundum ex immundo? ne unus quidem, Job. 14. 5. addit Græcus nec Infans, cujus vita est unus dies supra terram. unde exclamat David. Ecce in iniquitatibus conceptus sum, & in peccato calefacta est de me mater mea, vel (ut vulgaris) concepit me mater mea. Ps. 51. 5. Quæ non possunt nisi de peccato Originali, & ipsius propagatione (ut exposuerunt Prisci & Recentiores) aliqua ratione intelligi.

2. Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt. Rom. 5. 12. Fuimus nos omnes facientes voluntates carnis. ecce peccatum actuale! eramusq; sicut & reliqui Filii Iræ] sed quomodo? non Imi-

tatione

tatione tantum & consuetudine, sed *quomodo* (ut habet textus) Naturā] Ephes. 2. 3. verum non integrā, Ergo corruptā, sed quo corrumpente? nisi peccato Originali? unde saluator, quod genitum est ex carne est caro, Jo. 3. 6. quæ nil aliud est, quam Imago Terreni Adami 1. Cor. 15. 49. ex lapsu ipsius contracta & deformata.

August. cont.
Iulian. Pelag.
l. 6. c. 4.

3. Omne peccatum est vel *Actuale* personæ, vel *Originale* Naturæ. At peccatum illud quod designatur in V. T. per יצר הרע *malum cordis figmentum* כחמס contaminationem, סתר & ערוץ peccatum occultum, & absconditum & in N. T. venit sub nomine *ἀμαρτία* emphaticè, *ἀμαρτία*, *μακαρισμοί*, *μακάριοι*, *τὸ ἀμαρτία*, *τὸ δαίμον*, *τὸ ἐμμενῆ*. Peccati scilicet *Inhabitantis*, *Mali adjacentis*, *Legis membrorum*, *Corporis mortis*, *Massæ mortiferæ*, *Concupiscentiæ* jugiter rebellantis, & peccati *circumcingentis*, *Actuale* non potest censi, Ergo nimium apparet esse *habituale* & *Originale*.

4. Posito effectu necesse est causas proprias vel esse, vel fuisse. At constat Infantes mori ante quamvis peccati actualis sufficionem. & mortem peccatum supponere, non ut Naturæ sequelam, sed peccati stipendium. Ergo necesse est, ut mors Infantum sit effectus peccati *Originalis*.

5. Symbola *Impuritat*is auferenda superstitiosè & ridicule adhiberentur, nisi subesset *Impuritas auferenda*, sed circumciso V. T. & Baptismo N. applicantur parvulis, non peccato Actuali contaminatis. Ergo *Originali* quasi *Leprâ*, (ut Gehazi posteri ab ulcero parente) sunt infecti, quod peccatum appellamus *Originale*.

6. Si non Daretur peccatum à Parentibus ad prolem traditionem, Christianorum & Paganorum Infantum habenda esset fors æqualis, nec illis prodesset, quod sunt sub facere, aut obesset istis, quod sunt extorres, quin satius esset & tutius Infantibus mori, aut tolli, quàm studiosè educari, nam ita dimitterentur sine Peccato ad certam requiem, cum adolescerent ad infinita peccatorum discrimina, & tremenda supplicia. sed huiusmodi non sunt ferendæ sequelæ, Ergo admittendum est antecedens *Originale* peccatum.

In *Julian* pe-
lag. l. 1. c. 2.

7. Consentiant hic nobiscum patres, unde peccatum hoc Originale est Ignatio, antiqua iniquitas, *Justino Martyri* ab Adamo Mors, *Cypriano* antiquæ mortis contagium, origo Peccati *Hilario*, originale delictum *Ruffino*. Antiqui criminis pondus *Reticio Augustadunensi*, Mortifera Protoplasti Transgressio *Olympio* ab *Augustino* citatis, unde manifestò constet, hoc peccatum originale ipsius non fuisse aut Originis commentum, in *Scholasticorum* lustris enutritum (ut inbdole submurmurant Adversarii) sed deductum Dogma ex sacris Literis. Quare (ut *Apostolus*) De cetero (inquit) ne quis vobis molestias præbet, ego enim stigmata Domini *Jesus* in corpore meo porto, Gal. 6. 17. ita concludat quilibet *Adami* soboles, stigmata ego circumfero *primevi* huius toxicæ, hæret lateri *lethalis* arundo. ne quæras igitur curiosè nimium, (ut recte monuit elapsus in puteum apud *Augustinum*) quo casu incidisti, sed manum admoveas, quo modo inde extrahar.

Objiciunt Pelagiani Spermologi.

Ob. 1. **I**nter penas ob lapsum inflictas, non memoratur Naturæ infectio, aut transmissio. 2. Nec unus actus potest omnes inficere. 3. Nec convenit Dei misericordia, ut omnes ob unius noxam luant. Ergo non datur tale peccatum nativum, & hæreditarium, catechis. *Racov.* Pag. 249.

Sol. Recenset Scriptura penas tantùm ob lapsum subeundas, idq; ab actualiter peccantibus, inter quas, lapsus, qui erat earum causa, non fuit numerandus, vel transmissio, quæ posteros magis, quàm judicandos parentes respiciebat. 2. Unicus unus actus inficere potest omnes subordinatos, quales nos sumus sub Adamo, ut *Rubenis* & *Gebazi* noxæ posteris fuerunt fontica, dum Coordinatos non attingit, quales nullos habuit *Adamus* commilitones. 3. Dei misericordia iustitiam

non

non excludit, quæ hic suaviter conspirant in vindicando transgressionem, & parando remedium.

Ob. 2. Anima quæ peccaverit ipsa morietur, filius non portabit iniquitatem Patris, & Pater non portabit iniquitatem filii, iustitia iusti super eum erit, & impietas impij erit super eum, Ezech. 18. 20. Ergo peccati primi in posteros nulla potuit esse transmissio.

Sol. Textus agit de peccatis actualibus & personalibus, non de peccato Originali & nature, & 2. Ostendit, quid Deus facere voluit cum illis, quibuscum factus inisset, non quid facere statisset cum omnibus qui in Adamo peccassent. Unde 3. Aquinas, cum punitur (inqui) aliquis pro peccato primi parentis, non punitur pro peccato alterius, sed pro suo, quia ipse reus fuit in Adamo. non punitur igitur ut imens, sed ut participes culpe, derivatur enim per originem culpa à patre in filium, sicut & peccatum actuale per imitationem.

Quæst. disp.
de pecc. orig.
q. 4. ar. 1.
cont. Gent. l.
4. ar. 5. 2.
1. 2. q. 81. a. 1.

Ob. 3. Christus & B. Virgo fuerunt Adami posterij, sed Originali peccato nullatenus infecti. 2. Unde Apostolus, per Inobedientiam unius (nempe Adami) peccatores constituti sunt, non omnes (sed ut restrictum habet textus) Multi] Rom. 5. 10. Ergo peccatum hoc non contaminavit omnes Adami posteros.

Sol. Christus non erat genitus humano more, sed factus ex sanctificato virginali semine. B. Virginis immunitatem ab originali labe, asserunt plurimi nimium contentiosè, sed nulli astruunt. Ad 2^{am} Respondet Augustinus, sic loquitur In Julian. Pe-
Scriptura, quia possunt esse aliqua omnia, quæ non sunt multa, ut omnia Evangelia, quæ tantum quatuor sunt, sed non multa. Possunt etiam esse multa, quæ non sunt omnia, ut credentes in Christum multi sunt, non tamen omnes homines, quia non omnium est fides. Appositè igitur & cautè Apostolus, multos dixit constitutos esse per Adamum peccatores, qui sunt tamen omnes, non omnes tamen simpliciter, cum Eva fuerit peccatrix, sed non per Adamum. Salvator ex Adamo, sed non Peccator.

Ob. 4. Omne peccatum est voluntarium, at tale (in In-
P 2
fantibus

fantibus præsertim) *Originale* non potest esse, qui destituuntur voluntatis usu. Ergo non potest esse in omnes traductum peccatum.

Sol. Propositio non est *universalis*. Quod nolo (inquit *Apostolus*, Rom. 7.) hoc ago malum, nec peccata quædam ignorantia, & omissionis propriè censeantur voluntaria. unde peccatum in genere sic definiatur, quod sit non tantum *actio*, sed *natura*, & inclinationis humane à lege divina discrepantia. sic, ut non solum *actuale*, sed *originale* suo ambitu complectatur. 2. Peccatum originis, voluntarium etiam dicatur in nobis, radicaliter saltem, ratione sui principii voluntarii in primo homine; utcumq; consensum nostrum personalem anticipet. quia ut *Levi* decimatus est in *Abrahami* lumbis, ita in *Adamo* nos omnes peccavimus Rom. 5. 12. idq; voluntario, quatenus nos omnes fuimus, quod ille unus erat.

Ob. 5. *Accidens* non migrat à *subiecto* in *subiectum*, nec communicari potuit hoc peccatum per corpus, quia hoc non est capax peccati, nec per animam, quoniam hæc in se immaculata corpori præparato dicitur infundi, nec ex unione, quia spiritus ab agente corporeo non concipiatur infici, Ergo peccatum hoc ab *Adamo* in posteros nequaquam potuit traduci.

Sol. *Subiectum* hujus *accidentis* (ut loquamur) *adequatum* & proprium non erat protoplasti persona, sed natura humana per actualem personæ transgressionem viciata, quæ posteris communicatâ, communicatur etiam in ea hæc inherens corruptio. 2. Verùm qui animam statuunt ex traduce, plauibilibus de modo communicandi se expediunt, tragulam præcipuè illis inicit *Salvatoris anima*, quam è semine quomocumq; purificato educere, durum esse videtur. Traditionem vero non admittentes premit illud, materiale non contaminare immateriale, & vix esse credendum, Deum animam creare immaculatam, & corpori statim unire, à quo necessariò commacularetur. Sed lubricum est illud fundamentum de materiali non agente in immateriale, & è peri-

pato

potius arreptum, quàm à *Scripturis*, aut *experientia* deductum. unde dicamus, semen infectum esse, tanquam *funale fatidion*, cui si *flamma* admoveatur, prodit (quæ antea latebat) totius facis *graveolentia*, sic anima *embrioni* copulata, eamq; informans, *actuatur* in semine *latens virus*, quo fiat corruptio *totius compositi*, quanquam alii cautius, satis esse *arbitrantur*, si agnoscamus *labem* hanc *originalem* infectam esse posteris à Deo *pariam*, ob primi parentis *culpam*, sed qua ratione, aut quibus *mediis* non *solicite* esse discutendum, nec ad salutem multum conducere, ubi conveniunt ferè cum *Augustino* Patrum *acutissimo*, qui (omnibus *subtilissimè* de his *expensis*) non necessarium, aut tutum duxit, aliquid certo definire.

Ob. 6. Deus non visitat iniquitatem Patrum in filios ultra tertiam, aut quartam generationem eorum, qui oderunt ipsum, facit autem misericordiam in millia his, qui diligunt ipsum, & custodiunt præcepta ipsius, Exod. 20. 5. 6. Ergo non descendit primi lapsus *venenum* in tam longe distantes.

— Natos Natorum & qui nascuntur ab illis.

Quin & liberati per *Baptismum* à primæva ista contagione, non possunt illud, quod in se non habent, in posteros transfundere.

Sol. De peccatis personalibus præcipit textus, & actualibus, non de originali naturam inficiente, nec poenæ denuntiantur æternæ, nisi perseverantibus in majorum sordibus, sed temporariæ, quas interdum subeunt posteris (ut liberi *Achanis* Sacrilegi & *Rebellis* *Corah*, ob *Ductorum*, aut progenitorum scelera. 2. Nec sequitur, regeneratum per *Baptismum* prolema immaculatum generare, quia non gignit, ut renatus per *Christum*, sed ut natus ex *Adamo*, natus autem ex *Carne* *Caro* est, Jo. 3. 6.

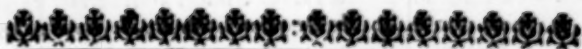
Ob. 7. De peccati hujus *originalis* fundamento, An exemplare tantum fuerit, aut contagiosum, litigant *Antiqui* de eisdem *formalitate*, an concipiatur esse vel *positive*, enormis concupiscentia, vel *privative* *originalis* iustitiæ carentia, non convenit inter *Scholasticorum* primipilos, *Thomist.* &

Vid. Whitak.
de peccat. orig.
c. 8
Zinck. de o-
perib. Del
part. 3. l. 2. c.
3.
Parum in
Beil. de An-
miss. grat. l. 4.
c. 12.

Scotistis: inter Reformatos verò ita extenuat Zuinglius cum suis, ut in nihilum penè redigit, ita cum suis exaggerat *Illiricus*, ut ipsum esse homini corrupto *substantiale*, & non *accidentale*, præfractè altercatur. Ergo cum nil fixi hæc de re statuatur, saltèm inter *confessionum Articulos*, prout in *Symbolis* etiam receptis non habetur, nullo modo videtur inter dogmata Christiana esse recensendum.

Sol. Diversitas *sententiarum* inter *Doctos* inturbet potius, quàm obruat in *Scripturis* consignatam veritatem, quin inde aliquoties evenit, ut defæciatior & limatior emergat rei *eventilata* manifestatio. Ergò hic tenendum, peccatum, de quo agimus, in suo ambitu includere 1. *Defectum originalis justitiæ*. 2. *Affectum* succedentis *depravationis*. 3. Et effectum, subsequendum peccatorum actualium, cum reatu ad penam obligante. Cætera, quæ controvertuntur de *formalitatibus*, & *corruptionis modalitatibus*, de *propagationis vehiculis*, & de *phrasibus* exprimendis, & similibus; non ita ad rem faciunt, ut condemnentur omnes, qui seorsim sapiunt, aut loquuntur, modo quod certum pateat ex verbo, non evacuant. 2. Cum *Remissionem* credo peccatorum, ex *Symbolo Apostolico*, & unum, *Baptismum* in peccatorum *Remissionem* ex *Nicæno*, non causari quis meritò potest, *originale* omissum esse peccatum, 3. Pie igitur & summo cum iudicio nostri. *Articulo Confess. Anglicanæ*. 9º, quid de hac re statuendum, distinctim ponunt, (*amputatis subtilitatibus & supervacaneis*) ut sicut *cæcus sanatus* respondet de servare *lanante*, urgentibus procaciter *Pharisæis*. An peccator sit (inquit) *nescio, non scio, me, cum cæcus fuero, nunc videre* Io. 9. 25. haud aliter concludat quilibet *fidelis* (quicquid plurimi *Philosophantur*) mihi certum est, & sentio, quod utcumq; condelector lege Dei, quoad *interiorem hominem*, video tamen *aliam legem in membris meis* belligerantem adversus *legem mentis meæ*, & captivantem me in *lege peccati*, quæ est in membris meis, Rom. 7. 22. 23. à quo mortis corpore liberet nos *cælestis Pater*, per *Jesusum Christum Salvatorem nostrum*. AMEN. Vide hæc plenius discussa in *Lectiōe nostra* 21.

Q U Æ S T.

QVÆSTIO IV.

*An Liberum Arbitrium ad Bonum
salutare, per Lapsum erat prorsus
sublatum?*

NON de statu hominis instituto ante Lapsum, nec de Restituto postea per gratiam, sed de Destitute per Lapsum queritur. 2. Nec in isto statu, quid in Naturalibus, aut moralibus potuit præstare, aut quid amiserit, præsentis est compendii. 3. Sed spiritualia tantum hic respicimus, nec ea, quæ deorsum præcipitant, sed quæ ad salutem erigunt, non quoad externos actus in consuetudinaria Religionis professione, aut cultu, sed quoad synceram cordis renovationem per fidem non fictam, & conscientiam ad salutem repurgatam, sic ut Litis cardo sit, *An Arbitrium ante Lapsum Liberum, per, & post Lapsum, sic manserit depravatum, ut ad Bonum salutiferum per gratiam ipsi oblatum in primâ conversione passivè se tantum habeat? Affirmatur ex hisce fundamentis.*

1. Cuncta cogitatio Cordis intenta est וְ כָּן tantummodo ad malum omni tempore, Gen. 6. 5. Ergo ad Bonum salutare non potest assurgere.

2. Scio Domine, quia non est hominis via ejus, nec viri est, ut ambulet, & dirigat gressus suos. Jer. 10. 24. Ergo non potest pro arbitrii post lapsum libertate, absq; renovatione gratia Deo magis inservire, quam Æthiops mutare pellem, aut Pardus maculas.

3. Petit David, cor mundum in se creari. Ps. 51. 12. quod pollicetur se daturum Deus, auferendo cor lapideum & Car-

-netum.

non substituendo, Ezech. 11. 19. Unde non crediderunt Israel, quia non dedit illis Deus cor intelligens, & oculos videntes, & aures, quæ possunt audire, Deut. 29. 4. Ergo restituendum est Arbitrio tantummodo per gratiam, quod per naturæ corruptionem ex lapsu amittit.

4. Non Renati mortui sunt in peccatis, & Naturâ sunt filii Iræ, Eph. 2. 1. & Col. 2. 13. Ergo non magis possumus, Arbitrii corrupti viribus, ad bene agendum nosmetipsos erigere, quàm mortuus seipsum suscitare, aut non genitus seipsum generare.

5. Non sufficientes sumus cogitare aliquid ex nobis quasi ex nobis, sed à *ideis*, Idonietas illa nostra est ex Deo, 2. Cor. 3. 5. quia Infidelibus nihil est mundum, Tit. 1. 15. Nec potest quis mundum ex immundo dare, Job. 14. 4. aut Arbor mala fructus bonos facere, Math. 7. 17. Nec Animalis bono ea quæ sunt Dei percipere, nec intelligere, quia spiritualiter examinantur, 1 Cor. 2. 14. Ergo pro arbitratu nil confert convertendus ad suam conversionem.

6. Deus est, qui operatur in nobis & velle, & perficere pro bona voluntate sua: Phil. 2. 13. Fides est merum Dei donum, Ephes. 2. 8. sine qua impossibile est placere Deo, Heb. 11. 6. Ergo quod Deo placeat non positum est in nostro arbitrio, sed à Deo *calitus* est expectandum.

7. Nemo potest venire ad Christum nisi Pater eum traxerit, Io. 6. 44. Nec seipsum ab impio secernere, quid enim habes, quod non accepisti, & si accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis, 1. Cor. 4. 7. Ergo nullus liber esse potest, nisi fuerit liberatus ab ipso, qui dixit, Si vos filius liberaverit, tum verè liberi eritis. Aug. de correp. & gratia. cap. 1.

Objectiones.

1. **P**roponit Deus eligendam vitam & mortem Israelitis, Deut. 30. 15. & optat conversionem, Deut. 32. 29. Luc. 19. 42. Quod frustra factum fuisset destitutus libero eligendi arbitrio. Ergo tale datur arbitrium ad bonum.

Sol. Israelitas compellat instructos & illuminatos, ut ope-
rentur pro libertate data, non infideles, & in sordibus & tene-
bris natis volutantes, de quibus controvertitur.

Ob. 2. Deus expectat nostram conversionem, & vadit in lo-
cum suum, donec populus quærat ipsius faciem, Hos. 5. 15. &
gratiam tantum confert seipso expurgantibus, 2. Tim. 2. 21.
Ergo liberum est ipsis Deum quærere, & gratiam petere, & se-
ipso expurgare.

Sol. Liberum est, non ex natura corrupta, sed ex gratia gra-
tis collata, non agitur istis in locis de convertendis, ut liberè
ad gratiam properent, sed conversis, ut secundum gratiam gra-
tis illis collatam ambulent.

Ob. 3. Non Renati faciunt Deo grata, & Nebuchadnezzar,
Cyrus, Cornelius. Ergo assurgere potest natura corrupta ad
bonum salutare.

Sol. Grata in se nonnunquam faciant Ethnici, quoad
substantiam operis, sed non grata ad salutem, quoad intentio-
nem agentis, aut *ex se ipsa* præcipientis, 2. In Cornelio,
Deus gradatim fidem (occultè antea infusam) ad *apertum*,
& maturitatem perducit, ut pateat Act. 10.

Ob. 4. Dicimur cooperatores cum Deo, 1. Cor. 3. 7. Nam
Qui creavit te sine te, non servabit te sine te. Aug. Ergo in
conversione non passivè tantum se habet voluntas, sed activè *post. Serm. 15.*
concurrit, & concausativè cum præveniente gratia.

Sol. In conversione concurrat voluntas, non ad conversionem
h. e. subiectivè tantum, non effectivè, quia ut velimus, sine no-
bis operatur Deus, cum autem volumus, & sic volumus, ut fa-

Q

cimus

cimus, cooperetur. *Aug. de grat. & Lib. Arb. l. 1. c. 16.* 2. Certum est nos velle, cum volumus, sed ille facit, ut velimus, ibid. 3. Et tutiores vivimus, si totum Deo damus, non autem, si nos illi ex parte, & nobis ex parte committimus. idem de Ecclesiast. dogmat. c. 6. Ergo sit humilis & submissa (ex parte nostra) confessio, & totum detur Deo. Idem de bono Perseverantiae, cap. 13.

Ob. 5. Possumus resistere S. S^{co} vocanti, *Act. 7. 51.* ad salutem scilicet. Ergo (quod est ejusdem facultatis) libere possumus S. S^{co} assistere.

Sol. S. S^{co} possumus resistere vocanti externè per verbum, non internè convertenti per gratiam flexaninian, & vorticordiam. 2. Alia est ratio labilitatis ad malum, alia libertatis ad Bonum. Lapsus enim induxit pravitatem ad malum, sed abduxit ab omni bono salutari omnes nostras inclinationes & affectus.

Ob. 6. Absq; Libero Arbitrio necessitas incumbit peccandi, qua excusat à peccato, & Deum facit ipsius autorem.

Sol. Necessitas illa erat contracta nostro lapsu voluntario, unde Homo abutens suo libero arbitrio & se perdidit, & liberum arbitrium. Non Deo ergo ascribatur illud malum, quia ille fecit hominem rectum, sed ipse se infinitè immiscuit questionibus. *Eccles. 7. 30.*

Ob. 7. Sublato Libero Arbitrio frustra essent ad bonum suasiones, aut ad malum avertendum propositæ minæ vel pæne.

Sol. Ostendunt præcepta huiusmodi, vel monita, 1. Non quid possumus, sed quid ex officio debemus præstare, vel quid per gratiam (non ex nobis) facere possumus. 2. Minæ & monita licet non convertant impios, deterrent tamen illos, ne peiores evadant, nemo enim tam deplorata est conditionis, quin aliquid restat in eo, quod melioretur. 3. Libertas est triplex, 1. à quo, 2. in quo, 3. ad quod. Libertas à quo, est vel 1. dependentiæ, 2. coactionis, aut 3. impedimentorum. Independentis est tantum Deus; Cogi non potest voluntas. Impeduntur tamen ex contracta in lapsu pravitæ. Unde sicut in

statu

Aug. Enchirid. c. 30.

statu hominis instituto erat integra, & in statu restituito, est per gratiam reſtituta, ſic in ſtatu deſtituto manet in naturalibus, leſa, in moralibus, illuſa, in ſpiritualibus bonis prorsus illuſa; non quoad facultatem, quæ manet (ut in Horologio de ordinato indicatur aliquid, ſed non quod indicandum) verum quoad rectitudinem, quam ipſa non poteſt ſibi reſtituere. Ubi interim non tollitur potentia indifferentiæ ad hoc, vel illud amplectendum, ſed deordinatur in bonis exercitio, & avertitur propenſio à gratia penitus redintegranda, ut ea tandem voluntas ſit tantò liberior, quantò gratiæ eſt ſubjectior. Aug. Epiſt. 89. Conſer. Lectionem noſtram Tertiam de converſionis modo.

QVÆSTIO. V.

An Concupiſcentia in renatis maneat peccatum? Aff.

Concupiſcentia vel Licita poteſt eſſe, vel Illicita. Licita ad Bona anime aut Corporis conſequenda, de qua non agitur; ſed de illicita, 2. Quæ poteſt eſſe cum conſenſu, quod peccatum eſſe actuale agnoſcitur, vel ſine conſenſu, innata Carnis contra Legem dei Rebellio, 3. Hæc ſolummodo hic examen ſubit, an etiam in Renatis maneat peccatum. Aff. Quia

1. Concupiſcentiam nesciebam (eſſe peccatum) niſi lex dixiſſet, Non concupiſce, Rom. 7. 7. Sed omnis concupiſcentia eſt aſumptiva. 1. Job. 3. 4. A quo mortis corpore Apoſtolus exoptat liberari, Rom. 7. 24. Ergo.

2. Carnalia iſta deſideria adverſus animam militant. 1. Pet. 2. 11. & concupiſcentia carnis legi Dei non ſubjicitur, nec poteſt, Rom. 8. 7. quæcunq; autem ſunt huiusmodi, ſunt peccata.

3. Appellatur concupiſcentia aſumptiva, peccatum circumſingens, & pondere

pondere *deprimens*, ne per *tolerantiam* *præpositum* *stadium* decurramus. *Heb.* 12. 1. quod *inhæret* ut *rubiga ollæ*, quæ facile *defricari* non potest. *Ezech.* 24. 6. & licet respectu *subiecti*, quod *infit* dicatur *morbis*, ratione tamen *Legis* quam *violat* propriè *confeatur peccatum*, ut *peccatum originale*, cuius est *lurculus*.

4. *Peccatorum* est *fæta mater*, seu *scrofa*, *Jac.* 1. 15. quam *regeneratio* quidem tollit, non ut non sit, sed ut non *imputetur*, & manet in *renatis*, sed non *regnat*, quia ad *lucem* tantum manet & non ad *condemnationem*, nec *simul* & *semel* in *via* *extinguitur*, sed *gradatim*, ut *proflus* *aboleatur* in *transitu* ad *patriam*.

5. Per hoc *caro* *concupiscit* *adversus spiritum*, ut *spiritus* *adversus carnem*, hæc enim sibi invicem *adversantur*, ut non quæcunq; volumus, ea faciamus. *Gal.* 5. 17. quæ *peccati* *ninium* manifesta sunt *Symptomata*.

6. *Obiurgatio*, *reus* inter cætera peccata *contaminantia*, *ira Dei* venit in omnes *contumaces*, *Col.* 3. 5. 6. Ergo ejusdem *census* cum cæteris peccatis, quoad *reatum* saltem est habenda.

7. *Concupiscentia carnis*, *adversus* quam *bonus* *concupiscit spiritus*, & *peccatum* est, quia illi *inest inobedientia* *contra dominatum mentis*, & *pars peccati*, quia *reddita* est *meritis inobedientis*, & *causa peccati*, *defectione consentientis*, & *contagione nascentis*. *Aug. cont. Julian. Pelag. lib. 5.* unde *Capetanus*, *Peccatum* est *formaliter*, pro quanto est *pars peccati originalis*, in *cap. 7. ad Rom. v. 8.* per quam *natura* nunc *inficit personam*, Ut *persona* *primitus* *inficit naturam*.

Obijciunt Pontificii.

Ob. 1. **O** Mne peccatum est *prohibitum*. Atqui *concupiscentia* non est *prohibita*, nam *omnis concupiscentia* est *vel ordinata* ad *bonum*, quæ *laudabilis*, vel *deordinata* ad *malum* idq;

idq; vel cum consensu, ut concupiscentia alicujus uxoris vel domus, & hæc prohibetur tantum in ultimo mandato ut peccatum *actuale*: vel sine consensu, & hæc est *naturalis* pronitas, nec prohibita, Ergo nec peccatum.

Sol. Mandatum interdicat in effectu conspicuo causam latentem. Ut non concupisces uxorem proximi de facto, nec eo appetitus erit inclinatus. 2. Concupiscentia naturæ corruptæ est, vel ad sui conservationem, & ita non est peccatum, vel ad illicitum inclinatio, & ita est peccatum.

Ob. 2. Peccatum illud non habetur nostrum, quod ipsi non patravimus, sed concupiscentia illa nos invitos captivos rapit, ut dicamus cum Apostolo. Ego non operor illud, sed quod inhabitat in me peccatum, Rom. 7. 17. Ergo utcumq; in se peccatum habeatur, resistentis tamen non videtur peccatum.

Sol. In Adamo nos omnes rei facti fuimus, quia nos omnes fuimus, quod ille unus erat, unde naturæ corruptæ ad nos quatuor emanarunt vulnera, Ignorantia in intellectu, Malitia in voluntate, Infirmitas in irascibili, & Rebellio in concupiscibili. *Ag. 1. 2æ. q. 85. ex Beda.* 2. Apostolus non se immuncem prædicat ab hoc peccato, sed id agere ex ductu spiritus, ut non regnet in eo illud peccatum.

Ob. 3. Pena peccati non est peccatum, sic enim peccatum esset mors, & Deus autor peccati, qui infligit penam, Sed concupiscentia tantum est peccati pena. Ergo non est peccatum.

Sol. Non tantum est peccati originantis pena, sed etiam causa vitiosa actualis peccati, & ipsum etiam peccatum, quia adversus legem Dei obnuitur. *Aug. cont. Julianum Pelagian. l. 5. c. 3.*

Ob. 4. Partus cum matre non est confundendus, sed concupiscentia parit peccatum, quod priusquam consummetur, mortem non inducit, Jac. 1. 15. Ergo obstetrix potius dicatur peccati quam peccatum.

Sol. Partus sequitur ventrem (ut loq. Jur.) & eivile est cum parente natura licet non sit idem numero. sic Arbor æstimanda

da est ex fructu, & qualis Mater, talis Filia, peccatum igitur parit peccatum. 2. Contradiſtinguit autem *Apoſtolus* concupiſcentiam, non peccato in genere & absolute ſumpto. Sed peccato consummato, ex opere externo protuberante.

Ob. 5. Peccatum est ſubjectivè in *Animâ*, ſed concupiſcentia eſt tantum in carne: nam *Novi* (inquit *Apoſtolus*) non habitare in me. hoc eſt in carne mea, bonam. *Rom. 7. 18.*

Sol. Subjectum, *Quo*, peccati eſt caro, ſubjectum vero, *Quod*, *perſona*. quia peccatum primò intravit ratione corporis ad inſiciendam animam. 2. *Apoſtolus* per carnem non intelligit propriè molem corpoream, ſed tropicè carnales affectus.

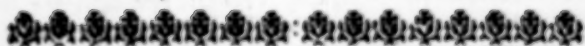
Ob. 6. Si peccatum illud eſſet propagatum à parentibus, tum conjugium eſſet declinandum, ut declinaretur peccatum. Sed illud non ferendum.

Sol. Concupiſcentia non eſt effectus conjugii; ſed affectus corruptæ naturæ, quem non intendunt parentes, licet per accidens promoveant, ut natura producit monſtrum, quod non intendit.

Ob. 7. Baptiſmus nobis obſignat regenerationem, per quam generationis naturalis ſordes abluuntur. Ergo concupiſcentia hæc extinguitur in renatis, ſic ut in talibus non poteſt eſſe peccatum.

Sol. Regeneratio iſta perficitur non ſimul & ſemel, ſed gradatim, per quam tollitur reatus à perſona, ne illum damnet, non à peccato, ut non ſit damnabile, Tolli igitur dicitur in renatis, non quia prorsus eradicatur, ſed quia intervenit venia, ne noceat.

Q U Æ S T.

QVÆSTIO VI.

*An omne peccatum sit suâ naturâ
mortale, & à Deo tantum re-
missibile? Aff.*

Q U I A,

1. **M**inimum peccatum execrationem inducit, Deut. 27. 26. & maledictus omnis, qui non manserit in omnibus, quæ scripta sunt in Libro Legis, ut faciat ea, Gal. 3. 10. cujus non *Iota* vel apex violandum, quia qui solvit unum ex mandatis minimis, minimus, h. e. nullus erit in Regno cælorum, Math. 5. 19.

2. Quisquis totam legem servaverit, impleverit autem in uno, damnatus factus est omnium, Jac. 2. 10.

3. Omne peccatum est legis transgressio, 1. Ioh. 3. 4. quia infiniti Legislatoris autoritas violatur. Ergo æternam mortem demeretur.

4. Natura vel minimi peccati est mortifera, quia est ejusdem rationis cum natura peccati atrocissimi. Ergo implicat, ut ea ex parte veniam consequatur, licet comparatè peccatum levius, graviore sit minus puniendum.

5. Ejusdem est solvere, cujus est ligare, sed obligat Dei tantum mandatum, ne peccemus. Ergo si peccemus, Deus solummodo, & non alius potest remittere, nisi ipsius nomine. Ego sum, qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorum tuorum non recordabor, Isai. 43. 12.

6. Salvator probat hanc Judæorum Theſim. Neminem posse peccata remittere nisi Deum, eoq; nomine probat se

auſitate

autoritatem habuisse divinam, quia peccata remittebat *Paralytico*, *Math. 9. 6.* Ergo *solum Dei est vel minimo peccato veniam concedere.*

7. Sanguis *Jesus Christi Filii Dei* mundat nos ab omni peccato, *1. Joh. 1. 7.* Ergo

Confiteor, tundo, confiteor, contero, fundo,

Signor, edo, dno, perq, hac venialia pono.

Posita sunt tantum hyprocriticè, nisi à fide procedant, apprehendente & applicante Christi propitiationem pro omnibus peccatis nostris.

Objectiones.

Ob. 1. Quidam tantum peccata *gehennæ* addicuntur, *Mat. 5. 23.* Ergo *leviora* eximuntur ab infernali pena. Ergo non sunt suâ Naturâ mortalia.

Sol. *Parabolæ* non urgenda sunt verba. & *circumstantiæ*, sed *scopus*. *Scopus* autem *Servatoris* erat, ostendere homicidium, non tantum consistere in actu occidendi, sed in irritantibus contumeliis, quæ licet peccata sunt leviora patrato homicidio, reum tamen peragunt violati mandati, quod æternam supplicium meretur, licet non æquè grave.

Ob. 2. *Fenum & stipule* non condemnant, detrimentum enim patietur, ipse autem qui ista congerit, *salvus* erit, sic tamen quasi per ignem, *1. Cor. 3. 15.* Ergo naturâ suâ non videntur huiusmodi esse *gehennæ* pabulum.

Sol. Non quaeritur de successu peccatoris, sed peccati demerito, *condemnabile* est semper peccatum, licet interveniente resistentiâ & misericordiâ, peccatum actu non condemnet.

Ob. 3. *Invincibilis ignorantia*, ut peccatum *Abimelech*, *Gen. 20. 4. 6.* & talia quæ *Deus* non respexit, *Aët. 17. 30.* sunt *venialia*, idq; naturâ suâ, quia ita *Deus* de facto *Abimelech*, scio (inquit) te in integritate cordis tui fecisse illud. ideoq; cohibui te, ne peccares in me, *Gen. 20. 6.*

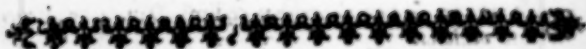
Sol.

benivolentia humana possit excusare. August. Enchirid.
C. 22. juxta illud Prudentii.

In Julice eodem

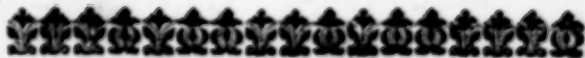
*Spem capio fore quicquid ago veniabile apud te,
Quamlibet indignum venia faciamus, loquarve.*

Unde patet illos non absolutionem aliam unquam Agno-
visse, præter declarativam, Et ministerialem.

QUEST.

QUESTIO VII.

*An peccatum in S. S.^m nunquam
veniam consequatur? Aff.*

QVIA,

1. **Q**uisquis locutus fuerit adversus S. S.^m, non remittitur ei, neq; in hoc seculo, neq; in futuro, Mat. 12. 52.
2. Qui blasphemaverit S. S.^m, non habet remissionem in eternum, sed damnus erit eterni iudicii, Mar. 3. 29. Luc. 12. 10.
3. Impossibile est, ut sic apostatantes ad poenitentiam revertantur, quia crucifigunt sibi ipsis filium Dei, & ad ignominiam exponunt, Heb. 6. 6.
4. Sic pravaricantibus nulla relinquitur hostia, sed horrenda quaedam iudicii expectatio, & ignis servor, qui devoraturus est adversarios, Heb. 10. 26. 27.
5. Est illud peccatum ad mortem. 1. Joh. 5. 16. Ergo eterna morte puniendum.
6. Pro quo non est orandum, ibid. Ergo talis peccator est exclamatus spei, & deploratus salutis.
7. Excludit ultimum salutis medium, quia sanguinem pacti profanum ducit, & Spiritum gratiae commellis officit. Heb. 10. 29. Ergo impossibile est ut remissionem & salutem consequatur.

Objectiones.

Ob. 1. **N**olo mortem peccatoris, Ezechiel. 18. 32. Ergo nec illius, qui in S. S. peccaverit.

Sol. Nempe penitentiam agentis, sed huc peccato adhæret, 1. finalis impenitentia, 2. præsumptio, 3. obstinacia, 4. impugnatio agnitæ veritatis, 5. desperatio, 6. invidia fraterne gratiæ, 7. transitus à Christianismo ad Judæismum, Turcismum, Eθνicismum, aut Atheismum, ex quibus omnibus, vel aliquibus constatur, confer. Aq. 2. 2^a q. 14. Ar. 2.

Ob. 2. Quorum remisistis peccata, remittuntur ijs, hoc promissum Apostolorum, Job. 20. 23. Math. 18. 18. & eorum successoribus, Ergo Sacerdotes hodie possunt peccatum in S. S. remittere, aliter non valeret hæc promissio.

Sol. Remissio talis præsupponit resipiscentiam, quam peccatores in S. S. nunquam assequuntur.

Ob. 3. Quodcumq; solveris in terra, solutum erit in Cælo, Math. 16. 19. Hoc concessum erat Petro, & Successoribus. Ergo Papa, & Episcopi saltem possunt hoc peccatum remittere.

Sol. Quodcumq; solvitur in terris per claves Cælestes, datas à Christo juxta verbum ipsius, solutum erit à Deo, sed claves Regalium indulgentiarum non aperiunt hanc thesam, nec claves verbi divini, ubi opponitur ab obstinato obex, sive pessulum.

Ob. 4. Usq; ad septuagies septies indefinite peccata sunt remittende, Mat. 18. 22. Ergo etiam hoc peccatum inter cætera, Ergo etiam à Deo remitteretur, quia promptior est ad remittendum, quam homines.

Sol. Remittendum est peccatum penitentibus in Ecclesiâ, sed hoc peccatum, quia exclusit Deum unâ cum Ecclesiâ, & penitentia, exclusit peccatorem ab omnibus remissionis medijs.

Ob. 5. Paulus vastans Ecclesiam, Petrus negans Dominum contra conscientiam, consecuti sunt misericordiam, sed isti peccatores

orunt in S. Scum, Ergo hoc peccatum est remissibile.

Sol. Paulus facit an ignorantia, Petrus ex infirmitate, & penitentiam potest egerit, sed hoc peccatum est ex deliberata malitia, ut Iudas, & Julianus apostata, quæ dedignatur penitentiam, & accumulatur semper ira in diem ultimum, Rom. 2. 5.

Ob. 6. Patres asserunt prius peccati remissibilitatem. De nullo desperandum est (inquit August.) de verb. Dom. S. 1. 1. quia Deus sanat omnes infirmitates, Psal. 103. 3. & propitius omnibus iniquitatibus, & pater est confractus ramus oleæ rursus inferre Rom. 11. 23. Ergo & resistere peccantem in S. Scum,

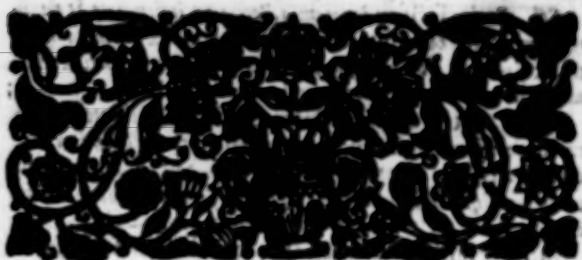
Sol. De nullo desperandum est, qui de seipso non despondit. 2. Sanat Deus omnes infirmitates, sed non obstinatas malitias, 3. non queritur de Dei potentia, sed voluntate. Remissibile est peccatum ex parte Dei, sed non rei, ideoque dicitur, Non remittetur actus, non irremissibile potentia, non negatur posse remitti, Potest remitti si Deo placuerit.

Ob. 7. Scholastici huic peccato concedunt extraordinariam remissionem, Ergo actu potest remitti extraordinario, Aq. 22. q. 14.

Sol. Si aliquod peccatum gravissimum & atrocissimum actu remittetur, inde apparet, illud non fuisse peccatum hoc in S. S. de quo agitur: hoc enim peccatum videtur non mori, sed fides, cum aliquis sic prorsus ex destinata malitia deserit Christum, & S. S. ultimum ductum, & transit in Atheismum, seu infidelitatem, nam talis se privat omnibus salutis mediis, unde implicat, ut salutem consequatur. Confer. Eucan. Loc. 17. Sed præcipue Dilectissimum Brochmendum Selandiæ Episcopum Sykemat. Theolog. univ. De peccat. Cap. 8. q. 10. & c.

R 3

CAP.

CAP. IV.

DE ECCLESIA.

X *Massa peccati Deus pro infinita sua misericordia, quos voluit, evocavit, qui cœtus evocatorum dicitur Ecclesia. 2. Est autem Ecclesia cœtus electorum numerus per æternum Dei decretum Prædestinatus, non ex prævisa fide, vel operibus, sed ex mero ipsius Beneplacito, ut conformes fierent filio ipsius, & ita evocati, justificati, & sanctificati, æternam tandem consequerentur gloriam. 3. Relictis interim in sordibus (in quas se ipsos precipitassent) reprobus, ut ob, per, vel propter peccata sua iustissimè damnarentur.*

In Ecclesia despicienda sunt ipsius

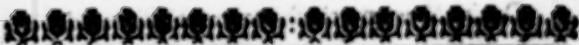
- 1. *Natura.*
- 2. *Membra.*
- 3. *Disciplina.*

De

De qua Natura precipue occurrunt discutienda.

- An {
1. Ecclesia sit certus Electorum numerus ex massa peccati, pro vero Dei Beneplacito, totaliter & finaliter à Gratia nunquam exiciens?
 2. Ecclesia obliuiscens in Militantem & Triumpphantem rectè dividatur?
 3. Ecclesia Miligans semper sit gloriose visibilis?
 3. Visibilis Ecclesia cuiusvis Determinatio in rebus fidei, sive in Concilio, sive alias, errori & examini sit subiecta?
 5. Penes Concilium generale sit suprema iurisdictionis Ecclesiasticarum Decisio?
 6. Ordinata Evangelii promulgatio, & solennis Sacramentorum administratio, in publicis conventibus, characteres sui præcipui visibilis alicuius Ecclesiae?
 7. Extra Ecclesiam Catholicam salus utriusque, in sua Religione sit expectanda?

QUEST.

QVÆSTIO. I.

An Ecclesia sit certus prædestinatorum numerus, ex mero Dei beneplacito, finaliter aut totaliter à gratia nunquam excidens? Aff.

QVIA.

1. **E** Legianos in Christo ante iactum mundi fundamentum, & ——— Prædestinavit pro sua voluntate benevola ——— secundum propositum eius, qui operatur omnia secundum concilium voluntatis suæ, Ephes. 1. 4. 5. 11. Ergo ex Electis constat Ecclesia, qui tales sunt, non ab externo aliquo motivo, sed ex mero Dei Beneplacito, quod firmatur.

2. Nondum natis pueris, & cum nihil fecissent boni, & mali, ut propositum Dei, quod est secundum ipsius electionem, non ex operibus, sed ex vocante firmum maneret, dictum est Major serviet minori, Rom. 9. 11. 12. Ergo electio non est volentis neq; currentis, sed miserationis Dei, v. 16. Qui cuius vult misereatur, & quem vult indurat, v. 18. pro jure suo in creaturas, quod infinites majus est, quam figuli in suum lutum v. 21.

3. Servavit nos, & vocavit nos vocatione sancta, non ex operibus nostris, sed secundum propositum suum, & gratiarum, quæ data est nobis in Christo Iesu ante tempora secularia, 2. Tim. 1. 9.

4. Quos præscivit, illos Prædestinavit, conformandos imagini filii sui, quos Prædestinavit, hos & vocavit, justificavit, glorificavit,

rificavit, juxta catenam *Apostoli*, Rom. 8. 28, 29, 30.

5. Impossibile est, ut *electi seducantur*. Mat. 24. 24. Mar. 13. 22. Ergo non possunt excidere à *gratia*, quia illos & non alios, quos *prædestinavit, vocavit, justificavit, glorificavit*, illo utiq; fine, qui non habet finem, ut habet *Augustinus*.

De Prædest. sanct. c. 17.

6. De eisdem *solidum stat Dei fundamentum habens sigillum hoc*, Novit Dominus eos, qui sunt sui. 1. Tim. 2. 19. quos *Datos à Patre, custodit filius, ut vitam consequantur æternam*. Jo. 17. 2. 6. 9. 11. 20. & non rapiet eos quippiam è manu ipsius, Jo. 10. 28.

7. Qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam *semper ipse in eo manet, nec potest peccare, eo quod ex Deo natus est*, 1. Joh. 3. 9. Ergo finaliter aut totaliter non excidat.

Objectiones.

Ob. 1. Deus elegit *omnes* quos præscivit conformes futuros filio suo. Ergo ex *pravissis operibus* Rom. 8. 29.

Sol. Indicantur ibidem *prædestinationis effectus*, & *media*, non *causæ*, aut *motiva*. 2. ut pateat, ad quid *prædestinamur*, & quibus *mediis* (nempe per *conformitatem cum Christo*) ad *gloriam* perveniamus, non ostenditur quare Deus hunc præ alio *prædestinavit*, quod controvertitur.

Ob. 2. Electio fit ex *præcognitione Dei patris ad sanctificationem spiritus*, qui nihil aliud intueri potuit, præter *fidem in Christi obedientiam, & sanguinis asperersionem*, 1. Pet. 1. 2. Ergo *prævisa fides* rectè estimetur *electionis motivum*, potius quam *medium*.

Sol. Non respexisse Deum *fidem*, ut *causam electionis*, sed ut *executionis medium*, ostendit textus *æconomia*, ubi totius *Trinitatis dispositio* quoad *efficientem media*, & *finem* dilucidè explicatur.

Ob. 3. Elegit nos Deus sicut *benedixit*. Eph. 1. 3. Sed

S

Christus

Christus est causa benedictionis, ibidem 4. Ergo est causa, cur Deus aliquem prædestinaverit.

Sol. Includitur Christus non ut motivum electionis, sed ut caput mediorum in exequendo.

Ob. 4. Decretum electionis comprehendit tantum eos, qui Deum diligunt. Rom. 8. 28. hoc est Sanctos, & fideles, Eph. 1. 1. qui credituri sunt. 1. Tim. 1. 16. quia sine fide insensibile est Deo placere. Heb. 11. 6. Ergo nullos elegit sine prævio fidei & dilectionis intuitu, aut reprobavit ex mero beneplacito.

Sol. Includuntur hæc omnia ut ad salutem media, non ut electionis motiva, 2. Duplex est amor Benificentiæ gratuita ex amantis dignatione, aut Complacentiæ, ex amati dignitate. Placeat aliquis Deo ex sua Benificentiâ, ut possit fieri fidelis, non quia fuit antea fidelis, ideo Deo placuit. Quales igitur Deo placent, non Quare Deus elegit ut placerent, ex talibus infertur.

Ob. 5. Quod facit Deus in tempore illud decrevit facere ab æterno. Sed in tempore servat per fidem in Christo. Ergo propter fidem in Christo decrevit sic facere.

Sol. Alia est decreti, alia executionis ratio. Decrevit Deus servare per fidem ut medium ad salutem, non ob fidem ut decreti causam. 2. Decrevit servare fideles, sed non quia tales hoc decrevit, sed quia hoc ipsi placuit, sic ut fides sit causa instrumentalis salutis, non procacætica, multo minus progymena decreti.

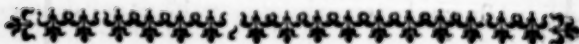
Ob. 6. Pugnat hæc doctrina cum natura Dei, qui non est 1. *incompositus* Act. 10. 34. 2. nec aliquem deserit, priusquam deseratur. 3. nec vult peccatum aut peccatoris mortem. Ezech. 18. 20. & 33. 11.

Sol. *Protoplastica* culpanda est in judicialibus, non in gratuitis. 2. Deseruissent omnes Deum in Adami lapsu, unde omnes erant condemnabiles, summa Ergo erat misericordiæ divinæ aliquos eximere per electionem, & iustitiæ, alios in sordibus à se contractis relinquere, per præteritionem, seu Reprobationem. Cur autem hos potius quam illos eligeret, vel præterierit non

non invenitur causa alia, præter libertinam *judicium*, eodem autem Actu, quo hos elegit, alios præterit, sic ut si datur electio absoluta à moribus non *Mediis*, necesse est, ut concedatur Absoluta Reprobatio. 3. ubi Peccatum rectè dicatur Casus Reprobis, non causa Reprobationis. Ut autem elegit Deus aliquos, ut essent fideles, non quia erant fideles, vel futuri erant, nisi ex gratuita ipsius donatione: Ita neminem actu damnat, nisi præcedente peccato, Reprobatio enim nil ponit in reprobato, sed relinquit, ut invenit in sordibus, quas in ruinam propriam contraxerat.

Ob. 7. Evertit hæc doctrina, Pietatis studium. 2. præcipit conscientias, avertitq; eos qui extra sunt, & Christianos inter se committit, Ergo nullo tenore est ferenda.

Sol. Vitio hoc fit hominum, non vanitate doctrine, quæ rectè intellecta fiduciam auget in salutis certitudine, ex indubitatis criteriis. 2. Tranquillat conscientiam, in Dei conservantis immutabilitate, excitat nos ad media amplectenda & persequenda, per quæ decrevit Deus, ut ad salutem perveniamus. Cumq; decretum hoc de quolibet Individuo sit Deo tantummodo notum, bene sperare omnes jubet de seipsis, & aliis, utcumq; deviantibus. Nam quis scit (secum quisque reputet) quid Deus de nobis determinaverit? siquidem qui nunc avertit faciem, potest me vel alios revocare, prout ipse decreverit, quando ipsi visum fuerit. Confer. de Absolutæ Reprobationis Decret. Lect. nostram primam.

Q U Æ S T. II.

*An Ecclesia electorum in militantem
& triumphantem recte divide-
tur? Aff. contra Socinianos.*

Q U I A,

1. **O**Mnes animæ, ut Abraham, Isaac, & Jacob post dissolutionem à corpore, vivunt Deo. Luc. 20. 37. vivunt ergo ut membra alicujus Ecclesie, Sed non militantis hic, ergo triumphantis in cælis, nec sufficit dicere ipsos vivere, quia victuri sunt post resurrectionem, nam *ζωειν* (inquit Textus) *αἰῶνα* vivunt, id est non desinunt esse vel subsistere inter dissolutionem, & resurrectionem corporis.

2. Christus pollicetur latroni. Amen dico tibi. Hodie *mecum eris in Paradiso*. Luc. 23. 43. Non secundum corpus proculdubio, sed animam, Animæ igitur in Domino morientium transeunt in sedes Beatorum, cum omnium eadem sit ratio (ubi aggregatè triumphantem constituunt Ecclesiam) nec valet *απορριψαντες* Smalcii à priscis emendicatum. Ego dico Tibi hodie, (ubi ponatur distinctio) & eris mecum in Paradiso, nempe post diem Judicii. Nam evertit hoc, 1. lectio Syriaca. Ego dico tibi, quia hodie eris mecum in Paradiso. & 2. Hodie] illud Salvatoris respondet Quando] latronis. Siquidem illud Quando erit Hodie.

3. Paulus cupit dissolvi. Phil. 1. 23. Sed cur? Ut anima ejus solata triumpharet in cælis cum Christo, non ut extinguere, vel dormiret, vel deferatur hic triumphus, usq; ad ultimum Judicium, quod & confirmat ultima vox Stephani, *spiritum*.

spiritum, non deponentis in Carniterio, sed *resignantis* in Christi *manus*. Act. 7. 59. Et *Angeli* promulgatio *Beati animæ*. Ab hoc tempore, qui in Domino *moriuntur*, ob requiem ipsis concessam, & operum retributionem ex Dei misericordia, quæ extinctis animabus aut dormientibus, nilominò conferant. Apoc. 14. 13.

4. Hoc ad oculum quasi repræsentat *Abrahæ* & *epulonis* diversa conditio, Luc. 16. 19. nec obstat, quod sit parabola, nam licet omnes *circumstantiæ* non quadrent, ut de digito *Lazarri*, & lingua *Divitis*, & huiusmodi, *scopus* tamen concludit, non expectandam esse à vivis mortuorum institutionem, 2. & ista habenda inter credita & concessa, clari calum & infernum, & huius gaudium triumphale, illius vero supplicium exitiale.

5. Triumphans hæc Ecclesia graphice delineatur in turba ista innumera, quæ evalisset afflictiones, & in sanguine agni dealbasset stola; cuius sub æterno triumphant umbraculo. Apoc. 7. 9. &c. quod nisi de triumphante Ecclesia intelligi non possit.

6. Militantis Ecclesiæ perpetuum stabilitur, Mat. 28. 20. Ego sum vobiscum usq; ad consummationem sæculi 2. Portæ inferorum non prævalébunt contra eam, Mat. 1. 6, 18. 3. Sinite *Zizania* crescere usq; ad Messem. Mat. 13. 30. quæ competunt regno spiritali à Daniele delineato. cap. 2. 44. Luc. 1. 33. h. e. Militanti Ecclesiæ.

7. Aliter Christus sponsa destitueretur in terris, & regno excideret ob defectum subditorum. Contra illud. Eph. 5. 27. Seipsum tradidit pro ea, ut eam sisteret sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam aut rugam. V. 25. 26. 27. & illud Pauli. Nunquid Deus repulit populum suum, Rom. 11. 1.

Obijciunt Sociniani, Arminiani, Anabaptistæ, Arabici.

Ob. 1. **M**ortui amplius non sunt, Mat. 2. 18. Ergo non possunt Ecclesiam triumphantem constituere.

Sol. Non sunt personæ, ut antea erant, hoc tamen non obstat, quo minus partes separatim maneant. 2. Non sunt. i.e. *matræ* solamini, quia inter vivos esse desierunt, utcumq; autem corpus occidatur, anima non potest. Mat. 10. 28. unde post mortē apparent Moyses & Elias animati. Mat. 17. 3. & meminit Petrus animarum incarceratarum. 1. Pet. 3. 19.

Ob. 2. Suscitatio defertur ad ultimum diem. Jo. 6. 39. 40. ut & vivificatio ad adventum Christi. 1. Cor. 15. 23. Ergo in illo interstitio inter diem Judicii, & mortem, animæ dormiunt, aut plane esse desierunt, tum demum suscitandi & vivificandi.

Sol. Suscitatio ista consistit non in animæ vivificatione, sed in unione rursus cum corpore, unde ad vitam restituitur persona.

Ob. 3. Mortui nil novcrunt amplius, nec habent ultra mercedem. Eccles. 9. 7. Ergo Ecclesia triumphans non potest ex his coalescere.

Sol. Vel dicta hæc erant sub persona voluptuarii, qui de sensibilibus tantum præsentibus philosophatur, 2. vel mortui nil sciunt, non simpliciter, sed de hujus mundi negotiis quia aliis occupantur, nec mercedem hic habituri sunt, quia ibidem illis reponitur. 3. Vel ex externis eventibus non æstimandus est piorum & impiorum status, flentibus enim & extremum quasi spirantibus Judæis celebrant Assuerus & Haman convivium. Hesth. 3. 15.

Ob. 4. Unus est interitus hominum & jumentorum, & æqua utriusq; conditio, sicut moritur homo, sic & ista moriuntur, similiter spirant omnia, & nihil habet homo jumento amplius, Eccles.

cles. 3. 19. & Quis scit an spiritus hominum ascendat sursum & spiritus pientiorum deorsum ibidem. 2. 1. At spiritus pientiorum separati non vivunt. Ergo nec hominum.

Sol. Eadem est conditio Brutorum & hominum, quoad externam mutabilitatem & vanitatem hujus vitæ; in quibus conferuntur ab Ecclesiæ, non quoad futuram felicitatem, aut infelicitatem in alio sæculo, 2. & homo novit ex sensu externo, sed ex fide quid intersit inter spiritum hominis & bestie, post ipsius à corpore dissolutionem.

Ob. 5. Injuriosum videtur Triumphantes in cælis ad judicium & examen retrahere, & præstiteram antea condemnatis, ulteriorem ferre sententiam. Ergo in die tantum ultimo omnes animæ subibunt judicium, cum rursus corporibus uniantur.

Sol. Judicium hoc publicum totius personæ, & privatum illud, quod antecesserat animæ, non mutat aliquid, sed perficit & absolvit quod erat inchoatum, sine cujuscumque injuria.

Ob. 6. Si animæ piorum triumphent in cælis, magno cum suo incommodo, revocati fuerunt Lazarus & Tabitha post mortem ad irrequietam hujus sæculi militiam, quod Dei bonitati non videtur convenire.

Sol. Extraordinaria regulam non constituunt, nec restitutio Lazari aut Tabithæ in vitam, ipsorum obfuit felicitati, quæ in tantum cesserit honorem Salvatoris.

Ob. 7. Patres defuncti ante Christi adventum non obtinuerunt promissiones, Heb. 11. 39. Ergo nec animæ piorum jam à corpore separate, quoniam eorum omnium eadem est ratio.

Sol. Non loquitur Textus de promissionibus gloriæ, sed in 7. salsas de Christo incarnato, h. e. Christum non viderunt missum, quem præviderunt promissum. Non exclusi tamen fuerunt ab incarnationis beneficio, sed reservati ad illud, ut nobiscum consummarentur. v. 40.

Q U Æ S T.

QVÆSTIO. III.

*An Ecclesia militans semper sit glo-
riosè visibilis? Neg.
Contra Pontificios.*

QVIA.

1. **E**cclesia militans est vel *Catholica*, vel *particularis*. Catholica non est omnino *visibilis* oculis corporeis, quia *fidei* est objectum. Credo *Ecclesiam Catholicam*, in Symbolo Apostolico, & fides est *argumentum* non *apparentium*. Heb. 11. 1. *Particulares* autem omnes *Ecclesie* defectibus, & *mutationibus* sunt *subjecte*, ut 7 *Ecclesie Astice*, Apoc. 1. 2. & istæ *Ecclesie Corinthiaca*, *Galatarum* &c. Et, reliquæ, ad quas scripsit S. Paulus *Epistolas*, Ergo nulla fuit semper *gloriosè visibilis Ecclesia*.

2. Non veniet *regnum Dei*, ita ut *observari* possit, ineq; dicent, esse hic, aut esse illic, *regnum enim Dei intra vos est*, Luc. 17. 20. sed istud *regnum Dei est Ecclesia Dei militans*. Ergo non ex pompa, aut splendore externo est *estimandum*, quæ patent oculis, sed ex *unione interna cum Christo per fidem*, & *communionem cum proximis per charitatem*, & *consensu cum verbo Dei* quoad doctrinam.

3. Ecclesia est *corpus Christi mysticum*, 1. Cor. 12. 27. Eph. 1. 23. *Domus Dei spiritualis*, 1. Pet. 2. 5. Et non est *Judæus*, qui in *præputio* est, sed qualis est in *abcondito*, cujus laus non ab *hominibus*, sed ex Deo est, Rom. 2. 28, 29. Atqui talia *mystica* & *spiritualia affectum* effugiunt. Ergo non sunt *gloriosè visibilia*.

4. Novit tantum Dominus, qui sunt sui. 2. Tim. 2. 19. unde numerus iste dicitur hortus conclusus, & fons signatus in Canticis, aded ut de membris hujus Ecclesiæ nemo nisi ex effectibus fidei & charitatis judicare possit. Aug. cont. Donatistas. l. 5. c. 2. intuetur enim Dominus non ~~oculos~~, sed ~~capitula~~. 1. Sam. 16. 7. ideoq; templum quod hominibus videatur speciosum & spatiosum, a Domino visitante spelunca latronum invenitur.

5. Prædicat Christus discipulis. Amen dico vobis, quia plorabitis, & flebitis vos, mundus autem gaudet, Joh. 16. 20. 33. In mundo pressuram habebitis. Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei, Act. 14. 22. Omnes qui pie vivere volunt in Christo Jesu, persecutionem patientur 2. Tim. 3. 12. ut sub Pharaone, Nebuchadnezzar, Antiocho, Ecclesia Judaica, Sub Ethnicis, hæreticis, & Antichristi tyrannide Ecclesia Christiana, Quomodo igitur salutaris externa temporalis, quâ mundo fiat visibilis, vera ejus potest esse nota, ut vult Bellarminus, cum in hac visibilitate cedat hodie Romana Ecclesia Mahometanis & Ethnicis.

6. Septem ista hominum millia, qui Eliam Prophetam latebant, veram constituiebant Ecclesiam. 1. Reg. 19. 18. At in publicum non prodibant aspectum, ut essent Ecclesia visibilis. Ergo concedenda est aliqua Ecclesia invisibilis, non in se, sed mundo, quæ tantum abest, ut sit gloriøsè conspicua, ut locum ubi caput reclinet, cum servatore non inveniar.

7. Muller fugit in Eremon, ibiq; latitat, Draco illam persequitur ut ~~inveniat~~ eam efficiat, Apoc. 12. 15. h. e. serpente ab eo egesto absorbeat. 2. Conculcanda est Civitas sancta ab hostibus, Apoc. 11. 2. 3. Occupabit ~~propterea~~ iste templum Dei, 2. Thess. 2. 8. & magnos & parvos coget ad ipsius obsequium, aut interficiet. Apoc. 13. 15. Atqui ista omnia certamina & afflictiones prædicunt militanti Ecclesiæ. Ergo non expectandum est, ut ea sit in hoc mundo gloriøsè visibilis, sed ut Luna, (cui conferunt illam Patres) modo nube obducta, modo corniculata, aut dimidiata; modo laborans sub Eclipsi observetur.

T

Objectiones.

Objectiones.

Ob. **I**N sole posuit Tabernaculum suum, Psal. 19. 5. h. e. in manifesto posuit Ecclesiam suam. Ang. Bellar. de milit. Eccles. l. 3. c. 12. Ergo Ecclesia est semper gloriose visibilis.

Sol. At Sol aliquoties nubibus occultatur, nonnunquam Ecclesiam patitur, quavis nocte sub Horizonte deprimatur, unde non semper gloriose est conspicuus. 2. Textus non (ut vulgaris) Hebraice sic se habet. Sol posuit Tabernaculum in ipsis, nempe in calis. Dedit Deus soli locum gloriosum. Quid hoc ad Ecclesiam? 3. Augustini accommodatio Allegorica, illustrat tantum, non probat. Non negamus nos Ecclesiam Catholicam in multis particularibus esse visibilem: asserimus interim eam aliquando posse ad tales redigi angustias, ut publice non appareat. Quemadmodum factum fuit in tempore passionis Christi, & futurum sub Antichristo. Nam cum venerit filius hominis, num fidem inveniet in terra? Luc. 18. 8.

Ob. 2. Civitas supra montem posita non potest abscondi, Mat. 5. 14. sic ut constuant ad eam omnes gentes. Ita 2. 2. Sed ista Civitas est Ecclesia. Aug. de unitate Ecclesie. cap. 14. Ergo Ecclesia non potest occultari.

Sol. Non Ecclesiam, sed Apostolos in primo illo loco respicit Salvator, quorum doctrinam & conversationem monet totius mundi censuris esse exposita, unde incumbit illis, ut pie & sollicite se gerant. 2. Mons iste est confectus eum querentibus in Scripturis, non in pompatis superstitionum apparatu. 3. nihilominus mons talis & civitas sic potest nubibus & caligine obduci, ut aliquoties aspectum fugiat.

Ob. 3. Attendite vobis, & universo gregi, in quo S. S. posuit vos Episcopos, regere Ecclesiam Dei, Act. 20. 28. Sed quomodo poterant regere Ecclesiam Dei, quam non noverant. Bellarm. V. S.

Sol.

Sol. Regunt Episcopi Ecclesiam quoad externam professionem & disciplinam, non quoad internam cum Christo unionem, ubi Rectores & Subditi possunt esse *Seduliter*, & *Seduli*, ut videatur ibi vera Ecclesia, quæ non est 2. ubi non unus Episcopus Ecclesiam regit *Catholicam*, conspicuam & gloriosam, sed particularis particularem suam *Diocesam*, pro ut S. Sc. videbitur.

Ob. 4. Hæc tibi scribo Fili *Timothee*, ut scias quomodo te oportet conversari in domo Dei, quæ est Ecclesia Dei vivi, columna, & stabilimentum veritatis. 1. Tim. 3. 15. At sane non poterat in ea conversari, nisi sciret quænam esset, & columna & firmamentum sunt satis visibilia.

Sol. Non negaverit quispiam Ecclesiam aliquoties florere, in qua pius pastor conspicuam navet operam, illud tamen non obstat, quo minus percutiatur pastor, & distrahantur oves, dum hypocrite Ecclesie obtrudunt larvæ pro Christi pensa, & columnæ jactant, & firmamenta, absque Scripturæ fundamentis, sic ut talia externa conspiciantur, cum opprimantur, & latent genuina membra vera Ecclesie.

Ob. 5. De Ecclesia, inquit *Salvator*, ubi finiuntur lites, quod si litigantes Ecclesiam non audiunt, sint tanquam *Erbnici* & *publicani*. Mat. 18. 17. At hoc fieri non potest, si invisibilis statuatur Ecclesia.

Sol. Per Ecclesiam hic *Salvator* non intelligit *Romanum*, quæ adhuc non vagiebat in cunctis, sed quemlibet particularem cœtum, etiam ubi duo vel tres in nomine Domini congregantur, cujus litigantes sunt membra. V. 20. 2. Nil statuitur igitur hic, ut quemlibet particularis Ecclesia *Romam* appellet, ut omnium Dominam spectatissimam, & gloriosissimam ad finiendas lites, cum duo vel tres juxta Domini dictamen, minori cum molestia, strepitu & impensis domi transigant negotium.

Ob. 6. Si opertum est Evangelium nostrum, illis qui percutiunt opertum est. 2. Cor. 4. 3. Ecce *Pauli* censuram adversus omnes qui affirmant Evangelium posse abscondi.

Sol. Aliud est Evangelium, aliud Ecclesia, potest enim esse factio aliqua, fastuosa & gloriosa, quæ arroget sibi nomen Eccle-

sic Catholica, dum *Evangelium* è manibus expetentium prorsus subducat, aut commentis suis *traditionariis* penitus pervertat & abscondat. Videat autem *Roma* ne pereat ob talem *imposituram*. 2. Nec semper deprehenditur veram illic esse *Ecclesiam*, ubi cætus aliqui *clamosius* crepant *Evangelium*. Videmus enim cætum hominum, qui est *Ecclesia*, sed quod cætus iste sit *Ecclesia* non videmus, sed credimus, *Bell. l. 3. de milit. Eccl. c. 15.* Ergo homines tantum sunt objectum visus, *Ecclesia* fidei. Ergo *Ecclesia* quæ *Ecclesia* ex *Cardinalis* confessione non est *visibilis*, quod nos verum esse contendimus.

Ob. 7. Si *Ecclesia* aliquando sit *invisibilis*, periclitabitur eorum salus, qui ab *extra* eam quærunt, vel cupiunt illi aggregari. 2. Deinde *invisibilis* ista *Ecclesia* vel *fidem* suam profitetur, vel non. Si non, non est *Ecclesia*, nam ut corde creditur ad *Justitiam*, sic ore fit confessio ad *salutem*. *Rom. 10.* Sin *fidem* profiteatur, quomodo est *invisibilis*?

Sol. *Fidem* profitetur *privatim*, ut potest, non *publicè* ut capit, paratus semper ad *publicam* *fidei Apologiam*, & *Martyrium* ob eandem subeundum, si res exigerit. *1. Pet. 3. 15.* 2. *veritatem profiteri* & *latere* non sunt *contraria*, nam qui in occulto, cum aliter non potest, sic profitetur, palam à *Domino* remunerabitur. Summa est. *Ecclesiæ veritatem* non *estimandam* esse ex *appellabili*, & *externa pompa & gloria*, sed ex *pura verbi prædicatione*, & *sincera sacramentorum administratione*, juxta *sacræ Scripturæ indubitatam normam*, quod uberius patebit in sequentibus.

QVÆSTIO.

QVÆSTIO IV.

*An Ecclesie visibilis determinatio,
sive in Concilio, sive alias, sit errori,
& examini subjecta? Aff.*

QUIA.

OMnes homines *errantibus* sunt obnoxii, Rom. 3. 4.
2. Ex parte tantum, scimus, & ex parte propheta-
mus. 1. Cor. 13. 9. 3. Tu qui fide stas, noli altum
sapere, sed time. Rom. 11. 20. & qui existimat stare, videat ne
cadat, 1. Cor. 10. 12. Ergo vel *seorsim* vel *junctim* sumpti,
omnes homines possunt errare, labi, decipi,

2. Promissiones de veritate retinenda non absolutæ sunt
sed conditionales, ut Dicebat. Ergo Jesus ad eos qui crediderunt
ei, si vos manseritis in sermone meo, vere discipuli mei eritis, &
cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos. Joh. 8. 31.
quam neglexerunt conditionem, multi discipulorum, qui pedem
retulerunt, nec amplius cum eo versabantur. Jo. 6. 66.

3. De facto erravit U. T. Ecclesia in erigendo vitulo au-
reo. Exod. 32. 2. In colendis idolis, sic ut diu manserit sine
Deo vero, & absq; sacerdote, doctore, & absq; lege. 2. Chron. 15.
5. Sic in N. T. sub Apostolicis, Galatæ errarunt in Justificati-
onis, Corinthii in Resurrectionis Articulo. Ergo hoc Ecclesi-
is cujusvis sæculi, potuit, & potest obvenire.

4. Prædictum erat à Servatore ut excitarentur pseudo-
christi, & pseudoprophetae, & ederent signa magna & prodigia, ita ut
seducant (si fieri possit) ipsos electos. Mat. 24. 24. sic à
Paulo. Ego scio quoniam intrabunt post discessionem meam

liqui graves intet vos, non parentes gregi, & ex vobis ipsis exurgunt viri loquentes perversa, ut discipulos post se abstrahant. Act. 20. 29. 30. 3. Nec aliter Petrus, fuerunt etiam pseudopropheta in populo, & inter vos erunt falsi doctores, qui subintroducunt hereses exitiales, & eum, qui emit eos Dominum negantes, quos sequentur multi, per quos via veritatis blasphemabitur fictis sermonibus, populum Dei negotiantes. 2. Pet. 2. 1. 2. 3. Ergo sollicitè ab unoquoque omnia, pro cuiusq; modulo sunt probanda, ut quod bonum est retineant, 1. Thess. 5. 21.

5. Constat Concilia generalia, precedentium Conciliorum generalium decreta in rebus ad salutem spectantibus refixisse, & damnasce, ut Concilium Ariminense, Niceni primi, Chalcedonense, Ephesini secundi, Florentinum, Constantiense & Basiliense &c. sic Orientalia Occidentalibus, & Papis Papis contradicentes quis non observavit?

6. Jubemur probare spiritus an sint à Deo. 1. Joh. 4. 1. Scrutari Scripturas, Jo. 5. 39. & laudantur Beræenses, qui Doctrinam Pauli revocarunt ad Scripturæ examen, Act. 17. 11. Sed Ecclesiæ alicujus infallibilitas ista omnia excluderet, Ergo non est admittenda.

7. Si infallibilis sit Ecclesiæ, tum vel Catholica, vel aliqua particularis, sed de Catholica non est controversia, quæ includit Christum & Apostolos (& est omnium locorum, & temporum) nulli errori obnoxios, Particularis autem quævis ab erroribus non potest esse immunis, quia tum nunquam opus esset aliqua in illa reformatione, per Concilia, Prælatos, vel Pastores, quod est contra praxim ipsius Romanæ Ecclesiæ, quæ in Concilio Tridentino & aliis, multa tam in moribus, quam doctrina, reformanda decrevit.

The Six African Council and the Council of Calcedon have their authority upon us before And upon Patrias & on Appa have confirmed Councils And of Council of Constantinople & of the spirit of phedonius by letters of confirm. Objections here of the Decrees are. Cohabitation of Councils 2. & upon Pa. 60.

Objectiones præcipuæ Pontificiorum.

Ob. 1. **C**olumna & firmamentum veritatis non potest errare, nam ita citò rueret totum ædificium. Sed talis est Ecclesia. 1. Tim. 3. 16. Ergo non potest errare.

Sol. Textus hic quamlibet Ecclesiam æquè ac Romanam respicit, & Ephesinam potius, quam Romanam, quia Timotheum erat ipsius Pastor, eo tempore, quo Paulus hanc, ad illam scripsit Epistolam. 2. Annecti possunt hæc verba non præcedenti Ecclesiæ, sed consequenti doctrinæ, ut ita fluant. Columna & firmamentum veritatis & manifeste magnum pietatis mysterium, Deum manifestum esse in carne, justificatum in spiritu &c. 3. vel statuitur hic ipse Timotheum columna & firmamentum veritatis, juxta illud. Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei, & foras non egredietur amplius. Apoc. 3. 12. 4. vel ostendunt verba ubi, non unde querenda sit veritas. Ubi? In Ecclesia. Unde? ex Scriptura, cujus custos & prætor est Ecclesia.

Cameron.

Ob. 2. Corpus Christi & sponsa non errori subicitur, hoc enim cederet in capitis & sponsi opprobrium: sed Deus dedit Christum caput super omnia ipsi Ecclesiæ, Ephes. 1. 22. 23. & 5. 23. Ergo Ecclesia non potest errare.

Sol. Haud aliter Christus est Ecclesiæ caput, quam vir mulieris, Ephes. 5. 23. at mulier semper ductum viri non sequitur. Ergo vir non errante, illa potest errare. 2. Alia est ratio membrorum corporis Physici, alia mystici; In mystico enim corpore quot membra sunt, tot possunt esse voluntates quæ diversis ferantur motibus, dum in physica membra singula ab una voluntate pendeant. Instant. Sed S. S. ducet Ecclesiam in omnem veritatem. Job. 16. 13. Resp. Non dicit Ecclesiam, sed vos. i. e. Apostolos ducet in omnem veritatem, non omnes successores ad eandem mensuram, vel ducit Ethicè,

per

per præcepta & suasionem directivè, non physice, & effectivè per efficacem tractionem. Unde cum ad omnem veritatem S. S. ducat, paucissimi sunt, qui ipsius ductum sequantur, & pauciores forsan ex Romana Hierarchya, quàm ex aliis obscurioribus Ecclesiis.

Ob. 3. Obligamur sub Anathematis penà credere Ecclesie in omnibus. Siquidem Ecclesiam non audiverit, sit tibi tanquam Ethnicus, & Publicanus. Mat. 18. 17. At iniquum esset tam gravi penà obligare ad assentiendum rebus incertis, & interdum falsis, Bellarminus.

Sol. Illud (in omnibus) Jesuiticum est additamentum, non textus firmamentum. In omnibus autem obediendum est Ecclesie in nomine Christi congregatæ, & juxta verbum ipsius præcipienti, ibid. 20. non, coactæ cuius Synagoge sua placita intonant sub Anathematis Fulmine, 2. loquitur Textus de litibus privatis componendis, non publicis fidei negotiis, Ubi minus solet errare cætus quam persone privatæ. 3. ostendant Papicole, quare hoc (Dic Ecclesie) potius Romanam, quam Anglicanam aut quamvis aliam respiceret Ecclesiam, vel quo modo dissentientium & litigantium Ecclesiarum, aut Conciliorum lites hoc Dic Ecclesie sopiret.

Ob. 4. Ecclesia representata in Concilio non potest errare, quia tum nil esset certi, quod populus sequeretur, qui tamen tenetur suos sequi pastores. Qui vos, audit me audit. Luc. 10. 16. & quæcunq; dixerint facite, Mat. 23. 3.

Sol. In Concilio aliquoties major pars vincat meliorem; nõ necesse est igitur ut ad Synodi fistulã semper saltet populus qui nihilominus semper inveniat aliquos pastores, à partibus veritatis protestantes, adversus seductores, & habet in medio Scripturæ normam, ad quam expendant cum Bereensibus quicquid illis à Prælati proponitur, 2. Tenetur igitur populus pastores sequi non absolute, dum propria cudent decreta, sed conditionate, & cautè, quando quæ Dei sunt, loquuntur 3. Pastores, quos audiri vult Christus, fuerunt septuaginta Discipuli ab ipso immediate missi & instructi, quod omnibus Successoribus non contigit. Nec cathedram Moysi occupantes ulterius

ulterius fuerunt audiendi, quàm *Mosis* prædicarent *doctrinam*, quod ibidem per *cathedram* significatur; Alias *fermentum* ipsorum cavendum præcipit *Dominus*, Mat. 16.6. Eosq; propriis urgentes *Traditiones, cæcos*, & *stultos* appellat. Mat. 23. 17. Privilegium est igitur *doctrinæ Mosaicæ*, ut non esset *erronea*, non *Doctrinam*, ut illi non errarent.

Ob. 5. Spiritus S. ita *populi cathedræ* alligatur, & assistit, ut licet æque impius sit *Papa* ac *Caiaphas*, quia *Pontifex* tamen & *Petri Successor*, non potest aliquid contra *fidem* & *more* publicè decernere, quo seducatur obsequens illi *Ecclesiæ*, quia ut *Caiaphas* in tali negotio non à seipso loquitur, sed prophetat, Joh. 11.51,

Sol. Dignum patellâ *operculum*, ut *Cajaphæ* prophetia *populibus* oraculis patrocinetur. Sed ex facto *particulari* & *extraordinario* non elicitur, & transmittitur *Jus generale*, non magis quam ex *Asinina* Prophetæ *reprehensione* expectanda essent hodie & admittenda *asinina* concilia. 2. Non adfuit postea huic *Cajaphæ* spiritus *propheticus*, quando *Servatorem* postulat *Blasphemie*, cumq; *Cruci* addidit. Mat. 26.59. 3. Ex accidenti prophetavit *Cajaphas*, non ex proprio sensu, sed ex Dei *dispositione*, *Mori* enim pro *populo*, vel intelligatur ob *populi Redemptionem* à peccatis, quod voluit Deus, vel ob *populi conservationem* à *Romanis*, quod urgebat *Cajaphas*, sic ut *mori* ejus pro *populo*, sit *mori* præ *populo*, ne *Christum* ansum in *Romanos* rebellandi illis præberet, à quibus penitus extirparentur.

Ob. 6. Promissum extat de *Ecclesiâ* sub *Christo*; Erit ibi *femita*, & *via Sanctitatis* vocabitur, non transibit per eam *pollutus* & hæc erit vobis *directa via*, & *stulti* non errabunt in ea, Esa. 35. 8. nec docebit *vir* ultra *proximum suum*, omnes enim cognoscent me, Jer. 31. 34. Heb. 8.11. Ergo multo minus *pælati*, aut *Ecclesiâ* tota potest errare.

Sol. Æquè hoc eximit *privatos* omnes ab errore, ac *pælatos*, vel totam *Ecclesiâ*. 2. Non loquuntur prophetæ de *immunitate* ab errore, sed à *legis jugo*, & *obscuritate*, quod tolleret *Evangelium* sub *novo fœdere*; nam sequitur. *Ero propitius iniquitatibus*

iniquitatibus ipsorum, & peccatorum eorum non recordabor amplius.

Ob. 7. Christus seipsum tradidit pro Ecclesia, ut eam sanctificaret, mundans eam lavacro aque in verbo, ut listeret eam gloriam non habentem maculam, aut rugam, aut quicquam huiusmodi, sed ut sit sancta & inculpata. Eph. 5. 25. 26. 27.

Sol. Æque omnes particulares Ecclesias ac Romanam respicit textus, & Ephesinam immediatius, quàm Romanam, quia illi datur hæc Epistola. 2. Catholica hic intelligitur Ecclesia, objectum fidei non affectus, quam in via gradatim sanctificat sponsus, ut plenè appareat sine ruga & macula in patria. 3. unde habet Textus, ut sanctificaret & listeret in futuro, non quod plenè sit sanctificata, & sine ruga, & macula in transitu.

QVÆSTIO V.

An penes concilium generale sit suprema in terris litium Ecclesiasticarum decisio? Aff.

Concilium hic supponitur legitimum ratione, 1. Convocantium, 2. Convocatorum. 3. rerum discutientiarum. 4. Scripturam habens pro norma certissima. 5. non pro cuiusvis captu vel raptu, sed Antiquorum & Recentiorum collatione interpretandum. 6. nec igitur hic finalis dogmatum determinatio, sed dogmatizantibus pro tempore & loco impositum silentium ne turbent Ecclesiam. 7. cuius supremam esse decisionem statuimus, quia non restat aliud in terris Ecclesiasticum Tribunal, ad quod fieri potest à tali Concilio Appellatio. Quod constat ex

1. Naturæ & Rationis dictamine, ordinem expeditum libris dirimendis in omnibus *Controversiis* necessariis ad salutem suggerente; Sic *Scriba Ephesinus* revocat tumultuantes ad legitimam *Synodum*. Act. 19. 39. *Politici* summi momenti dissidia ad *Dietas* & *Parlamenta* transferunt, à quibus non datur Appellatio, quod in Theologicis religionis est observandum.

2. Ex sanedrim *Judeorum*, cui delatæ fuerunt omnes lites. * Quibus fidem facit illud *Servatoris*, *Rex* erit *Concilii*. Mat. 5. 22.

3. Ex *Servatoris* præscripto, Dic *Ecclesiæ*, Mat. 18. 27. quæ nisi *Autoritatem* summam haberet contumaces corripiendi, frustranea videretur præscriptio.

* 1^a de *Conclonibus* *Episcoporum* *Winton.* Dr *Andrewet* in *Exod.* 17.

4. Ex Celeberrima *Synodo Hierosolymitana*, Act. 15. ad quam reliqua omnia concilia sunt conformanda.

5. Ex praxi *primitiæ Ecclesiæ*, quæ *Symbola* credendum, *formulas* orandi, *Canones* *Discipline* ex *Scripturis* concinnata reliquerunt posteris, ad pacis vinculum conservandum.

6. Ex continuatione sub *Imperatoribus Christianis*, ad hæreses exterminandas *Schismata* tollenda, lupos à caulis arandos, & luxata consolidanda. Quod factum fuit in quatuor primis conciliis, *Nicæno*, *Constantinopolitano*, *Ephesino* & *Chalcedonensi* & insequentibus aliquibus *Græcis*, & *Latinis*.

7. Ex consensu *Reformantium* eisdem vestigiis insistentium, ut patet in pluribus conventibus, & nupera *Dordracena* ad *Pelagianismum*, *Arminianismum*, & *Socinianismum* reprimendum.

Objectiones.

Ob. 1. *Scriptura* in medio posita, est sufficiens ad lites tollendas medium; Ergo *Concilia* sunt supervacanea.

V 2

Sol.

Sol. Non controvertitur *Scripturæ auctoritas*, aut *sufficiens*, sed *interpretatio*, & *applicatio*, de quibus litigant *instabiles*.
 2. Pet. 3. 16. quos comprimant *Concilia auctoritate reverentia-
 li, directiva, & coactiva*, utcunq; non ad *credendum*, saltem ad
cohibendum ne ulterius spargant *Zizania*.

Ob. 2. *Concilia* possint errare & invicem contradicere: Ergo
 non innitendum est illorum decretis de *Scripturæ sensu*, aut
Canonibus, de *Disciplina*, aut in *cultu*, de *agendi modo*.

Sol. Fallibilitas hæc inculcat *cautelam*, & *jugem* Divini
auxilii implorationem, non excludit ab officii *executione* con-
gregatis imposita, Sic *visus* falli potest. Ergo *oculis* non
 utendum? Sufficit frequentius non *falli*, immo vix unquam
piè, & sincerè agentes in *legitimis Conciliis* cespitarunt.

Ob. 3. Impossibile est ut *concilia œcumenica* hodie coeant,
 ob. 1. *distractionem* convocantium. 2. *dissensum* de personis
 convocandis. 3. de *Præside* & *suffragiis* admittendis. Ergo fru-
 strâ erit hoc remedium ad *lites tollendas* aut *opisculas*.

Sol. *Œcumenicum* habeatur non *absolute*, in quo omnes
 coeant *Ecclesiæ*, sed *Synodothicè*, vel *Antonomastice*, ut *Nice-
 num* quia *eminentiorum Ecclesiarum* interfuerunt *Episcopi*.
 2. Illi verò vel alii *Deputati* à principibus christianis, aut *Le-
 gati*, repræsentant *Ecclesias particulares*. 3. è quibus ipsi eli-
 gant *Præsidem* per *suffragia*, in sequentibus *decisionibus* ad-
 mittenda.

Ob. 4. In *suffragiis* ferendis cum necesse sit ut *pauciores*
 cedant *pluribus*, Lepidus contingat, ut pars *corruptior* vincat *pu-
 riorum*, (ut factum in *Conciliis Arrianorum*) & fieret hodie à
Papistis, Orthodoxis numero *superantibus*, contra illud, non se-
 queris *turbam* ad faciendum *malum*; nec in *judicio plurimo-
 rum acquiesces sententiæ*, ut à vero devies. Exod. 23. 2.

Sol. Non *queritur* quid hodie potest fieri, inter tot *præjudi-
 cia* & *partium studia*, sed quid fieri debet, aut potest inter *pios*,
sedatos, & *veritatis cupidos*, ad normam *Concilii Apostolici*,
 Act. 15.

Ob. 5. Dubium semper remanebit de *Canonum Synodico-
 rum*

rum sensu, æquè ac de *Scripturæ interpretatione*, sic ut progressus fieret in infinitum. Unde *Nazianzenus*, fructum nullum ex *Synodis* percipiendum prædicat. Et *Augustinus* profitetur se non teneri *Ariminensi* aut *Nicana Synodo*, sed recurrere ad *Scripturæ positum* in medio, ut juxta eas res cum re, ratio cum ratione decertet.

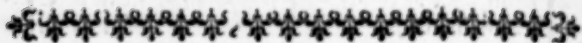
Sol. Perversis & *utilitatoribus* nil satisfacit: sed ingenui & ingeniosi *Patrum decisiones* reverenter habent. *Nazianzenus* autem & *Augustinus* non perstringunt *Conciliorum institutum*, sed eventur *infelices*, ex litigantium *saeciosis studiis*. *Abusus* autem *aliquorum* non tollit rerum *usum salutarem*.

Ob. 6. Cæcum excommunicatum per *Synodum* solatur & recipit *Salvator*. Joh. 9. 38. Ergo *authoritas Synodi* in *Censuris* non est magni facienda.

Sol. Nil detrahit *Salvator Synodi authoritati*, sed *saeculo* illius *Synodi injusto*, cuius manifesta *tyrannis* in procedendi modo erat omnibus conspicua.

Ob. 7. Suavius & certius lites componantur, vel per *recusum* ad *Papæ infallibilitatem*, vel ad *Præbyterorum conventum*: Ergo non opus est hoc *ultimo Concilii æcumenici remedia*.

Sol. *Papæ & Præbyterorum tribunalia* erexit hominum non *ferenda ambitio*, de quibus compertum est quid expectandum. 2. inter dissidentes *Doctores* aut *Causas particulares*, interponant se *conventus Provinciales*, aut in *diuturne sua Nationales* per *magistratum legitimum* convocati. 3. At ubi *Nationales Ecclesiæ* per *hereses & schismata* in *partes* abeunt, non aliud occurrit exploratum *remedium*, præter *Concilium liberum & Œcumenicum* in *nomine Christi congregatum*.

Q U Æ S T. VI.

An ordinata Evangelii promulgatio & solennis sacramentorum Administratio, in publicis conventibus, characteres sunt præcipui visibilis alicujus Ecclesiæ. Aff.

Q U I A,

1. **N**Ota præcipua Ecclesiæ est sequi ductum, & exequi mandata cœlestis pastoris. Oves enim Christi vocem ejus audiunt, & illum sequuntur, quia sciunt vocem ejus, alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo Joh. 10. 3. 4. 5. Corde creditur ad Justitiam, ore fit confessio ad salutem. Rom. 10. 10. Si manseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis, Joh. 8. 31. At innotescunt ista præcipuè in prædicatione verbi, & juxta illud in recta Sacramentorum administratione. Ergo ista sunt præcipua Ecclesiæ notæ.

2. Ista sunt notæ veræ Ecclesiæ, quibus positæ ponitur Ecclesiæ, & sublatæ tollitur, sed positæ verbi prædicatione, & recta Sacramentorum administratione, Ecclesiæ visibilis agnoscitur; & iisdem sublatæ, tollitur, Mat. 28. 19. 22. 29.

3. In quo Apostolica Ecclesiæ apparuit ab aliis cœtibus distincta, illud habendum pro certa Ecclesiæ nota; sed perdurabant credentes in doctrina Apostolorum, & communicatione & fractione panis, & orationibus, quæ sub verbi prædicatione, & sacramentorum administratione comprehenduntur. Act. 2. 42. Ergo ista sunt visibilis Ecclesiæ notæ.

4. Verbi

4. Verbi *prædicationi*, & Sacramentorum *adminISTRATIONI* innuitur cuiusvis Ecclesiæ constitutio & collapsæ restitutio. Eph. 2. 20. Joh. 8. 47. Ergo ista fundamenta conspicua præcipuè Ecclesiam quamvis notam reddant, quo spectant & ista, Genui vos per Evangelium, 1. Cor. 4. 15. Genui nos in sermone veritatis, ut effemus primitiæ. Jac. 1. 23.

5. Quæ maximè manifestant Unionem cum Christo capite, & communionem membrorum inter se, habendæ sunt pro præcipuis Ecclesiæ notis. Sed hoc faciunt verbi *prædicationis*, & sacramentorum *administratio*, juxta Scripturæ normam, ubi unus Dominus, una fides, unum baptisma. Eph. 4. 5. Ubi verò ista sunt conspicua, necesse est ut conspiciatur vera Ecclesia, quæ eò verior & sincerior est habenda, prout ista verius & sincerius in ea peraguntur.

6. Judaica Ecclesia habita erat sapiens & intelligens à populis extraneis, ex observatione mandatorum cælestium. Deut. 4. 6. Hoc autem ab Ethnicis observari non potuit, nisi in Scripturæ agnitione, prædicatione, & præceptorum impletione, juxta legem & testimonium, quod si non dixerint juxta verbum hoc, non esset in ipsis matutina lux. Esa. 8. 20.

7. Ex iisdem & non aliis notis patres æstimandam & probandam docuerunt veritatem, & sinceritatem cuiusvis Ecclesiæ. Græci, 1. Si discipuli estis Evangeliorum, per Scripturas incedite. Athanas. de Incarn. Dom. 2. Quicumq; discors est à divina Scriptura, idem alienus est à sancta catholica Ecclesia. Epiphanius contra Montanist. hæres. 48. 3. Ubi sunt qui Ecclesiam multitudine definiunt? Hi habent vulgus, nos fidem, illi aurum, & argentum, nos repurgatam fidei doctrinam, Nazian. oratione ad Arrianos. 4. Quanam sit vera aut fucata Ecclesia, quomodo decernendum sit, solummodò per Scripturas & charitatem ostendit autor operis Imperfecti, Chrysostomo ascripti in Matthæum: Hom. 49. & ipse Chrysost. in eundem Hom. 4. Latini. 5. Misera est Ecclesia & deploranda, ubi patrocinari Deo, humana creduntur, quæ à palatio sumit dignitatem, edictis regum congregatur, & suffragiis commendatur. Unum moneo. Cavete Antichristum, malè enim vos parietum

parietum amor capite, malè Ecclesiam Dei in *Tectis*, ædificiisq; veneramini. -- -- *Montes* mihi & *sylvæ* & *lacus*, & *carceres*, & *voragines* sunt tutiores. *Hilarius* contra *Auxentium Arianum*. 6. Ecclesia non in parietibus, sed dogmatum veritate consistit, *Hieron.* in *Psal.* 133. 17. In *Scripturis* didicimus *Christum*, in *Scripturis* didicimus *Ecclesiam*. *Aug.* *Epist.* 166. Has *Scripturas* communiter habemus, quare non in iis, & *Christum* & *Ecclesiam* communiter retinemus? *ibid.* Ex in *verbis* capitis sui *Domini nostri Jesu Christi* querenda est *Ecclesia*, qui optime novit *corpus suum*, contra *Epistolam. Petiliani Donatistæ* cap. 2.3.4.

Objectiones.

Ob. 1. **N**Otæ quæ incertò tantum & probabiliter indicant *Ecclesiam*, pro *genuinis* non sunt habendæ. Atqui tales sunt *verbi prædicatio*, & *Sacramentorum administratio*, non enim indicant, quinam sunt *electi*, qui *veram* solummodo constituunt *Ecclesiam*, sed ostendunt solum *cætum*, inter quos *forſan* inveniatur *Ecclesia*, unde habeatur ex istis notis, ubi lateat *potius*, quam ubi pateat *Ecclesia*. Videmus *Cætum* qui est *Ecclesia*, sed quod *Cætus* iste sit *Ecclesia* non videmus. *Bellar.*

Sol. Quæstio non est de notis *Ecclesiæ Invisibilis*, quam *Deus* tantum novit, sed *visibilis* cui nos tuto possumus adjungere. Tuto autem hoc à nobis fiat, ubi conspicua est pura *verbi prædicatio* & recta *Sacramentorum administratio*.

Ob. 2. Notæ debent esse *proprie* non *communes*, aliter *cætum fidelium*, à *cætum malignantium* non distinguerent, sed omnes *sectæ* jactant se habere *puram* *verbi prædicationem*, & *Sacramentorum administrationem*, æquè ac *ij* qui ipsis *adversantur*. Ergo istæ non sunt notæ distinguentes.

Sol. Aliud est *jactare*, aliud *habere*, aliud *arrogare*, aliud *possidere*, omnes sibi vindicent *Catholicam veritatem*, sed an *possideant*

possideant nec ne expendendum est ad *Scripturam*, infallibilem Sanctuarii statueram, cui ut magis vel minus quadrent varian-tes sententiæ, eo magis minusve probandæ habeantur.

Ob. 3. Notæ debent esse notiores ea re cuius sunt notæ, nam à notioribus ad ignotiora semper assurgit cognitio. At Ecclesia ipsa est notior hisce notis, nam ex Ecclesia descendum quænam sit pura verbi prædicatio, & Sacramentorum administratio & non e contra. Ergo Ecclesia potius est nota veræ prædicationis, & administrationis, quam istæ statuancur notæ Ecclesiæ.

Sol. Non credenti aliquando notior esse potest Ecclesia quam *Scriptura*, sed non verbi prædicatione, quia per actum talem Ecclesia non credentem ad se allicit. At fidelis hoc habet semper pro fundamento, *Scripturam* esse Ecclesiæ præcipuum. Ergo cum inter discrepantes certus, habitet cui se tutò adjungat, ut veræ Ecclesiæ, facile percipiet ex verbi prædicatione, & administratione Sacramentorum. Nam prout ista consentiunt vel discentiunt à verbo Dei, sic æstimanda est hæc vel illa particularis Ecclesia. Ecclesia autem est *non corrupta*, illud quod quaeritur, unde non potest esse medium per quod quaeratur.

Ob. 4. Notæ debent esse inseparabiles à re cuius sunt notæ, aliter non semper, sed aliquando tantùm eam indicarent, sed Ecclesiæ nonnullæ destituuntur verâ doctrinâ, & usu Sacramentorum, dum manent tamen Ecclesiæ Dei, ut Galatæ infecti Judaismo, & Corinthii negantes Resurrectionem, quæ tamen Ecclesia Dei ab Apostolo appellantur. Gal. 1. 2. 1. Cor. 1. 2.

Sol. Non omnis corruptio Ecclesiam evertit, sed fundamentalis, & totalis. 2. Corinthii & Galatæ non plane Christianismum excussissent sed contaminassent, in aliquibus periculosè, non in omnibus exitiosè, nec hoc factum fuit, ab omnibus communi consensu, sed à quibusdam; quos erroneos potius dixeris in Ecclesia, quam ipsam Ecclesiam.

Ob. 5. Vitæ Sanctimonia & *paradoxis* proponuntur in *Scriptura*, ut præcipue Ecclesia nota. Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant vestra bona opera. Mat. 5. 16. ex

hoc cognoscent omnes vos esse meos Discipulos, si charitatem invicem habueritis, Joh. 13. 35. His accidunt disciplina Ecclesiastica, Antichristianismi detestatio, Liturgia lingua nota peracta, quæ habeantur etiam veræ Ecclesiæ *γρηγοριανῶν*.

Sol. Istæ non sunt notæ Ecclesiæ, sed vel fructus prædicationis, & administrationis Ecclesiasticæ, vel adduntur, ut notæ minus principales, non palmæ.

Ob. 6. Inter Pontificios notas tres obtrudit Catechismus Tridentinus, Hosius quatuor, Sanderus sex, Valentianus octo, Medina decem, Bellarminus quindecim, Bozius centum, Ergo plures videntur Ecclesiæ notæ.

Sol. Istæ omnia vel phalæx sunt meretricis Babylonice, vel adjuncta Ecclesiæ, non necessaria & ambulatoria, vel cum hæc nostris coincidunt, ut patet ex Whitakero, Vorstio, Scharpio, Camerone, Alstedio, &c.

Ob. 7. Notæ Ecclesiæ nullæ sunt, nec ut sint necesse est, nam vera doctrina est Ecclesiæ forma, non notæ, æquæ enim incertum est an doctrina sit vera, ac ubi querenda sit Ecclesia. Prostant etiam apud illos Sacramenta, ubi prostrata jacet, & latet Ecclesia. Smal. cont. Franzium Diss. 8^a.

Sol. Non doctrinam, sed ipsius promulgationem, Ecclesiam notificare dicimus, nec Sacramentorum spectra, sed veras species in Scriptura traditas pro notis non sententibus agnoscimus. Unde Romanam talem esse Ecclesiam asserimus, qualem se ostendit in doctrina & Sacramentis. h. e. Supersticiosam, Idolatricam, & Antichristianam. Et distinguimus inter Ecclesiam, & Romanam Curiam. Curia Romana non querit oves sine lana, hanc Papatum continere dicimus, quod ulcus & carcinoma est Ecclesiæ, vel Antichristianismus opprimens Ecclesiam, non ipsa est Ecclesia. Unde Ecclesia dicatur latere sub papatu, non aliter ac saniora frumenti grana sub palea cumulo: sed papatus non est Ecclesia, nec pars Ecclesiæ, liquidem Ecclesia potest esse Romæ, dñm Romæ interim non sit Ecclesia, 2. nec Sociniani qui Trinitatem Deam nobiscum non tollunt, vel Filium sub Spiritu, vel S. S. personam à Patre, & Filio procedentem; hæc Christi agnoscunt satisfactionem, nec perfidiam

fidelem, *Justificationem* pro Ecclesiæ membris, multo minùs pro vera aliqua, & reformata Ecclesiâ, ex hisce nostris notis sunt agnoscendi.

QVÆSTIO. VII.

An extra Ecclesiam salus unicuiq̃ in sua Religione sit expectanda? Neg.

QVIA.

1. **A** Nimalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei, stultitia enim sunt ei, & non potest intelligere, quia spiritualitèr dijudicantur. 1. Cor. 2. 14. venundatus est sub peccato. Rom. 7. 14. Mortuus in deliciis & peccatis. Eph. 2. 1. Col. 2. 13. captivus tenetur à Diabolo. 2. Tim. 2. 26. Omnis ipsius cogitatio est *VR* *PR* omnimodò mala omne die. Gen. 6. 8. Ergo impossibile est, nisi convertatur, ut salutem consequatur.

2. Omnis nostra justitia (multò magis Ethnorum) est tanquam pannus menstruatus. Isai. 64. 6. Nunquid colligunt è spinis uvam, aut è tribulis ficum. Mar. 7. 16? quare videant nonnulli, ne dum Platonem faciunt Christianum, seipso probent esse Ethnicos, Bernard.

3. Qui non crediderit condemnabitur, Mar. 16. 16. & si sine fide impossibile est placere Deo. Heb. 11. 6. unde optima Ethnorum opera sunt tantum, secundum Augustinum, Splendida peccata.

4. Non est aliud nomen datum hominibus sub cælo, in quo oportet nos salvos fieri, præter Nomen Jesu Christi Act. 4. 12. Nemo venit ad patrem nisi per Christum, Joh. 14.

6. Incredulis assignata est portio in stagno ardente igne, & sulphure, quod est mors secunda Apoc. 21.8.

5. Dominus quotidie addebat Ecclesiæ qui salvi fierent; Ergo qui salutem consequuntur necesse est ut prius fiant membra alicujus Ecclesiæ, & ethnicismum abiciant. Act. 2.47.

6. Quos Deus tandem post tempora glorificabit; illos & non alios (interprete Augustino de Prædest. Sanct. c. 17.) vocavit, & justificavit in tempore. Rom. 8. 29. At Ethnicos subponimus non justificados, vel sanctificados, Ergo non patet illis aditus ad salutis adyta. Eadem est Patrum, Scholasticorum, & eminentiorum Romanensium sententia, ut patet ex Lecti-one nostra. 8. de salute Ethnicorum.

7. Sunt & illi Anathematizandi, qui dicere audent, unumquemque, in lege aut secta (quam profitetur) esse salvandum, modo juxta illam & lumen naturæ accuratè vixerit, cum sacre Scripturæ tantum nomen Christi prædicant, in quo homines salvos fieri oportet. Art. Eccl. Angl. 18.

Objectiones.

Ob. 1. Gentes quæ legem non habent naturalitèr ea quæ sunt legis faciunt, isti legem non habentes, sibi ipsis sunt lex Rom. 2. 14. Ergo possunt ex naturæ ductu ad salutem pervenire.

Sol. Aliud est facere quædam quæ legis sunt. h. e. quæ cum lege consentiunt; aliud legem implere, ut inde justificentur. Aliud naturæ integræ, aliud depravatæ ductum sequi, ratio in mente, & conscientia in corde debilitata licet inveniuntur in omnibus post lapsum; tamen ad salutem non assurgunt sed tantum ad *ἀνευνομίαν*, ut homines reddant inexcusabiles, qui aliquoties peccent contra scientiam & conscientiam. Rom. 2. 1. Aliud igitur querendum est per Christum, medium, & remedium; alitèr de salute æternâ penitus est desperandum.

Ob. 2. Accedentem ad Deum oportet credere quia est, & inquirentibus se remunerator sit. Heb. 11. 6. Sed hoc præstite-

tunt;

rum, vel saltè præstare potuerunt ex *Ethnicis* plurimi, Ergo datur *fides naturalis*, per quam salutem consequantur.

Sol. Accedens ad verum *Deum*, & illum remuneratorem agnoscens, desinit esse *Ethnicus*; unde de talibus *textus* non loquitur. 2. & si verum *Deum* esse quis credat omnium remuneratorem, nisi *fides* in *Christum* superveniat, impossibile est ut *Deo* placeat, quærendus est igitur *Christus* non in *natura* scrutiny sed in *Evangelii* mysterio, aliter *salus æterna* non invenietur.

Ob. 3. *Adamus* in *innocentia* nunquam habuit *fidem* in *Redemptorem*, quia non opus erat *redemptore* ubi peccatum non induxisset *miseriam*, Ergo *humanum genus* *fidem* in *Adamo* non amittit. Remonstrant.

Sol. Habuit *Adamus* *innocens potentiam* credendi dato objecto, licet ob defectum objecti, actu tunc in *Redemptorem* non crediderit, quam facultatem per lapsum, amittimus non quoad *essentiam*, sed *rectitudinem*, per *gratiam divinam*, ut inde salutem consequamur, *rectificandam*.

Ob. 4. Placuit *Deo Cornelius* ante institutionem in *Christianismo*, *Orationes* tuæ, & *elemosynæ* tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu *Dei*. *Act.* 10. 4. Sic *Scipiones* & *Catonæ* juxta *Zuinglium*, locū in *cælo*, inveniunt, quin & prostat, liber de *salute Aristotelis*, & *Erasmus* fatetur alicubi, se vix posse seipsum continere, quin exclamet. Sancte *Socrates* ora pro nobis.

Sol. Si *Cornelii orationes* & *elemosynæ* in *Ethnicismo* ad salutem fuissent satis, quid opus erat *Petri* institutione plenior, unde oportuit ipsi juxta *Angeli* dictamen discere, quid esset faciendum? *Act.* 10. 6. 2. Quin credibile est *Cornelium* ex conversatione *Judeorum*, *fidem* de *Messia* venturo aliquam saltè concepisse, quæ tamen ab *Apostolo* ulterius erat corrigenda, & dirigenda, priusquam salutem attingeret. 3. *Zwinglii* *charitas* non ponit *Ethnicos* in *cælo* absq. *Christo*, sed putat tales *heroes* in *mortis* saltè *Articulo* occulto quodam modo factos fuisse *christianos*, vel non intelligit personas, sed per *virtutes* illis heroicis præditos. 4. Peripato potius

tius quam Evangelio erat is addictior, qui salutem spondebatur Aristoteli. 5. nec serio proculdubio Erasmus Socratem invocandum innuit, sed invocatis quibusdam sanctis à Papiocolis illum falsè præfert, tacite perstringens Invocationem tam stupidè idololatricam.

Ob. 5. Detrahit amplitudini regni Dei plures esse damnatos, quam salvatos, quod necessariò fieret, nisi quam plurimi qui de Christo nunquam audiverunt, Salvarentur Calim Curio de amplitud. reg. Dei.

Sol. Si Deus sic statuerit, quid illud ad te? Quis novit sensum Domini, aut quis fuit ei consiliarius. Rom. 11. 33. exclamandum hic, ò altitudo, &c. 2. quæritur hic factum, quare autem factum Deus noverit, qui in numerato habet solummodò oves & hædes.

Ob. 6. Deus salvabit hominem & jumentum. Psal. 36. 7. Ergo multo magis homines, quam jumenta. Et Tempora ignorantie Ethnicorum non respexit, Act. 17. 30. Ergo nec vindicabit, nec *ποσειδάων* est, sed acceptum habens quemvis eum timentem & justitiam operantem in omni gente. Act. 10. 35.

Sol. Loquitur Psalmista de conservatione creature pro conditione sua in hac vita, non de felicitate consequenda in patria, hæc enim jumentis non competat. 2. Deus erat *ὑποδαυ*. i. e. non respexit gentes, ut vocaret ipsos ad lucem Evangelii ante Christi adventum, nunquam autem sic neglexit gentes, ut in ipsos ob peccata justitiam non exerceret. 3. Timere autem Deum, aut operari justitiam non potuerunt gentes, vel Judei absq; Evangelio, quibus ex æquo sine *ποσειδάων* profitemetur Petrus patere Evangelium.

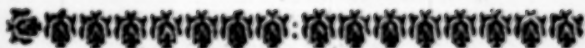
Ob. 7. Satiùs fuisset Ethnicis nunquam nasci, quam non renasci, ut sic essent damnati, antequam nati. Deus autem tot gentes non creavit, ut perderet sic enim plus damni acciperent à creatore, quam boni in creatione, quod bonitati, & *φιλανθρωπία* divinæ contradiceret.

Sol. Quicquid Deus creavit erat velde bonum, malum culpe, & pene sibi ipsi homo accersivit, perditio igitur tua ex te ò Israel, apparet autem in hoc infinita Dei bonitas tam misericordiz

ricordiz, quàm *philanthropia*, ut cùm omnes in *massa peccati*
per propriam *apostasiam* reos teneret, & damnandos per *justi-*
tiam; *electos* tamen *seposuit*, & ad salutem *redemit*, per proprii
filii *satisfactionem*. Plenius ista discutiuntur Lect. nostra 8va,
de *Salute Ethnicorum*.

11

 C A P.

CAP. IV. SECT. II.

DE MEMBRIS ECCLESIAE.

MEMBRA ECCLESIAE ununtur Christo Capiti per Fidem, & inter Se, per Charitatem, mutuis Officiis, & conventibus expressam, 2. Ex hisce quidam comprehensores sunt in Calu, alii viatores in Ecclesia Militanti.

De hisce Controvertuntur.

An.

1. Sancti in Calu, vel Angeli sint invocandi?
2. Reprobi Atbei, aut aperte Impii, membra militantis Ecclesiae censentur?
3. Clerici sint exempti à Regimine secularis potestatis?
4. Clericis liceat Matrimonium contrahere?
5. Monachatus sit Religiosus vitae status, in quo invenitur Supererogatio?
6. Juramentum fidelitatis laicis Magistratibus, tam à Clericis, quam à Laicis, sit praestandum?
7. Aliqua sint membra Ecclesiae laborantia in Purgatorio?

Quaest.

QVÆSTIO I.

*An Sancti in Cœlis vel Angeli sint
Invocandi? Neg.*

Q U I A,

1. **D**ominum Deum tuum adorabis, & illi soli servi-
es, Mat. 4. 10. nec valet *ἐν Χριστῷ* de *δουλεύει*,
δουλεύει & *λατρεῖν*, quia *Latría* hic tantum
Deo vindicatur, & non *Dulia*, nam *Dulia* plus est quam *La-
tria*, nec vendicat hic *Sathan Latríam*, sed tantum *σεβασμῶν*,
quam non magis ei *Christus*, quam *Latríam* concedit.

2. Non facietis singuli quod sibi rectum videtur, Deut. 12.
8. Sed quod ego præcipio tibi, hoc tantum facito Domino
Deo tuo, nec addas quicquam, vel diminuas, ibid. 32. & Frustra
me colunt docentes doctrinam quæ sunt præcepta hominum, Mat.
15. 9. ex *Isai.* 29. 14. At invocatio Sanctorum nusquam ex-
emplo, aut promisso est suffulta ex *Scripturis*, *Ædificant* excelsa
Balaam, quæ ego non præcepi, nec locutus sum, nec ascenderunt in
in cor meum. Jer. 19. 5. Ergo præcepto nititur Cultus re-
ligiosus, quod ad Angelorum, aut Sanctorum Cultum deside-
ratur.

3. Nemo adversum nos *Reclorū pates* sibi sumat in hu-
militate, & religioso cultu Angelorum, gradum inferens in ea quæ
non videt, & temerè surgens carnis suæ intelligentia. Col. 2. 18.
quæ rationem quidem habent in cultu voluntario (*ἰδὲν ὁρῶν-
ται*) & *submersione animi*, & in eo quod corpori non parcant,
nec tamen ullius sunt pretii, cum ad ea spectant, quibus ser-
vitur caro. ibid. 22. Ergo invocatio ista voluntaria non tantum
est inutilis, sed futilis.

Y

4.

4. Is est tantum invocandus in quem credimus, & à quo salutem consequamur; nam quomodo invocabunt eum, in quem non crediderunt, Rom. 10. 14? Nec satisfacit, Sanctos non invocari, ut salutis auctores, sed mediatores, nec ut mediores Redemptionis, sed Intercessionis; quia Christus constitutus est à patre unicus noster Mediator, 1. Tim. 2. 5. Advocatus qui est propitiatus pro peccatis nostris. 1. Joh. 2. 1. in quo habemus accessum & fiduciam in confidentia per fidem eius, Ephes. 3. 12. qui ubi præscriptam exhibet orandi formam, patrem solum, & non Sanctos invocandos esse docet. Mat. 6. 9. Luc. 11. 2.

5. Angeli averfantur omnem adorationem, quia conservi nostri sunt, ideoque soli Deo deferendam docent. Apoc. 19. 10. & 22. 9. Ergo invocatio Sanctis multò minus competit, quia minus quam Angeli habent nobiscum commercium.

6. Invocatio requirit in invocando Scire, Possesse, Velle, Debere. Sed Sancti non sciunt cogitata nostra, an sint sincera, vel hypocrisis, cum Deus solum sit *videns*, 1. Reg. 8. 39. Quod fundamentum invocationis faciunt Apostoli, Act. 1. 24. 2. Non possunt Sancti ubique, interesse supplicationum diversorum precibus, quia solus Dei est esse ubique, & ridiculum est absentes, nec quid agimus sentientes, compellere. 3. De voluntate etiam ipsorum non constat, an cupiunt potius nobis quam Deus succurrere. 4. An deceat ipsos Christi munus mediatorum in se suscipere, maxime ambigi potest.

7. Constat Patres & Concilia vetustiora & illustriora hanc invocationem non probasse. Quia 1. Defunctos omnes fideles non statim celum petere crediderunt, sed in oculis quibusdā receptaculis usque ad diem Judicii remansuros, unde præsentia Dei gloriose non patebat ipsis aditus. 2. Arium damnabant & Nestorium ut Idololatras, quod cum Christum negabant esse Deum, eum tamen (ut hodie faciunt Sociniani) invocandum stantebant, hoc nixi fundamento, quod invocatio sit tantum Dei debita. 3. Calliridani Hæreticis accensiebant apud Epiphanium l. 5. Hæres. 79. ob cultum religiosum B. Virginis delatum. In honore autem sit Maria, (inquit Epiphanius,) sed Dominus adoretur.

Obijciunt

Obiiciunt Pontificii.

Ob. 1. **S**ancti æquè invocandi sunt ac Angeli, quia sunt *Sancti*. Luc. 10. 36. Sed Jacob Angelum invocavit. Angelus qui eripuit me è cunctis malis benedixit pueris istis. Gen. 48. 16. Ergo sancti etiam sunt invocandi.

Sol. Sancti sunt *Sancti* quoad immortalitatem & celibatum, non officium & ministerium, unde non de illis est eadem ratio. 2. Jacob non invocavit Angelum, sed Deum, ut per Angelum qui ipsum eripisset è cunctis malis, benediceret suis. 3. Qui quidem non tam Angelus Dei videtur multis, quam Angelus Deus: sc. Christus, quem merito Jacob potuit invocare.

Ob. 2. Recordare Abraham, Isaac, & Jacob servorum tuorum. Exod. 32. 13. Ergo Moyses Deum oravit per intercessionem Patriarcharum.

Sol. Patriarchæ isti in limbo erant non in calis juxta Pontificios, non dispositi igitur ad intercedendum. 2. Hic semper Deus fit invocationis objectum, non Sanctus aut Patriarcha. 3. Aliud est commemorare personas, quibus promissa erant facta, aliud urgere merita, quod hic non factum.

Ob. 3. Voca, si est qui tibi respondeat, & ad aliquem sanctiorum convertere. Ergo Eliphaz expressè Sanctos præcepit invocandos. Job. 5. 1.

Sol. Eliphaz præcis non sufficit ad præceptum. 2. non loquitur de invocatione defunctorum, sed advocacye vivorum *suffragantium*, è quibus dicit Jobum nullum sanctum secum consentientem posse producere, qui affirmaret Deum innocentes affligere. Mariana Jesuita in notis perstringens Bellarminum.

Ob. 4. Dives Abrahamum invocavit unà cum Lazaro, Luc. 16. 24. Puderet ergo Christianos damnatis in Sanctos esse iniquiores.

Sol. Argumentum parabolicum à *Tartario* Topico peti-
tum nil concludit, vel concludit ipsorum *miseriam*, qui *A-*
cheronta coguntur *movere*, ad asserendum *religioni* subsidium.
2. *Dives Lazarum* non compellat omnino, sed *Abrahamum*,
à quo nil *impetrat*: nec plus sperent *Sancticole* ab invocato
Christophoro, aut *Georgio*. 3. nec petit ut *mediatorem* agat in-
tercessionis apud *Deum*, sed ut mittat *Lazarum*, & sic quidem,
vel *cutiam refrigerii*, non obtinuit.

Ob. 5. Invocandi sunt *sancti à viventibus*, unde sapientius pe-
timus à *fratribus* ut pro nobis *orent*. Ergo multò magis de-
functi sunt à nobis *compellandi*, qui majore flagrant *charitate*,
& plus possunt apud *Deum*.

Sol. Advocamus potius *vivorum preces*, quam *invocamus*
personas. 2. Nec *personas* advocamus *absentes*, sed eos tan-
tùm, quibus quod *cogimus*, actu possumus *significare*, ut intel-
ligant quid *volumus*. At inter nos & *sanctos defunctos*, nil talis
intercedit *commercii*.

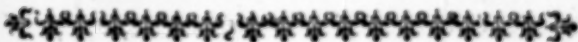
Ob. 6. Illi possunt à nobis *invocari*, in quos *fidem* habea-
mus, & qui *autoritatem* habent *ligandi reges in compedibus*, &
nobiles in manicis ferreis, & *regendi gentes in virga ferrea*, si-
cut *Christus* accepit à *Patre*, *sedentes cum ipso in eodem thro-*
no, ut ipse *sedet cum patre & eandem gloriam cum Christo* possi-
identes, ut sint *unum* (sicut & ipse *cum patre*. Sed hæc est *san-*
ctorum gloria, ut patet *Philom. v. 5. Psal. 149. 8. Apoc. 7. 27. &*
3. 21. 10. 17. 22. Ergo sunt *invocandi*.

Sol. *Fides Philemonis* referatur ad *Christum*, *Charitas* ad
Sanctos, quæ *fidelitatem* in vivos potius ibidem *significat* in
obendo munere, quàm *fiduciam* ad *Justificationem*. 2. *magnifica*
ista privilegia sanctis collata, non impertiunt *ipsis Dei hono-*
rem, ut *invocentur*, sed à *Deo honorem*, ut *maximi à nobis fiant*,
& *reverenter imitemur eorum exempla*. 3. Illud *Johannis*
non urget *unitatem essentiae* sed *consensus*.

Ob. 7. *Patres invocationem* hanc *probarunt*, Et *devotè*
exercuerunt, ut *nube testimoniorum* *suadere* *sudant* Ad-
versarii.

Sol. Non in *tribus primis seculis*; in *sequioribus* autem
ostenderunt

ostenderunt sanctos ex ~~hæc~~ ^{hæc} ~~hæc~~ ^{hæc} fuisse invocatos, non probaverunt invocandos, & invocarunt hypotheticè & hesitantè, sub talibus limitationibus, ut opinor, ni fallor, *si me dicamus, si me dicamus*. Si quis sensus, si aliqua ratio verborum nostrorum, non compellarunt fiducialiter, & categoricè. Videat ergo Fidei nostras, quo novo decreto asserat illud esse de fide, quod Concilium Tridentinum & Bellarminus, ut bonum tantum & utile nobis commendant. Quare cum ex his constet, sanctos non esse invocandos, concludamus, Tempa, Festa, Statua, Peregrinationes, Oblationes, à superstitiosis fuisse introductas, & ad lucrum tantum comparata. Recolimus autem nos in aliquibus festis & templis nonnullarum sanctorum memoriam. Colimus autem Deum & laudamus in Sanctis. Consule: De sanct. Invocat. Lectionem nostram 15.

Q U Æ S T. 11.

*An Reprobi, Athei, & aperte impii,
sunt membra militantis Ecclesiæ?*
Neg.

Q U I A.

1. **N**UUS filius Diaboli potest esse membrum Christi, cuius corpus mysticum est Ecclesia, & ipse est caput, & Salvator ejus, Ephes. 5. 23. unde crescit in augmentum Dei, Col. 2. 19. Sed Reprobi, Athei, & aperte impii, non sunt tales. Vos ex patre Diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere. Joh. 8. 44. Ergo non possunt esse membra Ecclesiæ.

2. Nullam habent cum Christo communionem, quænam enim participatio Justitiæ cum iniquitate, aut quæ Societas

luci ad tenebras? Quæ autem conventio Christi & Belial? Aut quæ pars fideli cum infideli? 2. Cor. 6. 14. 15. Volunt facere ut obliviscatur populus meus nomen meum propter somnia ipsorum, quæ narrat unusquisque ad proximum suum. Jer. 23. 27. Quid paleis ad triticum? ibid. 28. Ergo membra ipsius, vel sponse esse non possunt.

3. Christus ipsos non novit, vel agnovit. Joh. 10. 14. Mat. 7. 23. Nunquam novi vos, nec qui in manifesto is Judæus est, sed qui talis est in abscondito, in spiritu non in litera. Rom. 2. 28. Qui autem spiritum Christi non habet, non est eius, Rom. 8. 9. Ergo non possunt esse membra Christi, & per consequens non Ecclesiæ.

4. Ecclesia est Sanctorum Communio. At isti, ex Thesi, non sunt sancti. Sed. 1. Canes, 2. Venefici. 3. Homicide, 4. idololatæ. 5. Scortatores. 6. Mendaces. 7. Timidi & increduli, execrati foris, ad stagnum ignis ardentis ablegandi. Apoc. 21. 8. & 22. 15. Ergo non habeantur membra veræ Ecclesiæ.

5. Christus ipsos execratur, & denuntiat ipsis Vee Mat. 23. 13. corripuntur ob introitum sine veste nuptiali, & in ignem inextinguibilem conjicientur. Mat. 22. 13. Sed hoc membris Christi non competit. Ergo Christi non sunt membra.

6. Nullum verum Christi membrum amputetur & nullus ovem aliquam ipsius eripiet e manu ejus. Joh. 10. 29. Sed tales ex Thesi, recta tendunt in Gehennam, ubi horrendum est existimare, pati aliquod Christi vel Ecclesiæ membrum. Ergo Ecclesiæ vel Christi membra non possunt esse.

7. Exeunt e Christi ovili, quia nunquam fuerunt ex ovili, nam quia non fuerunt ex nobis, sed tantum inter nos, exierunt à nobis. 1. Joh. 2. 19.

Obijciunt

Objiciunt Romanenses.

Ob. 1. **E**cclēsia comparatur 1. *Area*. Mat. 3. 12. 2. *Agro* Mat. 13. 24. 3. *Sagena* ibid. 47. 4. *Convivio nuptiali* ibid. 22. 2. 5. *Decem virginibus*, Mat. 25. 1. 6. *Magna domo*, 2. Tim. 2. 20. 7. *Corpori humano*. 1. Cor. 12. 15. Sed in *Area* sunt *triticeum* & *palea*. In *agro* bonum *semen*, & *zizania*. In *Sagena* pisces probati & nocivi. In *convivio* vestes nuptiales destituti, & pji. Inter *virgines*, prudentes, & fatuæ. In *magna domo* vasa in honorem, & contumeliam. In *corpore humano* membra solida, & ulcerosa. Ergo & in *Ecclesia* non tantum sunt membra *genuina*, sed etiam *putrida* & *amputanda*.

Sol. Sunt in *Ecclesia*, sed non ex *Ecclesia*; videntur, sed non sunt, vel (ut relata) habeantur secundum *Dici*, non secundum *esse*. Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis, nam si fuissent ex nobis, permansissent utiq; nobiscum. 1. *Job*. 2. 19. Siquidem quædam sunt in *domo*, quæ non sunt *domus Dei*. *August.* cont. *Donat.* l. 7. c. 51. aliud est inter membra *Ecclesiæ* versari, aliud esse *membrum*.

Ob. 2. *Paulus* persequabatur *Ecclesiam*, & tamen tunc temporis erat *vas electum*. Incestuosus. 1. Cor. 5. absi indebatur ab *Ecclesia*. Ergo erat *membrum Ecclesiæ*. Ergo quivis *scinerosi* quam diu se subijciunt *externæ Ecclesiæ dispositioni*, & *religionis professioni*, vera habeantur, licet non *viva* membra *Ecclesiæ*.

Sol. Verum illud haberi *membrum* non potest, quod non est *vitum*, nisi *equivocè*, quia unitur tantum *materialiter* Toti, ut *res rei*, non ut *membrum integræ*. *Paulus* & *Incestuosus* fuerunt membra *Ecclesiæ* *invisibilis censu divino*, licet pro tempore oppugnabant *Ecclesiam visibilem*, & pro hostibus istius *Ecclesiæ*, quamdiu sic *faciunt*, fuerunt *estimandi*.

Ob. 3. *Judas* erat *reprobus*, Jo. 17. 12. & tamen erat *membrum Ecclesiæ*, quia *Apostolus* & *Episcopus*, Act. 1. 20. Ergo *Reprobus*,

probus, & filius perditionis potest esse membrum verum visibile Ecclesiæ.

Sol. Membrum erat externa tantum professione, & titulo, non verâ cum Christo unione, & re ipsa, numero, non merito, commixtione corporali, non conjunctione spiritali, carnis adjunctione, non cordis connexionione. Aug. in Job. Tract. 61.

Ob. 4. Si soli electi Ecclesiæ sunt viva & vera Ecclesiæ membra, tum impossibile esset ostendere, ubinam sit vera Ecclesia, ut aliquis seipsum illi adjungat, quia novit tantum Dominus qui sunt ejus. 2. Tim. 2. 19. Sed absurdum est ita homines relinquere in incerto, ut nesciant quibus Professoribus adhæreant.

Sol. Ex judicio charitatis æstimandi sunt illi vera Ecclesiæ esse membra, qui Christianismum profitentur, & cum fidelibus palam communicant, licet judicio veritatis aliter Coram Deo scrutatore cordium appareant.

Ob. 5. Omnes qui Christum induunt sunt vera Ecclesiæ membra. Sed omnes Baptizati Christum induunt Gal. 3. 27. Ex quibus tamen plurimi hypocritæ possunt esse, & Adversarij, Ergo possunt esse Ecclesiæ membra.

Sol. Christum induunt quoad externum ritum, licet non quoad internam veritatem, per Baptismum à Christo institutum, utcumque; non sunt in Christo, quod requirit Textus.

Ob. 6. Omnis pars partus est pars totius, sed reprobis, & hypocritæ (in confesso est) possunt esse partes Ecclesiæ visibile, quæ est pars Catholice Ecclesiæ. Ergo sunt partes vera Catholice Ecclesiæ.

Sol. Videntur partes cum non sunt, unde Participes potius sunt externorum rituum, quam partes Ecclesiæ.

Ob. 7. Soli Excommunicati, Hæretici, Schismatici, non Baptizati & Infideles excludendi sunt ab Ecclesia, sed quam plurimi Adversarij, reprobis, & hypocritæ, non incurrunt talem censuram. Ergo pro Ecclesiæ membris sunt habendi.

Sol. Infideles Ecclesiæ esse membra nullas dixerit, non Baptizati Ecclesiæ visibile possunt esse membra, non enim defectus, sed contemptus Baptismi excludit ab Ecclesia. Justè excommunicati

communicati privantur Ecclesiæ & visibilibus, & particularibus privilegiis, non abscinduntur tamen à corpore, vel deinunt esse membra universalis Ecclesiæ, modo per penitentiam conantur restitui. Schismatici, & Heretici non deinunt esse membra Ecclesiæ, licet sint ulcerosa, & molestissima, nisi fundamentum prorsus evertant, & Ecclesiis Orthodoxis bellum palam indicant.

QVÆSTIO. III.

*An Clerici sint exempti à Regimine
sæcularis potestatis? Neg.*

QVIA.

1. **O**Mnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, non solum propter iram, sed propter conscientiam, quia sunt à Deo, nec frustra gerunt gladium. Rom. 13. 1. ad 8. Omnibus hoc præcipitur, Sacerdotibus quoque, & monachis, etiam si Apostolus, etiam si Evangelista, etiam si Prophetæ, aut quisvis alius fuerit; Subiectio enim ista pietatem non evertit. Chrysost. in locum. Si omnis, Ergo & vestra, quis vos excipit ab Universitate? si quis tentat excipere, conatur decipere, Bernard. Epist. 42. confer. Tit. 3. 1. & Subditi estote omni humane ordinationi propter Deum, sive Regi, sive Præfatis ab eo missis. 1. Pet. 2. 13. ad 18.

2. Reddenda sunt Cæsari quæ sunt Cæsaris, Mat. 22. 21. Ipse Salvator solvit vestigal pro se & Petro, Mat. 17. 27. & agnoscit Pilati potestatem à Deo datam, Jo. 19. 11. & regnum ipsius non esse ex hoc mundo, Joh. 18. 36. Ergo Clerici subijciantur Laicis.

3. In V. T. David disponit de rebus Ecclesiasticis. Solomon deponit

Z

deponit *Altathar* summum Sacerdotem. *Ezechias* disponit personas & res Ecclesiasticas 2. Chron. 31. 2. *Josias* reformat Ecclesiam, mactavitque omnes Sacerdotes excelsorum, super altaria idolatrica 2. Reg. 23. 20. In N. T. *Paulus* appellat *Cæsarem*, ut omnibus *Prelatis* Ecclesiasticis superiorem *Alt.* 25. 12. Ergo exemptio Clericorum tunc temporis à seculari potestate prorsus erat inaudita.

4. Constat ex *historiis Ecclesiasticis*, quando exemptiones istæ Clericorum per *Constantinum M.* *Carolum M.* *Lodovicum Pium*, aliosque principes, & magnates fuerunt concessæ, Ergo non fuerunt *Jure Divino*, sed ex *Principum* indulgentia.

5. Constitutiones Imperiales in criminalibus, & tributis, clericum legibus Politicis subjiciunt. Omnes secundum leges vivant, etiam si ad *Domum Divinam* pertineant. L. 10. C. de mandatis & L. *Præsbyteri* C. de *Episcopis* Novel. 123. C. 21. 22. unde *Gregorius M. Papa*, *Mauritium Imperatorem* agnoscit Dominum suum. Eandem subjectionem asserunt *Medina*, *Covarruvius*, & 146. *Autores Pontificii*, apud *Goldestum* tribus vol. in folio.

6. Lex Evangelica & Baptismus non eximunt homines, à Jurisdictione Civili, Ergo multò minus Clericatus aut monachatus, quia ista sunt minoris extensionis, dignitatis, & necessitatis; Quod si clericatus aut monachatus, aliquem à Politica subjectione immunem redderet, unusquisque poterit à penis ob facinorosa debitis, & magistratus *Justitia* seipsum subducere, Sacros Ordines vel monachatum sulciendo, quod *Repub.* everteret.

7. Si Jus Divinum Clericos & monachos à civili Jurisdictione liberaret, tum privaret principes suis subditis, sic ut nec *Juramentum Suprematus*, nec *Fidelitatis* esset illis imponendum, nec pœnæ ob delicta, nec Tributa in *Reipub.* discrimine, (ut à cæteris subditis & civibus) essent exigenda, sed tantum *disrelative*, non *coactive*, *precario*, non *autoritative*. Quod *imminuere majestatis* crimen incurrit, & *usurpationi Papali* divinas leges & Politicas mancipat.

Obijciunt

Objiciunt Romanenses.

Ob1. **R**espectu clericorum non sunt principes Superiores Potestates, ac proinde non tenentur Clerici principibus parere, neq; Jure humano, neq; Jure divino, nisi quantum ad leges quasdam directivas, siquidem Sacerdotes Judæorum, Exod. 30. Num. 1. Ezra: 1.7. 2. Ægyptiorum, Gen. 47. 3. Ethnicorum, Aristot. 2. Oecon. Cæsar de Bell. Gall. 1.7. Plutarch. in vit. Camil. 4. veterum Christianorum, Euseb. hist. Eccl. 1.10.c.7. quoad personas & facultates erant à subjectione, & tributis immunes. Ergo hoc factum fuit Jure divino, vel Gentium omnium animis invito Bell. de Cleric. 28.

Sol. Exemptio ista non erat universalis, nec in omnibus, sed in aliquibus tantum, præsertim Sacris & Sacramentis, ut majori cum securitate, & auctoritate munus suum obirent; quod si minus facerent, & Leges Civiles violarent, officium ipsorum personas non eximebat, quominus gladio magistratus subjicerentur.

Ob.2. Clericis concessum est ligare Reges in compedibus, & nobiles eorum in manibus ferreis, Psal. 149. 8. sic Jeremias constitutus erat super gentes & supra regna, ut evelleret, destrueret, dissiparet, edificaret & plantaret, Jer. 1.10. quo nituntur privilegio Pontifices in deponendis principibus.

Sol. Hoc faciendum gladio oris, non ore gladii, spiritualiter, denuntiando ipsis judicia divina, non temporaliter exercendo in illos tyrannidem, sed Jeremias qui prædicit regi suo impendentem captivitatem, subjicit se regis sui imperio, nec conatur ipsum quovis modo à solio suo deturbare.

Ob.3. Erunt reges nutriti tui, & Regina nurices tua, vultu in terram demisso adorabunt te, & pulverem pedum tuorum lingent, Isai. 49.23. Ergo non possunt reges tales legibus coercere, quibus tenentur præstare tantam reverentiam.

Z 2

Sol.

Sol. Non loquitur *Propheta* de *personis* sed de *Ecclesia Orthodoxa*, quæ tam ex *laicis* constat quàm *clericis*, à *gentibus* tandèm *summa veneratione* amplectanda, non lege aliqua coercente, sed *allicio* suaviter ducente.

Ob. 4. Non tantùm reprehendunt *regem suum Uzziam Sacerdotes*. Non est tui officii *Uzzia*, ut adoleas in *cursum Domini*, sed *sacerdotum*, 2. Chr. 26. 18. Cæterùm vim intulerunt. *Egredere è Sanctuario*. Vers. 19. & festinatò expulerunt eum; V. 20. Ergo ipsius imperio non fuerunt subiecti.

Sol. In *legatione* sua subiecti non sunt, sed *verbi prædicationem*, & *sacramentorum administrationem* ex officio sibi ipsis vendicent, *magistratumq;* *sacra violantem* juxta *verbum Domini* liberè redarguant. Hoc tamen non obstat, quo minùs *personæ* & *facultates* ipsorum *principibus* subijciantur, qui delinquentes pro merito, *gladio* & *sceprio* coerceant. 2. *Sacerdotes* isti *Regi* non intulerunt *manus violentas*, sed *inceptant* tantùm, & sponte fugientis *leprà* à deo percussi, *cursum* accellerant.

Ob. 5. Filii liberi sunt à *regum tributis*, Mat. 17. 26. Sed *tales* sunt *clerici*, Ergo *regibus* non subijciuntur.

Sol. Omnes *Christiani* hoc sensu sunt *clerici*, & *liberati* ut patet 1. Pet. 2. 9. Jac. 1. 25 per *legem libertatis*, Apoc. 5. 10. unde *clerici* hinc habent nil *peculiare*. 2. Filii liberi sunt, quia *Christiani*, non quia *membrà Reipub.* cui *scandalo* essent, si *debitum* non præberent *consilium*, & *auxilium*. 3. Quo nomine *Christus* pro se & *Petro* *stateram* solvi voluit.

Ob. 6. Clerici sunt *Pastores*, *Piscatores*, *Patres Laicorum*, etiam *principum*. Sed præposterum est ut *Pastores Ovis*, *Piscatores Piscibus*, *Patres Filiis*, vel *anima corpori* subicerentur. Ergo non jure tantùm *divino* sed *naturali* eximuntur.

Sol. Diverso respectu *clericus pastor* est & *ovis*, neq; pugnat, ut quem tu *judicas in spiritualibus*, *judicet te in temporalibus*.

Ob. 7. *Spiritualis homo omnia dijudicat*, & ipse à nemine *dijudicatur*, 1. Cor. 2. 15. Ergo nec subijcitur.

Sol. Æquè hoc omnes *fideles* ac *Clericos* respicit. 2. non *dijudicatur ut spiritualis*, sed ut *membrum Reipub.* civilis. 3. nec *casibus conscientie*, sed in *causis externis* & *civilibus*.

QVÆST.

QVÆSTIO IV.

An liceat Clericis matrimonium
contrahere? Aff.

QVIA.

1. **H**onorabile est *conubium* inter omnes & torus
immaculatus, fornicatores enim & adulteros judica-
bit Deus, Heb. 13. 4. Ergo nulli hominum con-
ditioni interdicitur *conjugium*.

2. Ad *vitandum* *scortationem* unusquisq; suam uxorem ha-
beat, & unaquæq; suum virum. 1. Cor. 7. 2. quia unusquisq;
habet *proprium donum* ex Deo, alius quidem sic, alius autem sic.
Donum autem non habentibus in quacumq; vitæ conditione,
melius est nubere, quam uri, Verf. 9. Ergo æquè hoc licet cle-
ricis ac laicis.

3. Apostolus prohibitionem *conjugii* inter doctrinas
Diabolicas recenset. 1. Tim. 4. 3. Quia legi naturæ in *prime-
vâ institutione* contradicit. Non est *bonum hominem* esse *solum*.
Gen. 2. 18. Faciamus ei *adjutorium*, simile sibi, quod firmatur,
2. ex *Praxi Patriarcharum*, *Enochi*, *Abrahami*, *Jobi*, & sum-
morum *Sacerdotum* in V. T. unde Solomon; vix soli & me-
lius est duobus quam *Uni*. *Concessioni* etiam repugnat *Salvato-
ris*. Qui potest, inquit, *calibatum* capere, *capiat*. Mat. 19. 12. Er-
go nemo aliquibus illud iuste interdicit, quod salvator *libe-
rationem* esse voluit.

4. 1. Tim. 3. 2. & Tit. 1. 6. Apostolus de *Episcopis*, *Præby-*

teris, & Diaconis clare affirmat licere ipsis conjugium contrahere, quatenus eorum unumquemque: unius uxoris virum esse jubet, damnata Polygamia, & ulterius præcipit, quomodo propria familia consulant, ut liberos recte educant, & in officio contineant. Ergo licitum erat ipsis ex præscripto Apostoli gaudere uxore, & liberis. Unde Rithmi cujusdam (ut aiunt) Oxoniensis.

5. Zacharias habuit prolem & uxorem
 Petrus enim quem genuit adeptus honorem.
 Baptizavit etenim mundi salvatorem,
 Perit qui tenuit novum hunc errorem.
 Paulus rapitur ad cælos superiores,
 Ubi multas didicit res secretiores,
 Tandem ad nos rediens instruensq; mores,
 Suos inquit, habent qui ibet uxores.

Sic Petri socius à Salvatore sanatur. Mat. 8. 14 qui & uxorem circumduxit in Apostolatu. 1. Cor. 9. 5. Paphnutius cælebs in Concilio primo Nicæno libertatem nubendi clericis sanctam ecclesiam asseruit Sozom. l. 1. c. 22. Uxorati etiam fuerunt Irenæus, Spiridion cum aliis Græcis, & Latinis Episcopis, & uxores ipsorum Episcopissæ, Presbyterissæ & Diaconissæ appellabantur.

---Non horruit illa

Tempestate Deus thalamos, & edasq; jugales:

Ergo nunc & Clericis uxores habere licet.

6. Sacerdotum conjugium favet Jus Canonicum, quia ex Sacerdotibus nati de legitimis conjugio, in summos Pontifices promovebantur, quod sacerdotibus ante prohibitionem ubiq; erat licitum, & in Orientali Ecclesia, usq; hodie obtinet, Dist. 56. C. Canonanensem. Unde miratur Leo Imperator illorum impudentiam, qui (ac si divina leges non essent absolute) liberis hæc ex parte jurgum imponere auderent. Novel. 2.

7. Cælibatus iste coactus cleri & monachorum introduxit
 1. fornicationem. 2. Adulterium. 3. Incestum. 4. Sodomiam. 5. Bestialitatem. 6. Nothismum. 7. Infanticidium. Ut videre licet in Visitatione Hen. 8. apud Baleum, & Speedum, & ex epistola Vdalrici

ci Episcopi Augustani ad Nicholaum Papam, de sex millibus infantum *craniis*, in piscina quadam *Cenobiali* repertis, apud *Magdeburg.* Cent. 9. cap. 10. quæ si *filiis* sit, Pontificiorum est *signum* non *nostrum*.

Objectiones Romanensium.

Ob. 1. **E**stote *sancti*, quia ego sum *sanctus*. *Levit.* 20. 26. Et qui in carne sunt Deo placere non possunt, Rom. 8. 8. ita argumentatur *Syriscus* Papa in epistola ad *Himerium* *Taracensem* Episcopum. §. 7. 2. Bonum est mulierem non tangere, ergo malum est tangere. *Hieronymus* in illud. 1. Cor. 7. 1. Ergo Clerici, qui Deo peculiariter inserviunt, à mulieribus debent præcipuè abstinere.

Sol. Generatim. Textus isti, & alii omnes, quos urgent Pontificii in hâc argumento, æquè Laicos ac Clericos respiciunt, unde nullis omnino licitum esset conjugium. 2. Speciatim, conjugium in Domino includit potius, quam excludit sanctitatem. 3. In carne esse non significat esse conjugationem, sed carnalibus affectibus deditum. 4. Bonum non opponitur hîc malo aut vitio, sed utili, & commodo; ut idem sit quod *salutare*, commodum & expediens, ver. 35. unde non dicit esse *malum simpliciter*, sed bonum esse homini in tali statu anticipati, mulierem non tangere, ver. 29.

Ob. 2. Accedentes ad Deum jubentur non appropinquare uxoribus, *Exod.* 19. 15. nec partem sanctum potuissent comedere, nisi abstinuissent à mulieribus, 1. Sam. 21. 4. Ergo uxorès videntur impedimento esse, quo minus sacra officia exequantur.

Sol. Ista non concludunt contra Sacerdotum conjugium, constat enim illos tunc temporis fuisse uxoratos, sed monent tantum abstinendum esse ab uxoribus, & omnibus aliis, quæ maxime efficiunt, cum Dei cultus sit præ manibus. 2. Samuelis textus à Salvatore repetitur. *Mat.* 12. 4. respicit potius laicos, Et Davidem & pueros quam Sacerdotes.

Ob. 3.

Ob. 3. Non dicat *Eunuchus*, Ego sum *arbor arida*, quia dabo eis nomen melius quam *filiis & filiabus*. *Isai.* 56. 4. 5. & quidam seipfos castrarunt propter regnum cælorum. *Mat.* 19. 12. Sed ista præcipuè clericum respiciunt; Ergo clerici non debent esse uxorati.

Sol. Imò æquè ad omnes pertinent ac clericos. 2. Loquitur propheta de piis *ἀγαστοις*, non de innuptis. 3. & salvator de iis qui præferunt cælum uxoribus & liberis, quod ab omnibus fidelibus est faciendum, si casus tulerit. *Mat.* 19. 29.

Ob. 4. Apostoli reliquerunt uxores, postquam ministerio Christi se addixerunt, *Luc.* 18. 29. *Mat.* 19. 29. *Hierom.* cont. *Jovin.* l. 1. Ergo uxores à clericis sunt relinquendæ.

Sol. Aliud est uxores relinquere, ut præteratur religionis negotium pro tempore, aliud dimittere, & repudiare. Separationem quoad tempus cum consensu probat Apostolus. 1. *Cor.* 7. 5. dimissionem nisi ob fornicationem nō permittit Salvator. *Mat.* 19. 9. 2. Apostolos, præsertim Petrum uxores circumdaxisse constat, 1. *Cor.* 9. 5. non enim verisimile est alienas secum habuisse. 3. *Hieronymo* opponimus *Clementem Alexandrinum*, & *Tertullianum*, qui & fatetur ipse contra *Helvidium*, *ἀλλοτρίαν γυναῖκα*, uxorem apud Apostolum denotare. 4. nec aliter secundum Salvatorem relinquendæ sunt uxores, quàm parentes ac liberi, idq; ab omnibus æquè ac ministris, cum relinquendus sit Deus vel uxores.

Ob. Nemo militans implicat se negotiis secularibus, ut ei placeat, à quo delectus est miles. 2. *Tim.* 2. 4. at qui duxit uxorem sollicitus est de iis quæ sunt mundi, qui cælebs est, sollicitus est de iis quæ sunt Domini. 1. *Cor.* 7. 32. 33. sacerdotis ergo est se exuere præcipuè ab omnibus istis negotiis.

Sol. Uxorem ducere in Domino probam, non est implicare se negotiis secularibus, sed adiutorem in talibus sibi adsciscere. 2. sollicitus est uxoratus de rebus mundanis communiter, quando saltem habet uxorem, quæ suum non præstat officium, non universalitèr, quia hoc necesse est, sed quia sæpius accidit. 3. ista non magis clericorum, quàm Laicorum obstant communib;.

Ob. 6. Id quod est melius, est eligendum à clericis, sed qui abstinet

stinet à nuptiis melius facit. 1. Cor. 7.38. quam qui ducit uxorem, Ergo hoc à Clericis præcipue est præstandum.

Sol. Omnes æque spectat hoc ac Clericos. 2. Melius facit, i. e. commodius tempore persecutionis, ob præsentem necessitatem, ut restringit Apostolus, non absolute, præsertim si non sit instructus castitatis dono, ita enim est melius nubere, quàm uri.

Ob. 7. Patres à conjugio abstinuerunt, & caribatum conciliorum decretis Clericis injunxerunt, quibus est obsequendum.

Sol. Hoc factum non ab omnibus, sed plerisque (aliis reclamationibus) idq; ex consuetudine ob rerum angustias, idq; ex privato libero, proposito, non ex imperio, præcepto aut interdicto, 2. quia decreta hujusmodi matrimonium prohibentia ab antiquis non erant lata, sed sub recentiori Antichristi tyrannide inventa, quibus semper erat à sanioribus reclamatum.

QVÆSTIO V.

*An Monachatus sit religiosus vitæ
status in quo quis superoget? Neg.*

Q U I A,

1. **A**rguit Scripturam esse imperfectam, ac si non tradidisset omnia ad salutem necessaria, contra illud, 2. Tim. 3. 16. 17. Omnis Scriptura Divinitus est inspirata, & utilis est ad Doctrinam, ad redargutionem, ad correctionem, ad Disciplinam, quæ est in justitia, ut perfectus sit homo Dei ad omne opus perfecte instructus. Aliter Christus tandem cum Prophetis & Apostolis esset quoad regulas credendi, aut vivendi, à Dominico, Francisco, aut Ignatio Loyola corrigendus.

2. Irritum facit mandatum Dei in honorandis parentibus,

A a

&

& *adjuvandi*; Ingressus enim religionem, eximitur postea ab omni parentum obsequio quod Pharisæicum istud refert à servatore reprehensum. Mat. 15. 4. Mar. 7. 10.

3. Privat homines *primâ vâ benedictione*, Crescite & multiplicamini, & replete terram. Gen. 1. 28. & contradicit creatoris sententiæ. Non est bonum hominem esse solum. Gen. 2. 18. & sapientis. Vx soli. Eccles. 4.

4. Non licet vovere aliquid quod Deus non præceperit, aut quod in *dammum* Reipub. aut proximi cedat; sed damnantur omnes cultus *electitii*, quia planè heretici. Quod præcipio tibi, hoc tantum facito Domino, nec addas quicquam, nec minuas. Deut. 12. 32. Col. 2. 23. sed monachismi votum nusquam habet præceptum; Reipub. membrum subducit, & separat, juxta illud Apostoli. Ego sum Pauli, ego Apollo, ego Cepha, 1. Cor. 1. 12. & contra illud Salvatoris. Ne vocamini Magistri, quia magister unus est. Mat. 23. 10. nec permittit ut erga proximum exerceatur hospitalitas, & aliæ virtutes *Homileticæ*, præsertim si in *Anachorismum*, aut *Eremitismum* obbrutescat. Ergo non omnino est ferendum.

5. Vota Paupertatis, Obedientiæ, & perpetui Celibatus verbo Dei adversantur, quia. 1. Mendicam noluit esse Deus in Israel, Ecclesiastic. 40. 28. 2. Emptos pretio non vult fieri servos hominum. 1. Cor. 7. 23. subeuntes Præpositorum iussu sine examine ex cetera obedientia. contra illud Christi. Qui potest capere, capiat. Mat. 19. 13. Sed monachatus ad hæc omnia mancipat incommoda, cum supererogationis opinione, Ergo non est ferendus, aut aliter instituendus.

6. Supererogatio est *superarrogans commentum*, quod consiliis nititur *fictitiis*, à quorum observatione plus præstatur quam lex requirit. Atqui nemo potest implere legem Dei, ut inde iustificetur, multò minùs excedere dilectionem, quæ ex præcepto. Toto Corde, toto Anima, & totis viribus Deum, & proximum sicut seipsum debet amplecti. Ergo impossibile est supererogare, ex observatis votis monasticis, & per consequens, Ecclesiæ (ut loquuntur,) *Thesaurus*, & *Papales* inde eductæ indulgentiæ prorsus in *fictiones* abeunt.

7. Votum in Baptismo nuncupatum, & postea ab adultis retitutum, supervacanea reddit omnia vota monastica, nec enim plus requiritur, quam ut Diabolo, & omnibus ejus operibus, mundo & ejus pompis, & vanitatibus, carni & omnibus ejus impiis concupiscentiis abrenunciemus; fidei omnes articulos credamus, & in omnibus mandatis Domini ambulemus. Monachi autem religioni palmam obtrudunt, dum possident omnia securius, & liberius in carnobio, ex aliorum vivunt sudore, quam ij qui fundarunt talia monasteria, aut alij qui stipem, & elemosynam conferunt.

Objiciunt Romanenses.

Ob. 1. **E** Nosh. Gen. 4. Nazarei, Num. 6. Elias & Elizeus, unà cum filiis prophetarum è libris regum. Rechabitz. Jer. 35. Baptista, Mat. 3. Apostoli, Act. 4. unà cum alijs Sanctis & patribus celeberrimis, hunc vitæ statum instituerunt & coluerunt, Ergo est probandus.

Sol. Aliena sunt ista omnia à statu monachorum voto, nam 1. qualls erat Enosh monachus, qui uxorem habuit, & liberos? nec ille cultum separam instituit, sed capta est ipsius tempore, publica seorsim à Caiantis invocatio; De inde verba textus æquè ferunt prophanationem ac invocationem, juxta Tremellium, Broughtonium & alios, ut sit legatur tum captum est profanum nomen Domini. 2. Nazaræorum peculiaris erat à Deo, non ab hominibus institutio, qui & bona possidebant, & uxores habebant, quemadmodum, 3. Rechabitz, quorum observationes non perpetue erant, nec iniusmodi, sed tempori accommodatæ 4. Elias & Elizei vocationes erant à Deo extraordinariæ, nec in exemplum trahendæ, nec filii prophetarum in ministeriis, sed scholasticè, pro tempore simul instituebantur; ad munia facienda obcuncta, in Ecclesia, vel Republica, 5. Baptista conditio divinitus injuncta, non omnium constantè tenait, sed & antem petiit. 6. Communio bonorum inter Apostolos, pro tempore erat

accepta, non præcepta, ut continuaretur. 7. Ex necessitate, non ex voto facti sunt Eremitæ, Paulus, Antonius, & Hilarion, & Scholæ fuerunt institutæ à patribus, in quibus discipuli educarentur ad ministerium, non monasteria, in quibus superstitione saginarentur, ut in oïo non ferendo consensissent.

Ob. 2. Si vis perfectum esse, vade, & vende omnia, & da pauperibus, & habebis thesaurum in Cælo. Mat. 19. 21. Ergo qui exiunt secularem, & induunt monachum, assequantur eam religionis perfectionem, quam cæteri fideles non attingunt.

Sol. Præceptum hoc personale erat ad hominem, & dixerunt, ad detegendam interrogantis latentem avaritiam, non generale, quod quosvis obligat, nisi in tali casu, ubi aut omnia sunt deferenda, aut Christus relinquendus, monachus igitur vota non omnino astruit.

Ob. 3. Beati pauperes, Mat. 5. 3. Ergo paupertas monachalis est expetenda.

Sol. Non pauperes æquati, sed pauperes imitati à Salvatore felices pronunciantur, non ob divitiarum defectum, sed animæ affectionem humilem, quod non claustralibus solum, sed omnibus Christianis competit.

Ob. 4. Opportet nosmetipsos negare, Mat. 16. 24. & obedire Præpositis. Heb. 13. 17. Sed ista exactius cæteris præstant monachi. Ergo probanda est ista vitæ ratio.

Sol. Abnegatio sui ipsius & præpositis debita obedientia æquæ omnibus Christianis pro ratione suæ conditionis præcipiuntur, nec minus exerceantur à secularibus, quam à superstitionis monasteriorum votariis.

Ob. 5. Castratio voluntaria laudatur. Mat. 19. 13. & perstringuntur viduæ, quæ primam fidem deseruerunt. 1. Tim. 5. 12. Ergo castitas monachalis est commendanda, & vota monachorum non deferenda.

Sol. Castitas illa permittitur, sed non præcipitur à Salvatore, idq; donis instructis, non aliter dispositis. Illi autem se castrant propter regnum cælorum, qui deferunt uxores & omnia quæ impediunt, quo minus Christum sequantur, sed uxor potest esse talis, quæ xiri pietatem promoveat & infidelem sanctificet.

1. Cor.

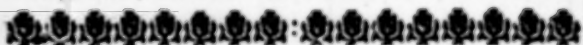
1. Cor. 7. 14. 2. *viduarum* ante non reprehenditur *conjugium*, sed *levitas*, quæ absq; ratione satis probata mutant conditionem.

Ob. 6. De virginibus præceptum Domini non habeo, consilium do. 1. Cor. 7. 25. unde Paulus gratis prædicans, plus præstitit, quam erat præceptum. 1. Cor. 9. 12. Ergo consilia dantur Evangelica, & supererogationis opera, monachatus fundamenta.

Sol. Consilia ista sunt præcepta, quæ non omnibus competunt, sed capacibus, nec sunt ultra præceptum generale, sed citra, ut media ad præcepti impletionem ducentia. 2. Paulus supererogat non absolutè, respectu generalis præcepti, Dilige Dominum Deum tuum toto Corde, &c. proximum sicut teipsum, sed comparatè, quatenus gratis prædicabat, cum stipendium potuisset jure postulare, quod tamen debitum Deo obsequium non excedit, sed infra subsidit.

Ob. 7. Supererogationem defendunt Patres, Ergo non à nobis est sufflaminanda.

Sol. Defendunt comparatè, vel, 1. ad præcepti partem negativam, ut qui Eleemosynas largitur plus præstat, quam litera præcipit, Non furaberis, vel 2. ad actus externos, ut cum unanimiter quispiam implet literam non consuetudinariò. vel 3. ad unum aliquod mandatum, ut jubes quod Adultera non sumus? Amando plus facimus quam jubes, aiunt virgines apud Augustinum, de verbis Apost. Serm. 18. vel 4. Ad mandatum ceteris commune, sic Paulus supererogat, dum gratis prædicat, sed non absolutè, ac si aliquis potuit Deum plus quam toto animo, mente & corde diligere, quod expresse præcipitur, omnia enim cum fecerimus, dicamus, quod servi inutiles sumus, quia fecimus tantum, quod debuimus. Luc. 17. 10.

Q U Æ S T. VI.

An Iuramentum Fidelitatis Magistratibus Laicis à clericis æquè ac à Laicis sit præstandum? Aff.

Q U I A.

1. **I**uramentum illud nil præter veritatem, iudicium & iustitiam proponit quæ sunt omnes conditiones iuramento legitimo requiritæ. Jer. 4. 2.
2. De fide subditorum Magistratum reddit certiore, ut mutua pax in Repub. conservetur, dum legitimam ipsius agnoscunt, præstatem, & debitam spondent obedientiam juxta illud Rom. 13. 1.
3. Detrahit Anichristo & Fanaticis larvam, qui sub prætextu suprematus à Christo ipsis concessi, detrahunt Cæsari quæ sunt Cæsaris. contra illud. Mat. 22. 21. & subditos animant & armant, vel occultis cuniculis, vel aperta rebellionem in Vinctos Domini.
4. Discrimen ponit apertum inter Papicolas errantes, & turbones, dum constet, qui hoc sincerè præstant iuramentum (non obstante in aliis superstitione aut dissensu) habendos esse pro fidelibus subditis, recusantes verò perfidias esse postulandos.
5. Ante mille annos contimile iuramentum ab Hispanis Pontificis sanctitur exigendum. Concil. Tolet. 4to. Can. 74. Ergo nec nostrum, nec novum, nec iniquum habendum est inventum.
6. Idem etiam decreverunt Galli Papicole in Conventu trium ordinum Ann: 1614. ubi Bellar: Suarez, & Santarellæ aliorumq;

aliornmq; oppugnantium hoc *juramentum* Tractatus *Unicani* adjudicantur. Vid. libellum cujus Titulus DEUS & REX.

7. Quibus consentiunt *Barclai Pater, & Filius*. 2. Apud nos *Sacerdotes* 13. regnante Elizabethâ apud E. 7. Pontificion, in peculiari *Tractatu Anglicè* p. 10. 3. *Blackwellus Archiepresbyter*, cum sequacibus *juramentum* illud *præstitit*, ut *Rogerus Witheringtonius* adversus *Fitz-herbert, Sculkenium, & alios* ex *Concilio & Patribus* copiosè & nervosè defendit.

Objectiones Adversantium .

Ob. 1. **N**on præstandum est *juramentum* quod privat Pontificem suo jure, quo potest Reges *Christianos* deponere ex pacto in *Baptismo*, per quod Christo & suo in terris *vicario* se subijciant Bellar.

Sol. In *Baptismo* nomen dant omnes Christo, non *Papa*, qui est Christi potius *Reverentissimus*, quàm *Vicarius*, & generale est *Axioma*. Lex *Christiana* nullum privat suo jure *Ecclesiastico* multo minùs *temporali*.

Ob. 2. Potestas *Temporalis* potestati *spirituali* est subiecta, quod negatur in hoc *juramento*. Ergo non est admittendum.

Sol. Subjicitur quoad *directionem*, non quoad *imperium* & *conditionem*, diverso enim respectu & *Gladius* subijcitur *Clavibus*, & *Claves* *Gladius*, exemptio enim *Clericorum* est ex principum *indulgentia*, non ex *vocationis*, aut *personarum* privilegio.

Ob. 3. Constitue super te regem ex fratribus tuis. *Deut. 17. 15.* i. e. ejusdem religionis. Ergo si *Christianus* rex dilabatur in *heresim* aut *atheismum* regni sui jure excidit, & per consequens, potest à *Papa* excommunicari, & deponi.

Sol. Impiè facit populus qui regem *infidelem* (cum aliter potest) sibi ipsi constituat, sed si legitimo titulo *hereditario*, vel aliâ à Deo sit constitutus, ferendus est, live *Tyrannus* five

sive *Hæreticus*, vel *alius*, non à subditis suis *feriendus*, multo minus à *Papa* *exauctorandus*.

Ob. 4. Damnat *juramentum*, ut *impiam* & *hæreticam*, hanc *doctrinam*, quod *principes* per *Papam* *excommunicati* possint à *subditis* deponi; sed hoc non est *hæreticum*, quia nullum tollit *fidei Articulum*, sed *regimen tantum Ecclesiæ* respicit.

Sol. *Hæresis* non tantum *fidei* respicit *Articulos*, sed *veritates omnes* in *verbo divino expressas*, de quibus hæc est. *Obedientiam principibus nostris esse præstandam*, *Rom. 13. 1.* &c. nec hanc *opinionem* directe *damnat* ut *hæreticam*, sed ac si esset *hæretica*, detestandam.

Ob. 5. Negat hoc *juramentum* *jus Absolutionis*, quod omnibus *ministriis* conceditur. Ergo *iniquum est*, & non suscipiendum.

Sol. Aliud est *absolvere penitentes à peccatis*, aliud ab *obedientia* *principibus suis debita*; hoc *facere possunt omnes ministri* æquè ac *Papa* (*declarative tantum*, non *autoritative*) non illud, Vel *Papa* vel *quivis alius præter Deum*.

Ob. 6. Ut *Petro*, sic *Papa* *eius successori* in unum *erat triplex Pasce*, *Joh. 21. i. e. triplex concessa potestas*. 1. circa *lupos* ut *istos abigat*. 2. circa *ovies* *petulos*, ut *eos excludat*. 3. circa *oviculas*, ut *pabulum salutare* illis *præbeat*, sed hoc *impedit* hoc *juramentum*. Ergo non suscipiendum.

Sol. Nihil *peculiare Petro*, quod *cæteris Apostolis* non erat *commune* multo minus *Papa*, in *verbis illis*. *Christi erat concessum*. 2. Aliud autem est *pascere*, aliud *deglubere*, & *deponere*, rectius *faceret Papa*, si *suos pasceret*, & non *immitteret falcem* in *alienam messem*. 3. *Oves enim non Papa sunt*, sed *Christi*, quas pro *virili* tenentur omnes *pastores spirituales* *verbo pascere*, & non *bonis suis temporalibus exuere*.

Ob. 7. Surge *Petre*, occide, & manduca. Ergo potest *Papa* *ipsum successor* *principes rebelles* pro *arbitratu* *deponere*. *Baronius*.

Sol. Si sic *occidat*, tenetur *eodem præcepto manducare*, sed forsan *tum ossa hærebunt in gula*, ut *contigit lupo ovem voranti in fabula*.

Q U Æ S T. VII.

An aliqua sint membra Ecclesiæ laborantia in Purgatorio? Neg.

Q U I A.

1. **S**criptura tale Purgatorium circa centrum terræ, Gehennæ attiguum non agnoscit, sicut patet ex ductu utriusq; Testamenti, live in exequiis celebrandis, live in sacrificiis offerendis, ubi ne vola quidem talis purgatorii, vel minimum occurrit vestigium. Ergo est figmentum poeticum, & ethnicum, non dogma Christianum.

2. Duo tantum statuuntur post mortem animarum receptacula, calum credentibus, & gehenna incredulis. Mar. 16. 16. quod in parabola Divitis & Lazari, ad oculum quasi exprimitur. Luc. 16. 22. Ergo locus tertius non est fingendus, quod sit laboratorum animarum purgatorium.

3. Qui credit, in iudicium non venit, sed per mortem transit ad vitam, Joh. 5. 24. 2. Beati mortui, *ἀγαλλία* etiam dicit spiritus, ut requiescant à laboribus, Apoc. 14. 13. 2. Scimus cum hæc terrena domus dissoluta fuerit, habere nos ædificium in calo. 2. Cor. 5. 1. Ergo non carcerem in purgatorio.

4. Sanguis Jesu Christi (*αἷμα τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ*) purificat nos ab omni peccato, 1. Joh. 1. 7. 2. quem propoluit, Deus *ἰλασμός* placamentum, per fidem in sanguine ipsius, ad demonstrationem iustitiæ suæ, prætereundo peccata quæ antecesserunt in illa Dei tolerantia. Rom. 3. 25. Ergo non punit in alio sæculo. Sed detrahit hæc ficta expiatio Christi satisfactionis meritoria, & mediatrix, & Articulum Remissionis peccatorum, quem habemus in symbolo Apostolico, prorsus evertit.

Bb

5. Dum

5. Dum tempus habemus, operemur *bonum* apud omnes, Gal. 6. 10. *venit nunc, in qua nemo potest operari*, Joh. 9. 4. Quodcumque facere potest manus tua, instanter operare, quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quo tui properas. Eccl. 9. 10. Sed immutabilis est *statu* ut arboris cadentis ad austrum, vel aquilonem, Eccl. 11. 3. Ergo non expectanda post hanc vitam purgatio, ubi nullus est locus operandi, sed recipiendi secundum opera.

6. Consentiunt Patres postquam hinc excessum fuerit, nullus penitentiae aut satisfactionis locus relinquitur, Cyprianus ad Demetrianum. 2. Hic hœta, & certaminis locus est, illic erit corona, & præmio, Chrysost. de Lazaro, Homil. 2. 3. Nemo se fallat, fratres. Duo tantum loca sunt, tertium nullus invenitur. Aug. de Tempore. Ser. 132.

7. Aut expiat Purgatorium post hanc vitam culpam, aut penam, non culpam, quia ista tollitur per penitentis Absolutionem & extremam Unctionem, non penam, quia ista exigitur severissime in Purgatorio, contra illud, Peccatorum ejus non recorderbor amplius, Ezech. 18. 22. quod si sublata sit culpa in hac vita, quare non & pena? & si deleatur culpa mortalis, cur non & multo magis peccati venialis, sic ut non opus sit apud inferos Purgatorio, præsertim à Daemonibus torquentibus, qui potius polluant, quam purgent, unde hæsitant de Purgatorio Lombardus cum plurimis aliis Papiculis, nulli urgent ut Anticuhon fidei præter Jesuitas.

Contra urgent Romanenses.

Ob. 1. **EX** V. T. Sancta & salutaris est cogitatio orare pro defunctis, 1. Mac. 12. Sed non *salutaris*, quia non opus est, vel *damnatio*, quia non prodest. Ergo pro purgatis. 2. Quem in finem panis, & vinum expendenda essent in sepulchris iustorum? Tob. 4. 3. David jejunavit pro Saul, & Jonathan, 2. Sam. 1. 4. Agnoscit se per ignem & aquam eductum fuisse

fuisse in locum refrigerii. Psal. 38. 5. in quo non erat aqua Zach. 7. 6. E loco ubi accensus erat ignis spinas devorans, Psal. 66. 7. Ubi sedebit Deus quasi ignis constans, & purgabit filios Levi. Unde petit David, ne illum in ira sua castiget, Psal. 6. Sed omnia ista loca, vel seorsim, vel simul sumpta probant Purgatorium. Bell.

Sol. Duo prima loca sunt Apocrypha, nec probant Purgatorium post hanc vitam, sed piorum promovent castigationem & consolationem. 2. reliqua vel sunt prorsus aliena, vel respiciunt tantum afflictiones, quibus Deus suos castigat, vel exprimunt pium affectum vivorum erga mortuos. 3. Nec Patres ante Christi adventum juxta Pontificios fuerunt in Purgatorio, sed in Limbo Patrum, unde dicunt Christum illos eduxisse.

Ob. 2. N. T. exhibet carcerem, unde post redditam ultimam quadrantem erit liberatio, Mat. 5. & mitiorem penam, quam in gehenna irascenti temerè. ibid. 2. Peccata quaedam esse remittenda post hanc vitam. Mat. 12. quod non potest fieri in cælis, aut gehenna, Ergo in Purgatorio. 3. Per Mamma-na iniquitatis posse nos facere amicos, qui post mortem recipiant nos in cælestia habitacula. Luc. 16. 4. Orasse latronem, ut Christus esset ipsius memur in regno, sic ut evaderet Purgatorium, Luc. 22. cujus dolores Christus dicitur sèvisse. Act. 2. 5. ubi purgandorum peccata, ut fanum & stipule, quasi per ignem absumuntur. 1. Cor. 3. 6. Pro quibus laboramus se baptizant vivi, ut liberentur à pœnis. 1. Cor. 15. 7. Eandemq; ob causam in purgatorio laborantes Christo geniculantur. Phil. 2.

Sol. Torquentur ista omnia adversus Textus scopum, ut patet ex antecedentibus, & consequentibus, nec gry de purgatorio post hanc vitam potest ex illis extundi.

Ob. 3. Concilium Carthaginiense tertium, Bracarense primum, Cabilanense, Wormasiense, Lateranense, Florentinum, & Tridentinum, Purgatorium asseruere, Ergo est credendum.

Sol. Prima ista Concilia particularia de commemoratione mortuorum statuunt, non de purgatione. 2. Tria sequentia pro libitu decreverunt quicquid maxime ipsorum commodis

conveniebat.

Ob. 4. Patres *Orationum*, *Sacrificiorum*, *Oblationum* pro defunctis, adeoque purgatorii post hanc vitam mentionem faciunt. Ergo receptum fuit ab illis ut Ecclesie dogma.

Sol. In alium finem hoc fecerunt, vel ad testificandum pium erga mortuos affectum. 2. vel ad exoptandam illis beatam resurrectionem, 3. vel ad Deum celebrandum pro mortuis in domino. 4. vel loquuntur de igne tribulationis in hoc seculo, vel conflagrationis in die iudicii, vel 5. hæsitantè asserunt. Incredibile non est, Quia forsitan verum est, ut Augustinus, nunquam urgent ut fidei dogma, nam priscis (uti fateatur *Roffensis* contra *Laubersan*. A& 18.) erat incognitum, & serò ad ignem Purgatorii est trepidatum. confer. *Sixtum*. *Senen*. *Biblioth.* lib. 5. Num. 17.

Ob. 5. Constituntur Purgatorium Hebræi, ut *Josephus Ben Gorion*, Mahumetani in *Alcorano*, Philosophi, ut *Plato* in *Gorgia*, & *Phædono*. *Cicero* in somnio *Scipionis*. *Pozæ* ut *Virgilius*.

Ergo exercentur pæni, veterumq; morum
Supplicia expendunt. Æn. 6.

Claudianus:

Quos ubi per varios annes, per mille figuras

Egit læthæo purgatos flumine---

contra *Ruffinum*. l. 2. Ergo dictamen est quasi naturæ, dari purgatorium. *Bellar.* de Purgat. l. 1. c. 11.

Sol. Prodigiousum videtur Christianæ fidei dogma, quod talibus nitiatur patronis. 2. & Purgatorium hoc Judaicum, Ethnicum, & Turcicum, toto (ut loqui liceat) inferno, à Pænitentia discopat.

Ob. 6. Animarum apparitiones purgatorium variis modis & singulis demonstrarunt, ut patet ex *Gregorii Dialogis*, 2. *Gregorio Taronico*, 3. *Petro Damiani*. 4. *Beda*. 5. *Bernardo*. 6. *Anselmo*. 7. *Vincentio* in *speculo Historiali*, ut habet *Bellar.* ibid. Ergo credendum est esse Purgatorium.

Sol. Fabulæ istæ annales Diaboli potius produnt imposturas, quam Articuli Christiani ponunt fundamentum.

Ob. Purgatorium, hoc est locus intra terre viscera, gehennæ

hennæ vicinum, colligi potest ex *irruptionibus* ignis *Ætnæ* in *Sicilia*, & *Hæcla* in *Islandia*, unde conspecta fuit *anima Theoderici Ariani* in foveam *Vulcani* præcipitata, apud *Gregor. Dialog. l. 4. c. 35.* & audiuntur ex *Hæcla*, tonitrua horribilia, & sæpe apparent *anime*, quæ dicunt se mitti in istum montem. *Bellar. de Purgat. l. 1. c. 6.*

Sol. Ex venis *terre Sulphureæ* erumpere tales ignes ostendunt *Physici*, & *naso* caret, vel laborat *nimia gravedine*, qui *olidas huiusmodi imposturas* statim non suboltraciat.

B b 3

Loci

LOCI IV. SECT. III.

DE DISCIPLINA ECCLESIASTICA.

DISCIPLINA in qualibet particulari Ecclesia est necessaria, 1. deducenda ex verbo divino, 2. dirigenda ad *regimen* & *conservationem* 3. liberanda à cumulo *rituum* & *ceremoniarum* *onerosarum*.

In hac discutienda precipue occurrunt hæ Questiones.

- An {
1. Regimen Ecclesiæ Catholice per Papam, tanquam Christi Vicarium debeat esse Monarchicum?
 2. Ex Institutione Christi, aut Apostolorum, Episcopatus sit Ordo, sive gradus, à Presbyteratu distinctus, eque superior?
 3. Clerici Jure Divino exercent Jurisdictionem Temporalem, aut Laici spirituales?
 4. Liceat subditis contra legitimum suum Magistratum

- tum, sub prætextu quovis Religionis, arma movere?
5. State Liturgiæ in diversis Ecclesiis diversæ, modo Sacris Literis non repugnant, sint probandæ?
 6. Liturgia Anglicana sit Sacris Literis Conformis?
 7. Vocatio Cleri Anglicani ad Sacros Ordines post Reformationem fuerit Legitima?

QVÆSTIO. I.

*An regimen Ecclesiæ Catholicæ per
Papam, tanquam Christi Vicari-
um, debet esse monarchicum? Neg.*

QUIA.

1. **P**ontifex Ecclesiæ Judaicæ, utcumq; typus erat Christi, monarcham nō agebat pro arbitrio suo, sed legi & regi politico erat subiectus, unde David de rebus disponit Ecclesiasticis, Sacerdotibus & Levitis Paralip. 1. 15. 16. Solvunt deponit Abiathar summum Sacerdotem, & surrogat Sadec in ipsius locum. 1. Reg. 2. 26. 27. cogitq; Concilium ad Templi Consecrationem. 1. Reg. 8. quod monarchiam summi Pontificis prorsus eliminat.

2. In N. T. primatum in Ecclesiā Salvator prorsus prohibuit. Scitis quod principes gentium dominantur eorum, & qui potestatem habent super eos, Benefici vocantur, vos autem non sic: Mat. 20. 26. Luc. 22. 26. neq; inter ordines Ecclesiasticos, Papam ullum, aut Œcumenicum Episcopum recenset Apostolus, 1. Cor. 12. 28. Eph. 4. 11.

3. In Concilio Hierosolymitano, Act. 15. nullus præ cæte-
ris

ris *presidet* vel *primatum* exercet; sed *Apostoli* pari jure decernunt, & decreta sua cum assensu *Presbyterorum* & *fratrum* absq; *Anathemate* syderante promulgant, *Verf. 22. 23.*

4. Petrus ipse hanc *monarchiam*, & *suprematum* prorsus *aversatur* dum *Συμπρεσβύτερον* se appellat, & *ἡγεμονίᾳ* *dominati* in *clerum*, & *ἀλλοτροδοξοῦν* prorsus *interdicit*, *1. Pet. 4. 15.* & *cap. 5. 1. 3.* cur igitur *Papa* arrogat, quod *Petrus* abhorret? Et cur vendicat sub titulo *Petri* *primatum*, potius quam quivis alius *orthodoxus* *Episcopus*?

5. Christus solus est *monarcha*, *caput* & *sponsus* *catholicæ* *Ecclesiæ*, cui *profitetur* se *semper* *adfuturum* usq; ad *consummationem* *sæculi*. *Mat. 18. 19.* & *28. 20.* sed ista sunt *ἀσφατά* cum *vicario*, qui *absentis* *vices* tantum *supplet*, sic enim *monarcha* non esset *monos*, & *corpus* esset *biceps*, & *sponsus* *admitteret* *tori* *socium*, quod non est *ferendum*.

6. *Papali* huic *usurpationi* *resisterunt* *Concilia* *omnia* *antiquiora*, & *liberiora*, è quibus *nonnulla* *hereticos* aut *schismaticos* *Papas* *denunciarunt*, & *deposuerunt*; nec *Ecclesiæ* *Patriarchales* *eminentiores* usq; ad hunc diem *Papæ* *jugum* *subierunt*. *Legatur* *Philippi* *Mornæi* *mysterium* *iniquitatis*, qui *sexaginta* *circiter* *instantias* *adversus* hoc *monarchicum* *papale* *regimen* *adducit*.

7. *Patres* *oppugnant*. 1. *Cyprianus*. *Ceteri* *Apostoli* *erant* *quod* *suit* *Petrus* *pari* *consortio* *præditi* *honoris*, & *potestatis*. *lib. de* *Simplicitat. Prælatorum*. 2. *Hieron.* *Ubi* *cunq;* *fuerit* *Episcopus*, *sive* *Rome* *sive* *Eugubia*, *sive* *alibi*, *eiusdem* *est* & *Sacerdotii*, *Ep. ad* *Evagrium*. 3. *Gregorius* *Papa*. *Ego* *fidenter* *dico* *quia* *quisq;* *se* *universalem* *Episcopum*, *vel* *Sacerdotem* *vocat*, *vel* *vocari* *desiderat* *in* *elatione* *sua*, *Antichristum* *præcurrit*. *lib. 6. ep. vid. Perkins: Problem. Tit. Suprematus.*

Objectiones

Objectiones Romanensium.

1. **C**hristus reliquit suæ Ecclesiæ optimum regimen, tale autem est monarchicum, quod obtinet in cælesti Hierarchia, ubi Michael Lucifero est successus, & inter apes, grues, & cætera pecora campi, quæ sortiuntur ex naturæ dictamine unum Rectorem. Ergo hoc in Ecclesia catholica est tenendum.

Sol. Monarcham agnoscimus Ecclesiæ, sed Christum, non Papam. 2. Quem per Michaellem designatum existimamus non Lucifero (quod blasphemum est) successorem, sed è sinu Patris heredem. 3. nec apes una; aut grus &c. omnibus alveariis & gregibus præficitur, sed diversæ diversis; ut regnum unumquodq; distinctum in Politicis habet suum distinctum regimen, non unum omnia.

Ob. 2. Regimen Judaicæ Ecclesiæ à Deo ipso constitutum erat Monarchicum, sub uno summo sacerdote. Hæc autem omnia in figura facta sunt nostra. Cor. 10. 6. Ergo huic Ecclesiæ confirmanda est Christiana gubernatio.

Sol. Summus Judæorum Sacerdos Christi erat typus, qui Monarcha solus est Christianæ Ecclesiæ. 2. non querendum hic à nobis quid politicis placeat, sed quid Christus constituerit.

Ob. 3. Christus constituit Petrum talem Monarcham. Mat. 16. 18. Tu es Petrus & supra hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam & Job. 21. 15. Triplex pascæ agnorum, & ovium illi in-jungitur, aliasq; in N. T. 28. prærogativa præ cæteris Apostolis Petro ascribuntur.

Sol. De officio Petri cum cæteris Apostolis communi aperta est scriptura, sed nil habet de Monarchatu. 2. nec Petri personam fundamentum Ecclesiæ statuunt Patres, sed confessionem de Christo, nomine omnium Apostolorum exhibitam. Vel Petro tantum personaliter hoc dicamus concessum, ut primus esset Evangelii præco post S. Sti descensum. quod Act. 2.

C c

præstitum

præstitum fuisse legimus. 3. *Triplex Pasce* triplicem negationem respicit, ob quam *Salvator* non ipsum pro merito rejecisse, sed pro summa sua misericordia in integrum restituisse declarat, ut pasceret ipse cum ceteris, non præ ceteris, inter ceteros ut socius, non ceteros omnes, ut monarcha. 4. Corrasse vero istæ 28. *prærogativæ*, si *primatum ordinis* *Petro* conferunt, *suprematum Jurisdictionis* nullatenus deferunt. 5. Quem si *salvator* *Petro*, & *Pontificibus Romanis* in ceteras omnes *Ecclesias* contulisset, mirum videretur. S. *Petrus* in *concilio Hierosolimitano*, aut *Epistolis* suis *Catholicis*, ne verbo quidē hanc *prærogativam* intinuasce, nec *B. Paulum* hoc *Romanis* in *Amplissima* sua *Epistola* significasse. Nec *Zozimum*, *Bonifacium*; aut *Celestinum* hos *Scripturæ* textus contra *Africanos* in *Concilio Carthagenensi*, 6. in causa *Apiarii* pro *suprematu* tam *Catholico* produxisse potius, quam *Canonem suppositivum* *Concilii Nicæni* obtulisse, tam *expositum* *sanctis* & *si hijs*, & qui titulum à *Scripturis* hodie deductum, cassum redderet.

Ob. 4. Successorem *Petro* in *primatu* fuisse *Pontificem Romanum*, constat ex quatuor primis *Consijs Oecumenicis*, *Nicæno*, *Ephesino*, *Constantinopolitano*, & *Chalcedonensi*, Ergo ipsi hodie non est detrahendus.

Sol. *Confusionem* in cælo est inventurus quicumq; *primatum* in terris desideraverit, *Chrysost.* in *Mat.* cap. 20. 2. *Detorta* sunt vel *fictitia* ea quæ ex *Conciliis* adferuntur, ut patet vel obiter expendemibus. 3. vel *contumacia* tantum causa, vel ob *sedis eminentiam*, ut habet *Concilium Chalcedonense*, cap. 28. & *Aët.* 25. 4. vel ob *Pontificum* priorum *pietatem*, & *patientiam*, hoc *illud* non *jure*, sed *arbitrario* erat *delatum*; constat enim *primatum autoritativum* per *Bonifacium* primum à *Phoca Imperatoricidâ*, malis artibus fuisse impetratum, apud *Sigebertum*. ad An. 607. antea enim *parvus respectus* ad *Romanam Ecclesiam* habebatur, fatente *Aenea Sylvio*, postea *Papa Pio* secundo lib. 1. ep. 288.

Ob. 5. De facto *Pontifices Romani* *Concilia* coegerunt, ipsi præsiderunt, aut per se, aut *legatos*, eademq; confirmant. Ergo

Ergo agnitus fuit ab omnibus ipsorum suprematus.

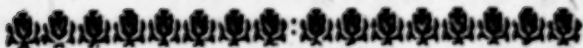
Sol. *Quæstio est de jure, non de facto: nec factum hoc placuit cæteris Ecclesiis, sed cessetum publicæ pacis causa, ambitioni Romanæ, & tyrannidi, quia non tunc potuissent resistere.*

Ob. 6. In fidei controversiis vel disciplinæ, appellatum fuit ad Romanam sedem ab aliis Ecclesiis, 2. à Grecis etiam ad Romanos translatum erat imperium, quod fieri non potuit absq; suprema autoritate.

Sol. Appellationes hujusmodi ad Papam fuerunt factæ, non ut ad Judicem supremum, qui pro autoritate cæteris imperitabat, sed ut ad Arbitrum honorarium, qui consilio, & auxilio poterat ipsis subvenire præ cæteris, 2. & ex consensu partium, vel aliis rationibus politicis. Non ex autoritate Papali translata fuit illa imperij translatio, ut constat ex historiis.

Ob. 7. Nulla ratio reddi potest Quare, vel tempus designari Quando Papa hunc obtinuit, quem semper exercuit sic primum, qui Titulus quindecim à priscis illi attributis agnoscitur.

Sol. Patet hujus suprematus, 1. initium à Phoca, 2. augmentum per fraudes, impudentiam, & tyrannidem, & 3. augmentum ex ignorantia secularium, & timore Excommunicationis, & depositionis, à quibus ut à mormoluceis fascinati quasi & inebriati, principes terræ resiliunt.

Q U Æ S T. II.

An ex Institutione Christi, aut Apostolorum, Episcopatus sit ordo, sive gradus, à Presbyteratu distinctus, eoq; superior? Aff.

Constat 1. *Episcoporum, Presbyterorum & Diaconorum* nomina, distinctè occurrere in N. T. & *Episcopatum* Inspectionem quandam *authoritativam*, *Presbyteratum* *etatem Senatoriam*, *Diaconatum*, *Ministerium obsequendum* juxta literam denotare. Convenit, 2. Aliquam saltem *Disciplina iudaica* & *evangelica* juxta *Apostolum*, 1. Cor. 14. 40. in qualibet *visibili Ecclesia* esse observandam. Quia Deus non est *author arbitrariae*, *status incompositi* in Ecclesiis Sanctorum. lb. v. 33. sed constituit primum *Apostolos*, secundo *Prophetas*, tertio *Doctores*, &c. ut corpore humano subordinata membra, 1. Cor. 12. 28. vel ut in ordinato exercitu essent qui *imperent*, & *pareant*. Mat. 8. 9. Nec lis est, 3. De *Episcoporum Titulis*, *Reditibus*, aut aliis *Prærogativis* à *principibus secularibus* illis diversimodè concessis, sed de *Ordine* seu *Gradu*. An hoc Respectu, *Jurisdictionem* in *Presbyteros* ex Christi *Institutione*, aut *Apostolorum praxi*, justè vendicent. Negant hic *zelotæ* nonnulli *Recentiores*. Affirmarunt nobiscum per 1500 annos, omnes *Ecclesie* intra *Christianographiæ* limites *Celebratores*, his & consimilibus nixæ fundamētis.

1. Quod ab ipso Deo quoad *substantiam* in U. T. fuit sancitum, & *Analogicè* à *servatore*, & *Apostolis* probatum & observatum,

observatum, *Institutum Christi*, aut *Apostolicum*, jure divino esse asseratur, sed tale est regimen per *Episcopos*, *Præbyteros*, & *Diaconos*, principibus *Sacerdotum*, *sacerdotibus*, & *Levitæ*, prorsus analogum, unde principes isti *sacerdotum*, *Prelati*, *Antistites*, *præsules sacerdotum*, & *Levitarum* appellantur, qui prospicerent ut sacra illis injecta obirent munia. Num. 3. 24. sq. inter quos Eleazar filius *Aaronis* *Prelatus Prelatorum* audit, quasi *Archiepiscopus* Ib. v. 32. de his autem dum vaticinatur *Isaias*, sub Christianismo Gentibus transferendis c. 60. 21. exprimunt 72. per *הוֹדוּ עֲבָדַי*, dabo illis *Episcopos*, & dum pugnat *Apostolus* pro portione *Ministris Evangelicis* non *arbitraria*, sed jure divino debita, nonne (inquit) qui altari deserviunt, de *Altari* participant? Ita & *Dominus* ordinavit iis, qui *Evangelium* annuntiant, de *Evangelio* vivere. 1. Cor. 9. 13. quod non rem tantum, sed arguendi modum à *V. T.* satis corroborat. excipiunt. Mutato sacerdotio mutari etiam & *legem*. Heb. 7. 12. Respondimus, Regimen à lege distingui, unde mutata lege, Regimen manere potest, quoad substantiam salutem & Analogiam, licet in circumstantiis quibusdam & ceremoniis pro libertate Christiana, diversimodè varietur, ut in politicis secularibus. nec lex ipsa sub *Evangelio* iam mutari dicatur, quàm à Christo impleri, Math. 5. 17. & mutari tantum quoad usum, ne justificet, non quoad directionem, ne sanctificet. Distinctio autem *Episcopatus*, & *Præbyteratus*, nervosius sub *Evangelio* confirmatur.

2. Ex ipsius Salvatoris *Institutione* hunc in modum. Capitis factum corporis suæ *Ecclesiæ* debet esse certissima directio: At *Christus* *Apostolos* quibus succedunt *Episcopi*, *Septuaginta* discipulis *Præbyterorum* primipilis, prætulit & præordinavit, ut patet ex collatis Mat. 10. & Luc. 10. Ergo hunc *Primum* *Episcopi* idq; *Institutione Divina* in suorum gregum *præbyteros* jure vendicent, Excipiunt *Præbyteriani*. 1. septuaginta discipulos æquali auctoritate, & donis cum *Apostolis* fuisse instructos, ut patet ex iis, quæ communiter habebant in mandatis. Nec constare. 2. *Apostolos* potius fuisse *Episcopos* quàm septuaginta discipulos, unde non vident. 3. cur *Præbyteri* æ-

נשיאים
נערים
פקדים

נשיא
נשיאים

quæ non succederent *Apostolis* ac *Episcopi*, vel cur *Episcopi* profapiam à *Discipulis* æquæ ac ab *Apostolis* non deducerent. *Contra*: Textus ostendit Apostolos fuisse ex *Discipulorum* classe peculiari modo selectos & promotos, & nominatim designatos & constitutos, ut essent cum illo, & mitteret eos ad prædicandum, *Mar.* 3. 14: quod *discipulis* 70. non erat concessum, de quibus postea in scriptura nulla mentio, cum eminens sit ubivis *Apostolorum* Ministerium. 2. An *Apostoli* autem fuerunt *Episcopi* quis dubitare potest, qui legerit *Jude* τῶν ἐπισκόπων *Episcopatum*, ex *Psalm* 109. 9. *יְהוָה* confirmatum, *Act.* 1. 20. quod autem *Judis* erat quoad dignitatem, erant & reliqui *Apostoli*, *Episcopus* ille per *Episcopatum*, Ergo & hi. Quem titulum etiam *Salvatori* attributum invenimus. 1. *Pet.* 2. 25. quem nusquam *Presbyterum* nominatum legimus. Quod in *Apostolatus* & *Discipulatus* esset ejusdem sensus, Cur *Mathias* tanta cum solemnitate à *Discipulatu* (erat enim unus, qui versabantur cum *Apostolis*, Dominum ante passionem sequentibus) ad *Apostolatum* evehitur? *Act.* 1. 21. quid opus erat ut *Samaritanis* per *Philippum* *Diaconum* conversis, mitterentur *Apostoli*, ut ulterius pro iis orarent, & per manuum *Impositionem*. S. S. illis communicarent? *Act.* 8. 15. 17. Nec defunt inter *veteres* & *Recentiores*, qui promissum illud *salvatori*. *Mat.* 19. 28. de 12. *Thronis* *Apostolis* 12. erigendis, cum ipse locatus erat in *Throno* gloriæ, non ad ultimum differunt *Judicium*, sed de tempore *Regenerationis* per *Evangelium* interpretantur, ad quod opus primitivis quasi *intronizati* fuerunt *Apostoli*, ad ponenda fundamenta, quæ *successores* illorum *Episcopi* firmiter tenerent, & cum dignitate conservarent, juxta illud pro *Patribus* tuis nati sunt tibi filii, quos principes constitues super omnem terram. *Psal.* 45. quod de *successione* *Episcopali* omnes ferè exponunt.

Patres, missi sunt *Apostoli* pro *Apostoli*, filii nam sunt tibi, constituti sicut *Episcopi*. *Aug.* in locū.

3. *Praxis* *Apostolica* in *Agendis*, ad totius *Ecclesie* *inven-*
as & *Discipline* *conservationem* (ut *præcepta* in *credendis*) pro
canone *divino* est tenenda. Atqui *Antiocheni* *Antiochensis* vi-
ri *Apostolici* ex *Spiritus* *sacri* *expresso* *dictato* *Barnabam* &
Saulum

Saulum, Paulus Timotheum, & Titum per preces, & maxime Inpositionem Episcopos constituerunt, qui postea per singulas Ecclesias oppidatim ordinarunt Presbyteros. Act. 13. 2. & 14. 23. 1. Tim. 5. 22. Tit. 1. 5. Ergo Presbyteri sic constituti ab Episcopis constituendis, ordine saltem aut gradu differunt, & illis sunt superiores. Excipiunt. 1. Barnabam & Saulum Apostolos fuisse, Episcopis sublimiores. Ideoque ad ipsorum cathedras Episcopos non esse evektendos. Contra. Constat ex predictis Apostolos fuisse Episcopos, & Episcopos illis succedere, licet non immediate Vocacionis, aut amplitudine donorum, aut jurisdictionum, quæ erant pro tempore illis extraordinaria; potestate tamen Ordinationis Presbyterorum, & Diaconorum, gubernationis, correctionis, & cæteris officiis Ecclesiasticis necessariis continuandis vicem supplerunt Apostolorum, absque ulla Presbyterorum ab ipsis constitutionum detractio. 2. Timotheum, & Titum subducunt sub Evangelistarum titulis, ac si Episcopum & Evangelistam esse, essentque eundem. Sed nec illud Pauli ad Timotheum. 2. Tim. 4. 5. fac opus Evangelistæ, plus probat ipsum fuisse tantum Evangelistam, quam illud quod sequitur immediate. τὸ δὲ διακόνειν ὡς κληρονομήσας, eundem tantum fuisse Diaconum. Titus Evangelistæ nusquam dicitur, uterque verò in Epistolarum subscriptionibus, hic Ephesiorum, ille Cretensium Episcopus appellatur, ut & Judas in Epistolæ suæ titulo Syriaco Episcopus insignitur. Quæ utcumque non convincant, ut Canonica, sensum tamen Ecclesiæ superiorum Temporum ostendunt, ut Historica, prout tituli. 4. Evangelistarum, quibus exæquatæ quis Matthei à Marci, aut Lucæ à Johannis distingueret Evangelium?

Ex Edit. D.
M. Pococke.

4. Qui compellat Episcopos per cõlitis datas illis Epistolas correctivas, erectivas, & directivas, eorum probat vocacionem, & prælaturas, sed hoc ab ipso saltem factum legimus, Apoc. 2. & 3. ubi ad Angelos septem Ecclesiarum Asiaticarum, distinctas totidem distat à Johanne scribendas Epistolas. Excipiunt, Angelos hic intelligi non idcirco sed ὡς ἀντιπροσώπων, non individualiter, sed collectivos, quod patet ex cap. 2. v. 24. ὁ μὲν ὁ ἀπὸ τοῦ νῦν λέγει, vobis autem dico, & cæteris qui Thyatiræ estis

tis

tis, & ex cujusq; *Epistole clausula*, qui habet aurem audiat quid spiritus dicat *Ecclesiæ*. Unde sub *Angeli* nomine, non personam aliquam particularem, sed totam *Ecclesiam* compelliari, videtur manifestum. Contra, 1. *Angelus* quilibet hic seorsim compellatus, *Angelus* dicitur *Ecclesiæ*, non *Angelus Ecclesiæ*, cui in mandatis datur (ut legato aut nuncio) ut monitus ipse moneret *Ecclesiam*. *Ecclesia* igitur monenda est ab *Angelo*, non monens *Angelus*. 2. *suos vñ 3 ad 2o* & reliquis *Thyatyrensibus*, ostendit *Epistolam* ad omnes *Thyatyrenses* pertinere, sed per *Angelum* illis (cui dirigebatur) communicandam, aliter idem esset monens & monitor, & *Angelus* æque monendus ac monens, 3. *Angelum* autem illum *Thyatyrensiū* tunc fuisse *Carpum* colligunt nonnulli ex *Martyrologiis*, quemadmodum *Polycarpum Smyrnæ*, *Melitonem Sardensibus*, *Gaium Pergamo* post occisum *Antipam* deputant alii. Atq; hinc è reformatis *Beza*, *Marloratus*, *Brightmannus*, *Raynoldus*, *Deodatus*, per *Angelos* designare *Episcopos* absq; scrupulo statunt. Addit *Pareus*, *Episcopos* vocat *Stellas*, quia præluce aliis doctrinæ puritate, morum integritate, & fulgere debent in *Ecclesiâ*, sicut *Stellæ* fulgent in Firmamento, vocat eosdem *Angelos* quia sunt legati Dei ad *Ecclesiam*. in *Apoc. c. 1. v. 20.*

5. Eandem *Episcoporum* supra *Præbiteros* prælaturam deducit per 1500. annos, ab ipsis *Apostolis* continuata *Disciplina* *sanctæ*. Hinc. 1. successionem *Episcoporum* ad contere-
das *Hæreticorum* & *Schismaticorum* irruptiones. Constan-
ter opposuerunt *Patres*, *Irenæus*, *Tertullianus*, *Epiphanius* alii
compendio non coarctandi. 2. Quin & tritum est *Acrium*
pro *Hæretico* fuisse condemnatum, quodd *Episcopo* æquasse
Præbiterum, sanè ob *Humani* instituti violationem, à tot &
talibus *Ecclesiæ* quasi columnis, tam gravis non fuisset in-
flicta censura. Sed *Emersonus in opusculis* *ad 2m* *capitulum* *in-*
voluntaria *est*. *Episcopum* ad *Præbiteri* deprimere *subsellium* *sacri-*
legium habebatur istius seculi. 3. Hinc ordinantes & ordinati à
Præbiteris *Sacerdotes*, *Degradatione* aliisq; censuris percel-
luntur ab *Ecclesiâ*. Occurrunt his & similibus *Novatores*.

1. Adductos hic tantum esse ex sinu *testes* & ancipitis fidei

Historicos

Historicos Apocryphos. 2. *Episcopos* illos, de quibus loquuntur veteres, dominantibus nostris *prælati* admodum fuisse dissimiles. 3. *Aerium* non eo nomine pro *heretico* fuisse notatum, quod *Præbiterum* Episcopo æquasset. Sed quia in *Arianismum* & alios exitiales errores incidisset. *Contra.* Rectè quidam, Qui *authoritatem* (inquit) omnem *majoribus* suis adimit, sibi ipsi nullam relinquit. 1. *Historici* & *patres* adducuntur ut *testes* sensus Ecclesiæ & temporum, in quibus vixerunt, non ad *dogmata* statuminanda à scripturis aliena. 2. *Questio* præ manibus est de *Episcopali* vocatione, ordine, & *Jurisdictione*, in & *supra* *Præbiteros*, non de *Titulis*, *reditibus*, aut *privilegiis* aliis *honorariis* à principibus aut *Rebus publicis* indultis. 3. De *Aerio* sufficit dogma illud de *paritate* Episcopi & *Præbiteri* inter *Hæreses* ipsius, ab *Epiphaniis* & *Augustino* memorari, nec valet, *Hereticus* erat quā *Arianus*, Ergo *Hæreticus* non erat, quā *ordini* *Episcopali* injurius.

6. Adversantium confessio non parum conducet ad *præcedentia* stabilienda, ex his autem qui videntur inter *Reformatos* aliam amplecti *disciplinam*, sunt vel. 1. *Lutherani* (ut loquuntur) vel. 2. *Zuingliani*. vel. 3. *Calviniani*. *Lutherani* per suos *superintendentes*, & *præsin* (quemadmodum per professionem in confessione *Augustana*, parum aut nihil à nobis hac ex parte dissentiunt. *Zuingliani* verò, præsertim *Tigurini*, utcumq; aliter *disciplinati*, quā impensè favent *disciplinæ* nostræ *Episcopali*, ostendunt ipsorum scripta *doctissima*, & excocti judicii plenissima. Pro *Calvinistis* sufficiat vel hæc unica *Hieronymi Zanchii* summæ eruditionis & *perspicacitatis* liberrima protestatio. *Testor* me coram Deo in mea *conscientia*, non alio habere loco quā *schismaticorum*, illos omnes, qui in parte *reformationis* Ecclesiæ ponunt nullos habere *Episcopos*, qui *authoritatis gradu* supra suos *Præbiteros* emineant, ubi *liquido* possunt habere. Præterea cum *Domino Calvino* nullo non *Anathemate* dignos censeo, quotquot isti *Hierarchiæ*, qui *Domino Jesu* se submittit, subjici nollunt. Consulit autem *Calvinus* *Poloniæ Regi*, non ut *Episcopos* tantum constitueret in quavis provincia, sed super illos

Bullingeri.
Qualter.

De Reform.
Eccles. p. 81.
Ep. 149.

etiam *Archiepiscopus*. Et ipse *Beza* (utrumq; ordini *Episcopali* iniquior) vel *Episcopus* nostros *Anglicanos* probat, vel egregie agit *Sycophantem*. *Saravia* autem è *Belgia*, *Sculturius* è *Polatinatu*, & *Spanhemius* ab ipsa *Genevensi* schola, mitiores nobis transmiserunt *uvas*. Et domesticorum *Eceboliorum* crambe & labruscæ jamdudum putruissent in fimetis, nisi protraxissent illas nuper in lucem *Smellymiani* quidam *Acrostici*, sed quo successu, ingemant omnes Ecclesiæ *Reformate* & *Orthodoxæ*.

Et Nati Naturum, & qui nascuntur ab Illis.

7. Postremo (ut multa paucis conferam) exterminium, five *Episcoporum Degradationem*, vel (ut pro re nata loquar) *Deordinationem*, Comitatur. 1. Ecclesiarum *Cathedralium* Abominanda desolatio, ut ibi sibi invicem respondeant *filia ulula*, ubi in *Decorie sanctitatis* altissimus antea colebatur. Comitatur. 2. *Academiarum devotio*, in quibus, sublati *premiis*, quid solidi aut sancti est expectandum. 3. *Eclipsin* necesse est ut patiantur *stellæ* apud majores nostros: (*S. Augustinum* volo, & *Hieronymum*, &c.) primæ magnitudinis, sicut *alarius* mulieris, qui non viderunt *solem*. Obliterabitur 4. seculorum 15. *architectura*, ad novarum exaltationum incendium, quæ ut *ignis fatui* viatores simpliciores in *paludes* aut *voragines* precipitent. 5. *Martyres* nostri *Episcopi*, *Cranmerus*, *Latimerus*, *Ridleyus*, &c.) qui *reformationem* non scriptis tantum (ut alij doctissimi *Episcopi*) sed sanguine suo obligarunt, nova quærant *calendaria*, *Rachel* lugeat suos *liberos*, quia non sunt. 6. Quæ fiet de *Pedobaptismo*, & de *mutatione Sabbathi* Judaici in diem *Dominicam*, cum non alio nituntur *divino jure*, quam *Episcopatus*? Hoc igitur exauctorato, quibus *columniæ* ista suffulciantur? 7. Ex qua fronte tandem *Presbyteri* moderni ab *Antichristianis* (ut ab his conclusum est) *Episcopis* ordinati, *sacra* tractent, & *sacramentalia*? Num *Antichristus* Christo genuinos generet filios? Plura nec minus punctiora his coacervari potuissent, si *disceptationes* videretur. Mat. 24. 15.

Objectiones.

Ob. 1. **I**nterdictum omne *dominium* excludit inter Clericos *superioritatem* : Sed principes Gentium *dominantur* eorum , & qui *maiores sunt potestatem* exercent in eos, non ita erit inter vos, Math. 20 25. 26. Mar. 10. 42. Luc. 22. 25. Ergo *Episcopi Presbyteri* non sunt *preferendi*.

Sol. *Dominium* hic statuitur duplex. 1. *Coactio* vi gladii, quale est *principum Gentium*, aut *magistratus civilis*, & quale ambiebant *Zebediæ*, & hoc *Apostolis* interdicatur. 2. aliud *paternum*, *directivum*, vel *ministeriale*, & tale illis commendatur, quo *ministrent* potius *inferioribus*, quam *ministerum* gaudeant *satellitibus*. 2. Inter *Apostolos* tantum (quos solus alloquitur *salvator*) interdicatur *Dominium*, quod non obstat, quo minus in *constitutos* ab ipsis postea *Presbyteros*, *iurisdictionem* aliquam obtinerent. 3. Unde si *domini* appellentur, vel ex *principum indultu*, vel ex *subditorum Reverentia*, (ut *Eli & Elias* ab *Hannah & Obadias*, 1. Sam. 1. 26. & 1. Reg. 18. 7. non invidendus est illis talis *titularum* usus, sed *usurpatio*, *Dominus & Magister*, *servorum* lavat *pedes*, Jo. 13. 15. 14. & *fastus superioribus* *objectus* aliquoties *conculcetur*, sub *humilitatis* *prætextu* ab *inferioribus*, sed *majori fastu*.

Ob. 2. Qui eodem veniunt nomine, & eisdem *titulis*, sunt eiusdem *dignitatis & officij*, sed *Episcopus & Presbyter* in *Scripturis* eodem veniunt nomine. Act. 20. 17. 28. Philip. 1. 2. Tit. 1. 5. 7. Ergo *Episcopatus* non est *distinctus à Presbyteratu*.

Sol. *Abstracti & concreti* non est *Idem* *predicandi modus*, nã qui *Presbyter* est, solet esse prius etiam *Diaconus*, (ut qui in *Attribus* est *magister* solet esse *Baccalaureus*) nec tamen dixerit quispiam eundem esse *Presbyteratum & Diaconatum*, aut *gradum magistri & Baccalaurei*, *subalterna* siquidem non habeantur *identica*, ut quia *Omnis Episcopus est Presbyter*, omnis

Presbyter, Diaconus, vice versa inferas, Ergo omnis Diaconus est Presbyter & omnis Presbyter est Episcopus, Episcopus enim (de quo controvertitur) non simplex Presbyter est, sed cum Additamento Prælaturæ, & Jurisdictionis, ad quod Presbyteratus subiacet tantum est seu ὁμοῦς ἐκκλησιαστικῶν μακαρίων, Gradus, seu lex promotionis spiritualis, ut Diaconatus est ad Presbyteratū.

מלך

Nazian.
Orat. de Patre
suo. Laudatur
à Beza.

1. Tim. 3. 13. unde 2. Suppeditat textus hujus distinctionis membra, quod Episcopus sit uel Cleri, vel Gregis, seu (ut hodie loquimur) Diocæsani, vel Parochianus, Parochianus Ordinatus à Diocæsano rectè gregis peculiaris cui designatur Inspector seu præpositus dici potuit Episcopus, qui respectu ordinantis Diocæsani, Presbyteri tantum tenet subsellium. Viventibus autem Apostolis, & Evangelistis, ipsorum in plantandis, & visitandis Ecclesiis, Adiutoribus & Cooperariis, in ipsis mansit Jurisdictionis Episcopalis gubernatricis amplitudo, illis vero sublati, & multiplicati unde quaq; Fidelium cætib; Qui successerunt ipsis pro numero, & amplitudine Ecclesiarum, designatas ab illis occuparunt sedes; in quibus ut antea Apostoli sibi ipsi Evangelistas, sic illi Presbyteros sibi ipsi asciverunt in partem sollicitudinis, ad promulgandum verbum, & administrandum sacramenta, & tum primum Episcopi ἐπίσκοποι dici ceperunt, ut agnoscerentur Apostolis minores, sed Presbyteris superiores, & ex distinctis nominibus dignoscerentur distincti gradus, & officia. Hinc patet. 3. ad textus adductos responsio Ephesinorum & Philippensium, Presbyteros, Episcoporum titulis insigniri respectu gregum quibus fuerunt præpositi, qui Apostolum interim habuerunt ipsorum Episcopum, qui illos pro iure suo dirigebat & præmonebat. Titum autem ab Apostolo designatum, ut quæ apud Cretenses deessent, corrigeret, & constitueret oppidatim Presbyteros, sub qua alia concipiamus notione, quam Episcopi diocæseos amplioris, qui Presbyteris seu Episcopis Parochianis à se constitutis, (in iura Ecclesiastica) Canones præscriberet? Quod à successoribus postea continuatum.

Ob. 3.

4. 3. De Disciplina Ecclesie. 213

Ob. 3. Vocatio extraordinaria *successores* non admitit Ordinarios, sed talis fuit *Apostolorum*, Ergo *Episcopi* *Apostolis* non succedunt.

Sol. Aliquid erat in *Apostolis* *extraordinarium*, ut, 1. vocatio à Salvatore *immediata*. 2. *Instructio* per S. S. *miraculosa*, 3. *Illimitata* (ut ita loquar) *commissio*, ad *Evangelium* per totum mundum *plantandum*, & *propagandum*, in quibus *successores* non habuerunt. Alia fuerunt *ordinaria* ut 1. *plantata* rigare, 2. *posita* ab ipsis *fundamentis* *superædificare*. 3. *Tradere posteris*, quoad *Doctrinam*, *cultum* & *disciplinam* quæ à *majoribus* acceperunt. In talibus si deessent *successores*, deficeret *Evangelium*, quos sub *Episcoporum*, non *Præbiteriorum* *Genealogiis* agnovit *Antiquitas*.

Ob. 4. Non occurrit in *Scripturis* distincta aliqua *Episcopi* *ordinatio*, ut habetur *Præbiteri*, *Act. 14. 23.* *Tit. 1. 5.* Ergo constat *Præbiteros* esse *divini juris*, quod de *Episcopis* non ostendatur.

Sol. At constat eisdem locis, *Præbiteros* istos à *Paulo*, *Barnaba*, & *Tito* fuisse *ordinatos*, quos ex dictis constat eminentissimos fuisse *Episcopos*. Ostendant *Adversantes*, non ex *Scripturis* (quod nimium esset *argere*) sed ex *praxi* *Ecclesie* alicujus celebrioris *succedanea*, *Præbiteros* *ordinasse* *Præbiteros*, multò minùs *Episcopos*, & plus quam adhuc factum est *præstare*, 2. per illud *salvatoris*, licet misit me pater, ita ego mitto vos, *Jo. 20. 21.* Illud S. S. *separate mihi Barnabam, & Saulum* ad opus, ad quod eos *advocavi*, illam *Pauli* *designationem Timothei*, & *Titi* ad certas *provincias*, *Episcopatum* facile derivatur *prælatura* à summo illo *Episcopo* *Animum* nostrarum. 1. *Pet. 2. 25.* qui nusquam sub *Præbiteri* innotuit *titulo*. 3. Nec valet, quod *Petrus* se *hæpræbiterum*, & *Præbiterum* se *Johannes* nominat, quia *salutantium* *indicant* *etatem* vel *humilitatem*, non *dignitatem* *diminutionem*.

Ob. 5. Quibus *Claves* *Ecclesie* æque sunt *tradite*, hi pari sunt *potestate*, & *dignitate* *Ecclesiastica*, atqui *Præbiteri* æque ac *Episcopi* *traduntur* *Claves* *Ecclesie*, Ergo *Episcopi* non sunt inferiores unde illud *Chrysostomi*, inter *Episcopum* & *Præbiterum* In 1. Tim. 2.

in Tit. c. 1.

De Origis.
Sacrar. Ordin.
§. 5.

Præbyterum interest *ferme* nihil, & *Hieronymi*. Noverint *Episcopi*, se magis *consuetudine*, quam *dispositionis* dominicæ *veritate*, *Præbyteris* esse *maiores*, & in *Communi* debere *Ecclesiæ* regere, cui *suffragatur* *Durandus* inter *Scholasticos*. *Idemq;* *senisse* cum *Aerio* *præcipuos* *Ecclesiæ* *Patres*, *Michael Medina* *asserit*.

Sol. Ex *tropica* *clavium* *significatione* nil certò hic *concluditur*. *Claves* *legimus* tantum *Petro* *traditas*, non *Abyssi*, ut ibi in *animas*, *incarceratas*, aut *suprematus*, ut hic in *terris* in *Laico* *juxta* ac *Clericos* *exerceret* *Dominium*, sed *Regni* *Carolorum*, hic per *Evangelium* ex *Judeis* & *gentibus* *stabilendi*, cujus post *Spiritus* *Sancti* *descensum* *prodiit* *Petrus* *primus* *Præco*, *Act. 2.* Hoc autem *personale* tantum erat, *posteris* non *transferendum*, 2. sed *potestas* *cenſuræ* *sive* *excommunicandi*, *mores* *respiciens*, *Math. 18. 18.* & *Reminendi* aut *retinendi* *peccata* *conscientiam* *innodantia*, *Jo. 20. 23.* sic *Apostolis* *erant* *omnibus* *concessa*, ut per *illos* & *Episcopos* *illorum* *successores*, *Præbyteris* *etiam* *communicarentur*, unde *habent* *illas* non à *Christo* *immediatè*, sed per *manus* *Superiorum* *traditas*. 3. Nec aliud *docent* inter *Patres*, *Chrysostomus*, *Fermè* nil (*inquit*) *differt* *Episcopus* à *Præbytero*, nempe quoad *actus* *istos* *prædicandi*, *sacramenta* *administrandi*, aut *absolvendi* aut *ligandi*, & *consuetudo* (de qua loquitur *Hieronymus*) cum *Apostolica* fuerit, in *Agendis* ad *discrimen* inter *Episcopum* & *Præbyterum* *stabilendum*, (vel *jure* *dicamus* *divino*) *sufficit*, quo *sensu* *urgetur* ab *Apostolo*. Nos talem *consuetudinem* non *habemus*. 1. *Cor. 11. 16.* Qui *nihilominus*, quoad *gubernationem* *Ecclesiasticam* ad *Timotheum* & *Titum* *alias* *accumulat* *differentias*, ut. 1. *Præbyteros* *ordinare* per *cautâ*, & *suspensam* *manuum* *impositionem*, 1. *Tim. 5. 22.* *Tit. 1. 5.* quod *Episcoporum* tantum esse *agnoscit* *Hieronymus*. 2. *inordinatæ* *cubibere*. 1. *Tim. 1. 3.* 3. *Preces* *publicas* *dirigere*, & *promovere* *ib. 2. 1.* 4. *Bene* *presidentes* *suis* *gregibus*, & *maximè* *laborantes* in *sermone* & *detrina* *Præbyteros*, *præ* *cæteris* *honore*. *ib. 5. 17.* 5. In *accusatos*, nisi sub *duobus* aut *tribus* *testibus* *Idoneis*, nil *temerè*

merè statuere, lb. v. 19. 6. Obstinatos publicè in conspectu omnium ad merum aliorum corripere. lb. 20. 7. Quæ desunt aliàs pro autoritate corrigere. Tit. 1. 5. & quæ accepissent ab illo, fidei hominibus committere, qui sunt idonei ad alios docendos, Tim. 2. 2. Ista autem cum maxima ex parte in *Præsbyteros* sint exercenda, à *Præsbyteris* non tam commodè exerceri possunt, quam ab *Episcopis* superioribus. Durandum autem & *Medinam* relinquamus *Belamini* ferulæ, qui castigat ipsos pro merito. De Clericis, Cap. 15.

Ob. 6. Si *Præsbyteri* ordinarunt *Timotheum*, qui ordinari non potuit nisi ab *Episcopis*, tum *Episcopi* & *Præsbyteri* non differunt, aut ad *Episcopos* tantum non pertinet ordinatio. Sed constat prius ex *Apostolo*, ne negligito donum quod in te est, quod datum est tibi per *Prophetiam*, cum impositione manuum *Præsbyterii*, 1. Tim. 4. 14. Ergo par est *Præsbyterorum* ac *Episcoporum* in ministris ordinandis autoritas.

Sol. Ex collatione istius loci cum illo, 2. Tim. 1. 6. Quam ob causam in memoriam revoco tibi, ut exsuscites *Donum* dei quod est in te per impositionem manuum mearum, rectè colligunt nostri *synodici* in *Annotamentis*. Paulum *Timotheum* ordinasse, *Præsbyteros* vero cum illo manus etiam in ordinatione imposuisse, unde ille ut *Præsul* autoritative, isti ad actionis solennitatem manus admoverunt quasi associative, quod decretum fuisse asserunt in *Concilio* *Carthagenensi* 4to: & in usu esse agnoscunt, tam in nostra *Anglicana*, quam in cæteris *Reformatis* *Ecclesiis*.

Ob. 7. Doctrina de *Prelatura* *Episcopi* supra *Præsbyteros*. 1. viam sternit *Papatus*. Et. 2. *Disciplinam* in *reformatis* *Ecclesiis* transmarinis, (quæ *Episcopos* eliminavit) subnervat prorsus, & exponit opprobriis. Nam si præponatur unus *Episcopus* *Diocesanus*, diversis *Præsbyteris* *Parochianis*, & *Archiepiscopis*, *Metropolitanis*, seu *Patriarchæ* diversis præsideat *Episcopis*, quid ut tandem *Papa* in hos omnes *Suprematum* teneat? Et si ad ordinationem ministrorum, cæteraq; nonnulla munia *Ecclesiastica*, requiratur necessario *Episcopalis* manus, & auctoritas; quo
Sensu

censu habeantur *istæ* (quibus hæc non tantùm desunt, Sed huiusmodi omnia detestantur) pro legitimis Ecclesiis.

Sol. Salvator *animarum Episcopus*, 1. Pet. 2. 25. Qui perpetuam spondet suis *Residentiam*, Mat. 28. 20. non indiget (qui *absentis* vices obeat) *Generali Vicario*, quiq; Apostolis interdixit *Primum*, ab *Episcopis* eorum successoribus eundem exulare voluit. Instituit (inquit Apostolus in Ecclesia, 1. Cor. 12. 28. *Primum Apostolos* paribus *thronis*, Mat. 19. *pari absolvendi & ligandi potestate*, Joh. 20. *pari* in structure serie, Ephes. 2. & nominum Apostolorum muris novæ Hierusalem inscriptione, Apoc. 21. non *Primum* ambientem *Diotrephen*. 3. Jo. v. 9. qui tanquam *Deus* in Templo Dei sederet, 2. Thef. 2. *Limites* igitur hic habemus præscriptas, ne *Archiepiscopi*, *Metropolitæ*, aut *Patriarchæ* (qui tituli ex pia & provida hominum prudentia accedunt nonnullis *Episcopis*) intumescant in Papalem tyrannidem. Nisi *antichristianum* admitteremus occipit pro Christo capite, & pro duodecem immotis fundamentis, picturatum peristylum. 2. Quod ad *Transmarinos* spectat *Reformatos*, non est quòd de *Episcopis* nostris *orthodoxis* tam funesta excitarent incendia, non enim disciplinam illorum penitus damnamus, quia *nostram* præferimus, ut *salvatoris* & Apostolorum institutioni, adeoq; totius Ecclesiæ *Catholicæ praxi* magis consentaneam. Videant interim magistratus politici, ne *suprematus* in sacris *presbyterialis*, æquè ac *papalis* sit ipsorum prærogativis injurius, & pro unico *Papa patriarchali*, *Papulas* cogantur ferre innumeros, qui ut descripsit *Judas*, seipsos segregant, *Animales* se esse ostendunt, & (quicquid præ se ferunt in conventibus demagogicis) *spiritum sanctum* non habent. v. 19. De hisce ampliora qui desiderat. 1. *Whigifisii*, & 2. *Bancroftium* *Archiepiscopos*. 3. *Bilfoni*, & 4. *Androsium* *Wintonienses*, 5. *Juellum*. & 6. *Davinantium* *Sarisburienses*. 7. *Hallum* *Norvicensem*, doctissimos & orthodoxos *Episcopos* consulat, Et mirabitur *inferioris subsellii* infrunitos aliquos *declamatores* in luce Evangelii tantùm potuisse, ut *Episcopatus* à talibus (tanquam *Jezabel* à canibus) dilaceraretur, qui ut in *ἡμετέροις ἐκκλησίαις* rutuba illa *Ephesina*

finis diversa clamitant, & plerique nesciunt cuius rei causæ conveniunt. Act. 19.32.

Q U Æ S T. III.

*An Clerici Iure Divino exercent
Jurisdictionem temporalem, aut la-
ici spirituales? Aff.*

Q U I A.

EST clerus Ecclesiæ, & clerus Ecclesiæ. Clerus Ecclesiæ est *ors Domini*, quæ omnes includit fideles. 1. Pet. 2.5. Apoc. 1.6. Clerus Ecclesiæ sunt certæ inter fideles persone segregatæ, & legitime vocatæ ad munus ministerii. Act. 13.2. Tit. 1.5. de quibus hic tantum agitur. 2. *Ius Divinum* occurrat, vel præcipiens, aut prohibens; vel permittens, & exemplis inducens, quale hic attenditur. 3. Exerceant Jurisdictionem, vel ex Officio, virtute ministerii, vel ex delegatione superioris potestatis, non priorem, sed secundum sensum amplectimur. 4. Quæ Jurisdictio temporalis dici potest, vel respectu subiecti, circa quod versatur, cum spiritualis interim sit ratione finis, cuius gratia suscipitur, & ad quem ordinatur, nempe ad comprimenda vitia, & innocentiam protegendam, quo respectu à Clerico tantum exerceatur. 5. Ita Laicus tractet spiritualia ex charitate, & necessitate, deficiente Clerico, non ratione Officii, quod constat hisce argumentis.

1. Melchisedech erat Rex & Sacerdos, Sacerdotes Eli, Samuel, & Jehoida præcipuis præfuerunt Reipublicæ negotiis..
2. Sacerdos Politico Magistratus assidet. Deut. cap. 17. & 19.
3. Levitæ ad Moïsi imperium Mamonæ regis interficiebant. 4. Ad

E c

Extram

Exam spectat iudicium de nuptiis illicitis dirimendis. Ezra. 10. 4. 9. Ergo civilis Jurisdictio licite à Clericis exerceatur.

2. *Sunt Jura Mat. 5. Idic Ecclesiz. Mat. 18. civilia æquè ac Ecclesiastica respiciebat, Sed hisce non solum interfuerunt, sed præsuerunt Ecclesiastici. 2. Servator penitentem liberat adulteram, & ementes & vendentes scuticis è templo ejicit. 3. Paulus exercet artem Scenopægia. Act. 18. 3. & deteriorè Ethnico pronunciat, qui familia suæ non prospicit, & liberos rectè non instituit, malus enim Oeconomus Episcopus futurus est deterior. 1. Tim. 3. 5. Corinthios deniq; corripit, quod controversias civiles inter se non componerent. 1. Cor. 6. Ergo jure divino hoc Clericis erat permissum.*

3. *Praxis succedentiæ Ecclesiz hoc confirmat. 1. Constantinus sancit, ut valeret appellatio à civili magistratu ad Ecclesiasticum. Sozomen: Hist. l. 1. c. 9. 2. Statuit Theodosius, ut lites quævis forenses Ecclesiz Tribunali sisterentur, si litigantes hoc expeterent. Duaren. l. 1. 3. Quin & Concilia Ecclesiastica, non Ecclesiastica tantum, sed civiles determinarunt controversias, confer. Magdeburg. Cent. 4. cap. 7. ex quibus patet receptum fuisse apud veteres clericorum in litibus civilibus componendis studium.*

4. Unde 1. *Augustinus de opere Monachorum, cap. 19. 2. Ambrosius Epist. l. 7. c. 56. 3. Epiphanius apud Sozomen. l. 6. c. 32. 4. Philas apud Nicephorum. l. 7. c. 9. 5. Dorotheus apud Euseb. Hist. l. 7. c. 32. 6. Jacobus Nisibiensis Episcopus apud Theodoretum Hist. l. 2. c. 30. civiles lites dextrè dirimebant, aut hostes propulsabant, & egregiam principibus in Politicis navarunt operam; quod proculdubio in se non suscepissent, si tractare Politica illicitum fuisse existimassent.*

5. *Sunt Cause nonnullæ mixtæ Theologico-politicæ, nempe, 1. Matrimoniales. 2. Schismaticæ. 3. Testamentaria, quæ junctam Theologorum, & Politicorum postulant operam, quia Respub. Christiana est Ecclesia, in quâ Clerici cum Politicis sic incorporantur, ut nil separatim decernatur, quod omnes obliget. Ergo necesse est ut in talibus hi cum illis pari passu ambulent.*

6. Privilegium est *summi civilis magistratus* omnibus suis *subditis* præcipere, ut hoc vel illud pensum obeant, quod ad totius *conservationem* faciat maxime, prout quemq; viderit *Clericum*, vel *Politicum* optimè ad *jussa* capeßenda, & negotium *peragendum* instructum. Ergo *hæc ex parte* non possunt *Clerici* tergiversari, aut opus *injunctum à Magistratu* declinare.

7. Omne *membrum* tenetur toti *inservire*, prout *res* & *vires* tulerint, sed *Clerici* tam sunt *Reipub. membra*, quam *Ecclesiæ*, & *Laici Christiani* tam *Ecclesiæ membra*, quam *Reipublicæ*. Ergo tenentur qualibet *ansâ porrectâ*, & legitime *deputati* manum *bono publico* admoveere.

Objectiones.

Ob. 1. Quid *Christus à se amittitur*, illud à *Clericis* non est assumendum, sed postulatus *salvator* ad *hereditatem dividendam* inter *fratres*, respondet. *Hæus tu*, qui me vobis *Judicem*, aut *partitorem* præfecit. *Luc. 12. 14.* Ergo *Clerici* talibus se non intermiscant.

Sol. Aliud est *Clericum* se ingerere *negotium secularibus*, aliud *impositum pensum à superiore* subire; *declinat salvator* hoc *seculare judicium*, non quia *incapax erat*, sed quia ad illud non *vocatur*, sed aliter à *patre ordinatur*, unde concedit, *hujusmodi* posse ab *illis* exerceri, qui ad *talìa sunt legitime designati*.

Ob. 2. *Ea quæ sunt pietatis & misericordiæ*, omittenda sunt, ut *regnum Dei* annuncietur, nempe *sepelire patrem*, aut *valedicere domesticis*. *Luc. 9. 59. 60. 61.* Ergo *multò minùs* ad *secularia* est *declinandum* ab *illis*, qui *verbum Dei* tenentur *annunciare*.

Sol. *Textus omnes Christianos* æquè ac *clericos* respicit, quos *tergiversari* non vult *Salvator*, cum *Christiane professionis* *aratru* manum semel *admoverunt*. *lb. 62. 2.* Distinguendum

dum de negotiis secularibus, quæ vel impediuntia possunt esse, talia Clericis sunt invidenda: vel promovenda ad munus suum feliciter exequendum, huiusmodi autem sic tractent, ut ad spiritualia ordinentur, & illis semper postponantur.

Ob. 3. Ministerium Ecclesiasticum plus quàm totum requirit hominem, instandum siquidem est *ὁρατός, ᾠκείμωτος*, 2. Tim. 4. 2. & *Quis ad hæc idoneus*, 2. Cor. 2. 16. Ergo non possunt Clerici *ἀλλοτρίων ὁμικραῶν*, nec conceditur illis secularibus vacare. 1. Pet. 4. 15.

Sol. Secularia non debet attingere, nisi quatenus faciant ad mores corrigendos, pietatem promovendam, & communionem Sanctorum conservandam, ita enim non extra oleas vagatur, vel suum munus negligit, cum illud etiam sit sui officii, ut pars toti salutariter consulere.

Ob. 4. Apostoli curam pauperum & viduarum deonerant in Diaconos, ut ipsi liberius orationi, & verbi ministerio vacarent. Act. 6. 4. Ergo multò magis secularia sunt à Clericis abijcienda.

Sol. Surrogarunt Apostoli Diaconos in partem sollicitudinis, sollicitudinem istam non abiecerunt, eligerunt tantum ut ipsi non detinerentur à minutioribus, cum res majoris momenti essent ab illis peragendæ. Sic Timotheo Paulus præcipit, ut fides homines sub se substituatur ad prædicandum Evangelium. 2. Tim. 2. 2.

Ob. 5. Nemo militans implicat se negotiis secularibus. Ergo Ecclesiastica tantum sunt ab Ecclesiasticis tractanda. 2. Tim. 2. 4.

Sol. Quæ Secularia sunt respectu materiæ, Ecclesiastica evadunt ratione finis salutaris, ad quem ordinantur, nec Clericus tantum doctrinam, sed disciplinam etiam Ecclesiæ respicit, quæ non solum in docendo, & Sacramenta administrando, sed etiam res sacras ordine & decetè disponendo, consistit. 2. Aliud est implicari, aliud Politicè tractare; aliud uti, aliud frui mundanis: facere amicos potest Clericus ex mammona iniquitatis, præcipiente Servatore, modo non ab his inficiatur, & à pœno detineatur. 3. Monitum Apostoli non Clericos tantum,

tum, sed omnes fideles dirigit, ut abjiciant ea omnia, quæ iter ad cælum retardent.

Ob. 6. Non oportet laicos clericorum munus obire, nemo enim in se suscipiat hoc munus, nisi vocatus fuerit sicut Aaron. Heb. 5. 4. Ergo vice versa clerici non exequantur jurisdictionem civilem.

Sol. Non ex officio clerici tractant politica, sed exigente necessitate aut convenientia, à superioribus ad talia adsciti; ita etiam vice versa ex charitate, & necessitate deficientibus clericis, laici administrant quædam Ecclesiastica.

Ob. 7. Juellus talem Jurisdictionem in Papismo exagitat, ut contra Canones Ecclesiæ & Patrum dictamina, Defens. Apol. part. 5, c. 3. S. 2.

Sol. Recte, ut à Papa usurpatur, & confertur prætextu fœlitiæ suprematûs etiam in omnes principes: non ut à Magistratu Christiano confertur, & à subditis clericis exercetur.

QVÆSTIO. I V.

An liceat subditis contra legitimum suum Magistratum sub prætextu quovis Religionis arma movere? Neg.

SUpponimus. 1. Subditos nativos consentientes, in obsequium juratos, non vi injusta coactos, aut detentos. 2. Intelligimus deinde Regem, sive successionem, sive electionem agnitum & receptum, sine Tituli justioris controversia. 3. Qualem Regem sub prætextu quovis Religionis, Tyrannidis, imbecillitatis, inculpatae tutelæ, aut quocumq; alio modo, Negamus, conscriptione militum domesticorum, federatione aut conductione

E c 3

externorum

externorum, aut violentâ detentione *Redituum*, tributarium, aut *Vestigium*; *Vi* aut armis esse impetendum.

Q U I A,

1. Constituendus est Rex non pro arbitratu populi, Sed quem Dominus Deus elegerit. Deut. 17. 14. Qui sic cōstitutus si juxta *המלך ששפט* subditos injustius, quàm par est, opprimat, nōn ad arma recurrendum, sed ferendum patienter jugum, 1. Sam. 8. 18. quia potestas ejus est de sursum, Jo. 19. 11. à Deo. Rom. 13. 1. Unde jure dicat, Ego sum Pharaon, Gen. 41. 44. i. e. exemptus à legum & subditorum censurâ, licet non à directione & Consilio. Excipiunt. In loco Samuëlis, non jus Regionum, sed morem tyrannorum ad terrorem Regem petentium describi; unde non inferendum, ferendos esse hodie Reges legitimos in tyrannos degenerantes, quia in tali casu hoc non injunctum fuit Israelitis Regem perversè petentibus. Contra. Textus indicant, quid Reges possint & solent pro arbitratu facere impunè, non quid debent, delinquentes autem ipsos Deus reservavit suo judicio, tibi soli peccavi. Psal. 51. 4. (inquit David) non reliquit subditorum ferulis. Sed istos plerumq; punit per malos reges, unde illud *אין כרימה רן את המלך אלמא הכה* Nulla creatura judicet Regē, nisi Ille benedictus, Rab. Nachmoni in illud, Ps. 17. 2. de vultu tuo judicium meū prodeat, & nō ex populi tumultu. Postremò in textu illo, 1. Sam. 8. 11. non tam ostenditur quid possit Rex facere, sed quid debet populus pati absq; appellatione. v. 10. quia Dominus eligit, Ps. 75. 7. Dan. 2. 37. populus tantum agnoscit, nec confert auctoritatem, quam in se non habet, sed spondet illi obsequium, cui videt Deum jus gladii contulisse, Rom. 13. 4. Mat. 26. 52.

2. Davidis catholicum expressum est edictum, quis extendet manum suam in Christum Domini, & innocens erit? Nullus certe subditorum separatim, vel conjunctim. Deo tantum ipsius judicium est relinquendum. 1. Sam. 26. 9. 10. Unde ipse resiliit ob oram chlamydis Sauli abscissam quærentis ipsius vitam, & deterruit cæteros commilitones, ne aliquid in Regem suum, licet hostiliter eos persequentem, machinarentur, 1. Sam.

Sam. 24. 6. & 7. *Excipiunt*. Textus istos forsan concludere parcendum esse *Regis personæ*, sed non *ministris* & *possessionibus*. *Contra*, Injuria *liberis*, *Ministris*, aut *possessionibus* facta, *personæ* infertur, juxta illud, qui vos spernit, me spernit, Luc. 10. 16. Sic *legatorum* violatio cedit in mittentis contumeliam, 2. Sam. 10. 6. Et non tantum *personis* Regum, sed ab illis missis præcipitur obedientia. 1. Pet. 2. 14. Nec David in ministros Saulis (nempe *Abner*, aut alios) aliquid molitur, sed potius corripit, ut constet ex *textus* filo. Hoc præstandum à famulis, non tantum *dominiis* suis *benignis*, sed *dyscolis*, multo magis à *subditis* juratis erga reges *iniquos*, quia hoc Deo acceptum & subditis *gloriosum*, 1. Pet. 2. 18.

3. Patris insistit vestigiis filius Solomon, Time Dominum fili mi, & Regem, & cum *Novatoribus*, i. e. qui de rege male loquuntur *Deodat*. non *commiscearis*, quoniam repente consurgit perditio eorum, & ruinam utriusq; quis novit, Prov. 24. 21. 2. consulo ut *mandatum Regis* observes, idq; *ratione* *juramenti Dei*, nec festines recedere à *facie* ejus, neq; perma-neas in opere malo, quia omne quod *voluerit* faciet & sermo illius *potestate* plenus est, nec dicere ei quisquam potest, quare ita facis? Eccles. 8. 2. 3. 4. *Excipiunt*, hoc valere, dum Rex *justa præcipiat*, aliter ei *resistendum*; & *obediendum* potius Deo quam *hominibus*, quod *juramento* quovis *religiosius* est habendum. *Contra*. Aliud est *subducere* se ab *exequutione* *impii mandati*, aliud *vi & armis* *oppugnare Regem tuum* *impia* *mandantem*; *primum* est *pietatis & prudentia*; *secundum* est *Rebellio*, & *perjurii*. Unde *perjurii* postulatur & punitur Rex *Zedechias*, ob violatum *Regi Nabuchadnezzari* *juramentum*, 2. Chron. 36. 13. Quis autem liberabit aliquos à *vinculo* *juramenti* *Suprematus*, & *Fidelitatis*? Nunquid dices *Regi*, *injustus es*, & *principibus*, *impii estis* vos? Job. 34. 18. Immo ne *cogitatu* illi vel in *secreto* *maledicendum*? Eccles. 10. 20. Multo minus *ferro* aut *alio hostili modo* est *impetenda* *Majestas Regia*, aut *minuenda*.

4. Confirmat *Salvator*, Reddite *Cæsari* quæ sunt *Cæsaris*, Mat. 22. 21. 2. *Tributum* solvit pro se & *Petro*, Mat. 17. 27.

3. *Petro*

3. Petro interdicat defensionem gladiatoriam adversus impi-
 orum Magistratum satellites, Mat. 26. 52. 4. Pilati agnos-
 cit *Veritas* è celo datam, Jo. 19. 11. pronuntiat subditorum
 esse bonorum morem & officium, pro Regibus secularibus pug-
 nare, Jo. 18. 36. non impetu rebeli oppugnare. Excipiunt. Hæc
 omnia esse præstanda sub hac conditione (quam & Textus
 suggerit) modo ea quæ Dei sunt, Deo reservantur. Contra.
 In tali casu Deus reservavit Reges exorbitantes suo proprio
 Tribunali, non exposuit subditorum rebeli gladio. 1. Sam. 26.
 9. 10. Dominus percutiet, aut dies ejus veniet, &c.

5. Explicatius urget sanctus Paulus, omnis anima pote-
 statibus sublimioribus subdita sit. Quo jure? Quia non est
 potestas nisi à Deo, non ab alio fonte, nam quæ sunt potestates, à
 Deo ordinatæ sunt. Nunquid igitur non licet illis quo-
 vis casu resistere? Attendas, qui resistit potestati, Dei ordinatio-
 ni resistit. Sed quid si hoc fiat, quid inde imminet periculi?
 Tolle quærso & lege, qui resistunt, ipsi sibi damnationem acqui-
 runt. Nec immerito, quia jus gladii Magistratui, non subditis
 conceditur, Ille Dei minister est, & in iram vindex ei, qui malè
 agit. Unde concludit, Ideo necessitate subditi estote, non so-
 lum propter iram, sed propter conscientiam. Rom. 13. per pri-
 mos quinq; versus. Excipiunt. Sublimiores potestates, non Re-
 ges hic tantum denotare, sed quosvis Magistratus qui regibus
 possint esse sublimiores, ad alligandos Reges in compedibus, &
 Nobiles eorum in manicis ferreis, Ps. 149. 8. quibus se incur-
 vare tenentur Reges, & pulverem pedum lingere, Isa 49. 23.
 Quia Deus constituit tales super regna, ut evellant, & destruant,
 & disperdant & dissipent & ædificent, & plantent, prout illis vi-
 sum fuerit. Jer. 1. 10. Contra. Spiritualiter Proposita carnaliter
 non sunt intelligenda. Incurvabunt se Reges Ecclesiæ per
 Prophetas jussu Dei promulgantes & urgentes, hoc est, Deo red-
 dent quæ sunt Dei; non suis subditis ferrum & flammam mini-
 tantibus, sic alligandos se præbent verbo, non vinculis, nec
 subjuganda sunt regna à sancti ore gladii polemici, sed gladio
 oris Theologico. Reges autem non habere in suis regnis po-
 testates aliquas illis sublimiores evincit.

6. Sanctus Petrus Epist. 1. c. 2. v. 13. (Sub cuius titulo *Suprematum* vendicant ipsius ut arrogant *Vicarii*) Subiectū (inquit) estote omni *humane Creaturae* propter Deum, siue *Regi* quasi præcellenti, siue *Ducibus* tanquam ab eo missis ad vindictam *malefactorum*, laudem vero *honorum*. Excipies. At hic finis aliquoties *Regibus* nō est *propositus*, annon ergo licet cum laude illis resistere? Discas ex sequentibus. Volūtas Dei est ut benefacientes, obmutescere faciatis imprudentium hominum *ignorantiam*. Vides quo titulo ornat obfistentes, viz. *Imprudentia* & *ignorantia*, quos *Judas inter iuvenes philosophos* & *Nostri per filthy Dreamers* rectè exprimunt, quia *Dominationes spernere*, & *Dignitates blasphemare* non verentur, & in *Reges* suos sunt *acerbiores*, quàm *Michael Archangelus* in ipsum *Satanam*, *Jude*, v. 9. *Instant*. *Suprematum* istum à Rege esse *separabilem*, unde in ipsum potest exerceri à suis *subditis*, ad quos istum transtulit, & omnibus *bonis* & *prærogativis* spoliatur, & *gladio* castigetur, non ut *Rex*, sed ut *delinquens*. *Contra*. *Suprematum* à Rege crepto *Rex* esse definit, & ij in quos transfertur, *Subditi* ulterius non sunt habendi, sed *Reges* esse incipiunt. Quod nescio cuius *frontis* sit asserere, nam quis illos sic extulit?

7. Perpetua semper fuit *Orthodoxæ Ecclesiæ praxis*, & *Doctrina*, *Regibus* aut *Imperatoribus* nullo sub *prætextu* à *subditis* suis propriis esse resistendum, licet aliquoties ipsi vires & *prætextus* *quarumvis* suppetebant. Consulantur *Tertullianus*, *Cyprianus*, *Chrysostomus*, *Græci*, *Latini*; quos quia ij quibuscum contendimus, non ducunt *inivilij*, non *operæpretium* est recensere. Quin non tam *furiosi* erant *Judæi* *Salvatore* ad crucem *vociferationibus* *postulantes*, ut *Regem* suum *crucifigendum*, vel quovis modo *violandum* esse censerent. Unde *Pilato* interroganti, *Vultis ut Regem vestrum crucifigam*? Responderunt, Nos *Regem* non habemus præter *Cæsarem*, Hic *Rex* noster non est, si esset, à nobis esset *honorandus* & *liberandus*, Jo. 19. 15. Nec *Calvinus* (quem *Ductorem* faciunt plurimi in hac *causa*) per suum, *Nisi forte* & *Ephoros* *Imaginarios* ad *ama* usq; aut *directiones* progreditur; quòd

sibi ipsi fuerit probè conscius, à nullo *Scripturæ* aut *scriptoris* alicujus nominis inter *priscos*, aut *modernos*, suffragio, tam *dialicticum* & *exitiale dogma* posse stabiliri.

Obiiciunt Antichristiani (verè enim tales dixeris, qui unctos Domini armis impetendos esse prædicant, & defendunt.

Ob. 1. **P**OPULUS resistit Saulo, Jonathanem filium sub religione juramenti ad mortem postulanti, 1. Sam. 14. 46. 2. Jerolam Regibus ex familia Davidis vi & armis se opponit, & decem tribus eripit. 3. Jehu Jekoram cum matre Jezabel, & tota Achabi stirpe è medio sustulit, idq; non tantùm permittente, sed jubente, & remunerante Domino, 2. Reg. 10. 30. 4. Elias duos quinquagenorum duces cum satellitibus à Rege missis, igne cœlesti absumit, 2. Reg. 1. 10. Ergo non immunes sunt Reges *impii* ab armata & hostili subditi-
onum suorum invasione.

Sol. Subduxit tantum *populus filium*, Principem innocentem & egregiè meritum, à Regis & patris furore, non furentem strictis gladiis sunt adorti, & ipse sedator factus factum probat. 2. Jeroboamum & Jehu non excusant *prædictæ* & *in-junctæ* divinæ vindictæ in domum Solomonis, & Achabi executiones, siquidem idem actus ob diversas agentium intentiones, iustus potest esse, & impius. *Salvator* tradidit *scysum*, pono animam pro ovibus, Jo. 10. 15. & Judas tradidit. Ecce idem actus est ex parte Salvatoris, infinitæ misericordiæ, ex parte Judæ, horrendæ proditiōis. Unde taxatur Jeroboami, & Israelitarum defectio Rebellionis nomine 2. Chron. 13. 6. Et pollicetur Dominus se visitaturum sanguinem Jezabel, super domum Jehu. Hos. 1. 4. 3. Elias ministris Regis non violentas,

violentas infert manus, sed vindictam celestem ob *proccitatem* denuntiat. Quod factum *extraordinarium* in exemplar *Salvator* per discipulos suos emanare noluit. Lu c. 9. 55.

Ob. 2. Defensio *inculpatæ* tutelæ omnibus est ex lege *Naturæ* concedenda, Ergo *Regibus* tyrannicè grassantibus, arma cohibentia jure sunt opponenda.

Sol. In propulsandis iniuriis, alia *Regum*, & *Parentum*, alia *fratrum*, aut *parium* aliorum habenda est ratio. Illorum vim vi per *inculpatam* tutelam possis retundere. Contra *Magistratum*, Dei ministrum si manum eleves, tutela ista definit esse *inculpatæ*, Siquidem non aliter illis est resistendum, quàm. 1. Verbi *predicatione*. 2. Consiliariorum *suasû*. 3. mandatorum *injustorum* *declinatione*. 4. impetus irruentis cautâ & modestâ *frustratione*. 5. Fugâ juxta *Servatoris* monitum & *Davidis* praxin & *Apostolorum*. 6. *precibus* & *lachrymis*, Christianorum *primævorum* *armis*. 7. *Martyrio*, cui vix ullus esset reliquus locus & laus, si arma essent contra *Magistratus* *legitimos* movenda.

Ob. 3. Pactum intercedit inter *Reges*, & *subditos*, Sacramento sancitum, Ergo ut isto violato ex parte *Subditi*, Regi integrum est illud in *subditos* vindicare, eodem jure *subditi* cum Rege *sædisfrago* possint agere, cum violatio pacti sit *vinculi* solenniter contracti solutio.

Sol. Regum & *subditorum* in hoc pacto *par* non est ratio, Rex *sædisfragus* puniendus quidem est, sed à Deo tantum, quia præter eum nullum habet *superiorem*: *Subditi* à Rege puniuntur, cui committitur jus *vite* & *necis* per gladium à Deo datum, quo si abutatur, *subditi* tantum habent Deum vindicem. 2. Quis erit pacti violati inter Regem & *subditos* *judex*, cum nullus sit utrisq; superior nisi solus Deus?

Ob. 4. Rex minor est *universis*, licet sit *singulis* major *subditis*, quamvis ergo non possit à *privatis* oppugnari, potest tamen à *communi* conventu, publico consensu castigari, & si sit *opus* de throno durturbari, suffecto in ejus locum *digniori*.

Sol. Major vel minor potest dici quispian respectu alterius, aut mole, vel *authoritate*, quoad molem concedendum est

Saulum, licet singulis *Israelitis* humeris erat eminentior, universis tamen in idem corpus coagmentatis longè fuit minor, sed *authoritatis* Saulo concessæ alia erat ratio, juxta hanc enim ut singulis erat major, ita & universis, quia universis non magis jus gladii erat commissum quam singulis, nec uncti magis universi quàm singuli, videant autèm nostri universi, quomodo ex punicum cumulo fontes eliciant, cùm ne gutta inveniat in singulis, aut in Regem exerceant dominium cum ab ipso Deo plus *authoritatis* habeat Rex, quàm populus ei potest concedere, quia non habet unde concedat.

Ob. 5. Quod facit tale est magis tale, sed subditi faciunt Regem sua electione & consensu, Ergò universi in publico consilio pollent majore *authoritate*, quàm Rex, quem prætulerunt, & per consequens quod contulerint possint retrahere, si periculum & abusus illud exigent.

Sol. Valet illud Axioma tantùm in *physicis*, quæ agunt affectivè & necessario, non in *Ethicis* aut *Politicis* quæ operantur per accidens & voluntario, sic ignis, qui calefacit aquam, aqua est calidior, non *Dalilah*, quæ enervavit *Sampsonem* *Sampsonem* erat robustior, aut *Judah* qui gravidam fecit *Thamar*, nuru suâ erat magis gravidus. Faciunt liberi, *Burgenses* quos mittunt ad *politicos conventus*, num illi pollent majori *authoritate* quàm missi, & possunt pro arbitratu retrahere quod contulerunt. Vix hoc à multis admittatur.

Ob. 6. Populi salus suprema lex esto, Ergo obedientiæ Magistratibus præferenda.

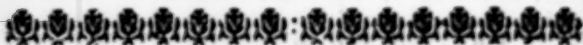
Sol. At sperari non potest ista salus, excusso Magistratus imperio. Unde Rex *Zedechias* impius quia *Christus Domini*, dicitur spiritus oris populi, *Lament. 4. 20.* Ut ergo corpus sine spiritu, sic populus sine Rege. Excipies finem mediis esse præferendum, undè cùm Salus populi sit finis legi supremae propositus, necesse est ut suprematum præ obsequio Principibus debito, obtineat. Contra. Medium ratione finis duplex habeatur vel simpliciter ad finem ducens, ut auditus ad fidem, *Rom. 10. 17.* hoc minùs sine est habendum, vel finem ipsam producens ut *Salvatoris* mediatio salutem nostram, hoc ipso sine est præstantius.

prestantius, qualis est *regius* aut *Magistratus* alterius *suprematus*, ad populi salutem, quam sic producit & inducit, Ut *salus* populi hoc *fulcro* tantum non *totaliter* nitatur, quâ si abutatur *tyrannus* *suprema* potestate à Deo ipsi traditâ, *ferendus* est à suis *subditis*, non *ferendus*, sed *Dei* *judicio* *relinquendus*, qui *regnare* facit aliquoties *hominē* *hypocritam* propter *peccata* *populi*, Job. 34. 30. & dicit *regi*, *Apostata*. ib. 18. ne *rebellantes* Deo *bellum* *inferre* *inveniantur*, Act. 5. 39. 2. *Axioma* autem hoc à *sanctis* *salus* *populi* *suprema* *lex* (h. e. eò collimare debet *lex* *suprema*, ut *populi* *saluti* *conducatur*) *dirigit* tantum *legislatoris* *scopum*, non *detrahit* *suprematum*, ut *subditorum* *prostituat* *atque* *censuris*,

Ob. 7. *Necessitas* non habet *legem*, nec *proagatio* verè *religionis*, ullis *pactis*, *juramenti*, aut *protestationis* *vinculis* est *impedienda*: Ergo nec *lex* *fundamentalis* alicujus *Reipublicæ*, aut *Religionis* *cujusvis* *conscientia* *injiciant* *trayulam*, quo minus *subditi* in *Senatu* *legitime* *convenientes*, *Dei* *gloriæ* & *saluti* *totius* *Ecclesiæ* & *Reipublicæ* *prospiciant*.

Sol. *Faciamus* *mala*, ut *veniant* *bona*, illorum vox est quorum *justa* est *damnatio*, Rom. 3. 8. & *pellem* pro *pelle*, & *cuncta* quæ habet *homo*, dabit pro *anima* sua, scimus *cujus* sit *effatum*, Job. 2. 4. Sed *opus* non habet *Dei* *veritas*, ut *hominum* *mendaciis* *suffulciatur*. Nec *Christiano* *incumbere* potest talis *necessitas*, ut *vitam* *redimat* *perfidia*, & *aperto* *perjurio* *fidem* *liberet*. Sic enim qui *vult* *animam* *sua* *salvâ* *facere*, *perdet* *eam*, & qui *vult* propter *Christum* *perdere*, *inveniet* *eam*, Mar. 16. 25. 2. cum non sit *arbiter* inter *Deum* & nos qui *monum* *sua* inter *utrumque* nostrum sit *impositurus* quis *Papa*, aut *mortalium*, *Papâ* *superior* *dispensabit*, quo minus ob *violatum* *Principi* *juramentum* *reus* *perjuri* *subditus* Job. 9. 33. teneatur? 3. *Postremo* cum *lite* *pendente* non *constet*, an *simulata* sit *ea* *necessitas*, quæ sic *urgetur*, & *pateat* quod non *textus* *Scripturæ*, sed *prætextus* aliquorum *nodum* in *scripto* *querentium*, in *rem* *sua* *turbas* *excitet*: *Hauriant* *in* *scriptis* *ex* *utribus* *novis* usq; ad *phrenesin* hoc *sel* *Dracorum* *novum*, de *vincis* *Sodomorum* aut *Gomorrhæ* *suburbanis*, Deut. 32. 32.

33. Dum nobis interim sufficiat conclusio saluatoris, & *παλα-*
ος Χρὸς τὸ πνεῦμα ἅγιον, vinum quod ab *ἰππῶ* utre haftenus bibi-
 mus veteris, sub *Regibus*, *Episcopis* & *Judicibus* orthodoxis, est
 melius. Luc. 5. & ultimo.

Q U Æ S T. V.

*An statæ Liturgiæ, in diversis Ec-
 clesiis diversæ, modò Sacris literis
 non repugnant, sint probandæ? Aff.*

1. **L**iturgia *ἡ τοῦ λαοῦ* publicior, & *ἡ τοῦ* opus: cui-
 vis publicæ administrationi à profanis scriptoribus
 tribuitur; à Theologis vero restringitur ad *ἱερουργ-*
ια, Sacram administrationem quæ publicè peragitur. 2. Cuius
 pars est *ἱκετηρία*, à *ἱκετηρία* supplica, quod à *λατρία* preci-
 bus, seu supplicatione; quæ *ρογατιονες* dicuntur ab *Ἰσodore*
Hispalensi. Orig. 1. 6. in fine, 3. Hæ diversæ habeantur in
 diversis Ecclesiis, non quoad doctrinam è Scripturis dedu-
 cendam, sed quoad agendi modum, & ritus varios. Statz au-
 tem debent esse in omnibus Ecclesiis. Quia.

1. Præscripta fuit certa *Aaroni* & filiis ejus benedicendi
 forma. Num. 6. 23. 2. Dictata *Israelitis*, conceptis verbis
exhomologicis, Hof. 6. 23. Inculcata omnibus simul *junclis* ex-
 pressa *litania*. Joel. 2. 17. Ergo talis formulæ cultus publi-
 ci sunt Scripturæ analogæ.

2. Extant apud *Mosen* præscriptæ invocandi formulæ ad
Arca translationem, & *stationem*. Num. 10. 35. 2. *Davidis*
 commentario illustratæ, Psal. 68. 3. *Benedictionis* etiam &
maledictionis in monte *Gerazim*, & *Ebal* præscribuntur for-
 mulæ. Deut. 27. 12. non facile autem errabant qui talium
 iuvistunt vestigiis. 3. Psalmi

3. Psalmi Davidis maxima ex parte sunt Liturgici ut 92. pro Sabbato. 95. ad excitandum populum in cultu publico, & quindecim ista Cantica Graduum: Psalmum 119. frequentia, aliiq; quamplurimi, ut patet ex ipsorum autoribus, titulis, & instrumentis Musicis, quibus publicus cultus celebrabatur.

4. Patet idem ex praxi Ecclesiæ Judaicæ, ubi præcepit Hezekias & principes Levitæ, ut laudarent Dominum non ad dictamen raptus extemporarii, sed sermonibus David, & Asaph videntis, qui laudaverunt eum magna letitiâ, & incurvato genu adoraverunt eum. 2. Chron. 29. 30. 2. Ex Liturgia Samaritana, quam conquesti sunt Judæi ab Adriano Imperatore, fuisse ab iis ereptam, 3. Ex Sedar Tehillim Judæis Lusitanie adhuc in usu, Symbolumq; Fambam quod è Liturgia Judæorum fuisse desumptum affirmat Euxdorfius.

5. Servator dictavit suis Discipulis fixam orandi formulam, Mat. 6. 9. ut suis antea præcepisset Baptista. Luc. 11. 2. quam observasse postea Apostolos in suis conventibus constat ex Justino Martyre. Apol. 2da. Tertulliano. Apologet. cap. 30. & aliis apud Cassandrum in Liturgia.

6. Prostant Liturgiæ publicæ tam Græcorum quàm Latinorum, Apostolorum, Patrum, & Successorum, quæ utcunq; habeantur supposititiæ, vel saltèm interpolatæ, antiquæ tamen sunt maxima ex parte, & usum istorum temporum nobis referunt. vid. Pammelium duobus Tomis, & Cassandrum de hujusmodi Liturgiis.

7. Si privati Spiritus dictamini publicæ preces permitterentur, ista & infinita alia sequerentur absurda. 1. Tot futuræ penè in publico cultu distractiones, quot sunt convenientium enthusiasmi. 2. Ad incertum ætæ, & personæ orantis, aut gratias agentis exitum, nec peritiores, vel idiotas Amen turò posse respondere. 1. Cor. 14. 16. 3. Plebem ignaram debita institutione in Sacris privari, quæ maximè ex parte in repetita publicè Liturgia illis inculcatur. 4. Unius cujusq; crudum, & nudum inventum deliberato Ecclesiæ examini esse præponendum. 5. Acceptissimam Deo in conjunctis supplicationibus &

& confessionibus sanctorum Communionem irritam prorsus fieri, 6. Torporem irrepere audientibus, dum nihil est quod ipsi agant, sed pendeant tantum ab orantis fluctuante conatu, & huc illuc delato spiritu. 7. *Εὐαγγέλιον* & *ὑπομνήματα* in delectationem eorum, quæ sunt in Sacris literis, cætui proponenda, seu cantanda prorsus perire, quod si Psalmi, & modulamina eodem extemporario impetu essent effusa, insanire potius iudicet tales cultores cæcum Christianorum ingrediens infidelis, quàm cultum celebrari ipsius, qui Ordine numero & mensura composuit & disposuit omnia.

Objicitur.

Ob. 1. **H**umanum invention seu *ἁδοδυσία* in Sacris non est ferendum, Frustra me colunt docentes doctrinas, quæ sunt mandata hominum, Mat. 15. 9. Col. 2. 23. Sed *σταθε* Liturgiæ sunt hominum inventa, quæ inducunt *ἁδοδυσίας*. Ergo ex Ecclesiis sunt penitus eliminandæ.

Sol. Textus urget doctrinam non esse mutandam, quæ constans semper debet esse sine additione, aut diminutione; Quod præcipio tibi, hoc tantum facito Domino, nec addas quicquam aut minus. Deut. 12. 32. Disciplina interim quæ doctrinæ ancillatur huic & quæ propagatur, potest esse in variis Ecclesiis varia, modo doctrinæ sit conformis. 2. & cur extemporariæ preces æquæ inventiones humane non censeantur, ac *σταθε*, vel spiritus multorum deliberatò minùs saperet quàm singularis arreptitius?

Ob. 2. A B. *εὐαγγέλιον* Romanis seu Missalibus maxima ex parte prodierunt Liturgiæ, quæ displicent. Ergo Antichristianæ sunt, & non admittendæ.

Sol. Atqui non nituntur Romanensium autoritate, sed conformitate cum Scripturis, & Catechismis receptis, & confessionum harmoniis, quibus in plurimis Reformati cum Pontificiis conveniunt. 2. Nunquid negandum est Christum esse

Dei

Dei filium, quia *Diabolus* hoc asseruit. 3. *Alcoranum* aliquid habet, quod verbo divino est *consentaneum*, num ideo tamen veritas est rejicienda?

Ob. 3. Formulæ fixæ *Liturgiæ*, spiritum precum intercludunt fidelibus concessum, *Zach.* 12. 10. qui intercedit pro nobis *suspiriis ineffabilibus*. *Rom.* 8. 26. & per scripta *Liturgica* contra Apostoli præceptum extinguitur. 1. *Thess.* 5. 19.

Sol. Est spiritus *dilatans*, quid sit de novo petendum, & spiritus *assistens*, quem *imploramus*, ut publicis nostris supplicationibus subveniat, Tam *privatim*, quam publicè; oranti aderit spiritus, modo omnia fiant juxta *dilatamen* ejusdem spiritus, nempe ut *privata* privatim, *publica* publicè peragantur.

Ob. 4. Per *Liturgica* hujusmodi fixa, impediuntur plerumque *Conciones*, per quas quid credendum, sciendum, & petendum sit, à Deo præcipuè discamus.

Sol. Mandata Dei non sunt opponenda, sed componenda, Sic ut non se invicem impediunt, sed promoveant. *Liturgiæ* igitur hujusmodi sunt probanda, quæ *Conciones* efficacio res reddant, non quæ excludunt, vel impediunt, nec ferendi tales sunt *thematicæ Declamatores*, qui importuna *garrulitate* publicas preces è fidelium cætibz explodunt, ut ipsi solummodo audiantur, & colantur.

Ob. 5. Cum convenitis inquit *Apostolus*, unusquisque vestrum *Psalmum* habet, *doctrinam* habet, *Apocalypsin* habet, interpretationem habet, 1. *Cor.* 14. 26. & *Prophætæ* duo aut tres dicant, & cæteri *dijudicent*, quod si *Alii* revelatum fuerit *sedenti*, prior taceat, potestis enim omnes per singulos prophetare. *Ib.* v. 29. 30. 31. & verbum Christi habite in vobis abundanter, in omni sapientia docentes & commonentes vosmet ipsos *Psalmis*, *Hymnis*, & *Cantionibus spiritualibus*. Sed ista omnia excludunt statè *Liturgiæ*, in quibus ex præscripto tantum agunt *Minister* & *Auditores*.

Sol. Obtinuit mos iste in Ecclesia in publicis conventibus, quamdiu invaluerunt dona prophetandi, & linguarum miraculosa, ad plantandum Evangelium, nunc verò aliter se res ha-

bet, cum Evangelium sit ex Scripturis propagatum; ideoq; alia disciplina est conventibus accommodatior. 2. Ubi Psalmi, Hymni, & cantiones spirituales usum suum habeant privatim, dum statz obtineant in publico, ad publicam ædificationem, Liturgiæ.

Ob. 6. A corde petendæ potius sunt preces, quàm à memoria, sed preces descriptæ & ad unguem habitæ effluunt plerumq; ab ore, dum mens aliò vagatur, ut cultus habeatur tantùm labiorum à servatore reprehensus, Mat. 15. Esa. 29. Ergo habendæ potiores sunt preces pro tempore conceptæ, quam ceretò descriptæ.

Sol. Vitium hominum non præjudicat discipline, nec publicæ preces & private tollunt se invicem, sed potius auollunt & ex-tollunt, hæc domi habeantur, & secretò apud te, istæ publicè & cum aliis, orandus est autem semper Dominus, ut sincerè & devotè omnes facultates cum corde sanctificato concinant.

Ob. 7. Variandæ sunt preces publicæ ad obvenientium varietatem, at hoc non admittunt statæ Liturgiæ.

Sol. In genere quidem omnia quæ contingant, comprehendunt Liturgiæ publicæ, cum verò res tulerit, variantur auctoritate publica. In jejuniis, Eucharisticis, vel in quibusdam rebus prosperis vel adversis, presentibus, aut impendentibus. Sic ob Liberationem à Pulvere pyrio, peste, aut alia calamitate, variantur apud nos Liturgiæ, & quædam adjiciuntur, alia omittuntur, sed ista statæ Liturgiæ non tollunt, sed præsentis occasio-ni accommodant.

QVÆST. VI.

QVÆSTIO. VI.

*An Liturgia Anglicana sit sacris
litteris conformis? Aff.*

TRia sunt quæ communionem Sanctorum, & consensum fidelium demonstrant. 1. *Doctrina.* 2. *Cultus.* 3. *Disciplina.* Consensus doctrine apparet in confessionum harmonia. 2. *Cultus in Liturgiâ.* 3. *Disciplina in Canonibus Ecclesiarum diversarum diversis.* Liturgia Anglicana hic examen subit, quæ fuit *Edvardi 6^{ti}* duplex, An regni 2do, & 5to. 2. sub *Elizabetha*, & 3. *Jacobo Rege* in aliquibus commendatores. De ultima asseritur, quod sit sacris litteris conformis. Quidam.

1. Contexta erat & expensa à sincerissimis Doctoribus, Martyribus, aut Confessoribus. 1. *Cramero.* 2. *Grindallo.* 3. *Sandefio.* 4. *Tayloro.* 5. *Juello.* 6. *Humphredo.* 7. *Horno.* 2. ex ipsius Scripturæ placitis. 3. ordine populari & decenti. 4. quæ maximè facerent ad ædificationem.

2. Omnes expunxit aut correxit sordes & nevos, quibus laborabat usus (ut loquebantur) 1. *Sarum.* 2. *Hersfordiensis.* 3. *Bangoriensis.* 4. *Lincolniensis.* 5. *Eboracensis*, delibatis & confesseratis iis tantùm ex prisca Liturgiâ, quæ comperitum erat, *Sanctuarii statere* optimè convenire.

3. Comprehendit omnes orandi formulas. 1. *Confessionis.* 2. *Deprecationis.* 3. *Supplicationis.* 4. *Intercessionis.* 5. *Gratiarum actionis.* 6. *Laudationis.* 7. & *Imprecationis ad Deum tantum directas*, exclusâ prorsus omni. 1. *Ἀγχαλασθῆναι*. 2. *Ἀποκατασταθῆναι*. 3. *Μακαριάζειν* seu *ὑπεραγαλλῆσθαι*. 4. *Ἀντιπροκατασταθῆναι*. 5. *Εὐχαριστάειν*. 6. *Ἀπαιτῆσαι*. 7. *Ἰννομιᾶσθαι*. cum omnibus aliis philtis, & superstitionis *Idololatriciæ*.

Gg 2

4. Selegit

4. Selegit aptas Scripturæ *portiones*, & *textus*, qui temporis, loco, & occasione, & *populari* institutioni, & ædificationi inserviant, *catechismum* unâ cum illis brevem, & facilem exhibens.

5. Gestus *sedendi*, *standi*, *genusflectendi* tales præscribit inter *orandum*, & *adorandum*, qui maximè faciunt ad talis negotii *Reverentiam*, & solennitatem: *apostolus* etiam mutuam inter *ministrum* & *populum* opportunam præcipiens, ad *consensum* fovendum, & *torquem* excutiendum.

6. Accommodat se omnibus Ecclesiæ *usibus*. 1. *Sacramentorum*, nempe *Baptismi* & *carnæ* administrationi. 2. *Adoptorum* *confirmationi*, juxta disciplinam incorruptam præse Ecclesiæ. 3. *Matrimonii* celebrationi. 4. *Ægrotantium* *visitationi* & consolationi. 5. *Mortuorum* *sepulturæ*. 6. *Faminarum* *Eucharistiz*, post puerperium. 7. *Scandalosorum* *interminationibus*, & *exterminationibus* ab Ecclesiâ.

7. Suffragium obtinuit. 1. *Calvini*, qui etsi notavit in crudioribus quibusdam editionibus *tolerabiles* (ut loquitur) quasdam *ineptias*, ferendas tamen exiſtimavit, ut *impietati* non obnoxias, quia. 1. ostendit Ecclesiarum *consensum*. 2. consulit *rudioribus* & 3. *novatores* cohibet. 2° *Buceri* in copioso tractatu inter opera ipsius *Anglicano*. 3. *Alexandri Aleſii* *Scoti*. 4. *Petri Martyris*. 5. *Gualteri* & *Tigurinorum*. 6. *Argentiniſum*. 7. *Deringii*, institutionis severioris, in defensione *Juelli*, quin & *Pius quintus* hanc ratam habuisset *Liturgiam*, si *Regina Elizabetha*, ut ab ipsius autoritate *derivatam* illam recepisset, nec tam impudens quisquam prodiit è *Pontificiis* qui *ausus* est ipsius sinceritatem oppugnare.

Ojiciunt Adversantes.

Ob. 1. *Calendarium*, in quo. 1. *Apocrypha* designantur *legenda* 134. capita, prætermisſis è *Canonicis*. 182. 2. Sancti canonizantur *Utopici*, 1. *Agatha*. 2. *Perpetua*. 3. *Fayth*

3. *Faith*. 4. *O Sapientia*. 5. *Swithun*. 6. *Machute*. 7. *Dunstan*.
 3. *Festa retinentur infesta*. 1. *Conceptionis Beatæ Virginis*.
 2. *visitationis Mariæ*. 3. *Nominis Jeshu*. 4. *Sanctæ Crucis*.
 5. *Inventionis crucis*. 6. *Georgii*. 7. *Michaelis & Innocentium*.
 inter ferias nostras, & similia quæ superstitionem redolent
Pontificiam.

Sol. Apocrypha legi permittuntur *prisco more*, ob con-
 sensum cum *canonicis*, ad exempla *vite & formandos mores*,
 non ad confirmanda *dogmata*, in quibus explicantur pluri-
 ma, quæ contractius habentur in *Canonicis*, & ad captum
populum *stilo simplicij & tantum non Canonico* accommo-
 dantur. 2. Retinentur quædam sub titulis *sanctorum memo-*
riz, & Festa, non cultus alicujus gratiæ, sed ut statuit *quedam*
Mercuriales aut *Epochæ*, à *priscis fixæ*, ad *anni momenta* distin-
 guenda, quæ exauctorata fuerunt in *Edwardi 6^{ti} Calendaris*,
 nec constat qua *auctoritate* nisi hodie *chronologica*, & *negotia-*
toria in *pristinas sedes* irreperunt. 3. *Michaelem Archang-*
elum non *Christum* denotare *receptior est sententia*, unde
ansa arripitur Deum celebrandi, ob *indultum nobis Angelo-*
rum ministerium, in *Michaelis festo*. 5. *Innocentes* verò *mari-*
res habentur *ratione causæ*, non *confessionis*, *interpretative & pas-*
sive, non *active & voluntarie*. 5. *O Sapientia*, cuiusdam *Hymni*
 erat principium, non *sancti* alicujus nomen, & reliqua quæ
 occurrunt *hujusmodi* vel retinentur vel omittuntur, absq;
 religionis aut prudentum scandalis.

Ob. 2. *Translationes alienas aut depravatas*. 1. habet *textus*
 ut illud in limine. *At what time soever a sinner doth re-*
pent him of his sinnes from the bottome of his heart &c.
saith the Lord & citatur *Ezek. 18. 21*. sed ibi hoc non di-
 cit *Dominus*, ut conferenti patet.

Resp. Dixit *Dominus* quoad sensum, sicut non verbatim.
 Eadem censurâ feriant *Apostolos*, qui textus *V. T.* in *Novo*
 aliquoties sic produciunt. 2. *Psal. 105. v. 28.* habet *Liturgia*.
And they were not obedient unto his word, nova verò &
emendatione translatio. *And they rebelled not against his*
word, quæ sunt prorsus *argumenta* invicem *contradictoria*.

Resp. Anceps est textus originalis, ubi **W** N⁷ vel interrogative, vel negative sumi potest; sic ut respiciat vel *Mosen* & *Aaronem* et signa edita, aut ipsos *Aegyptios*. *Mosen* si respicias & signa, recte dicas. **They rebelled not against his word** *Aegyptios* verosli magis spectes, legas sic per interrogationem. **And were they not disobedient unto his word?** id est, **They were disobedient unto his word** ut habet vulgaris, quam translationem existimat veriozem *Fullerus* noster in *Miscell. lib. 3. cap. 10. in Criticis* (ut notum est) versatissimus.

3. Dominica secunda post *Epiphaniam*, Evangelium *Liturgicum* legit, **Every man at the beginning doth set forth good wine, and when men be drunke then that which is worse**, quod favet ebrietati, corrigite nova translatio, **And when men have well drunke** *Joh. 2. 10.*

Resp. *Medius*, *Græce* & *W* *Heb.* non inclinari tantum, sed liberius etiam bibere significant, quo sensu Evangelium est intelligendum.

4. Sic, **Whatsoever is manifest the same is light** *Epist. Domini. 3. Quadrages.* ex *Ephes. 5. 13.* pro **Whatsoever doth make manifest is light**.

5. Deus dicitur **The Father of all that is called Father in heaven** *Epist. Dom. 16. Trinit.* pro **Father of whom the whole family is named**, *Ephes. 3. 15.*

6. **This is the sixth month which is called barren**, Evangelium *Annunciationis* pro **with her that is called barren**, *Luc. 1. 36.*

7. **Arabia bordereth upon Jerusalem**, *Epist. Dom. 4. Quadrages.* pro **Answereth to Jerusalem that now is**, *Gal. 4. 25.*

Resp. Hos omnes tollat scrupulos translatio nova sub *Jacobo Rege* illustris memorie, juxta cujus normam, dilata *Potius* quam *negata*, est istorum & confirmatum sine strepitu castigatio.

3. Partes quasdam integrales male selectas, & intertextas, esse clamitant quales sunt. 1. *Te Deum*. 2. *Benedicite*. 3. *Benedictus*. 4. *Magnificat*. 5. *Nunc dimittis*. 6. *Quicumque*, vulg. 7. *Baptismus*.

7. *Baptismus privatus*, una cum fragmentis quibusdam scripturæ, sub titulis Epistolarum & Evangeliorum. E quibus *Te Deum*, *Benedicite*, & *Quicumque*, vult humana singulorum *Apostolus*, & suspectam continent doctrinam, ut illa de præcisa Trinitatis cognitione sub salutis periculo, cuius rudiores nullatenus sunt capaces. *Benedictus*, *Magnificat*, & *Nunc dimittis* peculiæres fuerunt Sp. S. raptus, personis tantum ab illis pro tempore inspiratis (non promiscue omnibus) competentes. *Privatus baptismus* limbo puerorum velificat, & *fragula* istæ Epistolares & Evangelicæ separant ea, quæ sunt audienda, & aliquoties perperam applicantur.

Sol. Sufficit *Te Deum*, & *Benedicite* scripturis esse cõsensu, & quotidianæ devotioni inseruire. 2. *Symbolum* illud *Athanasii*, *Quicumque*, vult non simplices & minus capaces, sed perverse doctrinam Trinitatis oppugnantes à salute excludit. *Benedictus*] impletas in Christo prophetias, *Magnificat*] gratiam in summâ felicitate humilitatem, *Nunc dimittis*] Christianam ad moriendum promptitudinem omnibus devotis ingerit. Nec *baptismus privatus* limbum puerorum somnia, aut necessitatem mediæ urget, sine quo infans salute excludat, sed necessitatem tantum præcepti & convenientiæ, qua tenentur omnes propositis à Deo mediis & sacramentis, sine dilatione attendere. Epistolæ & Evangelium ab oculo Auditorum capiti adaptatæ, tantum absunt, ut distrabant, ut potius ab huiusmodi faciliatibus ad ampliora assurgant.

Ob. 4. Errores doctrinæ observentur in .1. *Te Deum*] Tu postquam devicisti mortis aëritate, apperuiisti credentibus regnum celorum. Ergo ante Christi victoriam, Patres V. T. limbum, non celum occuparunt.

Resp. Ostenditur cuius gratia Patres celum possiderunt, non quando corperunt possidere; possiderunt autem per sacrificium agni à mundi origine, non actu, sed destinatione occisi quod antecedentibus & sequentibus *Hosanna* filio David clamantibus nequæ erat salutare.

2. In *Litania*, per agnam, & sanguinem suorem, videtur Christum exorcizare, & fulgur & tempestates, una cum cæ-

teris

teris externis calamitatibus & morte subitanea frustra deprecamur

Resp. Media sunt ista liberationis & salutis, non exorcismi formulae, non magis quàm cùm Dominum rogamus, ne nos inducat in tentationem, cur non etiam rogemus, ut impendentes tempestates, aut calamitates externas à nobis avertat.

3. Ne memineris iniquitatum parentum nostrorum] pro mortuis astringit Orationem.

Resp. Immo pro vivis tantùm oramus, ut Deus peccata Patrum nostrorum nostris non accumulet, & in nos visitet. Mortuorum commemoratio neutiquam habenda est pro mortuis Oratio.

4. In Catechismo servator dicitur totum genus humanum redemisse, quod Gratiā universalem Arminianorum statuat.

Resp. Asseritur tantùm ibidem Redemptionis auctor, non redempto, um numerus, aut universalitas, ac si esset dictum. Nullus redemptus est ex toto genere humano, qui Deum filium non habet redemptorem.

5. Post quantum præceptum precationcula petit, ut ad Sabbatum Judaicum observandum Deus inclinet corda nostra, de quo mandatum est intelligendum.

Resp. In isto mandato aliquod morale erat, quo, ad cultum publicum die à Deo constituto, præstandum obligamur: aliud ceremoniale, seu positivum, ut dies iste esset à Creatione septimus. Ceremoniale illud erat à Christo in N. T. per Apostolos sublatum, substituto (pro Sabbato Judaeorum) die, quem celebravimus, Dominico: petimus autem nos ut Deus inclinet corda nostra ad illud, quod erat in isto mandato morale, peragendum. hoc est, ut diem Dominicum cultui Dei publico, prout nunc se habet status Ecclesiae, sanctificemus.

6. In Baptismo regeneratio urgetur, ut opus Sacramenti operatum, quod est Papisticum.

Resp. Regenerationem tantum externam & Sacramentalem spondet Baptismus, quam internam S. S. regenerationem perficere, ex charitate pronunciat Ecclesia.

7. In

7. In *appendice* de Sacramentis. Cùm respondetur, Duo generalitèr Sacramenta ad salutem esse necessaria, alia quinq: pontificiorum tacitò insinuatùr & probantur.

Resp. Sed non ut *Sacramenta* ad salutem absolutè necessaria, sed quæ potiùs *Sacramentalia* sunt apud *veteres*, & nomen Sacramenti *generatim* sortiuntur, rem ipsam verò propriè non exhibent.

Ob. 5. Ritus perstringunt *Superstitiosos*. 1. In *vestibus*, nempe *superpellicio*, *cucullo*, & hujusmodi quæ *idololatriam* redolent *Papisticam*.

Resp. Ista *adidopæa* decorem tantum apud nos spectant, & personarum *distinctionem*, quem in *Sacris U. T. Dei* instituto observatum legimus.

2. In *signo crucis* fronti baptizati adjecto.

Resp. Hoc non ut *necessarium* urgetur, sed ut *adidopæa*, non ad baptismi *complementum*, sed ut *militiæ Christianæ*, tractatum à veteribus *memorale* quoddam *auctoramentum*.

3. In *Interrogatis* infantibus propositis, & *Patrimonium* illorum nomine *responsis*, quod videtur *histrionicum* quiddam, in *rebus seriis* non ferendum.

Resp. Ista *fidei jussione* & *sponsione*, nihil detrahitur decore, & solennitati Sacramenti, sed consulitur *religiose* infantium *educationi*.

4. In *Eucharistia*, *genuflexio* favet *Altaribus*, & *Missæ* sacrificio, & *Transsubstantiationis* abominando dogmati.

Resp. *Injungitur*, tantum ut *adidopæa* & recipitur à nostris, ut *gestus* summæ *reverentiæ* tanto *mysterio* debitus.

5. In *Matrimonio*, *annulus* sapit quiddam *Ethnicum*, & phrasilla illa mariti ad *Uxorem*. Corpore meo te adoro, *With my body I thee worship*. aliquam *idololatriæ* speciem, sed ab omni *specie mali* à *Christianis* est abstinendum. Ergo

Resp. Ut *templa Ethnicorum* cesserunt in *Christianorum* usum, sic & *annulus* potest transferri cum aliis ad *pios usus*, phrasilla autem ista *antiquata* nihil aliud vult. Quam corporis mei do tibi *potestatem*, sive ut reddit *Latinus*, corpore meo te *honoro*, juxta illud. 1. Cor. 7. 4.

H h

6. In

6. In Absolutione specialis urgetur confessio, & autoritativa absolutio.

Resp. Sed non *auricularis*, nec omnium peccatorum, sed conscientiam gravantium, & potestas agnoscitur hic delegata, & *declarativa*, non absoluta.

7. In sepultura mortuorum, displicet sepulti facies versus orientem superstitiosè resupinata, & de manifeste blasphemis idem cum pie morientibus iudicium.

Resp. Primum est consuetudinis & conformitatis, non necessitatis, 2^{dum} Charitatis est censura, & spei, non certitudinis & confidentiæ, quia non nostrum est, sed saluatoris in ultimo Iudicio Hædos ab ovibus distinguere, Mat. 25. 32.

Ob. 6. In Rubricis *snilia* carpunt quædam & *inutilia*, quæ sunt ista vocabula non probanda. 1. *Priest*, 2. *Curat*, & *Aicar*, 3. *Christmas*, Septuagesima, Sexagesima, Quinquagesima, Quadragesima, 5. *Advent*, 6. *Offertorie*, 7. *Versicle*, *Canticle* & similia, quæ Papismus nimium redolent.

Resp. Ulu tandem hæc sunt popularia, nec tutum est novos limites refigere, mutari tamen possunt absq; religionis discrimine, & tolerari, priusquam commode tollantur, & de terminis aliis qui omnibus placerent, inter fratres esset conventum.

2. *Vestimenta* præcipiuntur gerenda, quæ præscripsit Edwardus sextus. An. 2. sed ista cuiusmodi fuerunt, non constat. Ergo inanis est constitutio.

Resp. Constat ex traditione, licet non ex scripto statuto, nec tanti est, ut rixæ fomitem suppeditet.

3. Injunguntur nonnulla quæ vix fieri possunt, ut nomina sua *Communicantes* deferant, post *inchoatas preces manutinas* ad Eucharistiam prævias, & obviam earum ministeri cadaveri sepeliendo, ad ingressum *Cimiterii*, cum quædam templa in Civitatibus *Cimiteriis* destituantur.

Resp. Observanda ista sunt non præcisè, sed quando commode possint observari, eatenus quatenus promptitudo spondet obedientiam, nec contemptus condat neglectum.

4. Non admittendus est aliquis ad synaxin sacram, priusquam

usquàm ab Episcopo confirmetur, & Catechismus possit memoriter recitare. Sed hoc raro examen subit.

Resp. Supponitur, non ut oportet semper, ponitur, nec discipline detrahit laudandæ, sed executioni vindicandæ.

5. Minister tenetur pulpitum ascendere, ut *comminationem* tanquam è monte *Ebal* intonet, quod *desit* jam esse in usu.

Resp. Non tam hoc *exigitur*, quam *consultur*, nec condemnandus ritus tali exemplari suffultus.

Ob. 7. Obijciunt *Excessus* alios, aut *defectus*, aut *mīpapa*.

1. Omittitur *Ἀξιαζία* in oratione *Dominica*.

Resp. Hoc fit ad exemplum *S. Lucæ*, sed ad exemplum pro arbitratu inter orandum, frequentius, *Matthæi* adjicitur.

2. *Tituli Psalmorum*, *Higgai* & *Selah*, quæ partes sunt *Textus* in *Liturgiis* seponuntur.

Resp. *Liturgia* ista non improbat, sed proponit tantùm, quæ populari *capui* & *edificationi* maxime inserviunt.

3. *Precatio* obtruditur sub *Absolutionis* titulo.

Resp. *Precamur* ibidem ut à *Deo* absolvamur, & quis hoc carpat, nisi qui conjunctis fidelium precibus non multùm tribuit.

4. Contradicimus nobis ipsis, cum petimus ea quæ propter *indignitatem* non audere, aut propter *cæcitatem* petere nos non posse agnoscimus.

Resp. Agnoscimus nos non posse petere, nec debere, respectu nostræ *indignitatis* aut *cæcitatē*; propter merita tamen *Christi* posse & debere *thronū gratiæ* accedere. Verentur forsitan *Reformatores*, ne nimium submisē, & humiliter Deum adeant. Illud *Centurionis*, non sum dignus. *Math. 8. 8. & S. Petri*, discede à me Domine quia *Homo* peccator sum, *Luc. 5. 8.* non ita facit ad *sanctificatam* salivam.

5. *Ordinario* incumbit *precipere*, quando recitanda sit *Litania*.

Resp. Verum est, quando recitanda sit *extraordinariò*, non *ordinariò*.

6. Exoptatur *injunctio penitentia* in primitiva Ecclesia usitata, principio *Quadragesimæ*, quales fuerunt, *cilicia*, *cineres*,

homicubationes & hujusmodi, & præcipitur, ut quis penitens de notoriis peccatis absteineat à mensa Domini, quæ fermentum prædunt Papisticum.

Resp. Penitentiam vult Ecclesiæ Primitivæ, non Papisticam, & discretivè verba ista sunt legenda. *Be waile your sins, or come not to this holy Table, vel Before you come to this holy Table*, sicut & reddit *Latinus*. Antea desseat peccata, quàm accedat, & quis hoc non probat?

7. Cantus Precum, Anthematum, & instrumentorum Musicorum boatus, ædificationi adversantur, & obfuscesciant potius audientes, quàm cultum divinum promovent.

Resp. Verum est, si intempestive & affectatè interponantur, aliter actionis solennitati & excitandæ devotioni haud segnitèr conferunt, Unde ex præscripto Dei in U. T. hæc Musica tam instrumentalis, quam vocalis obtinuit.

Q U Æ S T. VII.

An vocatio Cleri Anglicani ad Sacros Ordines, post Reformationem sit Legitima?

DE vocatione hîc quæritur, non internâ, quæ homines latet, sed externâ, quæ in conspectum prodit, & sub Dio collocatur. 2. Clerus comprehendit Episcopos, Præbiteros & Diaconos, de quorum quæritur vocatione, & Ordinatione Ecclesiastica, 3. An post Reformationem inchoatam ab EDVARDO 6to, confirmatam, & emendatam ab ELIZABETHA, conservatam à JACOBO, & CAROLO regibus sit legitima? h. e. Scripturæ, & praxi Ecclesiæ purioris conformis? Negant. 1. Hardingus, Briston, 3. Stapletonus, 4. Sanderus,

derus, 5. Alanus, 6. Parsonus, 7. Champneus, unà cum Kellisono, & plurimis aliis è nostratibus, & alienigenis.

Affirmant, 1. Juellus, 2. Fulco, 3. Feildus, 4. Goodwinus, 5. Downhamus, 6. Sutlivius, 7. copiosissime verò Masonus, hisce instructi argumentis.

1. Vocatio nostri Cleri ortum duxit à praxi Apostolorum, & viris Apostolicis, à tempore primæ conversionis ad Christianismum, idq; quinquennio antequam Petrus, aut Paulus unquam Romam inuiserunt. Unde constat non pendere à Romana pompa, sed à simpliciore & certiore Disciplina fundamento.

Mason lib. 1.
cap. 3. p. 51.

2. Continuata fuit juxta iuræ & iurisdictionis Ecclesiasticæ (quoad substantiam saltem, licet non absq; papalium nugarum temporaria admixtione) usq; ad Reformationem, unde non habent Papicolas, quod in toto hoc intervallo reprehendant, nisi eadem operâ sua destruerent.

3. Reformatio doctrinæ irritam non facit ordinationem, siquidem in doctrinæ lue Epidemica, disciplina erat aliqua facies, manente Episcoporum Successione, licet absq; optando Evangelii successu, unde ministerio non exciderunt ordinati, licet ordinantium se opposuerunt erroribus & jugum idolatriæ prorsus excusserunt. unde

4. Crammerus, Parkerus, aliiq; sub HENRICO 8°, EDVARDO 6to. Et Successores ipsorum sub ELIZABETHA, JACOBO, & CAROLO legitime habuerunt & habent recationem, et Ordinationem, utcumq; Papa et Ecclesiæ Romanæ nuntium prorsus remiserunt.

5. Habent debitam Electionem, vel à Rege, vel à patronis, in quorum manus Parochiani, confusionis evitandæ causâ, jus suum electionis, quod habuerunt, tradiderunt, 2. Præcedit examen, ne citò indignis aut ineruditis manus imponantur. 3. Testimoniis de conversatione cavetur, ne hominibus minus fidis tantum negotium committatur. 4. imponuntur ipsis manus ex praxi Apostolica, 5. inungitur ut impositum munus fideliter obeant: ex quibus habetur legitimæ Vocationis et Ordinationis complementum Apostolicum.

6. Liber Ordinationis Episcoporum, Presbyterorum et Diaconorum ex consensu Ecclesiæ nostræ talis mundo publicatur, qui examen invitat omnium Adversantium, nec adhuc invenit, qui ipsius *dissensum* à primitiva Ecclesiâ ostendat Adversarium.

7. Fatetur Cudsemius Papicola, Catholicam esse apud Anglos Episcoporum et ministrorum Ordinationem, et Successionem, ideoq; Anglo-Calvinistas non hereticos, sed schismaticos tantum à suis audire. De desperata Calvinistarum causa cap. 11. pag. 108. Consentit F. de L. Clara ad Art. Conf. Anglican. 36.

Objectiones Anabaptisticae & Papi- sticae.

Ob. 1. **O**pus bonum absq; peculiari vocatione potest quis præstare. Sed tale est Episcopi, 1. Tim. 3. 1. 2. Prædicarunt Evangelium dispersi post mortem Stephani absq; prævia ordinatione, Act. 8. 4. 3. Et etiam Philippus, Act. 8. 38. Eunuchum baptizabat, & Apollo, Act. 18. 25. quod ex charitate quilibet pius Christianus tenetur facere, Socinus de Ecclesiâ, cap. 1. Ergo superævacanea & superstitiosa videtur ista Cleri vocatio & ordinatio.

Sol. Opus bonum in se non bene factum, facientis cedit in malum; ut Arcæ sustentatio ab Uzza; Unde non nisi prophetæ & currebant, conqueritur Dominus, Jer. 23. 21. Nam quomodo prædicarent nisi mittantur, Rom. 10. 35. Et nemo hunc honorem assumat sibi ipsi, nisi vocatus fuerit sicut Aaron, Heb. 5. 4. 2. Alia est constituenda, alia Ecclesiæ constituta ratio: in prima, charitas quamvis arripit Evangelii propagandi ansam; in Ecclesiâ verò constituta prospiciendum est, ut omnia decenter fiant & ordine, 1. Cor. 14. 40. 3. Dispersi isti cum Philippo & Apollo donis erant instructi extraordinariis, unde de vocatione

vocatione ipsorum satis constaret, quæ in exemplum hodie non sunt trahenda.

Ob. 2. Apostolus describens *Episcoporum, Presbyterorum & Diaconorum* officia, de *consecratione & ordinatione*, prorsus tacet 2. & *Baptismus* à non-ordinatis administratur, Act. 10. 48. & ut videtur, *cena*, 1. Cor. 11. 28. ubi requiritur tantum ut probet seipsum quisq; & sic de pane isto edat, & calice bibat, non expectans clericum ordinatum, qui panem vel vinum porrigat.

Sol. Argumentum ab auctoritate negante, sed non ab auctoritate negativa valet in Theologia, Ut valet hoc. Negat Apostolus vocationem ad verbi & Sacramentorum administrationem esse necessariam. Ergo non est necessarium. Nullius autem momenti est argumentatio. Non meminit scriptura huius rei; Ergo non est admittenda. 2. Apostolus mores personæ, non munus delineat, quod alibi fecit, Tit. 1. 5. Ideo reliquit in Creta, ut constituas oppidatim Presbyteros juxta missionem & commissionem à Servatore collatam. Mat. 28. 29. 20. 3. Baptizantur Genes, quicquid Petro venerunt ad mandatum Petri, Act. 10. instruitq; Paulus Corinthios ad servatoris ductum, non ut ipsi per se sumerent panem vel vinum, sed à manu ministris porrigentibus fecerunt discipuli à manu Christi.

Ob. 2. Domus Stephani & Fortunati primitivæ Achaie in ministerium sanctorum seipsos ordinarunt. 1. Cor. 16. 15. 2. Prophetæ duo vel tres loquuntur, & ceteri disjudent, 1. Cor. 14. 29, 30. 3. & sub Evangelio erunt omnes docti à Deo, & Spiritus Sanctus vos ducet in omnem veritatem. Ergo non opus est vocatione & ordinatione Episcopuli, talibus Prophetis, qui sic à Deo docentur, & ab ejus Spiritu ducuntur.

Sol. Seipsos ordinarunt. i. e. seipsos accinxerunt ad sanctorum necessitatibus administrandum, non ordinarunt se in presbyteros, ut aliis verbum prædicarent & sacramenta administrarent. 2. Obtinuit iste prophetandi mos, & exercitium, ut verbum Dei melius intelligerent, & se ad ministerium præpararent, non ut pastores & doctores excluderent. 3. Deus docet & Spiritus ducit, non immundat per enthusiastas, aut dona

na

na miraculosa, quod factum fuit in prima Evangelii propagatione, sed per media ab ipso ordinata, h. e. legitimam vocationem & ordinationem. Ut plantanti Paulo succederent, qui rigarent ex officio non pro libitu, 1. Cor. 3. 6. et gignenti in Christo, qui eodem ductu instituerent, lb. 4. 15.

Ob. 4. Aut ordinationem habuerunt Clerici Anglicani à Prelatis Pontificiis, vel à suis Synymistis, vel ab aliis. Atqui non ab aliis ordinari potuerunt, quia nulli fuerunt præter Græcos et Africanos, quibuscum nullum, tunc temporis, habuerunt commercium, nec à suis Synymistis fuerunt ordinati nam de his controvertitur; Pontificiorum verò invalida fuit illis ordinatio: nam quis potest mundum ab immundo educere? Job. 14. 4. vel colligere è spinis uvas, Mat. 7. 17. Ergo aut nulla fuit ipsis ordinatio, aut ex propria confessione Antichristiana.

Sol. Inter doctrinæ corruptelas mansit semper vocationis, & ordinationis legitima disciplina, quoad substantiam saltem, licet plurimis nugis et ritibus superstitiosis deformata, qui enim doctrinam vitiaissent, disciplinam tamen retinuerunt ad illos ordinandos, qui ad normam scripturæ, ordinantium errores corrigerent.

Ob. 5. Ordinarunt se invicem Anglicani Pseudoepiscopi. 1. Parkerus. 2. Sandefius. 3. Grindallus. 4. Hornus: 5. Scoreus. 6. Ally. 7. Juellus, ad insigne Mannuti in vico Londinensi **E** cheap-fide quod indicavit Johannes Neale Professor linguæ Hebrææ Oxonienlis (qui missus à Bonnero interfuit) Thomas Bluet Sacerdoti. Testatum hoc etiam reliquit Henricus Cunstable in adversariis suis manuscriptis, et insinuavit etiam Johannes Stow in Chronicis, unde constat illos seipso modo præpostero ordinasse, et per consequens legitimos ministros non potuisse ordinare.

Sol. Testes ex sinu (quales fuerunt isti Papicole) secundum Jurisconsultos non sunt admittendi. 2. Extant Acta publica apud Masonum, et alios, bona fide adducta, quæ satis comminuunt pellucidum hoc calumniantium mendacium. 3. Quæ curavit R. Archiepiscopus Abbotius sacrificulis nonnullis ostendi, ut ipsos convinceret, tam impudentis figmenti, & desinerent

desinerent tandem credulos suos *Profelytas* tam nefariè seducere.

Ob. 6. Non *Episcopi* *Episcopos* ordinare non possunt, quia requiruntur ad talem ordinationem, juxta veterum *canones*, tres ad minimùm *Episcopi*; sed *Lutherus* & *Calvinus* nunquam fuerunt *Episcopi*. Ergo in *Lutheranis* & *Calvinianis* Ecclesiis transmarinis, non habetur legitima ordinatio, & per consequens, nec ministerium, nec Ecclesia.

Sol. *Præbyterum* *præbiteros* ordinare posse, præsertim deficientibus *Episcopis*, concedit cum *Magistro sententiarum* senior pars *scholasticorum*, ut patet ad *Sent. l. 4. Dist. 25. 2. Episcopatum* retinent tales Ecclesiæ, licet non per manum unius monarchicè, sed aristocraticè per multos administratum. 3. *Moderatores* & *Superintendentes* ipsorum analogicè sunt apud ipsos *Episcopi*, & autoritate, (ut contendunt) ordinandi polleant cum fratribus. Sed habent ætatem, pro se loquantur, *Clerus Anglicanus* hic tantùm examen subit.

Ob. 7. Electio *Episcoporum* permittitur *Decano* & *capitulo* cujusq; Ecclesiæ cathedralis, per *diploma Regium*, Idoneum quemvis liberè & canonicè eligendi, dum interim præcipitur sub pœna *Præmunire* in literis Regiis privatis, ut nominatam à Rege eligant personam. 2. In ordinatione *Præbyteri* redduntur ipsi *Biblia*, & potestas prædicandi, sed exercere hanc non potest in propria parochia absq; ulteriore ab *Ordinario*, facultate. 3. *Diaconi* munus prorsus pervertitur contra illud, *Act. 6.* ubi constituti erant *Diaconi*, ut pauperibus tantùm prospicerent, non ut sacra legendò, aut prædicandò tractarent, Ergo liber ordinationum non videtur sagis sinceræ disciplinæ Ecclesiasticæ conformi

Sol. Designat *Rex*, non ordinat *Episcopum*, nec immèdiatè eligit, sed per *Decanum* & *Capitulum*, quibus commendat personam consecrandam, non ipse imponit, aut consecrat, nec urget, ut indignum recipiant contra conscientias. 2. Potestas datur prædicandi *Præbyteris*, & executio non tollitur, sed suspenditur tantùm, donec constet admissum tanto cum fructu posse scripturam interpretari, ac dextrè populo

lo proponere. 3. Quod spectat ad Diaconos in mutato Ecclesiæ statu, mutari potuit muneris exercitium. Hodie autem *Guardiani & Inspectores pauperum egenis prospiciunt*, quod fieri non potuit in non stabilita Ecclesia, unde nunc *Diaconi* nostri sacra tractent pro facultate, ut *Stephanus & Philippus*, ut ex tali inferiore ordine ad *Præbiteratum* paratiores accedant. 1. Tim, 3. 13.

LOCUS

CAP. QVINTUM.
DE REDEMPTIONE.

H V O C A T U S iste *catus* ab Æterno Dei Decreto, in tempore redimitur per J E S U M C H R I S T U M, Naturam Humanam influentem, legem implentem, & per unicum suum Sacrificium in Cruce Peccata Credentium expiantem.

De hisce Cotovertuntur.

- An. {
1. Christi Incarnatio fuit possibilis, necessaria, aut Conveniens?
 2. In hypostatica Naturarum Unione inconfusa maneat Natura, cum Idiomatibus?
 3. Secundum utramq; Naturam Christus sit Mediator?
 4. Pro peccatis omnium Credentium, plenè & integrè Satisfecerit?
 5. Sola fides ex parte hominis justificat?
 6. Aliquis potest esse certus de sua Salute?
 7. Gratia sufficiens ad salutem concedatur omnibus?

QVÆSTIO. I.

An Christi Incarnatio fuit possibilis necessaria, aut conveniens? Aff. cum Patribus & Scholasticis ad 3. Sent. Dist. 1. Aquin. 3 parte, q. 1. & sq.

QVI A.

1. **T** Alis nos decebat Pontifex Sanctus, ab omni malo remotus, Heb. 7. 26. qui afficeretur sensu infirmitatum nostrarum, Heb. 4. 15.
2. Consentaneum erat Dei *justitiæ*, ut peccatum non dimitteretur absq; *Satisfactione* ipsius *Justitiæ*, qui odio habet iniquitatem, & cui *essentiale* est esse *justum*, Gen. 18. 25. Nullus autem debuit *satisfacere*, nisi homo, nemo potuit nisi *Deus*, unde *Redemptor* dicitur *Immanuel*, *Deus nobiscum*, & *Barnosbo filius* hominis. Mat. 1. 23.
3. Per *Incarnationem* ostenditur Dei, 1. *Misericordia*, quæ *Imaginem* suam *deformatam* non despexit. 2. *Justitia*, quæ ab homine *victo* voluit *victorem* *vinci*, & non *violentia* *omnipotentis*, suâ *prædâ* esse *spoliandum*. 3. *Sapientia*, quæ *difficillimo* *nodo* *convenientissimum* *adaptavit* *cuncum*. 4. *Omnipotentia*, quæ *sola* potuit *Indignitas* *constituere*. *Danas*. Orth. fid. lib. 3. c. 1.
4. Possibilitatem evincit *factum*. 1. *Verbum* *caro* *factum* est, Jo. 1. 14. 2. In eo habitavit *Deitas* *equalitate*. Col. 29. 3. *Deus* *acquisivit* *Ecclesiam* *suo sanguine*, Act. 20. 28. 4. In plenitudine temporis *Deus* *milit* *filium* *factum* *ex muliere*. Gal.

Gal. 4. 4. 5. Qui habens *formam Dei*, suscepit *formam servi*. Phil. 2. 6. 6. Non suscepit *Angelos*, sed *semen Abrahæ*. Heb. 2. 16. 7. Hoc *Mysterium magnum*, *Deus manifestatus in carne*. 1. Tim. 3. 16. Sic, *omnis spiritus qui fatetur Christum venisse in carne ex Deo est*. 1. Jo. 4. 3. Qui *est omnes à Patribus*, Rom. 9. 5.

5. Nec implicat, ut 1. *Persona infinita* assumeret, & uniret *ibi Naturam finitam*, 2. *Subsistentiam ipsi* impartiendo, 3. & ita *veniens*, ut duæ *Naturæ* manentes *inconfusæ* in eandem coalescerent *Personam*, quæ sit *adædus Deus*, *παλῶς homo*, contra *Apollinarem*; *ἀδιδύως* non in duas distinctas *personas*, contra *Nestorium*; *ἀσυζῆτος* *inconfusè* nihilominus manens, ratione *Naturarum*, aduersus *Eutychetem*.

6. *Necessitatem* ingerunt *Typi*, 1. *Agni Paschalis* ab origine mundi occisi. 2. *Rufi Iuveni* extra *Castra* immolandi, 3. *Ænei Serpentis* ad salutem *intuentium* erigendi, quæ cum reliquis *frustranei* fuissent *Typi*, nili *Antitypo* *Incarnationis* & *Passionis* fuissent impleti.

7. Quod dilucidius firmant *Prophetiæ*, 1. *Semen mulieris caput Serpentis* conteret, Gen. 3. 15. 2. *Ecce Virgo pariet*. 3. *Vibicibus ipsius Sanati Sumus*, introducentis *eternam Iustitiam*, Dan. 9. 24. quia oportuit *Christum* hæc pati, & sic in *gloriam* ingredi. Luc. 24. 26. 1. Pet. 2. 24.

Objiciunt 1. *veteres Hæretici*, 2. *moderni Sociniani*, 3. & *Antichristiani Schismatici*.

Ob. 1. **I**ndignum videtur *Divinæ Majestati*, ad villitatem *Creaturæ* se dimittere, 2. & si hoc faciendum, *Angelorum* lapsus potius quam *hominum* esset instaurandus, 3. & *magnificenti* *gloriosior*, esset libera *condonatio*, quàm

ialis debita exaltio juxta exemplar Domini cum *Dispensatore prodigo*, Mat. 18.

Sol. *Consentaneum est summo Bono, ut se summè communi- cet, quod factum per Incarnationem.* 2. Homo peccavit ali- ena seductione, Diabolus propriâ malitiâ, tota natura humana intercidit, non Angelica. Hominem simplicitas, Angelos præ- cipitavit rebellis Superbia, gratiæ magis repugnans. 3. Sic disponenda est Gratia, ut Justitia non violetur, quæ æquæ Deo est Essentialis, ac cætera attributa.

Ob. 2. Incarnatio Deum reddit mutabilem, contra illud, Ego Deus & non mutor, Mal. 3. 2. Ex Domino Servum. 3. ex infinito finitum.

Sol. Mutatio non facta est in Deo, sed in assumpta Natura, quæ retinet proprietates subjectionis, & finitudinis absq; ullâ Deitatis diminutione.

Ob. 3. Cum filius sit ejusdem cum Patre & S. S. essentia & natura, Incarnato Filio, necesse erat Patrem & S. S. incarnari, quod prorsus est Hæreticum.

Sol. Non incarnata fuit Essentia aut Natura Deitatis, sed 2da Persona, ut is qui ab æterno erat Filius Dei, in tempore fieret filius hominis, & ne duo essent in Trinitate filii, 2. medi- us in Trinitate videtur fieri convenientissimè Mediator, 3. & Filius naturalis faceret nos filios adoptivos. Assumptio autem humanitatis, quoad Efficientiam, est opus ad extra totius Trinitatis, quoad terminationem verò Solius Filii, ut tres Sorores unum consuant inducium, quod una ex illis induit, ut nonnulli explicare conantur.

Ob. 4. Aut Persona humana assumpta erat in sacro Virginis, vel non. Si sic, tum Salvator constat ex duabus Personis, Assu- mente & Assumptâ, quod est Nestorianon, si non, tum illud quod natum erat, non erat homo, quia Divina Natura non competit ut nasceretur.

Sol. Non assumpta erat Persona, sed Natura humana, semen Mulieris & Abrahæ, cui contulit Divinitas Subsistentiam, ut inde non Divinitas, sed Deus nasceretur.

Ob. 5.

Ob. 5. At *natura* non existit *humana*, nisi in aliquo *supposito*.

Sol. Verum est *Physicè*, *Hyperphysicè* tamen potest ex Dei *omnipotentia* sine implicatione.

Ob. 6. Vel Christus assumpsit *humanam naturam*, ante infusionem *anime* in corpus, vel non: si ante infusionem *anime*, caro erat assumpta, non *integram* assumpsit *naturam*, animata autem *natura* est persona.

Sol. Assumpsit *naturam animatam* in semine, quod sufficit.

Ob. 7. Qui solvit *Jesum*, ex Deo non est, sed *Antichristus*. 1. Jo. 4. 3. verum qui in individua ipsius persona duas distinguit *naturas* solvit *Jesum*, Ergo est *Antichristus*.

Sol. Non habet *Textus*, qui solvit *Jesum*, sed qui non profitetur *Jesum Christum* venisse in carne. Et solvere *Jesum* apud *vulgarem* interpretem, est *hypostaticam* *naturarum unionem* in eo *negare*, de qua in *Questione* sequenti.

QVÆSTIO. II.

An in Hypostatica Naturarum unionem inconfusæ manent Naturæ cum Idiomatibus Aff.

Q U I A.

1. **G**loriam meam alteri non dabo. *Isaïæ* 42. 8. & quia *Attributa* Dei sunt ipsi Deo *essentialia*; (quia nihil est in Deo quod non est ipse Deus) Impossibile est, ut ea quæ sunt Deo *propria*, *Creaturæ* realiter communicentur, nisi *Creaturam* in *Creatorem* transformemus quod est absurdissimum.

2. Quæ

2. Quæ sunt omnibus personis communia, communicari non potuerunt naturæ humanæ, à secundâ tantum personâ assumptæ per hypostaticam unionem; Quia sic Pater etiam & Spiritus sanctus essent incarnati: sed convenit attributa divina esse huiusmodi, Ergo,

3. Sic de Unione Hypostatica credendum est, ut contradictio non admittatur: sed ex Aternitate, immensitate, ubiquitate assumptæ humanæ naturæ communicatis, sequeretur humanam naturam esse æternam & non æternam, finitam & infinitam, ubiq; & certo loco terminari, quæ sunt contradictoria, Ergo talis *κοινωνία ἰδιωματικῶν* non est ferenda.

4. Communicatis proprietatibus confunduntur naturæ, quia naturæ & proprietates reciprocantur. Ex proprio communicatum fit commune, h. e. proprium & non proprium respectu ejusdem: Sed confusio naturarum Manicheismus damnatum introducit, & Monothelismus: Ergo non potest esse talium proprietatum communicatio.

5. Divina natura semper humanæ mansit hypostaticè unita, Sed non communicavit ei omniscientiam, quia quâ homo Christus ignorabat diem Judicii; nec omnipresenciam, quia corpus in sepulchro definitum occupabat locum. Ergo non asserenda est talis communicatio.

6. Positâ tali communicatione, humana natura in abstracto haberetur omnipotens: sed hoc fieri non potest, quia tunc quæ sustentaret naturam divinam, ac divina illam, & αὐτοὶ ἄλλήλοις quæ per illam, ac illa per αὐτοὺς subsisteret, quod nullus dixerit.

7. Unio personarum in sacrosanctâ Trinitate non personales communicat proprietates, nam ita Filium quæ Patrem generet, ac Pater filium: Ergo multò minus unio naturarum increatæ & creatæ in unâ personâ communicat proprietates, quoniam inter creatum & increatum, quàm inter personam & naturam increatam, infinitius est discrimen.

Objectiones.

Ob. 1. **E**X unione *Hypostatica* perfectior facta fuit natura humana: at hoc fieri non potuit nisi ex communicatis divinæ naturæ proprietatibus, Ergo.

Sol. *Charismata, Apotelesmata, seu Axiomata* collata ex ista unione, perficiebant humanam naturam, ad opus redemptionis exequendum, sine idiomatum transfusione, aut confusione.

Ob. 2. Cui communicata est *subsistentia* τὴ ἀβυσσος, communicantur *idiomata* ab eâ inseparabilia: atqui *subsistentia* divina communicata erat humane naturæ, Ergo,

Sol. Non contulit novam *subsistentiam* humanæ naturæ, sed assumpsit in *subsistentiam* divinæ, sic ut haberet in ea quasi in *subsistentiam*, ut in trunco surculus, cui inoculatur.

Ob. 3. In Christo habitat omnis plenitudo deitatis *οὐρανόθεν*, Colof. 2. 9. Ergo humane Christi naturæ omnia Deitatis *idiomata* sunt communicata.

Sol. Loquitur Apostolus de plenitudine Deitatis in mediatoris persona, non transfusione in humanam naturam; cuius inhabitationem prædicat corporalem, ut à virtuali, sacramentali, gratiosâ distinguat, quæ nullam inferunt personalem unionem.

Ob. 4. Cui in tempore data est omnis potestas in celo & in terra, ei communicata est *omnipotentia*; & per consequens reliqua divina attributa: sed humane Christi naturæ data est potestas, Mat. 28. 18. Divina enim semper eam tenuit, nec capax erat ulterioris perfectionis. Ergo

Sol. 1. Excipiunt hic adversarii attributa fixa, qualia sunt æternitas & infinitas, dum transferunt *omniscientiam* & *ubiquitatem*, *idiomata Energetica*. 2. Dicendum igitur *omnipotentiam* collatam esse personæ mediatoris, non naturæ humane,

Ob. 5. Christus ascendit supra omnes celos ut impleveret omnia, Ephes. 4. 10. ex qua plenitudine omnes accepimus, Joh.

1.16. non ad *mensuram* ipsi impertita, Jo. 3.34. ergo humanæ naturæ ascendenti nihil defuit, quò impleteret omnia, ergo nec ubiquitas.

Sol. Ista ostendunt quæ competunt *personæ* in concreto, non naturæ humana in abstracto, nec implere hic refertur ad loca, sed ad prophetias, sive opus mediatorium & donorum collationem.

Ob. 6. Dextra Dei est ubiq; Christus sedet ad dextram Dei secundum *humanam naturam*, Ergo secundum *humanam naturam* est ubiq;.

Sol. Aliud est esse dextram Dei, aliud sedere ad dextram Dei, in *sofismate* mutatur *medius terminus*. Unde *sylogismus* fit *quadrupes* contra *Logices* dictamen.

Ob. 7. Totus Christus est ubiq; Ergo *humana natura*.

Sol. Discrimen statuendum est inter totum Christum, quod respicit *personam*, & totum Christi quod indigitat *naturam*, totus Christus conceditur esse ubiq; sed non totum Christi, quia *Deitas* potest esse sic ubiq;, ut uniatur semper humanitati, quæ tota est in *caro*. vid. partitè hæc omnia eventilata à Doctiss. *Altingio* scriptorum Theolog. Tom. 1. part. 2. pag. 509,

Q U Æ S T I O. III.

An Christus sit mediator secundum utramq; naturam? Aff.

Q U I A.

1. **S**criptura Divina, æquè ac humane naturæ opera *mediationis* tribuit. Deus suo proprio sanguine acquisivit Ecclesiam, Act. 20. 28. Dominus gloria

glorie erat crucifixus, 1. Cor. 2. 8. Ipse se submitit, & factus est obediens usq; ad mortem, Phil. 2. 8. Ego depono animam per meipsum; auctoritatem habeo disponendi, & rursus eam assumendi, Jo. 10. 18.

2. Sola humana natura officium Regium non potuit exequi in celo simul & in terris, nec pretium proportionale infinitæ Dei justitiæ exhibere.

3. Actiones sunt suppositorum seu personarum: sed humana natura à divina distincta, nullam habuit supposititalitatem¹, seu subsistentiam (ut somniavit Nestorius.) Et cur duæ essent in christo distinctæ naturæ & agentia formalia, si secundum naturam naturam non ageret?

4. Non opus fuisset unione personali, si humana natura operi huic fuisset sufficiens, finis autem unionis personalis fuit administratio officii, unde opus erat ut utraq; natura aliquid de proprio conferret.

5. Renovare corda, & dare S. Spiritum & resurgere à mortuis sunt mediatoris opera: sed ista præstare non potuit *filios deo partus*.

6. Divinitas sine humanitate, & humanitas sine Divinitate non est Mediatrix: sed inter divinitatem solam & humanitatem solam est humana divinitas & divina humanitas, Aug. Homil. de Ovis c. 11. In tantam unitatem ab ipso conceptu Virginis, Deitas & humanitas connexa sunt, ut nec sine homine divina nec sine Deo humana agerentur. Leo. ep. 81. Agit utraq; distinctè, sed tamen unitè juxta utramq; formam, in communionem alterius. idem ep. 10. Nec Patres aliud volunt, quam necessitatem unionis hypostaticæ ad Mediationem urgere.

7. Agnoscunt nostræ sententiæ veritatem Adversarii, Essentem, Bellarminus ubi concedit in quibusdam operibus Christi, concurrisse divinitatem cum humanitate. 2. omnia miracula Christi fuisse partim divina, partim humana. 3. Mediationi substantiali non tantum humanam, sed etiam divinam naturam fuisse necessariam, ut opera Mediatoris essent infiniti pretii de Christo Mediatore, lib. 5. c. 7.

*Objectiones Bellar. Osiandri, Stancari
ex Lombard. 3. sent. dist. 19. Aq. par.
3. qu. 26 art. 2.*

Ob. 1. SECUNDUM eam naturam est Mediator, quam Apostolus mediatricem nobis tantum exhibet. Sed ea est tantum humana, unus est Mediator Dei & hominum homo Iesus Christus 1. Tim. 2. 5. cur additur homo] nisi ut mediationis forma & principium?

Sol. Homo interponitur Executivè, ac si dictum fuerit, Christus homo à Deo assumptus & unitus. 2. Aliud est asserere hominem mediatorem, aliud mediatorem esse quàm homo. Siquidem non valet, Deus acquisivit Ecclesiam suo sanguine, Ergo quia Deus, sic nec homo Christus est mediator, Ergo tantum quia homo.

Ob. 2. Distinguitur ibidem mediator à Deo. Ergo non potest esse mediator quia Deus.

Sol. Deus personaliter ibidem Patrem denotat, inter quem, & genus humanum Deus & homo mediator intervenit.

Ob. 3. Mediator debet esse medius distans ab utraque parte. At Christo hoc competere non potest quia Deus, sed quia homo iustus, nam mediatio secundum utramque naturam, eandem involvit naturam, ut sit pars offensa & medians, quod implicat. Bell.

Sol. Distat ab utraque parte quia Deus & homo, quatenus mediat, non quia persona, vel natura humana assumpta. Nec implicat, partem lesam fieri voluntariò mediatricem, sub diverso respectu, ut Senator agens causam rei, qui Senatui est reconciliandus.

Ob. 4. Mediator non est unus: sed Deus est unus, Ergo non potest Christus esse mediator.

Sol. Ostendit ibidem Apostolus, legis promulgationem indicasse diffidium inter Deum & hominem, Deus autem ex parte

partesua idem semper manet ; ex parte igitur hominis opus erat Mediatore qui dissidium tolleret. 2. Hinc efficitur Deum solummodò non potuisse esse Mediatorem, non excluditur *Diapysme*, quin Deus-homo hominem Deo reconciliaret.

Ob. 5. Si Divina Natura mediat, tum Pater & S. S. æquè essent cum Filio Mediatores, quod neutiquam est admittendum.

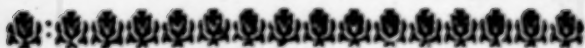
Sol. Mediatio competit Naturæ, non quâ communis personis, sed quâ subsistit distinctim in persona Filii.

6. Sacrificare & Sacrificando satisfacere opus est præcipuum Mediatorium : Sed hoc Deo competere non potest quâ Deus, Ergo non dicendus est Mediator secundum divinam naturam.

Sol. Resp. Minori. Non competit divinæ Naturæ seorsim positæ, sed in tali supposito. Quo sensu non est Mediator tantum in utraq; natura, sed secundum utramq; naturam.

Ob. 7. Unitas Apotelesmatis seu effectus arguit unitatem principii. At Mediatio est unum tantum Apotelesma, Ergo à diversis principiis formaliter non potest provenire.

Sol. Major vacillat. Quia Sacrificio Christi Mediatorio contulit humana Natura, Substantiam operis, Divina, dignitatem.

Q U Æ S T. IV.

*An Christus pro peccatis omnium
Credentium plenè & integrè satis-
fecerit? Aff. Papistæ & Re-
formati.*

Q V I A.

1. **Q**U I Subiit & Præstitit omnia à reis & debito-
ribus peragenda, sic ut ipsius *Castigatio* celsè-
rit in Imponentis *Pacificationem*, ipsius *Sacrifi-
cium* in delictorum *expiationem*, ipsius *vibices* in delinquenti-
um *sanationem* & *liberationem*, Is verè & integrè pro illis sa-
tisfecerit: Atqui Christus ~~id est ipse~~ hæc omnia præstitit,
Isaïæ 53. 5. 1. Pet. 2. 24.

2. Quod *Vitime* pro peccatis oblatæ præstiterunt typi-
cè, hoc effecit Christus reverà unica sua in *Cruce Oblatione*.
ratio, quia lex umbram tantum obtinebat *futurorum bono-
rum*, Heb. 10. 1. Corpus autem est Christi, Col. 2. 17. Sed
victimæ *expiant* & *satisfecerunt typicè*, Anima carnis in
Sanguine *ejus*, ego dedi illum vobis ut super altare in eo
expietis pro *animabus vestris*, & *Sanguis* pro animæ *periculo* sit.
Levit. 17. 11. unde illud *χρὴς ἀιματός ἐστις ἡ ἱερωσύνη*.
Absque Sanguinis effusione non fit remissio. Heb. 9. 22.
Ergo

3. *Justitia* è *Cælo* proveniens, quæ est ipsius *Jehovæ æ-
ternum* manens, ad *cohibenda*, *regenda*, & *tollenda* peccata, est
Justitiæ divinæ satisfactoria, aliter maneret ijs qui sunt in
Christo

Christo *condemnatio*, contra illud, Rom. 8.1. Sed talis est *Justitia Messie* pro nobis exhibita, Psal. 85.12. Jer. 33.15. *Den. 9. 24.* Ergo

4. Prohibetur Salvator se animam ponere pro *tribus*, Jo. 16.11. 2. Se eo sine venisse, ut daret animam suam in *redemptionis pretium* pro multis, Mat. 20.28. 3. Quod consummatum esse clamat in *ultimo Agone*, Jo. 19.30. *αὐτοῦ, ὁ πᾶς ὁ κόσμος*, inferunt satisfactionem.

5. Qui pro nobis factus est *peccatum*, ut nos efficeremur *Justitia Dei*, 2. Cor. 5.21. *Execratio*, Gal. 3.13. verè & planè satisfecit: Sed hoc à *Servatore præstitum*, Ergo

6. Aliè frustra *lex* erat *promulgata*, & sententia violentibus denuntiata, *Morte morietur*, quod est contra Dei *immutabilitatem*, & peccatum maneret *impunitum*, contra *essentialem Dei justitiam*.

7. Et maneret adhuc adversus nos *Chirographum*, nec *Redemptorem* se nobis *Christum* præstitisse constaret in executione muneris *Sacerdotalis* & *Regii*, sed tantùm *Propheticum*, in suadendo verbo, & exemplo, quod etiam fecerunt alii Prophetæ.

Obijciunt Socinus, Gitticbius, Ostorodius, Smalcus, Moscorovius. &c.

Ob. 1. **D**EUS se obstrinxit se nolle unum pro alio puniri, sed anima *que peccaverit*, ipsa morietur, Ezech. 18.4. Ergo non potuit Christum *insontem*, pro *sonitibus* punire, ut *justitia* ipsius *satisficeret*.

Sol. Aliud est alterum pro altero *puniri invitum*, aliud *puniri illum qui se sistit* pro altero *valem seu sponsoem*. Christus hic *hominem* induit, & factus est pro nobis *peccatum* & *execratio*, unde justè solvit, quod à nobis erat *debitum*.

Ob. 2. *Pœnz Gehennæ æternæ* erant nobis *debita*, sed has subire Christus non potuit, nam *impossibile* erat ipsum à morte detineri, Act. 2.24. *Sol.*

Sol. Pœnas infernales pertulit *Salvator* in horto, quoad *acerrimatē*, non quoad *durationē*, non infligitur à *Diabolū* in inferno, sed ipsi incidentes ob peccati molem, & *Iustitiæ* paternæ severitatē; quas *paciendo* vicit, & *vincendo* de potestatibus tenebrarum triumphavit. Col. 2.15.

Ob. 3. Deus remittit peccata nostra *gratis*, per viscera suæ *misericiordiæ*, Luc. 1.78. Ergo non opus erat *satisfactione*, quia *satisfactio* & *gratuita condonatio* se mutuò tollunt.

Sol. *Remissio* & *Satisfactio* se mutuò tollunt ad idem relata; quod hic non fit, quia enim *satisfecit Christus Iustitiæ Divinæ*, peccata nobis credentibus *gratis* condonantur, unde *miseriordia* in nos, *iustitia* in peccatum se mutuò osculantur.

Ob. 4. Si absq; *satisfactione* peccata nostra non potuerunt remitti, tunc nec remittenda sunt à nobis peccata in *proximum*, sine interveniente *satisfactione*, quia Deum jubemur imitari in condonandis peccatis, Ephes. 4. 32. & 5. 1. quod confirmatur parabola *Debitoris*, cui dominus debita *gratis* remittit, & punit *satisfactionem* exigentem ab alio, Mat. 18.32.33.

Sol. *Præceptum* & *parabola* ingerunt mutua nostra erga conservos officia, non *Judicialem* inter *Judicem* & *reum* processum. *Judex* enim qui *extra* *judicium* potest delinquenti ignoscere, pro *tribunali* sedens juxta *Iustitiæ præscriptum* debet procedere.

Ob. 5. Idem *Judicis* & *partis læsæ* & *rei* non potest subire *partes*: Sed *Christus* quia Deus est *Judex* & *pars læsa*: Ergo pro *reis* non debuit intercedere.

Sol. Qui *læsæ* erat *pars* ut *Deus*, ejusdem cum *Patre* & *S. S. essentiæ*, ut *Advocatus* & *sponsor*, potest *satisfacere*, sicut *Senator descendens* à *Tribunali* fieri potest pro *reis intercessor*.

Ob. 6. *Actiões* *Salvatoris* quā *homo*, erant legi debite, quia *Factus sub lege*, Gal. 4.4. & *passiones* sibi ipsi celsere in *exaltationem*, Phil. 2.7.9. Ergo non potuerunt esse pro nobis *meritoria* vel *satisfactoria*.

Sol. Meritum tribuitur *Personæ* ratione *Deitatis*, legi non

non obligata, non humanæ nature seorsim spectatæ, quæ personam exhibuit passibilem, ob participantium expiationem, cui Deus contulit infinitum satisfactioni pretium.

Ob. 7. Si mediator plenè & integrè satisfecerit, non opus est nostra ulteriori opera, aut operibus, ut piè, justè, & sobriè vivamus, quòd tamen exigit à nobis Evangelium, Tit. 2. 12.

Sol. Declinandum à malis, & invigilandum bonis operibus, non ut inde justificemur coram Deo, sed ut digni ambulemus justificati per Christum, & per novam obedientiam & præcepta nobis data, ad optatum salutis portum perveniamus. Pacem sequimini cum omnibus & sanctimoniam, sine quibus nemo videbit Deum. Heb. 12. 14.

Q U Æ S T I O. V.

An sola fides ex parte hominis justificet? Affirmant nostri Art. 11.

*Vid. de Justificatione
Lect. nostram.*

1. **J**ustificari fide idq; gratis, quia opera fidem evacuant, est solà fide justificari: sed arbitramur hominem justificari fide, absq; operibus legis, Rom. 3. 28.

Suprà gratis, Rom. 3. 24., non ex operibus justitiæ, quæ fecimus nos, Tit. 3. 5. non nisi per fidem, Gal. 2. 16. Ergo,

2. Justificamur eodem modo, quo Abraham pater omnium credentium: sed credidit Abraham Deo & imputatum est ei ad justitiam, Gen. 15. 6. Rom. 4. 5. Illi vero, qui non operantur, credenti autem (Balchud addit Syrus) tantùm in eis, qui justificat impium, reputatur fides ejus in justitiam secundum propositum gratiæ Dei. Sicut & David dicit beatitudinem hominis, cui Deus acceptam fert justitiam sine operibus, Rom. 4. 5. 6. Ergo fide solum justificantur fideles.

L I

3. Per

3. Per quod solummodo imputatur nobis Christi justitia, quæ lapsui & legi satisfacit, per illud solummodo exparte nostra justificamur, sed justificamur gratis per gratiam ipsius, per redemptionem quæ est in Christo Jesu, quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem justitiæ suæ, Rom. 3. 24. unde Christus factus est nobis sapientia, justitia, sanctificatio, redemptio, 1. Cor. 1. 30.

4. Per quod purificantur corda nostra, per illud solum justificamur, sed *per meritum*, vel *ad id meritum*, tanquam instrumentum justitiæ Christi apprehendentem, non *ad id meritum*, propter fidei meritum purificantur corda nostra Act. 15. 9. & invenimur in eo non habentes justitiæ nostram, quæ est ex lege, sed illam quæ ex fide est Christi, quæ ex Deo est justitia in fide, Phil. 3. 9.

5. Per quod Evangelii participes ad salutem, & filii Dei efficimur, per id solum & semper justificamur: at per solam fidem ista possidemus omnia, Rom. 1. 17. Jo. 1. 12. Rom. 5. 1. Ergo.

6. Eodem modo justificamur, quo Evangelii justitia nobis conferenda retegitur & manifestatur: At justitia nobis conferenda retegitur nobis in Evangelio, ex fide in fidem, Rom. 5. 17. hoc est, ut per fidem solummodo initium & progressus ejus instituat, ergo sola fide justificamur confer, Gal. 3. 8. Rom. 1. 17. sicut scriptum, justus ex fide vivet.

7. Doctrina quæ distinguit Christianismum saluiferum à Judaismo, Turcismo, & Ethnicismo, est ab omnibus Christianis amplectenda: sed talis est hæc de justificatione ex sola fide, quia finis legis est Christus, ad justitiæ omni credenti, Rom. 10. 4. Quare ut concludit Articulus noster, sola fide nos justificari, Doctrina est saluberrima, & consolationis plenissima. Act. 11.

Ambrus. lib. 2. ad Rom. They are justified only by faith & it is gift of God. cap. 3.
Basile. de humilitate. They are justified by faith alone in x.
Calixtus. de iusticia. Quia consuetudo confertur - fides sola & solida est agt. Simplicitas, & agn.

Objiciunt

Objiciunt Papistæ, Sociniani, Arminiani, &c.

Ob. 1. **N**on asserit Scriptura *solam fidem* justificare, sed *contrarium*, videtis quoniam ex *operibus* justificatur homo, & non ex *fide tantum*, Jac. 2. 24.

Sol. Habetur, *tantummodo crede*, Mar. 9. 36. & *Crede tantum*, Luc. 8. 50. quo Archihynagogus fieret voti compos. 2. Non nisi per *fidem* justificatur homo, Gal. 2. 16. Non ex *operibus*, ne quis gloriatur, Ephes. 2. 8. quæ omnia æquipollent *thesi solâ fide nos justificari*. 3. quod cum negare videatur Jacobus, dicendum est, illum loqui de *professione fidei hypocritica*, & *infructuosa*, quæ ostentat se *sine operibus*, nō de *fide justificante*, *charitate*, & *spe* comitata, quæ ostendunt fidem illam esse *vivam* quæ justificat, in partes tamen nō veniunt ut *concourse*, quæ cum fide simul *justificent*. Nam aliud est *causa* justificationis, aliud *qualitas* justificati, nec quæritur quæ *virtutes* sibi invicem *connectuntur*, sed quis sit cuiusvis *actus proprius*, unde *sola fides* justificat, licet ea *fides*, quæ sic justificet, non sit *sola*, sed aliis *virtutibus* comitata. Neque tamen *merito fidei* justificamur sed *medio*, non *Aut tñs mry*, sed *Aut nrs mry*, non propter *fidem*, sed per *fidem*, non *justi facti sumus*, sed *declaramur*, apprehendente scilicet *fide*, non *nudâ tantum cognitione*, & assensu, sed *fiducia*, innitente *salvatoris merito*, quod *divinæ justitiæ satisfaciât*.

Ob. 2. Aliis virtutibus, nempe *spei* & *charitati* ascribitur justificatio. *spe* salvi facti sumus, Rom. 8. 24. & *caritatis* peccatrici remissa sunt peccata multa, quia *dilexit multum*, Luc. 7. 47. Ergo ex *sola fide* non est justificatio.

Sol. Metonymicè ista attribuiuntur *consequenti*, quæ sunt *antecedentis*. 2. *Effectui* quæ sunt *causa*. Nec *sn*, Luc. 7. est particula *causalis*, sed *rationalis*, unde non sequitur, remissa

sunt peccata, quia dilexit, Ergo dilectio est causa remissionis, magis quam si argumenteris, Vivis quia ambulas, ergo ambulatio à priori est vitæ causa, cum tantum sit à posteriori indicium.

Ob. 3. Si iustitia Christi imputata, fide apprehensa, nos solummodo iustificaret, ergo non minus iusti haberemur quam Christus aut B. Virgo. At hoc blasphemum.

Sol. Juxta veritatem rei æquè sumus iusti, sed non æqualiter, nec eodem modo, cum ille iustus sit *subjectivè*, nos *imputativè*, ille de proprio, nos illius largitate. 2. B. Virgo autem iustificata fuit, non quia Christum gestavit in utero, sed in corde.

Ob. 4. Eodem modo iustificamur, quo fuimus rei constituti, scilicet rei efficiamur per peccata *inherentia*, tam originale *Adami*, quàm addita nostra *actualia*. Nam sicut per unam *offensam* reatus venit in omnes homines ad *condemnationem*. Ita per unius *iustitiam* beneficium redundavit in omnes homines ad *iustificationem vitæ*. Rom. 5. 18.

Sol. Illud (sicut) Apostoli non confert inter se modos *inescendi* contrariorum effectuum, sed *originem* tantum & *Authores*.

Ob. 5. Si sola fides iustificet, Ergo non opus esset Decalogo, vel oratione dominica, aut sacramentis ad salutem nostram promovendam, quia symbolum tantum sufficeret, in quo tamen solam fidem iustificare non habetur, sed ista non sunt admittenda.

Sol. Necessaria sunt ista omnia ut vitæ fidei *fulcra*, non iustificationis *concause*; quia creati sumus in Christo ad bona opera, Ephes. 2. 10. non iustificati per vel propter bona opera.

Ob. 6. Sine *sanctimonia* nemo videbit Deum, Heb. 12. 14. Ergo sola fides ad iustificationem non sufficit.

Sol. Ista fidem præsupponunt è quâ egerminant tanquam fructus, qui consueverunt *sanctificationem*, non efficiunt *iustificationem*.

Ob. 7. Doctrina ista de iustificatione per solam fidem, meritis Christi innitentem. 1. pietatis studium evertit. 2. fidei *acceptilationem* meritoriam quandam inducit. 3. & operibus *louis* debitam laudem & premium detrahit. Ergo exterminanda.

Sol.

Sol. Immo extimulat potius ad pietatem, cum fides absq; ea, futura sit proclus mortua. 2. quæ urgetur ut instrumentum apprehendens illud, quod iustificat, non in se, suâ acceptilationem habens, quâ iustificet. 3. Unde operibus constet laus sanctificationis, non iustificationis, quia in districto Dei iudicio, non iustificabitur ex operibus ulla caro. Psal. 143. 2.

Q U Æ S T I O. VI.

An aliquis potest esse certus de suâ salute? Aff:

Q U I A.

1. **U**B I aperta, evidens, Plena, & fiducialis intercedit de peccatorum remissione, & patris in filio favore, persuasus, ibi necessario sequitur salutis certitudo: quia ut fides à fidei, sic nec istæ proprietates à fide possint separari, sed fides est *incomposita, indivisa, inextinguibilis, substantia sperandorum*, & argumentum non apparentium, Heb. 11. 1. & *inextinguibilis* quæ omnia ista fidei suppeditat, Ergo potest, & debet esse certus de sua salute.

Quodcumq; spiritus testatur nos posse & debere credere, illud nobis oportet esse persuasissimum, quia spiritu signati sumus in diem Redemptionis. Ephes. 4. 30. sed spiritus testatur nos posse, & debere credere salutis certitudinem. Quotquot receperunt eum, illis dedit potestatem filios Dei fieri, Jo. 1. 12. Et quoniam filii sumus misit Deus hunc spiritum filii sui, Gal. 4. 6. & ille ipse spiritus testimonium reddit spiritui nostro, nos esse filios Dei, & si filii tum & heredes. Rom. 8. 15. Ergo possumus, & debemus de salute esse certi.

L. 1 3

3. Quod

3. Quod spondeant sibi ipsi omnes fideles, à nobis certò est expectandum: sed *Abraham* contra *seem* sub *se* credidit, nec infirmatus sed *augustinus* *Rom.* 4. 21. *David*, misericordia tua subsequetur me omnibus diebus vitæ meæ, *Psal.* 23. 6. non confundar in æternum, *Psal.* 31. 1. Nos scimus quod translatus sumus à morte ad vitam, quoniam diligimus fratres, 1. *Job.* 3. 14. per hoc novimus habitare eum in nobis, nempe ex spiritu quem dedit nobis. ib. 24. *Quia* *per* *persuasus* *som*, quod neq; mors neq; vita potest separare nos à charitate Dei quæ est in Christo Jesu Domino nostro, *Rom.* 8. 38.

4. Quod precibus tenemur petere, illud credendum est speciatim ad nos pertinere, quia quæcunq; orantes petitis, credite vos accepturos & eventum vobis, *Mat.* 11. 24, hæc est fiducia quam apud Deum habemus, ipsum (si quid petierimus secundum voluntatem ejus) nos audire, quod si scimus eum audire, nos quicquid petierimus, scimus nos habere petitiones, quas, ab eo petimus, 1. *Jo.* 5. 14. 15. sed singuli tenentur petere Dimitte nobis debita nostra, *Mat.* 6. *Luc.* 11. & perstringitur *augustinus*, quid timidi estis modici fidei, *Mat.* 8. 26. & exigua fide prædicti quare dubitastis, *Mat.* 14. 31.

5. Astnuunt hanc certitudinem Patres, Græci & Latini: spiritus testatur, quænam relinquitur ambiguitas? *Chrysostomus* in *Rom.* 14. & si Deus hac arrhâ nobis prius datâ, reliquam hæreditatis possessionem non adjiceret, ipse *arthe* perditæ damnum pateretur. idem *Hom.* 1. in 2. ad *Cor.* sic *Ambrosius* præsume non de tua operatione, sed de Christi gratia, de *Sacram.* 1. 5. c. 4.

Consentiunt Adversarii, *Colonienses*, *Roffensis*, *Torrens*, *Ca-jetanus*, *Cassalius*, *Canisius*, *Eisengrenus*, qui non tantum nullum receptum Doctorem hanc certitudinem negasse pronuntiat, sed *Concilium Tridentinum* eandem propugnare peculiaris tractatu asserit.

7. Ex positâ una propositione credita & altera evidenti ex fide, certa est conclusio, *Scotus* in 3. *Sent.* dist. 35. quæst. unica, quod & probavit *Vega*, *Canus*, *Medina*, *Albertinus*, unde argumentum, qui crediderit & baptizatus fuerit, Salvus erit. *Mar.*

16. 16. Atego credo me habere fidem, quod conscientia fidelis certò percipiat, Scotus in 3. Sent. Dist. 23. & de Dei omnipotentia & misericordia certus est, quicumque fidem habet. Aquin. 2. 2æ. q. 18. Art. 4. Ergo potest & debet esse certus de sua salute.

Objectiones:

Ob. 1. **N**emo potest dicere, *Mundum* est cor meum, Prov. 20. 9. 2. Nescit homo utrum *olus* aut *anore* dignus est, sed omnia in *futurum* servantur incerta, Eccles. 9.

Sol. Non nititur certitudo hæc *nostris* operibus, sed Dei electione, & Servatoris *satisfactione*. 2. Nec potest quispiam pronuntiare *mundum* esse cor suum, quia si dixerimus *peccationem* non habemus, nos *seducimus* & veritas in nobis non est. 1. Jo. 8. 3. Nec ex *externis* eventibus ferenda est *sententia*, sed ex *promissis* in Christo, non te *relinquam* aut *deseram*, Hebr. 13. 5. Et qui credit in eum non confundetur, 1. Pet. 2. 6.

Ob. 2. *Job* profitetur, non reprehendit me cor meum in tota vita mea, C. 27. 6. 2. *David*, judica me Domine quia in *innocentia* ambulavi, Psa. 26. 1. 3. *Paulus*, nihil mihi *consciens* sum, 1. Cor. 4. 4. Isti tamen non audebant *certitudinem* salutis arrogare.

Sol. Non ex propria *justitia*, sed ex Dei *miseriordia* (cujus dona sunt *ad misericordiam*) hanc derivarunt certitudinem.

Ob. 3. Deus sub certis conditionibus ex parte nostra implendis salutem spondet. 1. Invenies dominum si in toto corde quaesieris eum, Deut. 4. 2. Si impius penitentiam ageret ab omnibus peccatis, vita vivet, Ezech. 18. 3. Vos amici mei eritis, si feceritis quæ ego præcipio vobis, Jo. 13. At constare non potest nobis, nos *conditiones* illas observasse.

Sol. Ista sunt documenta *conversationis*, non *fundamenta* certitudinis. 2. sufficit si *sincerè* pergamus sine *hypocrisis*, Deus

us propter Christum providebit, ne inanis sit noster conatus in Domino.

Ob. 4. Post peractam poenitentiam anceps manet remissio, forsitan ignoscet Deus, dan. 4. 24. Quis scit an convertatur, Joel. 2. 14. Roga Deum si forte remittatur tibi cogitatio cordis tui, Act. 8. 22.

Sol. Incertitudinem agnoscimus ex intuitu nostræ dispositionis & fragilitatis, firmitatem tamen habemus ex parte Dei.

Ob. 5. Ulterius confidentia hæc ex parte Dei labefactatur. Beatus est homo qui semper est pavidus, Prov. 28. 14. Cum timore & tremore salutem vestram operamini, Phil. 2. 12. 3. In timore incolatus vestri tempore conversamini, 1. Pet. 1. 17. Ergo nil certi hæc ex parte statuendum.

Sol. Ista inculcant tantum sollicitudinem de medijs, per quæ ad finem pervenitur, non de fine hæsitantiam, quæ Dei nititur adjutorio, unde timor iste sollicitudinis non opponitur fiducie in Christi promissis, sed præsumptioni carnali de viribus & integritate proprijs.

Ob. 6. Non extat particularis certioratio in scripturis, tibi Petre, vel Paule remittuntur peccata tua, nec in ullo Symbolo habetur de salutis certitudine articulus, Ergo non est admit-tendus.

Sol. Sufficit ex generali promissione, conscientiam vivâ fide suffultam subsumere, ego credo & promissis in Christum innitor, quod in articulo de peccatorum remissione in Symbolo Apostolico comprehenditur.

Ob. 7. Securitatem carnalem, præsumptionem & jactantiam Pharisaicam fovet hæc doctrina, ut testantur, Aug. de corruptione & Gratia, c. 13. Greg. Moral. l. 9. c. 17. Ergo non prædicanda.

Sol. Hoc fieri solet in hypocritis, qui nituntur proprijs viribus, non in verè fidelibus, qui totum Deo referunt, Aug. Enchirid. c. 30.

QVÆSTIO. VII.

*An Gratia sufficiens ad salutem
concedatur omnibus? Neg.*

Q U I A.

1. **G**ratia Saluifera non extenditur ultra decretum:
Sed non decrevit *Deus* omnes salvare, sic e-
nim *nulli* condemnarentur.

2. Tum omnes *vocarentur* externè & internè, & *æquales*
motus Spiritus Sancti fortirentur, aliter perveniremus ad
finem abiq; medijs: Sed plurimi sunt qui de *Christo* nun-
quam audiverunt, & ex *audientibus* multi *vocati*, pauci *electi*:
Ergo non sufficiens ad salutem illis confertur gratia.

3. Vobis datum est nosse *mysteria* regni Cælorum, illis
autem non est *datum*, Mat. 13. 11. ut impleretur in illis pro-
phetia *Isaia*, auditu audietis & non *intelligetis*, & videntes
videbitis & non percipietis, lb. 14. ex *Isa.* 6. 9. unde illud,
Quare errare nos fecisti, *Domine*, de *vjs* tuis, indurasti cor
nostrum, ne timeremus te, *Isa.* 63. 17.

4. Hæc immobilis veritas *Prædestinationis* & gratiæ non
alios, sed quos *prædestinavit*, ipsos & *vocavit*, nec alios sed quos
ita *vocavit*, ipsos & *justificavit*, nec alios sed quos *prædestinavit*,
vocavit, *justificavit*, ipsos & *glorificavit*, Rom. 8. illo utiq;
fine, qui non habet *finem*. August. de prædestinatione San-
ctorum c. 17. unde de *Tyriis* & *Sydoniis* speciatim pronun-
tial, quoniam ut crederent non erat illis *datum*, etiam unde cre-
derent est negatum. Idem de bono perseverantiæ c. 13.

5. Gratia Saluifera ad eos tantum extenditur, pro qui-
bus

bus Christus oravit: At Salvator proficitur, non pro mundo rogo, sed pro his quos dedisti mihi, Jo. 17. Ergo

6. Si *sufficiens* gratia sit omnibus concessa, Ergo esset *efficiens*, & omnes salvarentur, quia *sufficiens* gratia omnia tolleretur conversionis obstacula, ut in *Paulo*, *sufficit tibi gratia mea*, aliter non esset *sufficiens*; Sed gratia non tollit in *percuti- bus* omnia obstacula, Ergo non *sufficiens* gratia omnibus conceditur.

7. Si Gratia ista *supernaturalis* esset *universalis*, tum *naturalis* esset, ut *dictamen* Conscientiæ, & salutis *studium*, quo omnes appetunt bonum, quod omnibus *Nationibus* competere: Sed gratia à natura semper est *discriminanda*, sumus *naturâ filii iræ*, Gratia filii Dei, Ephes. 2. & maxima pars gentium de Christo Redemptore non audiverunt, vel in Christi *predicationem* non credunt; Ergo gratia ista *salutatis* nunquam ipsis illuxerit.

Objectiones.

Ob. 1. **N**IHIL *omissum* est à Deo, quod *conduceret* ad omnium salutem, ut constat ex *scopo parabola*, Quid est quod ultra debui facere *vineæ meæ* & non feci, ex *Isaia*. 5. Ergo gratia *sufficiens* est omnibus collata.

Sol. Restrigitur hæc gratia tantum *vineæ*, quæ est *Ecclesia*, non iis qui sunt *extra vineam*. Deus addebat quotidie *Ecclesiæ*, qui salvi fierent, Act. 2. ultimo, 2. præstitit quod præstandum erat à *plantante*, & *externè* muniente, non ab *internè* gratiam conferente, 3. *perditio tua* ex te O *Israel*.

Ob. 2. Vivo, Ego nolo *montem* peccatoris, sed ut *converteretur* & *vivat*, Ergo confert *media sufficientia* ut viveret.

Sol. Textus habet, non *delector* morte Impii. 2. multa tamē ei permisit Deus, quæ non probat, & potest impedire, 3. non defectus est ex parte *mediorum*, sed *hominum* qui propria culpa se privarunt *mediorum*, *sufficientium* beneficio.

Ob. 3.

Ob. 3. Deus vult omnes homines salvos fieri, 1. Tim. 2. 4. sed sufficienter promoves, quod vult, nam quicquid voluit fecit. Ps. 115. 3.

Sol. Vult voluntate, quâ invitat omnes publice, ad salutem per verbi præconium positum in medio, non voluntatis actu, quo efficit, tollens omne impedimentum, ut veniant. 2. unde vult salvos fieri, non salvos facere, 3. omnes homines non Judeos solum sed gentes, cuiusvis sortis, Reges, Subditos, non singula generum collectivè, sed genera singulorum distributivè.

Ob. 4. Eo tunc venit filius hominis, ut salvaret quod perierat, sed omnes perierunt, & conclusi erant sub peccato, ut omnium miseretur. Rom. 11. 32.

Sol. Textus habet, venit Christus ut salvaret (non omne sed) Id quod perierat, hoc est tale, non totum, 2. Salvati autem inclusi erant sub peccato cum reprobis, ut constaret ipso-
rum salus, non ex proprio nixu, sed Dei in Christo misericordia.

Ob. 5. Sicut per unius delictum peccatum venit in omnes homines ad condemnationem, sic per unius Justitiam beneficium redundavit in omnes ad Justificationem. Rom. 5. 12.

Sol. Non confert Apostolus Delictum & Restitutionem quoad extensionem, sed quoad originem, sic ut per Adamum intravit delictum, ita non nisi per Christum subsequuta est restitutio, non autem omnibus, sed ut sequitur ver. 19. Multis, nimirum illi à patre datis, Jo. 17. 2.

Ob. 6. Omne fœdus supponit fœderatorum sufficientiam, aliter Deus ageret cum suis ut Pharaô cum Israelitis, subduceret stipulam, et pensum nihilominus exigeret. At fœdus initum sub Evangelio scribit legem in cordibus, Heb. 8. 10. Ergo confert gratiam sufficientem.

Sol. Scribit legem in cordibus fœderatorum, sed omnes non sunt tales, scilicet qui sunt extores à fœdere, & Christiani hypocritæ. Novit autem Dominus tantum quos discrevit, & qui sunt sui. 1. Tim. 2. 19.

Ob. 7. Mandata & promissiones sunt generales, Ergo & fœdus, aliter invitatio per verbum sine discrimine esset illusoria,

quæ non *capacibus* proponeretur, ac si *sordo & cæco* diceretur, *audi & vide.*

Sol. Deus cùm efficacitè tantùm trahit electos, non *eludit* vel *excludit alios* magis, quam *cæcos* privat *lucis* solatio, quæ publicè omnibus impertitur. 2. Aliud autem est non *sanare* propriâ culpa *lethalitè vulneration*, Aliud *præcipitare*, & *perdere.* *posterius* non facit Deus, *prius* non tenetur præstare. 3. Nihilominus nemo tam *deploratæ* est *salutis*, quin ex *medijs* à Deo *propositis* fiat *melior*, unde si non consequatur *salutem*, minuat^r *damnationis* poena, quod non est *eludere*, sed cum *Justitia* *misericordiam* indebitam miscere.

CAP.

CAP. SEXTUM.

DE SACRAMENTIS.

EDICATIONEM obsignant SACRAMENTA, quæ signa sunt & Sigilla gratiæ collatæ, & felicitatis expectandæ.

De quibus quæritur.

- An. {
1. Sacramenta conferant gratiam ex opere operato?
 2. Duo tantum sint Novi Testamenti Sacramenta?
 3. Baptismus ad salutem sit necessarius?
 4. Pædobaptismus sit probandus?
 5. Detur Transubstantiatio?
 6. Missæ Sacrificium sit Idololatriæ?
 7. Matrimonium Legitimum sit dissolubile quoad vinculum?

M m 3

QVÆSTIO

Q U Æ S T. 1.

*An Sacramenta conferant Grati-
am ex opere operato? Neg.*

Q V I A.

1. **S**igna & sigilla nil in se continent, vel conferunt, sed gratiam jam fortè collatam, vel etiam postea conferendam tantùm significant & obsignant: Talia autem sunt tantùm Sacramenta, ut patet ex Gen. 17. collato cum 4to cap. ad Roman.

2. Abraham pater Credentium, Eunuchus & Cornelius prius salutarem gratiam receperunt, & crediderunt, quàm Sacramentorum aliquo opere operato fuerunt initiati, ut patet Gen. 15. 6. Rom. 4. 10. 11. Act. 10. 2. Ergo Sacramenta supervenientia hanc illis gratiam obsignarunt tantùm, non contulerunt.

3. Nulli adulti ad Sacramenta sunt admittendi, sine prævia fidei professione pro capto & modulo. Mar. 28. 19. 20. Mar. 16. 16. Act. 2. & 8. 37. Ergo hoc non expectandum ex insequente Sacramentorum opere operato.

4. Nuda elementa debitum non possunt esse subiectum supernaturalis gratiæ, seu vehicula ad Animæ sordes eluendas, ut nec Dei verbum, nisi credatur, nec ipsa Christi caro, nisi fide manducetur, quicquam prosint. nemo venit ad me nisi Pater illum traxerit, Aqua cor abluit, faciente id verbo, non quia dicitur, sed quia creditur, August. in Jo. Tract. 80. Ergo nudum opus operatum est frustraneum.

5. Sacramenta damnationem promovent indignè recipientium, ut Simonis Magi, Act. 8. & eorum qui sine examine susq

insq; deq; habent, quid recipiunt, 1. Cor. 11. 29. Ergo *opus operatum* gratiam in quibusdam eliminat potius, quàm confert.

6. Tum penes esset *Sacerdotem* pro libitu, *gratiam* divinam cuilibet se pro more præsentanti impertire : Sed hoc S. S. est *opus peculiare*, aliter Deus se alligaret lignis externis.

7. Tum gratia hæc confertur vel ex opere operato Dei, vel opere operato conferentis Ministri, vel opere operato fidelis, qui recipit : Sed gratia hæc confertur tantùm à Deo efficaciter in corde credentis operante, Ergo non hoc tribuendum operi operato Administrantis, siquidem foris *Sacramenta* percipimus, ut intus S. Sancti gratiâ repleamur. Greg. in 1. Reg. 1. 6. c. 3. unde Lombardus, Homo non querit salutem à *Sacramentis*, quasi ab his, sed per illa à Deo, non ex *Sacramentis*, sed in illis, id est, in illorum usu. Hugo, ita Scotus, Durandus, Biel, de Orbellis in 4. Sent. Diff. 1.

Objiciunt.

Ob. 1. Quid adumbratum in U. T. præstitum erat in N. sed Diluvium servavit Arcam, Gen. 7. Circumcisis carnem verè abscindebat, Gen. 17. Coloss. 2. 11. Mare rubrum verè servavit Israel, Exod. 14. Manna & aqua ex petra verè reficiebant corpora, Exod. 16. 17. aqua lustralis Sanctificabat, Numer. 19. 12. ex opere operato: Ergo multò magis hoc præstant Novi Testamenti Sacramenta.

Sol. Symbola fuerunt gratiæ collatæ, non Cause conferentes.

Ob. 2. Plus præstiterunt Sacramenta N. T. quam U. Illa autem erant sigilla, gratiam collatam obfignantia, Ergo Sacramenta N. T. gratiam conferunt.

Sol. Eadem erat Sacramentorum utriusq; Testamenti efficacia, non ex opere operato administrantis, & recipientis habitudine, sed ex conferentis benignitate.

Ob. 3.

Ob. 3. Character imprimitur ex opere operato imprimen-
tis: Sed quidam Sacramenta, Baptismus, Confirmatio & Ordo,
Characterem indelebilem imprimunt. Ezech. 9. Apoc. 7. Isa.
66. 19. unde signati dicimur, Ephes. 1. 13.

Sol. Confirmatio & Ordo, ordinis sunt & Disciplina Ecclesi-
astica Ordinationes, non propriè Sacramenta. 2. nec signa ista
apud Prophetas & Apocalypsin, Baptismum certo adumbrabant,
nec erant gratiæ collatiua, sed collatiæ significatiua. Quomo-
do, inquit Augustinus, Moses sanctificat & Dominus? Moses visi-
bilibus Sacramentis per Ministerium suum, Dominus invisibi-
bili gratia per S. S. in Levit. q. 84. unde postquam credi-
distis (inquit Apostolus) obliquati estis spiritu illo pro-
missionis Sancto, Ephes. 1. 13.

Ob. 4. In Christi Baptismo plus confertur, quam in Baptis-
mo Johannis: Sed Johannis Baptisma externum signum con-
tulit ex opere operato, Ego baptizo vos aqua, Ergo Christi bap-
tismus ex opere operato confert gratiam, Ille baptizabit vos
S. S. & igne, Matth. 3. 11.

Sol. Idem erat Baptismus Johannis & Christi quoad Sub-
stantiam, licet non quoad omnes Circumstantias. 2. In utrisq;
autem gratia, non ab opere operato externo, sed à S. S. interno
concursu exhibetur.

Ob. 5. Conferunt Sacramenta, quod promittitur, Quo-
quot baptizati estis Christum induistis, Gal. 3. 27. Surge & bap-
tizare & ablue peccata tua. Act. 22. 16. Ergo ex opere operato
ista perficiuntur.

Sol. Perficiuntur ex opere operato interno S. S. non ex-
terno Ministri conferentis. Conferant quidem aliquid obiecti-
vè, fidem excitando ad amplectendam gratiam, non effectivè,
qualitatem aliquam de novo producendo, vel educendo, vel impi-
mendo, ut fit per motionem in projectis.

Ob. 6. Vel Sacramenta conferunt gratiam ex opere operato
Administrantis, & recipientis, vel aliquo alio modo, vel nullo mo-
do si nullo, nisi excitando tantum fidem, non plus præstant, quàm
picturæ vel visibiles Creaturæ, si aliquo alio modo, tum gratia
ipsis erit vel effectus, vel consequens, vel correlatum, si consequens,
vel

vel correlatum, tum vel necessarium, vel contingens, si necessarium, tum omnes recipientes sacramenta, rem Sacramenti recipiant, quod non concedatur; si contingens, tum obliuiscantur illud quod non constat esse scriptum, Ergo gratia sequitur, ut certus effectus operis operati.

Sol. Conferri dicatur gratia vel opere operato administrantis, vel operā recipientis fidelis, vel operatione S.S. spirantis, prout vult. Ultimo modo dicimus gratiam conferri effectivè & casualiter, aliis tantum instrumentaliter & Passionaliter, quod piis & creaturis non competit.

Ob. 7. Eiusdem sunt efficaciz Baptismus & Eucharistia: sed Baptizati certo certius salutem consequuntur, in aqua sanctificata, ut Jordan per salvatoris baptismum, ut habetur in Liturgia Anglicana de Baptismo, & sunt signa efficaciz gratiæ, per quæ Deus in nos operatur, Ergo istis rectè administratis gratia ex pacto consequitur.

Sol. Conceditur effectum comitari opus operatum, sed non ab opere operato effici, verum ab illius gratia liberrima, qui operatur omnia salutaria in omnibus, prout ipsi complacuit.

QVÆSTIO. II.

An duo tantum sint N. Testamenti Sacramenta? Aff.

1. **S**acramentum est visibile signum invisibilis gratiæ, à Christo institutum ad fidem obsequandam, augendam, & communionem in Christo testificandam: sed hæc competunt tantum Baptismo & cene Domini, Ergo ista duo tantum sunt N.T. Sacramenta.

2. Occurrunt tantum in N.T. institutio Baptismi, Baptizati

N n

tizati omnes in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Mat. 28. & carne Dominica. Hoc facite in meam commemorationem, 1. Cor. 11. 24., Ergo duo hæc Sacramenta sunt solummodo admittenda, ut à Christo instituta.

3. Sacramenta N. T. sunt V. T. Sacramentis *Analogæ*, ut sit *Sacramentum Initiationis & progressus*: sed talia fuerunt in V. T. tantum duo, *Circumcisio & Agnus Paschalis*, Ergo sunt duo tantum his *analogæ* in N. T. *Baptismus & Cæna Domini*.

4. Apostolus *symbola sacramentalia* V. T. nobis accomodans, hæc duo tantum designavit, nempe *Baptismum & Cænam Domini*, 1. Cor. 10. 2. 3. conf. Col. 2. 11. 12. 1. Cor. 5. 7.

5. Patres ex latere Christi hæc duo tantum eliciunt, in aqua & sanguine mylticè erumpentia, Jo. 19. 34. & 1. Jo. 5. 8. quæ Ecclesia primitiva frequentavit, Act. 2. 38. & 42.

6. *Pœnitentia, Ordo, Confirmatio, Matrimonium, & Unctio extrema* institutione *Sacramentali* destituntur, & *laxæ* tantum *significatione* pro sacramentis à Romanen. ibus plurimis habetur, quod agnoscit à sancti. clara ad *Art. confess. Anglican.* 25.

7. Tot sunt N. T. *Sacramenta*, quot sunt nostræ *communionis* cum Christo *resseræ*, & quot *ultrapavit & sanctificavit* in seipso. At duæ tantum sunt tales *resseræ*, quia omnes in unum corpus *Baptizati* sumus, & omnes unâ *portionem* potati, sumus, 1. Cor. 12. 13. & ut *circumcisionem* sanctificavit & *Pascha*, ita *Baptismum* tantum suscepit, Mat. 3. 16. & *Cænam Domini* saltem præcepit ab omnibus percipiendam. Ib. 26. 26.

Obijciunt, Bellarm. l. 2. de effectu Sacramentorum, c. 25. & alii.

Ob. 1. TOT sunt N. T. *Sacramenta*, quot sunt vitæ spiritualis *adjuvamenta*: sed *septem* sunt talia remedia

remedia, nempe *Regeneratio per Baptismum*; *Augmentatio per confirmationem*; *nutritio per Eucharistiam*; *peccatorum incidentium purgamen per Pœnitentiam*; *Reliquiarum peccatorum per extremam Unctionem*; *Matrimonium ad propagationem illorum, qui cultui Divino deputantur*, *Ordo ad illos gubernandos*, Ergo *septem* dantur Sacramenta.

Sol. Omnia ista Remedia non sunt sacramentalia, quædam sunt tantum *disciplinaria*. 2. in 5. Sacramentis *controverfis* deest salvatoris institutio, quæ sacramentis propriè dictis necessariò competit. 3. Sacramentorum remedia omnibus fidelibus conveniunt: sed *Clerici & Monachi* excluduntur à *Matrimonio*, *Fœmina* ab *Ordinibus*, & *extrema unctio*, si tolleretur omnium peccatorum reliquias, nihil relinqueret in *Purgatorio* expiandum.

Ob. 2. Numerus sacramentorum est ex numero peccatorum & virtutum æstimandus; sed inter peccata, *Baptismus* valet contra peccatum originale; *Pœnitentia* contra *actuale mortale*, *Unctio extrema* contra reliquias peccatorum, *confirmatio* contra *infirmi-tatem*, *Eucharistia* contra *malitiam*, *Matrimonium* contra *concupiscentiam*, *ordo* contra *ignorantiam*; ut in censu virtutum, *Baptismus* respondet *fidei*, *confirmatio* *spei*, *Eucharistia* *charitati*, *Pœnitentia* *iustitiæ*, *Unctio extrema* *fortitudini*, *ordo* *prudentiæ* & *Matrimonium* *temperantiæ*, Ergo

Sol. Atqui nullum ex 5 *controverfis* occurrat *ambitioni papali*, vel fidem promovet ad *justificationem*. 2. nec vitia & virtutes septenario numero comprehenduntur. 3. Nec *ordo* doctos facit, nec *calibatus* monachos & sacerdotes esse castos, unde hæc omnia sunt *gratis* dicta, & parum *congrue* *convenientiæ*.

Ob. 3. Celebris in sacris est numerus *septenarius*, præsertim in *expiationibus*, *Exod. 19.* ubi *septem* semper videbis offerri, *septem animalia*, *septem diebus*, *septies* aspergi sanguinem. *Namaan septies* iussus est lavari ad purgandam lepram vid. *Aquin.* in 4. *Sent. Dist. 2. q. 1. & 3. parte q. 61. art. 1. & contra gentes*, l. 4. c. 58.

Sol. Addere potuit *Bellarminus* ex *Apocalypsi* *septem* tu-

N n 2

bas

bas, turbarum *septem* iræ divinæ phyalas, *septem* bestiarum capita quæ æquè hunc *septenarium* sacramentorum numerum concludunt.

Ob. 4. Definitio sacramenti & requisita hisce omnibus competunt, nec pluribus nec paucioribus, ut speciatim ostendere nititur *Bellarminus* de effect: sacramenti. l. 2. c. 24. ubi singulare illud de extrema *Unctione*, S. *Malachiam* suis precibus revocasse *famulam* quandam ex mortuis, ut eam ante neglectam inungeret; Unde statim convaluit; Ergo extrema saltem hæc unctio pro *sacramento* est admittenda.

Sol. *Postulat* Cardinalis ista, quæ non possunt probari. 2. suspecta est de *Malachia* narratio. 3. & si esset vera, non stabiliret *septenarium* sacramentorum numerum.

Ob. 5. Tot sunt sacramenta, quot sunt novi fœderis signa: sed *septem* tantùm talia occurrunt, Apoc. 5. 1. nam non alios *libros* Deus exhibet, aut *scriptura* aperit, quam *SCRIPTURÆ*, *Greg. dialog.* l. 4. c. 42.

Sol. Ex symbolis nil certi concluditur. 2. Liber iste videtur esse *præscientiæ* divinæ, quem *Agnus* aperit *Ecclesiæ*. 3. nec constat *Dialogistam* illum esse *Magnum* illum *Gregorium*, sed aliquem *magno* illo minorem.

Ob. 6. *Matrimonium* (quòd minime videtur) est *sacramentum*, quia hoc testatur *Apostolus*, Ephes. 5. 32. 2. habet *promissum*, 1. Tim. 2. 15. 3. est *remedium* contra peccatum, 1. Cor. 7. 2.

Sol. Appellat ibidem *Apostolus* *conjunctionem* Christi cum *Ecclesiâ* magnum *mysterium*, non *Matrimonium*. 2. nec *Mysterium* & *sacramentum* idem sonant, nisi *mysterium* *Bestiæ* in *ex sacramenta* habeamus, Apoc. 17. 7. 3. *Matrimonia* inter *Turcas* etiam, & *Ethnicos* celebrantur, quibus *sacramenta* non competunt.

Ob. 7. Asstruunt præcisè hunc *septenarium* sacramentorum numerum *Scholastici*, ad 4 sent. dist. 2. collectum ex antiquioribus, quem confirmavit concilium *Florentinum* in institutione *Americanorum*, & *Tridentinum* S. 7. sub *Anathemate*.

Sol. Ex Antiquis nil certò colligitur, nec urgent ista *Scholastici*

Scholastici ut fidei dogma, sed ut scholæ receptius placitum, quod à Magistro sententiarum Petro Lombardo primo receperunt, 4. Sent. 2. quin & fatetur Bellarminus duo tantum poni Sacramenta, ex latere Christi profluentia, Gracie fere omnibus, ut magis communia, & magis principalia. de effect. Sacram. l. 2. c. 27. 3. Institutio Armenorum post finitum Concilium Florentinum cepit initium, non ergo illius nititur auctoritate. Anathema autem Concilii Tridentini, tum apud oculos & Cordatos obtinebit, cum persuaferit Bellarminus fidem christianam, & omnium conciliorum veterum & omnium dogmatum firmitatem à præsentis Ecclesiæ auctoritate pendere, quod adjicit de effect. Sacrament. l. 2. c. 25.

Q U Æ S T I O. III.

An Baptismus ad salutem sit absolutè necessarius? Aff. Romanenses, Ideoq; Infantibus siue Baptismo morientibus, Lymbum puerorum destinarunt. Orthodoxi verò mitius cum illis agunt, qui aliorum culpâ, præveniente morte sine proprio contemptu aut neglectu, de facto non baptizantur, unde rigidam non pre-

N n 3

munt

*mant talem necessitatem, his nixi
fundamentis.*

Q U I A.

1. **Q**UI sunt sub *facere gratia* possint salutem consequi, modo *Sigilli* ablit ex ipsorum parte *contemptus*, aut *neglectus*: Sed talis est conditio *Infantium* (& potest esse aliorum) *morienium* absq; *Baptismo*. Gen. 17. 7. Ego Deus tuus & seminis tui, vobis est *repromissio* & filius vestris, Act. 2. 39.

2. Qui *Sancti* sunt ex *Nativitate*, ij à salute non excluduntur: Sed tales sunt *fideliu* liberi, 1. Cor. 7. 14.

3. Circumcisionis defectus non damnabat Judæos, aliter per annos 40. non circumcisi Judæi essent Orco addicendi: Sed hoc nullus dixerit, Ergo nec de *morientibus* ante *Baptismum* aliter est pronuntiandum.

4. Non magis præcipitur *Baptismus*, quam *Eucharistia* perceptio, Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis sanguinem, non habebitis vitam in vobis, Jo. 6. 53. at censetur *Augustinus* (durus pater infantum) urgendo infantibus *Eucharistia* necessitatem.

5. Non dubitatur de salute *Credientis Latronis* in *Cruce*: Sed illum fuisse *Baptizatum* nullus dixerit.

6. *Ambrosius* non dubitat, *Valentinianum* salvatum prædicare, licet non *Baptizatus* obierit, & *Baptismum* fluminis succurrere *infantibus*, ubi deest iste fluminis, docet *Aquin.* 3. part. q. 68. art. 2. nec negat *Beller.* de *Baptismo* l. 1. c. 6.

7. *Baptizantur* proprie *hamines*, quia pro filiis Dei habentur, non ut incipiant esse filii, alioquin filii *infidelium* æquè postularentur ad *Baptismum* ac filii *fideliu*, & Deus se non alligavit signis, sed nos eatendū quatenus possimus illis uti *tenemur*. Non defectus igitur, sed contemptus *Baptismi* damnat, præceptum Dei habentes insuper, unde *fideles* non debent de

de suis infantibus absq; Baptismo morientibus contristari, sicut Ethnicus, qui *spem* non habent. 1. Thess. 4. 13. Interim tamen illis incumbit id sollicitissimè agere, ne ob politicas nescio quas Formalitates, negligatur aut deferatur saluatoris Institutum.

Objiciunt Romanenses.

Ob. 1. **N**lli quis venatus fuerit ex aqua & spiritu, non potest intrare Regnum Dei. Jo. 3. 3.

Sol. Non loquitur Ibidem salvator de Baptismo, qui tunc temporis non erat institutus, neq; Nicodemus tunc temporis erat conveniens, sed de Regeneratione per spiritum, intus animam (ut aqua corpus extrinsece) purgantem.

2. Eadem est Baptismi & Circumcisionis ratio: Sed non circumcisus excindendus erat à Dei populo, Gen. 17. 14. Ergo non Baptizatus perit necessarib.

Sol. Sic non Baptizatus, ob contemptum proprium aut neglectum damnatur, non ob defectum Baptismi simpliciter, sine sua culpa. 2. Nec addicendi fuerunt morientes ante octavum diem, pueris infernalibus Infantes Judæorum, nec inter illos famina. 3. Unde necessitas utrobq; incumbit præcepti, non medii.

Ob. 3. Filij iræ certò sunt damnandi: Sed omnes nascuntur per peccatum originale Iræ filij, Ephes. 2. 3. Ergo omnes sunt condemnandi, quibus non applicatur constitutum à Deo remedium, quod est Baptismus.

Sol. Baptismus est unum remedium, non unicum, externum non internum, cujus defectum supplet in Ecclesia Dei misericordia.

Ob. 4. Non indutus veste nuptiali tenebris exterioribus est ad iudicandum. Math. 22. 13. Sed vestis ista refert Baptismum: Ergo qui hoc deserviuntur, æternum pereunt.

Sol. Ex parabola nil certò sequitur, nisi ex scopo. Vestis nuptialis

n. 13.

nuptialis defectus notat potius irreverentiam, qua contemptum usus est vocatus ad carnem. Baptismus verò negligentium, aut contemnentium, aut irreverenter habentium nemo causam dicet.

Ob. 5. Non signati Domini sigillo prorsus pereunt, Ezéch. 9. 10. & Apoc. 7. Sed Baptismus est illud Domini sigillum, Ergo qui hoc destituuntur, pereunt.

Sol. Ex incertis talibus premiis nil infertur. 2. Sigillum illud ab Angelis imprimendum, Baptismus esse vel referre, quis somniaverit?

Ob. 6. In confesso est Baptismum esse necessarium necessitate præcepti, Ergo & Medium, quia præceptum urget ut medium.

Sol. Urget ut medium, non simpliciter. Sed ubi haberi potest, & illos qui præcepti sunt capaces, non omnes sine discrimine.

Ob. 7. Patres docuerunt, & semper Ecclesia credidit, Infantes perire, si absq; Baptismo ex hac vita recedunt. August. Epist. 90. & 92. cum pluribus aliis apud Bellar. de Baptismo l. 1. c. 4. Ergo non rejiciendum est hoc dogma Catholicum.

Sol. In re non satis discussa id agebant Patres, ut illud vehementius urgerent quod excitaret, populum ad Sacramenti reverentiam, & præcepti strictissimam observationem, quo nos probamus, 2. In excessu verò perstringitur, S. Augustinus, tanquam Durus pater Infantum, qui cum Papa Innocentio & aliis nonnullis istius sæculi, eandem prædicabant Eucharistie necessitatem, quod hodie apud Romanenses non obtinet.

Q U Æ S T I O. IV.

*An Pædobaptismus sit proban-
dus? Aff.*

Q U Æ S T I O.

1. **C**ircumcisi fuerunt *Infantes Judæorum*, Gen. 17. At *Baptismus* succellit *circumcisioni*, ut novi fœderis *initiatorium sigillum*, Coloss. 2. 11. 12. Ergo ad *Infantes* pertinet.

2. Mandatum de *Baptismo* est *Universale*, Baptizate omnes gentes. Mat. 28. 9. Ergo comprehendit sub se *Infantes*.

3. Fœdus novum ad illos pertinet, Ergo & fœderis *sigillum*, vobis est *Repromissio* & *filiis vestris*, Act. 2. 39.

4. Apostoli Baptizarunt *integras familias*, Act. 16. 15. 33. 1. Cor. 1. 16. Atqui in his proculdubio fuerunt nonnulli *Infantes*; ut in *maris rubro* & sub *nube typicè* Baptizati fuerunt *Infantes Judæorum cum adultis*, 1. Cor. 10. 2.

5. Christus ad se invitat *Infantes*, & ipsis *benedicit*, Mat. 19. 14. 15. Ergo *Baptismi* sunt capaces æquè ac *Benedictionis*, cum in utrisq; se habeant tantum *passivè*.

6. Æquè capaces sunt *Infantes hereditatis spiritualis ac temporariæ*: Sed *hereditas temporaria* ipsis jure confertur, ubi tantùm se habent *passivè*, ut *Paulus* natus *Civis Romanus*, Act. 22. 28. & æquè capaces sunt *gratiæ ac peccati originalis*, Ergo nil obstat quo minùs ad *Baptismum* *Infantes* *jus habeant*, ut isto Sacramento *Ecclesiæ incorporentur*, & Deo *consecrentur*.

7. *Constans est traditio Catholica Ecclesiae, cuius origo non ab alio fonte duci potest, quàm à praxi Apostolica, Orig. in Rom. c. 6. August. de peccatorum meritis, l. 1. c. 16. vid. Pamel. in Cypr. Epist. 59. Ergo nullo modo insuper habenda.*

*Contra Pædobaptismum pugnant
Transylvani Ministri argumen-
tis 36. apud Bellarm. de Baptis-
mo l. 1. c. 9. quorum hæc videntur
præcipua.*

*Ob. 1. Pædobaptismi non extat præceptum, aut exem-
plum in Scripturis, Ergo non est probandus.*

*Sol. Non extat quidem ~~donde xpi rē pōns~~, totidem ver-
bis, sed inde illum deduxit ~~diapontizāō~~ continuata Ecclesiae
praxis.*

*Ob. 2. Baptizandi sunt prius instituendi, Mat. 28. 19.
quod præstari non potest infantibus, Ergo Infantes sunt Bap-
tismi incapaces.*

*Sol. Loquitur Salvator de gentibus ab Apostolis conver-
tendis, quorum Adulti prius erant instituendi, quam Bap-
tizandi, non de Infantibus Christianorum conversorum, qui pri-
us Baptizandi sunt, ut instituantur.*

*Ob. 3. Qui non credit non est Baptizandus, ut significat
Philippus Eunuchus, Act. 8. 37. Sed Infantes non habent fidem,
ideoq; non credunt, Ergo non sunt Baptizandi.*

*Sol. Baptizantur Infantes, ut credant, non quia actū credunt,
nam habent fidem fœderis, licet non fidem fœderatorum. In a-
dultis requiritur fides actualis ut admittantur in fidelium
cortium,*

catum, Infantibus sufficit, si sint fidelium liberi, à quibus ab Infantia Deo dicantur.

Ob. 4. Pœnitentiam agite & Baptizetur unusquisq; vestrum, Act. 2. 38.

Sol. Alloquitur Apostolus adultos, non Infantes.

Ob. 5. Baptismus est stipulatio bonæ conscientiz. 1. Pet. 3. 21. At hæc præstare non possunt Infantes, Ergo Baptismus illis non competat.

Sol. Stipulatio ista non est ipse Baptismus, sed ipsius effectus, qui præstatur à fide-jussoribus, donec adultus infans fidem ipsorum liberet.

Ob. 6. Omnes Infantes sunt Electi vel Reprobi: Electi Baptismo non indigent, Reprobis Baptismus nil prodest, Ergo nulli sunt Baptizandi.

Sol. Prædestinatio Divina nobis occulta, non est actionum nostrarum norma, sed voluntas in verbo revelata.

Ob. 7. Ubi nil definitur ex præcepto, exemplaria in agendis proposita ab Ecclesia sunt sequenda: Sed de tempore suscipiendi Baptismum nil definitur, Ergo optimum exemplar est tenendum, quod est Salvatoris, qui ad Annum usq; 30um Baptismum distulit.

Sol. Exemplar illud ostendit, quid à Salvatore factum in Inauguratione ad Ministerium, non quid à nobis faciendum, ut nosmetipsos & nostros ipsius obsequio consecremus. 2. Quod tempus ipsius Circumcisionis in Infantia potius respicit.

hic & nunc, limitation, & non limitation, finitum & infinitum, sed tolle spacia corporibus (inquit *Augustinus*) & ipsa non erunt. Et de corpore Christi glorioso pronuntiat *Apostolus*, quod oportet illud caros capere, usque ad tempora resurrectionis omnium, Act. 3. 21.

6. Fides utcumque apprehendit plurima supra sensum, contra sensum nil determinat: Sed sensus gustat, videt, tangit panem post consecrationem, Ergo nulla credenda est talis transubstantiatio.

7. Nihil mutari potest in aliquod individuum actu praexistens, ut *Lothi* uxor non potuit mutari in statuum praexistentem sed similem: At corpus Christi praexistit, Ergo implicat ut fieret idem numero corpus ex pane, quia tunc esset priusquam esset (hoc est) esset quando non esset.

Debet intelligi de fide quomodo alia essent praeterea, principis 1-10 3

Objectiones:

Ob. 1. **A**sferit salvator panem esse corpus, hoc est corpus meum, Mat. 26. Sed hoc verum esse non potest nisi panis mutetur in corpus, Ergo datur transubstantiatio. propositio vera pronuntiat uti res est, Christus dicit esse corpus suum, Ergo est.

Sol. Dicit, Hoc est corpus meum, non dicit hic panis transubstantiatur in corpus meum. 2. unde necesse est, ut sit tropica locutio. sicut illa, Ego sum panis, Jo. 6. 48. 50. 51. Unde *Augustinus*, non dubitavit Christus corpus dicere, cum dedit signum corporis sui, de Doctrina Christi. l. 3. c. 16. Unde praedicatio haec potest dici. 1. Metonymica, ratione permutationis signi & signati. 2. vel Metaphorica ratione similitudinis, aut. 3. Synecdochica, quatenus ex sumptis signis signatum exhibetur.

Ob. 2. Ut Caro Christi est cibus, sic panis est corpus: sed caro est verè cibus, Jo. 6. 55. Ergo panis est verè corpus, quod fieri non potest absque transubstantiatione.

Sol. Caro est cibus spiritualis non corporalis, & verba quae vo-

bis loquor, spiritus sunt & vita sunt, Jo. 6. 63. & sic panis habetur corpus.

Ob. 3. Quod pro discipulis erat *traditum*, erat verum corpus, sed talis erat *fractus panis*, Luc. 22. 19. fregit panem & dedit, & de pane fracto & dato dicit, Hoc est corpus meum.

Sol. Talis erat non per *mutationem substantiæ*, sed *usus*. 2. dicit esse corpus non per panis *Metamorphosin*, sed per *institutionem*, ut qui antea erat *vulgaris*, fieret corporis traditi *Memoriale*, & beneficiorum inde emanantium *sigillum*.

Ob. 4. Tale erat corpus quale erat *vinum*, sed vinum erat sanguis effusus, ut notat *Participium in xpo*, ad *vi* *in* *uen*, hoc est, ad *vinum* in calice relatum, quod appellatur sanguis, Luc. 22. 20.

Sol. Refertur *Participium* ad *aqua sanguinem*, non ad *vinum*, usitato *Hebraismo*, ut sit *sensus*, Hic est calix, hoc est *contineus* pro contento *Metonymicè* (quod coguntur hic *Adversarii* fateri) nempe *vinum*, obsignans *sacras* N. T. in *sanguine* meo, qui sanguis pro vobis effundetur.

Ob. 5. Tropus non est hic in *subiecto*, quod propriè est panis, nec in *copula*, quæ propriè rem designat ut se habet, nec in *predicato*, quo & propriè denotatur Christi corpus, in tota autem oratione *schema* potius designes, quam *tropum*, qui est unius *ditionis*, Ergo propriè verba sunt accipienda, & tunc verificari non possunt absq; *transubstantiatione*.

Sol. Tropus aliquando lateat in *phrasi*, & totius sententiz *habitudine*, hic apertius se exerat in *predicato*, ubi *signum* signati *titulo*, propter *certitudinem rei* *Metonymicè* insignitur.

Ob. 6. Propositiones *præcæ* non supponunt, sed faciunt illud, quod offerunt, ut cum dicitur fiat lux, dicendo illud fit, quod affirmatur fieri: sed talia sunt verba *servatoris*, non *predicandi* sed *fiendi*, Ergo per illa fit, quod dicitur, quod fieri non potest absq; *transubstantiatione*.

Sol. Non agitur hic de *praxi chymica*, aut *Physica*, sed *Mystica* & *moralis*, nec ostenditur hic, quò *transient elementa* per *substantiæ mutationem*, sed cui usui *inservirent* per *Domini institutionem* & *sancionem*.

Ob. 7.

Ob. 7. Agnoscitur *præsentia realis*. Ergo & *corporalis*, quia de *præsentia Deitatis* non controversatur, sed tantum de *humana natura*, quæ præsens non potest esse nisi *corporaliter*.

Sol. Christus potest esse præsens *sacramente*, ut pars signata, quod agnoscitur. 2. vel dignè *recipientibus* per fidem *representativè*, *objectivè*, vel *effectivè*, neq; hic *disensus*. 3. vel *signis*, ut sub illis lateat, vel ut illa in illius corpus transeant, hoc contra *consubstantiatores* & *transubstantiatores* prorsus negatur.

Q U Æ S T. VI.

An Missæ Sacrificium sit Idololatricum? Aff.

R E S P O N D E O.

1. **A**ltare *Metonymicum* pro Christo substituere, atq; inde confecto relationis sophismate *Sacerdotium* & *sacrificium* asstruere, est *figmentum blasphemum* & *Idololatricum*: sed hoc faciunt *Romanenses* in *Missæ*, ut constat ex interpretatione *Textus*, *Heb. 13. 10.* à *Bellarmino*, *Aquinate* aliisq; exhibita.

2. *Institutionem* *salvatoris*, & *Apostolorum* *præxin* pervertit, subvertit, & in prodigiosum *Idolum* convertit: Christus enim in *cænx institutione* non astat *Altari*, sed accumbit *mensæ*. 2. nec *seipsum* sacrificat, sed *panem* & *vinum* sanctificat. 3. non ut *Patri offerat*, sed ut *Discipulis distribueret*, idq; ut acciperent, ederent, & biberent, non ut adorarent, circumgestarent, immolarent. Nec *Apostoli* aliud tradiderunt, quam illud quod à *Domino* acceperunt, *1. Cor. 11. 23.*

3. Christus *unica oblatione* in *Cruce* consummavit in *perpe-*

tuè.

tuum eos qui sanctificantur, Heb. 10. 14. 2. per æternum Sacerdotium non admittens successum, Heb. 7. 24. 3. nec repetitionem, quæ argueret oblationis istius imperfectionem, ibid. 9. 25. Ubi autem est remissio peccatorum, ibi non est amplius oblatio, præsertim expiatoria pro peccatis, ib. 10. 18. Ergo aliud obtrudere sacrificium (ut sit in Missa) est prorsus Idololatrium.

4. Cœna Domini ab ipso instituta est Sacramentum, Ergo non potest esse sacrificium. Sacramentum enim datur à Deo, & à nobis accipitur, sacrificium accipitur à Deo, & à nobis datur. Unde terminus à quo in sacramento est Deus, ad quem, Homo: in sacrificio terminus à quo est Homo, ad quem Deus, quantum igitur distat Oriens ab occidente, tantum determinatur sacramentum à Christo institutum, à sacrificio Missæ à Papiculis subintroducto.

5. Sacrificium expiatorium requirit sanguinis effusionem, aliter non fieret peccatorum remissio, Heb. 9. 22. Unde illud Offer filium in holocaustum, notat interficere, Gen. 22. 2. Ergo si offeratur Christus in Missa, necesse est ut toties à Sacerdote interficeretur, quod cogitatu est tremendum.

6. Patres sacrificium tantum Symbolicum ratione commemorationis, representationis & applicationis sacrificii, semel in cruce peracti agnoscunt, vel Eucharisticum pro tam immenso accepto Beneficio, vel Eleemosinas tunc collatas, sacrificii honestabant titulo: Non Hypocriticum, quo Christus ex pane confectus, pro vivis & mortuis Patri offeratur, sic scholastici. Magister, in Sacramento recordatio fit illius sacrificii, quod factum est semel, 4. Sent. D. 12. Aquinas, per hoc sacramentum participes facti sumus Dominicæ passionis, 3. part. q. 83. art. 1.

7. Sacrificium statuit visibile, ubi hostia non videtur. 2. Dominus ponit absq: sanguinem fundentem incruento modo. 3. Idem statuitur cum Crucis sacrificio, ubi nec eadem actio, nec passio, sed diversæ sunt Circumstantiæ loci & temporis. 4. Sacerdos creat Creaturam transubstantiatione, & 5. mediat Patri pro Mediatore, ut acceptum habeat corpus Filii, sicut sacrificia Abelis, & Abrahami, quæ deliria potius sunt Idololatriæ & blasphemia, quàm sobria & seria christianismi placina.

Objectiones

Objectiones.

Ob. **A**ntitypus debet respondere typo : At Melchisedec typus Christi sacrificavit panem & vinum, Gen. 14. 18, Ergo Christus sacrificavit seipsum in cena; sub speciebus panis & vini, & per consequens Missarum tenentur secundum illum typum, in Evangelio Christum Patri sacrificare.

Sol. Historia satis indicat adductum fuisse panem & vinum à Melchisedec, non ad sacrificandum, sed ad Abrahami milites reficiendos, ut recte exponunt locum (præter Josephum) & Pontificii Cajetani, Andradii, & Vatabli. 2. Christus sacrificando seipsum, prævenit & exclusit succedanei sacrificii operam. 3. nec in pane & vino instituit sacrificium, sed sacramentum, istius sacrificii semel per ipsum oblati commemorativum applicativum & oblativum.

Ob. 2. Agnus Paschalis typus erat Christi pro nobis immolati, Exod. 12. 1. Cor. 5. 7. Sed agnus iste erat verè & propriè sacrificium.

Sol. Sic & Christus erat verè & propriè sacrificium in cruce oblatum, quod commemoratur, cum gratiarum actione in Eucharistia, non reiterandum in Missa per sacrificium, Filium ex pane confectum Patri elevantem.

Ob. 3. Prædictum fuit Missæ sacrificium à Malachia, 1. 11. in omni loco sacrificetur & offeratur nomini meo oblatio munda. 2. & adumbratum in victima sapientie, ubi miscet vinum & ponit mensam, Prov. 9. 2. 3. & in Altari apud Ægyptios erigendo, Isai. 19. 29. quod sacrificium iuge per Antichristum auferatur, Ergo Antichristiani sunt, qui illud impugnant.

Sol. Sacrificia sunt vel. 1. laudis, quo referuntur preces, Eleemosynæ, peccatorum conversiones ad Deum, quæ prædicuntur & adumbrantur in locis allatis, vel sacrificia. 2. fraudis qualia in Missa, ut Antichristiana detestamur.

Pp

Ob. 4.

Ob. 4. Probatur Missa ex consensu Patrum 318, & Concilium, Ergo non est à filijs suslinenda.

Sol. Sed non eo sensu, quo urgetur à Papiculis. Illis enim Missa est vel. 1. Liturgia. 2. vel dimissio catechumenorum. 3. vel missio Eleemolynarum, aut oblationes ad sacra peragenda. Sacramento vero, ut reverentiam concilient, frequenter de eo loquuntur. 1. Hyperbolicè. 2. semper ferè, symbolicè, aut tropice. 3. de sacrificio illorum sensum exprimit Augustinus, caro & sanguis Christi ante adventum, per victimas similitudinum promittebatur, in passione, per ipsam veritatem reddebatur, post ascensum, per sacramentum memorie celebratur, contra Faustum Manichæum, l. 20. c. 21.

Ob. 5. Quod Christus fecit in cena, & Discipulis præcepit faciendum, illud à successoribus est continuandum: sed Christus seipsum in cena sacrificavit, quod indicant verba de corpore ipsius in presenti, Traditur, Frangitur, Funditur, & pro vobis datur in sacrificium Deo, non vobis datur tanquam Sacramentum: & Apostolis præcepit, Hoc facite, id est, quemadmodum Ego feci, me ex pane & vino confectum ita sacrificate, Ergo me facite per transubstantiationem, & Patri sacrificate, & hæc est adoratio illa, quæ prædicatur, Jo. 4. 23. ubi vobis adorant omnes spiritu, & veritate.

Sol. Christus seipsum in cena non sacrificavit, sic enim seipsum occidisset, sed sacramentum instituit, quo sacrificium postmodum in cruce peragendum commemoraretur & applicaretur. 2. Neque hæc verba, Hoc facite, jubent Apostolos, ut ipsum sacrificarent, sed ut sacramentum istius sacrificii in ipsis memoriam celebrarent. 3. Unde verba, pro vobis datur non vobis, denotant sacrificium à Christo dandum, posito presenti pro futuro Hebraismo familiari; Edite Bibite, officium ab illis sacramentaliter præstandum, idque mysticè in spiritu & veritate, non Missaticè panem deificando & offerendo.

Ob. 6. Apostoli Missam celebrabant, erant *ευχαρισται*, Act. 13. 2. hoc est, missam celebrantes, & mensa Domini confertur cum mensa Dæmoniorum, & Eucharistia cum Gentilium sacrificiis, quæ spiritualia non erant, sed Corporalia.

Sol.

Sol. *Atrappé* reddit *Chrysostomus atrappé*, *Syrii* & *Arabs* *ατράππε*. *Prædicantes, Orantes, non Missificantes.* Sic enim civilis *Magistratus*, qui dicitur *ατράππε* esset *Sacrificulus*.
 2. confertur mensa Domini vel *Eucharistia*, cum Gentium mensis & *Sacrificiis*, ad ostendendum *discrimen*, non ad astringendam *Similitudinem*.

Ob. 7. *Omnis Religio* externum aliquod habet *Sacrificium*, & hoc nisi sit *Christus* in *Missâ*, erravit per aliquot secula *Christi Ecclesia*.

Sol. Error non erat hic *Ecclesiæ*, sed *Idololatricæ factionis papalis*. 2. *Christianæ Religionis* sufficit *Sacrificium Christi* semel oblatum. *Beneficentiæ* etiam & *Communions* nolite oblivisci, talibus enim hostiis promeretur *Deus*. *Heb.* 13. 16.

QVÆSTIO. VI.

*An Matrimonium Legitimum sit
dissolubile quoad vinculum & Neg.*

QVIA.

1. **Q**UOD *Deus coniungit*, homo non separat, *Mat.* 19. 6. At *Deus* in principio *Matrimonium* instituit, ut essent (non *duo*) sed *una Caro*, Ergo *vinculum* est *insolubile*.

2. *Arctius adhærescendum est uxori quam parentibus*; ib. v. 5. Sed nulla *parentum culpa* eximit *liberos* à *filiali obedientiâ*, ex *mandato* ipsis debita, Ergo nulla culpa *Conjugum* dissolvit *vinculum Matrimoniale*.

3. *Marchatur juxta Christum*, qui *dimissam* vel propter *Fornicationem* ducit. *Mar.* 10. 11. *Luc.* 16. 18. Ergo facta

dimissione propter *Fornicationem*, manet cum *priori marito* contractum *vinculum*.

4. Uxor viro alligata est, quàm diu *vir vivit*, nec nisi per *mortem à viro liberatur*, Rom. 7. 2.3. Ergo *vinculum conjugii non est solubile*.

5. Apostolus jubet uxorem quacumq; de *causa*, à viro *seperatam, inmutam manere*, ut locus pateat *reconciliationi*, fortasse ex utraq; parte *peccantium*, 1. Cor. 7. 11. ubi à *reconciliatis non iteratur Matrimonium*, Ergo *vinculum semel contractum, non erat antea solutum*.

6. Si *vinculum solvat Adulterium*, tum à *reis quovis modo ex hac parte peccantibus*, liberi postea *geniti, habeantur spurii*, & *congressus viri cum Macha uxore* (ipso incio) sit *Adulterium*: Sed durus hic esset *innocentibus sermo*.

7. Spondent Conjuges *irrevocabilem in contractione Nuptiali, coram Ecclesia, Constantiam*, & *mutuam tolerantiam* sive *bene se gegerant, sive male*; vsq; ad *vitz terminum*, ut patet in *forma solemnizandi Matrimonium Anglicana*, Ergo *factus hoc nulla humana Dispensatione, aut partium conditione, aut scelere est rescindendum*. Quod & defendunt *Patres*, præcipue *Augustinus in libro de Bono Conjugali, & de Conjugiis Adulterinis*.

Objectiones.

Ob. 1. **S**alvator statuit *Fornicationem*, Conjugium dirimere, Mat. 5. 32. & 19. 9.

Sol. Nil statuunt isti *textus de vinculi solutione*, sed de *separatione à mensa & thoro*, per legitimam *dimissionem*.

Ob. 2. Loquitur Salvator de *divorjia lege Mosàica à Mose instituta*: At ista non alia fuerunt, nisi *divorjia quoad vinculum*.

Sol. *Dispensationem seu indulgentiam potius, illam esse asserit Salvator, quam legem, permissam illis ob istius gentis conditionem*. Math. 19. 8. 2. *Levita recipit uxorem fornicariam*.

riam, non reiteratis nuptiis, Iudicium 19. 3. quod & Deus pollicetur se facturum fornicanti *Israeli*, si penitentiam agerent.

Ob. 3. Apostolus iubet uxorem *inimicam* manere, quæ rejecta fuit sine causa: Ergo interveniente causa iusta, pars innocens potest ad aliud Conjugium transire.

Sol. Expectanda potius est reconciliationis opportunitas, quæ si planè abscissa sit per alterius partis nuptiis, præstare libatam colere, quam fidem datam & institutum Divinum violare.

Ob. 4. In voluntaria & obstinata desertione Frater vel Soror non est subiectus. 1. Cor. 7. 15. Ergo vinculum solvitur.

Sol. Non est subiectus, ut discedentem revocet aut sequatur, sed inde non absolvitur a vinculo Matrimoniali, ut vivente conjuge, qui deseruit, ad alias transiat nuptias, ut fecit Galeatius Caracciolus.

Ob. 5. Melius est nubere, quam uri, 1. Cor. 7. 9. cuius libertatis privilegio, durum videtur partem innocentem privari.

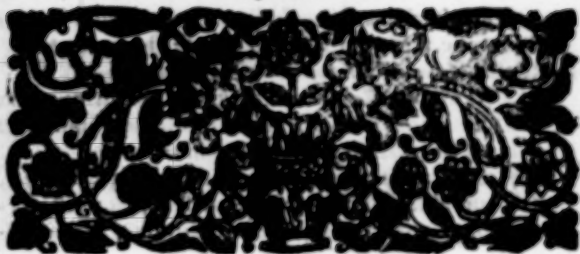
Sol. Idem eveniat per morbum, aut mutilationem, aut multis aliis impedimentis, ut Conjugium fructu destituatur, quod tamen ferendum, ut iudicium pro peccatis inflictum, non sanandum illicitis mediis.

Ob. 6. Divortium non esset alicuius usus, si vinculum Matrimoniale non solveret, & parti innocenti remedium per alias nuptias non relinqueret.

Sol. Immo ita separat Conjuges, ut se invicem infinitis periculis non impetant, & penitentiz & reconciliationi spem & locum relinquit. Sic David recepit Michal ab alio vitiatam.

Ob. 7. Si vinculum sit insolubile, Ergo liberi suscepti ex aliis nuptiis contractis, superstiti repudiato conjuge, sunt illegitimi.

Sol. Conceditur, si constet primas nuptias, omni ex parte fuisse legitimas.

CAP. SEPTIMUM.
DE NOVISSIMIS.

VERBUM & Sacramenta fide vivificata percepta, excipiunt ut fructus salutare *Bona Opera*, & alia *Media*, quibus in possessionem *promissa*, & emptæ *hereditatis* immittimur.

Hic queritur.

An.

1. *Bona Renatorum opera sint Salutis æterna meritoria?*
2. *Præter Papam, ante ultimam Christi adventum expectandus sit alius Antichristus?*
3. *Futura sit Nationalis ante finem mundi Judæorum vocatio?*
4. *Christus hæc in terris ante ultimum judicium sit cum Martyribus excitatus, per mille annos regnaturus?*
5. *Anima Mortuorum annihilentur, aut dormiant ante ultimam Resurrectionem?*
6. *Possibilis sit ejusdem numero corporis post mortem Resurrectio?*
7. *Mundus hic visibilis per ultimam conflagrationem, sit annihilandus?*

QVEST.

QVÆSTIO. I.

An bona Renatorum opera sint salutis eternæ meritoria? Neg.

QVIA.

1. **N**ON sunt condignæ Passiones huius temporis, ^{ad} futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis, Rom. 8.18. ubi igitur Meritum de condigno?
2. Cum feceritis, omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite, Servi inutiles sumus, quod debuimus facere, fecimus: Ergo quicquid facimus ex debito est, non ex merito, Luc. 17.10.
3. In multis omnes offendimus, Jac. 3. 2. Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas non est in nobis. 1. Jo. 1.8. & Paulus conversus exclamat, Infelix ego homo, quis me liberabit à corpore mortis huius, Rom. 7. 24. apud tales autem sic affectus non potest esse locus meriti.
4. Nemo potest ex iustitia mercedem ab alio petere, nisi reddat illi omnia, quæ ipsi propria sunt, & præterea aliquid addat ex suo indebitum, quo gratificet illi à quo mercedem expectat. Sed conditio Creatura sic obligare non potest Creatori & Redemptori; Ergo meritum quodvis hic prorsus excluditur. Quis prior dedit Domino, & retribuetur ei, quoniam ex ipso & per ipsum & in ipso sunt omnia, ipsi gloria in secula Amen. Rom. 11.35.36.
5. Gratia Salvati estis per fidem, & hoc non est ex vobis, Dei enim donum est, non ex operibus, ne quis gloriatur, Ephes. 2.
8. Ergo vitæ eternæ nemo potest mereri.
6. Iesus Christus factus est nobis sapientia à Deo, & Justificatio,

ficatio, & Sanctificatio, & Redemptio, ut quemadmodum scriptum est, Qui gloriantur in Domino glorietur. 1. Cor. 1. 30. 31. quare contendendum est, ut inveniamur in Christo non habentes propriam justitiam, quæ ex lege est, sed illam quæ ex fide est Christi, quæ ex Deo est Justitia in fide, Phil. 3. 9. Ergo in Christo constituti, non merentur per justitiam, quæ est ex legis observatione; Sed consequuntur salutem, per Justitiam quæ est ex fide in Christum.

7. Deus coronat *Dona sua, non merita tua.* Aug. in Pl. 70. 2. merita mea *miseratio Domini*, Bernard. in Cant. Serm. 16. 3. propter incertitudinem propriæ Justitiæ, & periculum inanis gloriæ, Tutissimum est fiduciam totam in Dei Misericordia, & benignitate referre. Bellarm. de Justif. l. 5. c. 7. Sed Christianorum est sequi illud quod est tutissimum: Ergo sequenda est ista Sententia, quæ excludit meritum.

Objectiones.

Ob. 1. **P**romeretur Deus hostiis Beneficentiæ & Communionis, Heb. 13. 16. Ergo opera sunt meritoria.

Sol. *Evangelium* non significat promereri, sed delectari, & grata habere. Sic *Interlinearis*, Beneplacet sibi Deus.

Ob. 2. Qui non inquinaverunt vestimenta, ambulabunt cum Agno in Vestimentis albis, *in ætæniis*, quia digni sunt, Ergo merentur ex condigno. Apoc. 3. 4.

Sol. Digni sunt ex dignatione divina, non ex operum dignitate, ratione vestis albe, nempe Justitiæ Christi, quæ sunt induti, Gal. 3. 27. non inherente Sanctitate, quæ in hac vita est imperfecta.

Ob. 3. Merces & Meritum sunt Relata se invicem ponentia: Sed vita æterna est merces, Mat. 5. 12. quæ confertur secundum proportionem præcedentis operis, Mat. 16. 27. Rom. 2. 6.

Sol. Merces & Meritum sunt relata inter nos & alios, quibus nihil debemus, non inter hominem & Deum, cui plura debemus quam possumus prestare. 2. unde remunerat Deus secundum opera, non propter opera, ex pacto suo gratioso, non ex facto nostro meritorio. 3. Quod merces dicatur, quia confertur post opus peractum, ut laboris premium, non operis pretium.

Ob. 4. Bona opera sunt cause vite æternæ, Possidete, quia Esurienti dedistis mihi manducare, &c. Mat. 25. 35. 38. Quia causam ingerit. 2. Venientes de tribulatione stabunt ante thronum. Ad rñm propter hoc, Apoc. 7. 15. Ergo ex merito ista consequuntur.

Sol. Particulæ istæ non sunt semper Causales, sed consequentiæ, quæ medium Quo, non meritum ob Quod mercedem consequimur, indicant. Sic regnum recipiunt Electi ex gratia ipsius ab æterno preparatum, non in tempore mercatum, quia à Patre Benedicti, non digni aliâ tali præmio facti, & quia lavarunt stolas & dealbaverunt in sanguine Agni, hoc est, unico Christi Sacrificio sunt purgati, 1. Jo. 1. 7. non proprio operum Saponis, aut Purgatorio Pontificio digni redditi.

Ob. 5. Reposita est mihi Corona Justitiæ, quam reddit mihi Dominus in illo die justus Iudex, 2. Tim. 4. 8. Ergo ex justitiâ, non ex gratia tantum & pacto, debetur merces, & proinde ex merito.

Sol. Vita æterna dicitur Corona justitiæ, quæ datur a Christo (in fine cursus ut Corona Vincentibus) justificati, & Sanctificati, quibus erat promissa, non propter operum suorum dignitatem, sed Christi satisfactiorem, cujus fidem servavit Apostolus. 2. ostendunt tales textus non propter quid salutem consequimur, sed quales coronantur, nec ingerunt meritum, propter quod datur vita æterna, sed indicant per quod eod est perveniendum.

Ob. 6. Deus non est acceptor personarum, Act. 10. 34. Rom. 2. 11. Gal. 2. 6. & Injustus esset si oblivisceretur operis vestri & dilectionis, quam ostendistis in nomine ipsius, qui ministravit Sanctis & ministrat, Heb. 6. 10.

Q 9

Sol.

Sol. Acceptio personarum non habet locum in *gratuitis*, sed *debitis*. Deus autem nulli est *debitus*, Rom. 11. 35. Itaque miseretur Deus *cujus vult*, Rom. 9. 18. cui licet *de suo* sic disponere, ut *primi sint ultimi*, & *ultimi primi*, Mat. 20. 15. 16. 2. Non obliviscitur Ergo Benefactorum, ex sua *gratia*, non ob ipsorum *dignitatem*.

Ol. 7. Diveritas gloriæ confertur *sanctis resurgentibus* pro ratione operum, de quibus alii *fulgebunt* ut *firmamentum*, alii ut *stella*, Dan. 12. 3. & *stella à stella* differt gloria, 1. Cor. 15. 41. Sed hoc fieri non potest, nisi propter operum *diversam dignitatem*, Ergo intervenit *meritum*.

Sol. Nil habent sancti, quod non *acceperunt*, non ex operum *dignitate*, sed conferentis *gratia*, 2. Quorum opera inter se *collata* obtineant *præminentiam*, sed ad Deum & Legem *relata*, sic subsidunt *infra meritum*, ut *dannationem*, non effugiant.

Q U A E S T. II.

*An præter Papam ante ultimum
Christi adventum, expectandus sit
alius Antichristus? Neg.*

Q U I A.

1. **P** Ræcipua *Antichristi* nota videtur esse, *sedere* in templo Dei tanquam *Deus*, & *efferre seipsum* supra omne quod dicitur *Deus*, 2. Thes. 2. 4. hoc est, *Reges* vel *Magistratus*, de quibus habetur, dixi quod *Dii estis*, Pl. 82. 6. Sed hanc *tyrannidem* usurpat tanquam *Papa*, Ergo *successori* alicui hanc palmam *præripuit*.

2. Qui

2. Qui *Demoniorum* introduxit *Doctrinam*, de colendis *Idolâ*, de *inhibendis conjugii*, & *cibi interdiciendis*, 1. Tim. 4. 1. 3. Is præ cæteris est habendus *Antichristus*: Sed hoc facit *Pontifex Romanus*.

3. Qui post tot inflictas plagas, propugnat cultum *Imaginum*. 2. *Regicidia*. 3. *Veneficia*. 4. *publica Lupanaria*, non expectet *Bestiam* illo tetriciore, Apoc. 9. 20. 21. Sed ista fieri & probari sub papatu nimis est compertum. Unde ex ungue *leonem*.

4. Qui lucrum captat ex mortuorum animabus, est ipse *Antichristus*, Apoc. 13. 13. Sed huiusmodi merces inveniuntur tantum in *papæ sarcinis*. Ergo liberet se, ut potest ab *Antichristi categoria*.

5. Qui venit cum signis & prodigiis mendacibus, ad *superstitiones* suas stabiliendas, is est *Antichristus*, 2. Thes. 2. 9. Apoc. 13. 13. At cum venit *Papisticus Antichristus*, num maiora faciet *miracula*? *Miracula* autem inter *notas Ecclesiæ papalis* numerantur à *Bellarmino*, de Eccles. l. 4. c. 14.

6. Qui usurpat Dei titulos & negat *Jesus* esse *Christum* usurpando ipsius titulos & triplex officium, non potest habere aliquem ipso *Antichristico* terrore, sed hoc facit *Papa*. vid. Vorst. *Antibell.* pag. 72.

7. *Antichristus* non alibi, quam *Roma* est expectandus, Apoc. 17. 10. Sed ista est *sedes Papalis*: Ergo aut *Papa* is erit, aut aliquis ipsi *Successor*, *Atheus*, *Magus*, *Sodomitis*, *Regicidis*, *tyrannis* omnibus istius sedis monstris præcedentibus immanius, quod vix expectandum.

Objectiones.

Ob. 1. **A**ntichristus erit *singularis persona*, quod indicant tituli. 1. *Ad quem tibi dicitur* 2. *Ad quem* 2. Thes. 2. Sed talis non est *Papa*.

Sol. *Status* est in quo unus homo obinet *suprematum*.

Qq 2

Ob. 2.

Ob. 2. Antichristus venturus est post desolationem Romani Imperii, ut colligitur ex 2. *Thef.* 2. Sed illud imperium non est adhuc desolatum, sed præcipue à Papa sustentatur.

Sol. Occupat Pontifex Romæ sedem Imperialem, nec Germanorum se subijcit Imperatori, sed potius illum subiectum habet.

Ob. 3. Contra Antichristum venturi sunt Henoch & Elias, qui adhuc in vivis sunt, & destinati ad opponendum Antichristum in propriis personis. Sed isti non adhuc contra Papam comparuerunt, Ergo,

Sol. *Insomnia* sunt ista de duobus testibus, vel controversa, ex quibus nil certi colligitur.

Ob. 4. Ante Antichristi adventum prædicabitur Evangelium in orbe universo, *Mat.* 24. Atqui hoc adhuc non est factum.

Sol. Exiit sonus Apostolorum in omnem terram, tam Judæorum quàm Gentium, iuxta Christi promissum, futuri essis testes mihi usq; ad extremitatem terræ, *Mat.* 16. *Act.* 1.

* *Ob. 5.* Omnis spiritus qui confitetur Jesum venisse in carne ex Deo est, & omnis spiritus qui solvit Jesum ex Deo non est, & hic est Antichristus, 1. *Jo.* 4. 2. Sed Papa profitetur Jesum venisse in carne, & persequitur omnes qui Jesum solvunt, Ergo non potest esse Antichristus.

Sol. Ore Christum profitetur, se negat, & solvit usurpando triplex ipsius officium (sub nomine Vicarii, ac si Christus esset ~~non~~ residens) & quotidie ipsum ex pane confectum in Missa cruciungendo.

* *Ob. 6.* Antichristus erit Judæus ex tribu Dan, sedens Jerusalem in templo Solomonis, à Judæis pro Messia recipiendus, qui regnabit annis tantum tribus cum dimidio: Sed ista Pape nequaquam competant, Ergo non potest esse Antichristus.

Sol. Antichristus iste Judæus est adornata ab Apocryphis fabula, ad oculos simplicium avertendos à Romanensium phaleris. 2. Tres autem isti Anni & dimidium non ad literam, sed mystice sunt accipienda, ex quibus nil certi concludatur.

* *Ob. 7.* Antichristum Salvator in secundo adventu abol-

bit spiritu oris ipsius, quod in fine mundi est expectandum: Sed Papa per aliquot secula obtinuit dominatum, Ergo non potest esse Anti-Christus.

Sol. Et spiritu oris Christi, hoc est, purâ Evangelij prædicatione gradatim Papatus conficitur. Quamdiu autem sit adhuc duraturus, & post ipsius excidium, quàm propè sit mundi finis dicant illi, qui non revelata solent prædicare. Consule de Anti-christo. Lect. nostram 11^a.

Q U Æ S T I O. III.

*An futura sit Nationalis Judeorum
ante finem Mundi vocatio? Aff.*

Q V I A.

1. **H**OC disertè asseritur, ut *Mysterium* non reticendum, quod post introductam plenitudinem Gentium totus Israel servabitur, Rom.

11. 25. 26.

2. Hoc prædixit *Isaïas*, cap. 27. 8. & 59. 20. ut illum exponit *Apostolus*, Rom. 11. 26. 27. Huc spectat & iste planctus, cum affecerint eum quem crucifixerunt, Zach. 12. 10.

3. Signatz sunt ipsorum tribus, ad talem vocationem, Apoc. 7. 5. ubi distinguuntur à signatis Gentibus, & populis & linguis v. 9.

4. Dona Dei sunt *amplius*, si non permanferint in infidelitate potens est Deus cunctis inferre, Rom. 11. 23. revocabit propter Patres, Ib. 29.

5. Manent impermixti *Judei* inter tot distractiones, nec si-

nunt se avelli à *Dòctrina* semel ipsis à Deo tradita ; quod argumento est *velamen* tandem illorum cordibus per insinuatam Dei *miseriçordiam* iri detractam.

6. Obstare videtur ipsorum *Conversioni* præcipuè Romanæ Ecclesiæ *Idolatriæ*, quæ cum regno *Bestiæ* tandem dissipabitur.

7. Astruunt hoc inter *Patres*, *Origines*, *Chrysostomus*, *Ambrosius*, *Hieronymus*, & è recentioribus quam plurimi, qui aliàs inter se in nimium multis digladiantur.

Objectiones.

Ob. 1. CUM venerit *Filius hominis*, num *fidem* inveniet in terra ? Luc. 18. 8. Ergo accessio *Judeorum* in fine mundi ad Ecclesiam, non est expectanda.

Sol. Loquitur de corruptis moribus usq; ad finem mundi continuandis, non de terminis Ecclesiæ.

Ob. 2. Post abominationem desolationis nil boni à *Judeis* est expectandam, Ergo non *Nationalis Conversio*: at ista præterit in excidione *Jerusolymitana*.

Sol. Non expectanda restitutio regni terreni, sed illud non excludit conversionem ad *Christianismum*.

Ob. 3. Peccatum in S. *Sanctum* nunquam est remittendum, sed hoc patrarunt *Judei* in Salvatoris rejectione, & veritatis per Apostolos propagatæ malitiosæ oppugnatione.

Sol. Factum hoc à *Judeis* istius Seculi, sed hoc non obstat quin *posteri ipsorum* possint esse cautiore.

Ob. 4. Non extat aliquod certum de hac *Nationali vocatione promissum*, nam ista apud *Prophetas* fuerunt in Christo impleta. *Paulus* autem per *Israel* Ecclesiam ex omnibus gentibus collectam intelligit.

Sol. Immo *Judeos*, gentibus opponit, Rom. 11.

Ob. 5. *Nationalis* ista vocatio vel erit *junctim*, omnium uno tempore, vel *succedanea*. non *primùm* quia tot in locis dispersi, haud

hand verisimile est, ut quasi turbine quodam simul & semel conglobentur non secundum, quia videmus pauciores ex *Judeis* Christianismum amplecti, quam *Christianos*, qui ad *Judaismum* delabuntur.

Sol. Res constare potest, ubi *modus* est solummodo Deo cognitus.

Ob. 6. Vocatio ista non expectanda nisi post *excidium Anti-Christi*: Sed illud non fiet ante finem *mundi*, cum *Christus* ad *Judicium* veniens spiritu oris sui *Anti-christum* conficiet: Ergo nimis *sera* erit hæc *Judeorum* conversio.

Sol. *Anti-christus* conficietur per verbi *predicationem*, longe ante secundum *Christi* *adventum*, cujus *abolitionem* sequatur *Judeorum* conversio.

Ob. 7. Conversio hæc si fiet, tum perficietur ex *predicatione* *Christianorum*, vel ex *Novi Testamenti* *lectione*, vel à *S. Sancto* absq; mediis talem conversionem operante; At *Christianas*, & *Novum Testamentum* odio plusquam *Vatiniano* prosequuntur, nec *S. Sanctus* solet operari, nisi per media.

Sol. Media illa possint esse certa, licet nobis *incognita*, vid. de vocatione *Judeorum* *Orationem* nostram, 6ta m.

QUEST.

Q U Æ S T. IV.

An Christus hic in terris ante ultimum Iudicium, sit cum Martyribus excitatis per mille annos regnaturus? Neg.

Q V I A.

1. **C**hristum Cæli recipient usq; ad tempora restitutionis omnium, quæ locutus est Deus per os Sanctorum à seculo Prophetarum, Act. 3. 21. Ergo non regnaturus corporaliter hic in terris.
2. Adventus Salvatoris unicus solummodo in Symbolo proponitur expectandus, ex Mat. 25. 31. 1. Thess. 4. 16. Ergo hic intermedius non credendus.
3. Oportet Christum regnare, donec ultimus hostis, Mors abolebitur. 1. Cor. 15. 26. & 54. Sed hoc non fiat ante ultimum iudicium.
4. Scimus nos, si terrestriis hujus domus nostræ tabernaculum dissolutum fuerit, ædificium ex Deo habituros, Domitium videlicet non manufactum, æternum in cælis, 2. Cor. 5. 1. quod est regnum iuuentutis, 2. Tim. 4. 18. Ergo non terrenum.
5. Unica erit in fine mundi corporum resurrectio, 1. Thess. 4. 14. 15. merces vestra copiosa in cælis, Mat. 5. 12. *πολλὴ μισθα* nostrum in cælis, Phil. 3. 20. Ergo tale regnum in terris non est expectandum.
6. Regnum Christi non est ex hoc mundo, Jo. 18. 36. & cūm

cū venerit filius hominis *fidem non inveniet* in terris, Luc. 18.8. Neq; talis *status* Martyrum resuscitatorum sub Christo *visibiliter* regnante, ex Scripturis habeatur. Nec de loco constat, ubi *salvatur* thronum figet. Nec de *subditis* resuscitatis, an *uxores* ducant, *liberos* procreent, *rursus senescant*, *comedant*, *egrotent* & sint iterum *morituri*, Ergo *delirium* hoc potius videtur de Regno Christi terreno, quam *dogma* Theologicum.

7. Chiliaſtarum iſta ſententia, à Patribus & conciliis ſanioribus ſemper fuit *exploſa*, ex *illis locis*, ſceptrum auferendum à Juda cum venerit *Shilo*, Gen. 49. 10. finis erit cum *deſolatione* Dan. 9. 26. *Corruet* & non *reſurget* regnum Judæorum, Iſai, 24. 19. 20. Erit regnum illud ſicut *vas figuli*, quod non poteſt *inſtaurari*, Jer. 9. 11. Idco pervenit in eos ira uſq; ad finem, 1. Theſ. 2. 16.

Objectiones.

Ob. 1. **R**educet te *Jehovah* in eam terram, quam hereditario jure poſſiderunt *Majores tui*: Levit. 29. Deut. 30. 5.

Sol. Loquitur de reductione à *captivitate Babylonica*, aliſq; locis ante *adventum Meſſiæ*, at nihil hic de *terreno Chriſti regno*.

Ob. 2. *Ultimis temporibus* conſtituetur *Mons Domus Dei* in *vertice* aliorum montium, ut confluant ad eum gentes, Iſai, 2. 2. Et congregentur membra diſperſa *Jehudæ* ex quatuor oris terræ, Iſai, 11. 10.

Sol. Nempe ad *fidem* per *Apoſtolos* Lex egredietur è *Sion*.

Ob. 3. Vocabitur *Jeruſalem* non amplius *terra deſolata*, ſed *delitiæ* & *Maritata*, Iſai, c. 62. 5. & ſeq. ubi non erit amplius *Infantulus* ætate, aut *ſenex* cujus non impleat dies *Deus*, ib.

c. 65. 20. consimilia occurrunt, Jer. 30. Ezech. 34. Dan. 2. & 7. Joel. 3. Mich. 4. & 5. Zach. 12.

Sol. Singula ista eodem spectant, & Allegoricè sunt intelligenda, de primo salvatoris adventu.

Ob. 4. Post deletas quatuor *Monarchias*, aliud regnum non destruendum est excitandum, Dan. 2. 44. Hoc nullum potest esse præter regnum hoc Christi terrenum.

Sol. At illud est Regnum Christi spirituale, quod æternum stabit, non terrenum.

Ob. 5. Regnum hoc erit sub cælo, non in cælo, Ergo terrenum, Dan: 7. 27. quod dabitur tantum populo sancto. ib.

Sol. Ista nulla fide, aut fiduciliâ possint ad terrenum Christi regnum trahi.

Ob. 6. Post ligatum satanam per mille annos Christus statimur regnaturus, cum Martyribus resuscitatis, Apoc. 20.

Sol. Regnaturus est per verbum in sanctis, & S. Sci. internum ductum, non in Hierusalem, sed in cordibus suorum. 2. Nec somnianda est alia Martyrum resurrectio ante ultimam iudicium, quàm in successoribus & semine spirituali.

Ob. 7. Nova Jerusalem est huius regni typus, Apoc. 21. 22. At ista descendit è cælo in terram, Ergo Regnum hoc in terris est erigendum.

Sol. At ista erit destituta Sole & Luna, quæ cunctis diebus terræ sunt permansura, Gen. 8. 22. quare illa intelligenda sunt de regno cælesti. Nec ex symbolicis dogma cudendum. Solebant in scripturis spiritualia per corporalia designari, ut ex his quæ animus novit, surgat ad incognita, quæ non novit, quatenus exemplo visibilium se ad invisibilia rapiat, Greg. Hom. 11. in Evangelia. In novissimis intelligetis, Jer. 23. 20. Obligato librum, Dan. 12. 4. Fusius ista habentur de mille annis Apocalypsicis Lect. nostra 13^a.

QVÆSTIO.

Q U Æ S T I O. V.

*An animæ mortuorum annihilentur,
aut dormiant usq; ad ultimam
Resurrectionem? Neg.*

Q U I A.

1. **A** Nimis Sanctorum sunt cum Christo, & meliori
conditione quam hic fuerunt, Phil. 1. 23.
2. Eadem sunt conditione cum animabus
Abrahami, Isaaci, & Jacobi: At illæ sunt in cœlis, Mat. 8. 11. &
Deo vivunt, Luc. 38. cum Angelis, Mat. 22. 30.
3. Corporis exutæ vinculis, præsentem sunt animæ cum
Domino, 2. Cor. 5. 6. Eccles. 12. 7. Atqui tales non dormiunt in
pulvere, ut nec anima filii viduæ Sareptanæ.
4. Christus promisit latroni Paradysum. Luc. 23. 43. at
non terrestrem, quæ deleta existimatur per diluvium, & animam
non potuit delictis afficere, Ergo cœlestem, nempe cælum ter-
tium.
5. Constat ex scopo Parabolæ, Luc. 16. 22. Animas impio-
rum post mortem torqueri in inferno, & piorum in sinu A-
brabæ requiescere, Ergo manent superstites, nec dormiunt
ante ultimum judicium, confer. Apoc. 6. 9. de Animabus
clamantibus sub Altari.
6. Beati pronuntiantur, qui in Domino moriuntur, Apoc.
14. 13. At beatitudo omnis consistit in ætione. Ergo animæ pi-
orum post mortem non tenues evanescent in auram, sed felici
fruantur conditione, aut miserrimæ.
7. Confirmandæ sunt Animæ separatæ ad statum animæ

R r 2

Salvatoris

Salvatoris: Sed *salvatoris anima separata non obdormivit cum corpore in sepulchro, in Interitio isto inter mortem ipsius & resurrectionem, non relinques animam meam in inferno, Act. 2. ex Pl. 16. Mortuus carne vivificatus est spiritu, 1. Pet. 3. 18. Ergo & animæ nostræ non dormient cum corporibus in comitio, sed post separationem erunt superstites. Quam sententiam de animæ immortalitate, ex lege naturæ hauserunt omnes fere Et hñci.*

Objectiones.

*Ob. 1. P*atres non acceperunt repromissionem, ne sine nobis consummarentur, Heb. 11. 40. Sed hoc non fiet ante ultimum iudicium, Ergo ante illud tempus est nulla animæ separata conditio.

Sol. Non consummantur beatitudine personali corporis & animæ simul, animæ interim fruuntur beatitudine illorum separationi congruâ.

Ob. Non redditur merces à Patre familias ante vespeream, Mat. 20. 8. At vespere ea denotat resurrectionem, ut per denarium vita æterna adumbratur.

Sol. Remuneratio animæ separata non excludit plenariam totius personæ beatitudinem, sed ad illam recipiendam est arthabo.

Ob. 3. Charissimi nunc filii Dei sumus, & nondum apparuit quid erimus, scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est, 1. Jo. 3. 2. Sed hoc non eveniet ante ultimum iudicium, Ergo vel anima interim dormit, aut annihilatur, aut qualis sit ipsius status non constat.

Sol. Ostendit conditionem animæ mundo non apparere, mundus (inquit) non novit nos, quod non obstat quo minus animæ è mundo migrantes beatificè fruantur Dei visione.

Ob. 4. Conditio animæ ex servatoris exemplari est æstima-
manda

manda: sed anima Christi descendit ad inferos, priusquam reunita fuit corpori, & cælum ascendit, Ergo eadem fors ab anima separata est subeunda, & manendum est ipsis in sepulchro (quod per Infernum intelligitur) aut dormiendum cum corpore, usquedum corpori uniantur ut ascendant.

Sol. Non requiritur conformitas inter animam Christi & nostram in omnibus: sufficit ut anima separata salvatoris non fuerit extincta, sed mansit semper beata, sic & animabus nostris fiet.

Ob. 5. Ut corpus sine spiritu est cadaver: ita anima sine corporis organis nullas exercere potest actiones, Ergo non est, aut *non vivit* patitur.

Sol. Physicas non exercet operationes & sensuales: Intellectuales autem liberius operatur, quibus corporis Ergo: solum aliquoties erat impedimento.

Ob. 6. Vitio Dei beatifica absorbet vel excludit omnes ad alias creaturas propensiones: hæc igitur si potiantur anima separata, resurrectionem corporis cum Paulo non respicerent.

Sol. Immo tanto magis expeterent, ut perficeretur tali expectatione gaudium.

Ob. 7. Demones non puniuntur ante ultimum Iudicium, sed reservata est illorum pena ad supremam sententiam, Mat. 8. 29. Luc. 8. 31. Ergo non lata est sententia de Animabus.

Sol. Non puniuntur ultimo abyssi supplicio, quocumque interim volitant (inquit Beda) ubique suam gehennam circumferunt, in Jac. 3um.

Q U Æ S T I O. VI.

An possibilis sit ejusdem numero corporis post mortem Resurrectio? Aff.

Q V I A.

1. **S**Cio quod Redemptor meus vivit, & in novissimo die de terra resurrecturus sum, & rursus circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum, ego ipse & oculi mei & non alius, Job. 19. 25. confer. Ezech. 37. Ergo resurget corpus idem numero.

2. Probat salvator, mortui audient vocem filii hominis & vivent, Jo. 5. 25. non resurget autem aliud nisi quod cecidit. 2. Monumenta aperta sunt, & multa corpora sanctorum qui dormierant, surrexerunt, Mat. 27. 52. 3. Lazare veni foras, non alio proculdubio sed suo corpore vestitus, Jo. 11. 43. Sic filius Sareptana, Sunamitis, viduæ de Naim, filiz Jairi eadem numero restituta sunt corpora.

3. Confirmat Apostolus, resurgendum est ad exemplar christi primitiarum, 1. Cor. 15. 20. & 28. At ipsius idem numero corpus resurrexit, videte manus meas & pedes, quia ego ipse sum, Luc. 24. 29.

4. Oblinat Baptismi Sacramentum, quid faciunt qui ablutione utuntur super mortui, si omnino mortui non susciuntur, 1. Cor. 15. 29.

5. Postulat hoc Dei justitia, omnes sistemur coram tribunali Christi, ut reportet unusquisque quod in corpore fecerit, sive bonum sive malum, 2. cor. 5. 10. Ergo eadem numero persona, constans ex corpore & anima subibit hoc judicium.

6. Ex

6. Ex rationis dictamine consentiunt. 1. *Ethnici*. 1. *Zoroaster*, animæ immortales sunt & corporum resurrectio est futura. 2. *Judei* apud *Galatinum*, lib. 12. & *Manasse Ben Israel*. 3. *Twice* in *Alcoran*. vide *Morneum* de veritate *Releg. Christi*. c. 15.

7. Aliter *Templum Spiritus sancti* in *nihilum* abiret. 2. inter *formam immortalem* & *materiam ingenerabilem* & *imcorruptibilem* perpetuum esset *divortium*. 3. Non *persona*, sed tantum *pars hominis* felicitatem consequeretur, cum multis aliis absurdis.

Objectiones:

Ob. 1. **C**aro & Sanguis non possidebunt regnum Dei; 1. Cor. 15. 51. 2. quia *Esca ventri*, & *venier escis*, Deus autem & *hunc* & *istas* destruet, 1. Cor. 6. 13. 3. Ideoq; idem *eventus* est *homini* & *bestia*, *Eccles.* 3. 10. At *bestiarum corpora* non resurgunt, confer. *Job.* 17. 7.

Sol. Textus Apostoli respiciunt tantum *carneales affectiones* corporis, non corporis *essentiam*. 2. *Jobus* & *Eccles.* ostendunt quid apparet *sensibus* de *cadaveribus*, non quid *credendum* de corporis *resurrectione*.

Ob. Aliquoties accidit, ut *corpus hominis* à *feris*, aut ab *Anthrophagis* devoretur, sic ut ipsius *caro* in *devorantium substantiam* transeat. Ergo resurgere non potest, ut *priori individui* idem *corpus numero*.

Sol. Qui omnia creavit ex *nihilo* potest omnes *particular*, ubiq; *distrahas* reducere, & reunire per eandem *omnipotentiam*, *Mare*, mors reddiderunt *mortuos*, *Revel.* 20. 13.

Ob. 3. A *privatione* ad *habitum* eundem numero non potest fieri *regressus*: Sed mors est omnium *habituum corporaliu privatio*: Ergo non datur ad eandem *integritatem* restitutio.

Sol. Est *privatio per habituum accidentalium annihilatio-*
nem,

nem, de qua non controversatur: Alia vero per partium permanentium *separationem* quarum hic per *omnipotentiam* *divinam* astringitur eiusdem individui *restitutio*.

Ob. 4. Apostolus confert corpus mortuum cum grano, quod seminatur, & corpus resuscitandum, cum spica, 1. Cor. 15. 37, 38. Sed spica cum grano non est idem numero, unde concludit, quod Deus dat aliud illi corpus, ut voluit.

Sol. Similitudines illustrant non probant, ex illis igitur urgenda non sunt *circumstantia*, sed scopus, qui non alius hic est quam quod corpora mortua resurgent alia *conditione*, non quoad *individuationem*, sed *qualitates*.

Ob. 5. Filii *Resurrectionis* futuri sunt *ἰσχυροί*, Mat. 22, 30. Luc. 20. 36. At Angeli sunt prorsus incorporei. Ubi igitur corpus idem numero?

Sol. *ἰσχυροί* futuri sunt non quoad *substantiam* sed quoad *immortalitatem*, *felicitem*, & *immunitatem* à conjugio, quia nullus ibidem locus est *successioni*.

Ob. Nullus erit usus partium *organicarum* vel *diversitatis* *sexuum*, post hanc vitam, sed Deus & Natura nil frustra faciunt. Ergo tolletur saltem in resurrectione *sexus discriminem*, quo fiat ut non maneat idem corpus numero.

Sol. Quis usus potest esse illustrior, quam ut corpus animæ *unionem*, ad conformitatem Christi incarnati, perpetuum S. Trinitati cantent *Halleluiam*, sive hoc sive illo sexu parum interest apud illum. Cui liber & servus, mas & femina, unum sunt in Christo & pari censu veniunt, Gal. 28.

Ob. 7. Diversorum *motuum* diversi sunt numero termini ad quos: Atqui diversi sunt motus *Generatio* & *Resurrectio*: Erit igitur alius homo per resurrectionem, ab eo qui fuit per generationem.

Sol. Argumentum obtinebit in terminis, qui sunt prorsus diversi; non subordinati, Generamur autem ut moriamur, morimur ut resurgamus, quæ non mutant subiecti *substantiam*, sed *circumstantias*.

QVÆSTIO. VII.

An mandus hic visibilis per ultimam conflagrationem sit annihilandus? Aff.

QVIA.

1. **C**œli peribunt & sicut vestimentum veterascent & sicut opertorium mutabuntur. Pf. 102. 27. 28. & quod veterascent prope est ad interitum, Heb. 8. 13. sicut fumus liquefcent, Isai, 51. 6. non erunt in memoria priora ib. 65. 17. Ergo penitus erunt e medio sublata.
2. Cœlum & terra præteribunt, sermones autem mei non præteribunt, Mat. 24. 35. præterire autem non est innovari ad perfectionem, sed tolli ad abolitionem.
3. Temporalia omnia cum tempore sunt e medio tollenda: Sed quæ cernuntur omnia sunt temporalia, 1. Cor. 4. 18. Ergo transeunt ut cedant æternis.
4. Vidit Apocalypses cælum novum & terram novam, in quo nec Sol neq; Luna, Apoc. 22. 5. primum enim cælum & prima terra abierant, & mare non amplius extabat, Apoc. 21. 1. Ergo in nihilum erit redactum.
5. Cœli magno impetu transibunt, Elementa calore solventur, terra & quæ in ipsa sunt opera exurentur, ut cedat civitati quæ æternum habet fundamentum, 1. Pet. 3. 10. Hebr. 13. 14.
6. Post hominum translationem Sol, Cælum, Solum nulli futura sunt usus, quæ propter hominem tantum sunt condita, illoq; remoto habent periodum, Gen. 8. 22. terram dedit hominum

SC

minum

minum filiis, Ps. 115. 16. Deus & natura nil frustra faciunt.

7. Dei Sapientia ab imperfectioribus ad perfectiora progreditur, nempe ab *umbris* ad *Substantiam*, à *temporariis* ad *eterna*: Ex horum igitur *positione*, (*probabiliter*) saltèm sequitur istorum *ablatio*.

Objectiones.

Ob. 1. **T**erra dicitur super *bases* fundata, ne dimoveatur in *eternum*, Ps. 104. 6. & generatio *præterit*, & generatio *advenit*, terra autem in *eternum* stat, Eccles. 1. 4. Ergo nunquam abolebitur.

* Sol. *Æternitas* hic denotat non *permanentiam* absolutam, sed *continuationem* relativam, pro ratione rei *existentis*. Sic servus serviet in *eternum*, Deut. 15. 17. id est, *totâ vitæ suæ tempore*. Pactum Sabbathi erit *eternum*, Exod. 3. 17. nempe *durante* *vetere Testamento*. David laudabit Dominum in *eternum*, hoc est, *quamdiu* *esset in vivis*.

Ob. 2. Vestimentum mutatum non *annihilatur*, sed *instar vestimenti* mundus tandem mutabitur. Ps. 107. 27.

Sol. Ista arguunt mundum penitus tandem *perituum*, quiaquod *avetitur*, *veterascit*, & tales *subit mutationes*, quæ vergunt ad *interitum*.

Ob. 3. Quæ *perficiuntur* ad *æternitatem* potius tendunt, quam *interitum*: Sed in *Novissimis* lux *Lunæ* erit sicut lux *Solis*, & lux *Solis* erit *Septuplo*, quam nunc est *conuscantior*, Isai. 30. 26.

Sol. Ista indicant *Metaphoricè* statum *illustriorem* in hac vita sub *Evangelio*, quàm fuit antea *sub lege*, non *conditionum Systematis* mundani post *conflagrationem*.

Ob. 4. Quæ liberabuntur in *gloriosam libertatem* Filiorum Dei *eternum* non peribunt, sed talis futura est *Conditio Creatorum* Rom. 8. 14.

Sol. Hac liberatio potest fieri per *annihilationem* ab æ-

rumnoso servitutis iugo, non translatione in meliorem conditionem. Unde per libertatem, non in libertatem gloriosam filiorum Dei, fieri intelligatur hæc liberatio, post servitutem Afflictis præstitam, quâ liberati tandem non indigent.

Ob. 5. Figura non est Substantia, sed figura tantum huius mundi transit: Ergo occidentalium tantum erit mutatio non Substantie abolitio.

Sol. Per figuram intelligitur vivendi ratio moralis; non externa forma Physicâ, 2. quæ si dicatur transire, non excludit abolitionem, sed potius viam ad illam sternit.

Ob. 6. Haud aliter mundus peribit igne, quam antea perivit per aquas diluvii, 2. Pet. 3. 6. Sed Diluvium non delevit mundum, sed potius purgavit, Ergo nec ignis illum in Cineres prorsus rediget.

Sol. Textus ostendit tantum contra illusores, (quicquid isti garriunt) mundum tam certò per ignem periturum, quam olim per Cataclysmum erat obrutus, nec ad minutura tendit comparatio.

Ob. 7. Corpora Cælestia sunt Natura incorruptibilia, Ergo nec possunt igne absumi.

Sol. Verum est Physicè ab agente naturali, sed non Theologicè ab Agente Omnipotenti. 2. vel Incorruptibilia dicantur, non absolute, sed respectu sublunarium comparatè.

Rev. 8. 1873.

*Gloria in Altissimis Deo, & super
Terram pax, & in hominibus
Benevolentia. Luc. 2. 14.*

FINIS.

14. (1) 1792

INDEX SCRIPTURARVM.

Cap.	Vers.	Pag.	Cap.	Vers.	Pag.
Genesis.			XX.	26	183
I.	26	60	Numeri.		
	28	108 186	III.	24	205
	31	107		32	205
II.	17	108	VI.	23	230
	18	181 186	X.	35	230
III.	4-9	104	XXI.	5	76
	15	22 253	XXII.	19	54
	19	3	Deuteronomium.		
VI	5	112.119.163	IV.	6	159
	6	11	XII.	8	169
VIII	22	321		32	169
XIV	18	297	XVII.	8 9	40
XV	6	265 278		15	191 222
XVII.	14	287	XXVII.	12	230
XVIII.	25	252		26	127
XX.	6	128	XXIX	4	120
XLVIII.	16	171		5	313
XLIX.	10	313	XXX.	15	121
Exodus.			XXXII.	29	121
III.	14	54	I. Sam.		
XIX.	15	183	VIII.	10.11	222
XX.	5-6	117		18	222
XXXII.	13	171	XIII.	13	58
I. leviticus.			XIV.	45	226
XVII.	11	202	XVI.	7	145
			S f 3		XIX.

INDEX SCRIPTURARVM.

Cap.	Verf.	Page	Cap.	Verf.	Page
XIX.	23	42	IX.	11	3
XXI.	4	183	XIV.	4	112.120
XXIV.	6	222	XIX.	25	313
XXVI.	9.10	222.224	XXIII.	8	3
	1. Reg.		XXXIV.	18	223
II.	26.27	199	XXXV.	10	61
IV.	32	47		Psalmi.	
VIII.	39	170	II.	7	69
XIX.	18	145	XII.	6	8
	2. Reg.		XIX.	41	146
I.	10	226	XIX.	13	104
X.	30	*226	XXII.	16.17	22
XXHI.	20	178	XXIII.	6	270
	1. Chron.		XXXIII.	6	61
XV.	16	199	XXXIV.	15.16	11
	2. Chron.		XLV.	16	206
XIII.	6	226	LI.	4	222
XIX.	11	40		5	112
XXVI.	18	180		12	120
XIX.	30	231	LXXII.	17	70
XXXI.	2	178	LXXV.	7	222
XXXVI.	13	223	XC.	2	70
	Ezra.		XCVII.	7	76
X.	4.5	218	CII.	26	321.322
	Nehemiah.		CIII.	3	133
VIII.	8	33	CIV.	5	322
	Job.		CV.	28	237
V.	1	171	CXV.	3	275
				16	322
			CXIX.	142	8
			CXXXIX.	6	4
			CXLIII.	2	269
			CXLV.	9	57
			CXLIX.	8	172.179.224
				Proverbias.	

INDEX SCRIPTURARVM.

Cap.	Vers.	Page.	Cap.	Vers.	Page.
Proverbia.					
VIII.	22	69	XLII.	8	255
IX	2	297	XLIII	11	127
XVI	18	103	XLIV	11	11
XX	9	271	XLIX	23	179.224
XXIV.	21.22	223	LI	6	321
XXVIII.	14	272	LII	5	262
XXX.	6	45	LIII	8	71
Ecclesiastes.			LIV.	5	61
I.	4	312	LVI.	4.5.	184
III.	19	143.319	LIX	20	309
	21	143	LXII.	5	313
VII.	29	107	LXIII	17	273
VIII	2.3.4	223	LXIV.	6	163
IX	5	142	LXV.	17	321
	10	194	Jeremias.		
X.	20	223	I.	10	179.224
XII.	1	61	IX.	11	313
	7	315	X.	23	119
	11	40	XIX	5	46.169
Isaias.			XXIII.	5	22
II.	2	146.313		27	174
V.	4	274	XXXI.	34	153
VI.	1	77	XXXIII.	15	263
	3	61	Lament.		
VIII.	20	159	IV.	20	228
IX.	6	73	Ezekiel.		
XI.	1	22	XI.	19	120
	10	313	XVIII.	4	263
XIV.	14	106		20	115
XXIV.	19	313	XIII.	22	194
XXX.	26	322		32	132.158
XXXV.	8	96.153	XX.	25	11

Daniel

INDEX SCRIPTVRARVM.

Pag.	Vers.	Cap.	Pag.	Vers.	Cap.
	Daniel				
II.	37	222	II.	23	252
	44	314		6	21. 24
III.	29	11		15	24
IV.	27	129		18	142
VI.	26.	11		23	21
VII.	13. 14.	78	III.	11	280
	27	314		12	175
IX.	22	263		16. 17	61. 88
	26	313	IV.	3	104
XII.	3	306		10	169
	Hofea.		V.	3	188
I.	4	226		12	304. 312
V.	15	121		14	146
	Joel.			16	161
II.	14	272		17	205
	17	230		18	19
	Mica.			22	128. 155
V	2	70		32	300
	Zecharias.			48	106
VI.	12	22	VI.	9	231
XII.	10	233 309		13	23
	Malachias.		VII.	16	163
I.	11	297		17	120
II.	7	40		23	174
	Matthæus.		VIII.	11	315
I.	16	25		14	182
				26	270
				29	317
			X.	28	142
			XI.	25	80
			XII.	32	131
			XIII.	11	273
				24	175
				30	141
					47

INDEX SCRIPTURARVM.

Cap.	Verf.	Pag.	Cap.	Ver.	Pag.
	47	175	XXIII.	3	42.152
XIV.	31	270		12	153
XV.	4.5.	186	XXIV.	14	308
	7.8	24		15	24
	9	46.169		24	137
XVI.	6	153		35	321
	18	41.20	XXV.	1.	175
	19	132		31	312
	24	188		35	305
	27	304	XXVI	52	224
XVII.	3	142	XXVII.	9	23
	26	180		52	318
	27	177.223		43	15
XVIII.	17	41.147		46	80
	18	129.131	XXVIII.	18	78.257
	22	132		19	61.88
	32.33	264		20	89.290
XIX.	5.6	299			141.200
	8.9	300			
	12.181.184.188		Marcus.		
	14.15	289	III.	14	206
	21	188		29	131
	28	206	V.	36	267
	29	184	X.	11	299
	3	316	XIII.	33	24.80
XX.	16	306	XVI	16	163
	26	199.211			
	28	263	Lucas.		
XXI	5	24	I.	33	141
	13	77		35	84
	16	24		36	238
XXII.	2	175		78	264
	13	174.287	III.	23	25
	21	177.223		36	25
	29	38	VII.	47	264
	30	315-32	VIII.	50	267
				T c	IX.

INDEX SCRIPTURARVM.

Cap.	Fol.	Page.	Cap.	Verf.	Page.
IX.	55	237		26	71
X.	59.60	219		39 19.31	38.
X.	16	152.223	VI.	44	120
	26	19.38		53	286
	37.38	140		55	293
XII.	14	219		66	149
	57	39	VII.	39	89
XVI	22	315		49	33
	24	171	VIII.	31	149
XVII	10	189.303		44	105
	20.31	144		58	71
XVIII.	8	146.310	IX.	4	194
	28	184	X.	11	263
XX.	36	171.320		28	137
	37.38	140		30	78
XXII.	19	294	XI.	41	80
	20	294		43	318
	32	41		50.51 42.	153
XXIII.	43	140.315	XII.	41	77
XXIV.	39	318	XIII.	35	162
			XIV	6	163
Johannes.				11	67
I.	1	77		16	83
	3	70		26	82.83
	12	266.269	XV.	26	62.82
	14	71.152			84
	18	3	XVI.	14.15	83
II.	10	237		20	145
	19	174	XVII	2	137.275
III.	3	287		3	65
	6	113.117		5	77
	16	70		6	117
	34	85		10	82
IV	23	298		11	137
V.	22. 23	267		20	137
	24	193		22	172
	25	318			36

INDEX SCRIPTURARVM.

Cap.	Fol.	Reg.	Cap.	Fol.	Reg.
XVIII.	36	177.224.312		34.138.166.305	
XIX.	11	177.224		48	91.96
	15	235	XII.	2	88.207.298
	30	263		39	192
XX.	21	213	XIV.	22	145
	22	83		23	207.213
	28	75	XV.	9	266
	31	76		11	95
XXI.	15	192.201		21	32
	17	41		22.23	200
<hr/>			XVI.	15	151
	Acta			31	96
I.	7	80	XVII.	11	38.150
	20	175.206		30	118.166
	24	170	XVIII.	5	218
II.	5	88	XIX.	2	90
	24	263		5	91.96
	27	316		39	155
	36	78	XX.	28	88.146.211
	38	291			252.258
	39	286.289		29.30	150
	42	158	XXII.	16	280
	47	164	XXV.	12	178
III.	21	293.312	<hr/>		
IV.	12	163	Ep.ad Rom.		
V.	4	87	I.	17	266
VI.	4	220	II.	5	133
	39.40	142		6	304
VII.	16	25		11	305
	51	90.122		14	164
	59	77.141		28	174
VIII.	17	90.206	III.	2	13.18
	22	272		4	149
	27	290		24	265.266
X.	2	278		25	193
	4	165		28	265
	6	165	T c 2		5

INDEX SCRIPTURARVM.

Cap.	Vers.	Page.	Cap.	Vers.	Page.
	5	265		32	275
	10.11	278		34	15
	21	270		35.36	55.306
V.	1	266	XIII.	1	224
	12	108.112	XV.	4	32
		116.275			
	18.19	108.268		1.Ep.ad Cor.	
	19	105.115.275	I.	12	186
VII.	2.3	300		30	266.304
	7	123	II.	9	3
	14	163		10	90
	18	126		11	92
	22.23	118		14	120.163
	24	303		15	189
VIII.	8	183		20	80
	8.9	82.174	III.	9	121
	15	269		15	128
	18	303	IV.	7	120
	21	322		15	159
	24	267	V.	9	147
	26	90	VI.	13	319
	28	138		19	187
	29.30	137	VII.	1	183
	38	270		2	181
IX.	1	89		15	184
	5	76		9	181.284.301
	11.12	136		11	300
	16	136		14	286
	18	136.306		15	301
	21	136		25	189
X.	14	170		32.33	184
XI.	1	141	VIII.	6	65
	23	133.309	IX	5	182.184
	25	309		12	189
	26	309		13	205
	29	309	X.	6	201

INDEX SCRIPTURARVM.

Cap.	Verf.	Pag.	V	I	193-312
	9	76		6	315
	22	149		10	318
XI.	2	48		21	263
	13	39	VI.	14-15	174
	30	149		16	87
	33	295	X.	5	98
	35-36	303	XIII.	14	62-88
XII.	1	97			
	4-5	62		Ep.ad Galat.	
	13	282	I.	18	42
	15	175	II.	16	265
	27	144	III.	8	266
XIII.	1	177		10	127
	9	149		13	263
XIV.	15	33		27	176, 280
	26	32, 333	IV.	4	253, 264
	29-30	333, 347		6	81, 269
	32	90		9	12
	16	247		25	238
	30	318	V.	17	124
	32	142			
	26	312		Ep.ad Ephes.	
	28	81	I.	4-5	136
	29	318		11	236
	37-38	320		13	280
	41	306		22-23	151
	48	108	II.	1	163
	49	113		3	113-120, 287
	50	319		8	120, 303
				10	268
				20	159
II.	16	220	III.	10	106
III.	5	120		12	170
IV.	3	147		15	238
	4	99	IV.	5	159
	18	321			6
				T 3	

INDEX SCRIPTURARVM.

Cap.	Verf.	Page.	Cap.	Verf.	Page.
	6	65		1. Ep. ad Theff.	
	24	107	IV.	14. 15	312
	30	90		16	312
	32	264	V.	19	233
V.	13	238		2. Ep. ad Theff.	
	23	151. 173	II.	4	306
	26. 27	141. 154		9	307
	32	284		15	48
	Ep. ad Phil.			1. Ep. ad Tim.	
I.	23	140. 315	I.	3	214
II.	6	76. 253	II.	1	214
	7	264		4	275
	8	103		5	170. 260
	9	264		15	284
	12	272	III.	2	181
III.	13	120		5	218
	9	266. 304		15	147. 151
	12	312		16	76. 151. 253
	Ep. ad Coloss.		IV.	1	88. 307
I.	15	70		3	181. 307
	16	70		14	215
	16. 17	77	V.	12	188
II.	9	76. 252. 257		17	214
	11. 12	282. 289		19. 20	215
	15	264		21	91
	16	313		22	207. 214
	17	262	VI.	10	105
	18	169		16	23
	19	173		20	48
	22	169		2. Ep. ad Tim.	
III.	6	124	I.	6	215
IV.	16	47		9	136
			II.	2	215. 220

INDEX SCRIPTURARVM.

Cap.	Verf.	Pag.	Cap.	Verf.	Pag.
	3	145		18	296
	4	184.220		26.27.	131
	19	137.145.176		29	131
	20	175	XI.	1	144.269
	21	121		6	163.164
	26	165		39	143
III.	17	38.46.185		40	316
IV.	2	220	XII.	1	124
	8	305		14	265.268
	18	312	XIII.	4	181
				8	69.73
				10	295
				16	304
				17	188
Ep.ad Tit.					
	5	207.213.214			
		215			
	6	181			
	7	211	Ep. Jacobi.		
	11	97	I.	15	124.125
	15	120		17	54
II.	12	265	II.	10	127
III.	1	177		24	1267
	5	265	III.	16	104
			IV.	8	58
Ep.ad Heb.					
	2	70			
	3	15.71.73	I.	2	137
	6	76		17	272
II.	16	253	II.	1.2.3	150
VI.	6	131		5	98.144
	10	305		11	123
VII.	12	205		13	177.225
	24	296		14	223
VIII.	10	275		24	269
IX.	22	262		25	206
X.	1	262	III.	18	316
	14	296		19	19

INDEX SCRIPTURARVM.

Cap.	Verf.	Pag.	Cap.	Verf.	Pag.
	19	[142			
	.21	291			
IV.	15	200	I.	4	54-58.91
V.	1	200		8	73
	3	200		20	208
<hr/>			II.	1	207
2. Ep. Pet.				24	207
I.	9	38		27	172
III.	6	323	III.	1	207
	10	321		4	304
<hr/>				5	91
1. Ep. Johan.				12	151
I.	7	193	V.	1	284
	8	303		7	78
II	1	83.170		13	91
III.	2	58.316	VH	5	309
	3.4	102.123		9	309
		127		15	305
	9	137	IX.	20.21	306
	14	270	XI.	2	145
IV.	1	39.150	XII.	15	145
	2	308	XIII.	13	307
	3	253	XIV.	13	141.193.
	12	3			315
V.	7	26.63.88	XVIII	13	307
	16	131	XIX.	10	170
	17	129	XX.	2	314
	20	76	XXI.	1	321
<hr/>				8	164.174.
Ep. Jud.			XXII.	4	58
	3	95		5	321
<hr/>				15	174
				18.19.	45

FINIS.

INDEX RERV.

A

- A** Mor Beneficentiae & Complacentiae. 138
 Anglicana Liturgia.
 Anglicani Cleri vocatio 244
 Animarum separata status ante Resurrectionem. 315
 Antichristus quis sit. 306
 Apocryphi libri quare pro Canonici non sunt habendi. 15-14
 Arma contra Magistratum movere illicitum. 221
 Arbitrium liberum in homine lapsa an sit. 119

B

- B**aptismi Necessitas. 285

C

- C**elibatus an Clericis necessarius. 181
 Canon Scripturarum integer. 13
 Continentia salutis. 269
 CHRISTI, Generatio ab eterno. 69
 Coeternitas cum Patre. 75
 Incarnatio. 252
 Satisfactio. 262
 CHRISTVS, quomodo sit auctoris. 79

quomodo fuerit Mediator. 258

- Citatio locorum script. in N.T. ex V. multiplex. 24
 Clerici Anglicani vocatio. 244
 Clerici an exempti a regimine seculari. 177
 Eorum celibatus. 181
 Jurisdictio. 217
 Communicatio Privativa & Cumulativa. 80
 Concilia errare possunt. 150
 Concilii Generalis supremi Decisio. 154
 Concupiscentia in Renati. 123
 Controversiarum Judex. 37

D

DEUS.

- D**Ei cognitio. 52
 Attributa quomodo ipsi conveniunt. 54
 Potentia essentialis & Personalis. 74
 Deum esse. 1
 Disciplina Ecclesiastica. 198
 Dissensus Doctorum. 97
 Duacensis Translatio. 36

E

- E**CCLÉSIA.
 Quid sit Ecclesia. 134
 Vv Militar.

INDEX RERVM.

Militans & Triumphans.	140
Ecclesie visibilitas.	144
Ecclesie visibilis falsibili-	
tas.	149
Ecclesie notæ.	158
Ecclesie Membra	168
Extra Ecclesiam salus	
nulla.	163
Electio ex Gratia.	136
Episcopatus Institutio	204
Ethnicorum salus.	163

F.

Fidelitatis Juramentum à	
quibus præstandum.	190
Fides & Ratio quomodo	
constant.	98
Fides prævisa non causa E-	
lectionis	137
Filius in Scripturis	Quadruplex.
	70
Felicitas Externa non Nota	
Ecclesie	145
Fundamenta doctrinæ &	
Munimenta quomodo dif-	
ferunt.	96

G.

Generatio Physica & Hy-	
perphysica	72
Gratia Universalis	273
Græcus Textus N. T. incorruptus.	43

H

Habitus Naturalis an de-	
tur.	109
Hebraicæ literæ an mutantur.	19.20
Hebraicus Textus V. T. incor-	
ruptus.	18
Hypostatica Unio.	255

I.

Idem an sint in Deo.	36
Ignorantia quomodo excu-	
sat.	128
Immortalitas Homini Natu-	
ralis.	108
Impii Ecclesie Membra an	
sint.	173
Incarnatio Christi.	252
Infalibilitas Episcopi nulla est.	38.39
Infidelitas an fuerit primum	
Peccatum.	104.105
Interpretum 72. Translatio.	21
Invidia quomodo peccatum	
Deuotum.	104.105
Invocatio Sanctorum & Ange-	
lorum.	169
Judiciorum vocatio.	309
Judex controversiarum.	37
Juramentum Fidelium à qui-	
bus præstandum.	190
Iustificatio per solam Fi-	
dem.	245
Iustitia Originalis in Adamo.	170

L

INDEX RERVM.

L

Libertas à *Quo*. in *Quo*. &
ad *Quod*. 122
Liberum arbitrium in homi-
ne *Lapio*. 119
Lingua ignota. 32
Literæ Heb. an mutantur. 19.
20
Lites in Ecclesiâ quomodo
dirimende. 44
Liturgiæ *Hæc* probandæ. 230
Liturgiæ Anglicanæ defen-
sio. 235
Luxuria an fuerit Peccatum
primum. 105

M.

Matrimonij Vinculum
insolubile. 299
Meritum operum nullum. 303
Mille Anni *Apocalypici*. 312
Mille *Idololatricæ*. 295
Monachatus *illicitus*. 185
Mundi finis qualis futurus.
321

N.

Naturæ corruptæ *quæ-*
or vulnera. 125
Necessarium & Voluntari-
um quomodo Deo conve-
niunt. 74
Notæ Ecclesiæ. 158
Novissima. 302

O.

Opera non meritoria.
303
Opus Operatum. 278
Originalis Peccati propa-
gatio. 112

P.

Pseudopapismus quare pro-
bandus. 289
Papæ Infallibilitas. 38-39
Primatus. 199
Paracletus *Mediationis* & *ma-*
nifestationis. 83
Peccati Origo. 100
Peccati Originalis *propagatio*.
112
Peccatum omne mortale.
127

Peccatum in S. S. *irremissi-*
bile. 131
Perseverantia Sanctorum. 137
Petri Primatus qualis fuerit.
41. 201
Presbyteratus *Episcopatus* in-
ferior. 204
Præsumptio bona & mala.
104
Punctorum *Hebr.* usus. 21
Purgatorium an sit. 193

R.

Ratio & Fides quomo-
dò consistant. 98
V v 2 Redemptio

INDEX RERUM

Redemptio.	251
Regum Potestas.	22
Reprobatio <i>absoluta</i> an de-	
tur.	139
Reprobi Ecclesiz <i>membra</i> an	
int.	173
Resurrectio eiusdem <i>nume-</i>	
ro Corporis.	318
Rhemenis Translatio.	36

3.

S acramenta.	277
Eorum efficacia.	278
monetur.	281
Salutis Certitudo.	269
Salus extra Ecclesiam nulla.	163
Sanctorum Perseverantia.	137
Invocatio.	169
Satisfactio Christi.	262
Scientia Media.	56
SCRIPTURA.	
Scripturae Canon integer.	13
Perfectio.	45
Scripturae esse verbum Dei.	8

SPIRITUS S.

Erus Processio.	82
Deitas & Invocatio.	87
Sopherim qui fuerint.	20
Supererogatio est Supererogantia.	186
Subditorum Officium erga Magistratū.	221
Superbia: Peccatum primum	
Demonum.	182

SYBILLÆ.
de Eis *Judicium.* 98
Symbola Apostolic. &c.
quomodo *inmutata* ma-
nent. 98. 99

T.

Theologia quid sit. 6
 Textus Heb. V. T. in
 corruptis. 18
 Græcus N. T. in
 corruptis. 23
 Traditiones Ecclesię usque 27
 Traditiones non scrip-
 tę quare non admit-
 tendę. 45

Translatio Vulgaris.	26
Duacensis.	36
Rhemensis.	36
72. Interpretum.	21
Transubstantiatio.	292
TRINITAS.	60
Eam credere quàm sit necessarium.	93

U.

Veniens Peccatum mul-	128
Visibilitas Ecclesie.	144
Unitio Hypostatica.	255
Voluntarium & necessarium	
+ quomodo Deo conveni-	
ant.	24
Vota Monastica.	186
Vulgaris Translatio quo-	
usq; & rimanda.	26

FINIS.

